

**SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETİMİNDE
ÖĞRENCİ TASARIMLI DERGİLERİN
AKADEMİK BAŞARIYA VE DERSE
OLAN TUTUMA ETKİSİ**

Çağrı YİĞİT

Yüksek Lisans Tezi

Danışman: Prof. Dr. Nusret KOCA

Haziran, 2019

Afyonkarahisar

T.C.
AFYON KOCATEPE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İLKÖĞRETİM ANABİLİM DALI
İLKÖĞRETİM SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETMENLİĞİ BİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETİMİNDE ÖĞRENCİ
TASARIMLI DERGİLERİN AKADEMİK BAŞARIYA VE
DERSE OLAN TUTUMA ETKİSİ

Hazırlayan
Çağrı YİĞİT

Danışman:
Prof. Dr. Nusret KOCA

AFYONKARAHİSAR 2019

Bu Tez Çalışması BAPK'ca Desteklenmiştir. Proje No: "18.SOS.BİL.10"

YEMİN METNİ

Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum “Sosyal Bilgiler Öğretiminde Öğrenci Tasarımlı Dergilerin Akademik Başarıya ve Derse Olan Tutuma Etkisi.” adlı çalışmanın, tarafımdan, bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın yazıldığını ve yararlandığım eserlerin bibliyografyada gösterilenlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanılmış olduğunu belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

11/07/2019

Çağrı YİĞİT

TEZ JÜRİSİ KARARI VE ENSTİTÜ MÜDÜRLÜĞÜ ONAYI

JÜRİ ÜYELERİ

Tez Danışmanı : Prof. Dr. Nusret KOCA
Jüri Üyeleri : Doç. Dr. Barış METİN
: Dr. Öğr. Üyesi M. Kürşat KOCA

İmza

İlköğretim Anabilim Dalı İlköğretim Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Bilim Dalı Tezli Yüksek Lisans Programı öğrencisi Çağrı YİĞİT' in “**Sosyal Bilgiler Öğretiminde Öğrenci Tasarımı Dergilerin Akademik Başarıya ve Derse Olan Tutuma Etkisi**” başlıklı tezi, 11/07/2019 günü saat 14:00’ de Afyon Kocatepe Üniversitesi Lisansüstü Eğitim ve Öğretim Sınav Yönetmeliği’ nin ilgili maddeleri uyarınca yukarıda isim ve imzaları bulunan jüri üyeleri tarafından değerlendirilerek kabul edilmiştir.

Doç. Dr. Elbeyi PELİT
MÜDÜR

ÖZET

SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETİMİNDE ÖĞRENCİ TASARIMLI DERGİLERİN AKADEMİK BAŞARIYA VE DERSE OLAN TUTUMA ETKİSİ

Çağrı YİĞİT

AFYON KOCATEPE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İLKÖĞRETİM ANABİLİM DALI

Temmuz 2019

Danışman: Prof. Dr. Nusret KOCA

Bu çalışmada öğrenci tasarımı olarak hazırlanan sosyal bilgiler dergisinin sosyal bilgiler dersinde başarıya ve derse olan tutuma olumlu bir etkisinin olup olmadığı araştırılmıştır. Araştırmada yöntem olarak karma model uygulanmıştır. Çalışma 2018-2019 öğretim yılı Afyonkarahisar ili Başmakçı ilçesi Yaka Ortaokulu 7. sınıf öğrencilerini kapsamaktadır. Deney grubu 17 öğrenciden, kontrol grubu da 16 öğrenciden oluşmuştur. Deney grubuna 7. sınıf Sosyal Bilgiler Öğretim Programının ilk üç ünitesini kapsayacak şekilde ders kazanımlarına uygun olarak ve öğrencilerin ilgi ve yetenekleri göz önünde bulundurularak şiir yazma, skeç-drama oynama, pantomim yapma, röportaj yapma, hikaye yazma, mektup yazma, biyografi hazırlama, karikatür çizme, araştırma-inceleme yapma, resim yapma, fotoğraf çekme, türkü söyleme, film izleyip kritiğini yapma gibi etkinlikler yaptırılmış ve bu etkinlikler 3 sayılı bir dergi haline getirilmiştir. Kontrol grubunda ise dergi kapsamında etkinlikler yaptırılmadan üniteler işlenmiştir. Gruplara uzman görüşü alınarak güvenilirlikleri kanıtlanmış 25 maddelik çoktan seçmeli test ile Demir ve Akengin (2010)'in Sosyal Bilgiler Tutum Ölçeği uygulanmıştır. Araştırma

sonucunda ortaya çıkan bulgulara göre deney grubundaki öğrencilerin son test başarı puanları açısından kontrol grubundaki öğrencilere göre daha başarılı olduğu gözlenmiştir. Öğrenci tasarımlı sosyal bilgiler dergisinin deney grubundaki öğrencilerin derse yönelik tutumlarına öğrencilerle yapılan görüşmeler sonucunda elde edilen verilere göre pozitif yönde etkili olduğu saptanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Sosyal Bilgiler, başarı, öğrenci tasarımlı dergi, öğrenci, öğretim

ABSTRACT

THE EFFECT OF STUDENT-DESIGNED JOURNALS IN SOCIAL STUDIES TEACHING TOWARDS ACADEMIC SUCCESS AND ATTITUDE AGAINST THE COURSE

Çağrı YİĞİT

**AFYON KOCATEPE UNIVERSITY
INSTITUTE OF SOCIAL SCIENCES
DEPARTMENT OF PRIMARY EDUCATION**

July 2019

Advisor: Prof. Dr. Nusret KOCA

This study investigates whether social studies journal prepared as student designed has a positive effect on success and attitude towards the course. A sequential mixed model is used in the study. The study contains 7th grade students in Yaka Secondary School, Başmakçı District of Afyonkarahisar province in the academic year of 2018/2019. Experimental group contains 17 students and control group contains 16 students. Some activities in accordance with the course objectives including the first three units 7th grade Social Studies Curriculum have been made for the experimental group like writing a poem, playing sketch and drama, pantomiming, interviewing, writing a story, writing a letter, preparing a biography, drawing a caricature, conducting research and investigation, drawing a picture, taking a picture, sing a folk song , making a review after watching a film by considering students' interests and talents. These activities have been turned into a 3-issue journal. The units have been taught to the control group without performing activities within the scope of journal. Expert opinion of the groups has been obtained and 25-item multiple choice test whose its reliability has been proven and Social Studies Attitude Scale of Demir and Akengin (2010) have been applied. According

to findings obtained by the research, it has been observed that the students within the experimental group are more successful than the students within the control group in terms of final test success scores. It has been determined that Student- designed Social Studies Journal positively affects the attitudes of students in the experimental group towards the course.

Keywords: Social studies, success, student- designed journal, teaching, student.

ÖNSÖZ

Yaparak yaşayarak öğrenmek öğrenmede kalıcılığın sağlanması için olmazsa olmaz yapı taşıdır. Öğrencileri aktif hale getirmek, ilgi ve yeteneklerine uygun etkinliklere yönlendirmek, eğlenerek öğrenmeyi gerçekleştirmek, motivasyonlarının artırılmasını sağlamak, üretmenin ve başarmanın hazzını tattırmak öğrenci tasarımı sosyal bilgiler dergisi hazırlamamızdaki en önemli amaçlardır.

Öğretmen merkezli öğretim modelinden uzaklaşarak öğrenci merkezli öğretim benimsenmelidir. Sosyal Bilgiler Öğretim Programı incelendiğinde öğrenci merkezli anlayışın benimsendiği, öğrencilerin sınıf dışı öğrenme ortamlarına yönlendirildiği yaparak ve yaşayarak öğrenmeye önem verildiği görülmektedir. Okul bahçesi, tarihi yapılar, anıtlar, sanal müzeler, savaş alanları gibi okul dışı ortamlardan faydalanmaya önem verilmiştir. Yine programda edebi ürünlerle sosyal bilgiler öğretiminin desteklenmesi dergi hazırlamaya karar vermemizde en büyük etkenlerden biri olmuştur. Öğrenci tasarımlı sosyal bilgiler dergisinde yer alan efsane, desten, halk hikâyesi, türkü, şiir, hikaye, anı, röportaj, mektup, hat, mimari, tiyatro, sinema gibi ürünler öğrencilerin motivasyonlarını arttıracak, öğrenme ve başarı düzeylerin, yükseltecektir.

Tez konusunun belirlenmesinden tezin tamamlanmasına kadar geçen süreçte desteklerini esirgemeyen tez danışmanım Prof. Dr. Nusret KOCA, Dr. Öğretim Üyesi M. Kürşat KOCA'ya teşekkürlerimi sunarım.

Çağrı YİĞİT

Sosyal Bilgiler Öğretmeni

İÇİNDEKİLER

	Sayfa
YEMİN METNİ	ii
TEZ JÜRİSİ KARARI VE ENSTİTÜ MÜDÜRLÜĞÜ ONAYI.....	iii
ÖZET.....	iv
ABSTRACT	vi
ÖNSÖZ.....	viii
İÇİNDEKİLER	ix
TABLolar LİSTESİ.....	xii
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	xiii
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM KAVRAMSAL ÇERÇEVE VE İLGİLİ LİTERATÜR

1. KAVRAMSAL ÇERÇEVE	6
1.1. SOSYAL BİLGİLERİN TANIMI, DÜNYADA VE ÜLKEMİZDE GELİŞİMİ, SOSYAL BİLGİLER SOSYAL BİLİMLER İLİŞKİSİ.....	6
1.1.1. Eğitim Nedir?	6
1.1.2. Sosyal Bilgilerin Tanımı	6
1.1.3 Dünyada Sosyal Bilgilerin Tarihsel Gelişimi.....	7
1.1.4. Türkiye’de Sosyal Bilgilerin Gelişimi	8
1.1.5. Sosyal Bilgiler ve Sosyal Bilimlerin İlişkisi.....	10
1.2. SOSYAL BİLGİLER DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMININ TEMEL AMAÇ VE HEDEFLERİ.....	12
1.3. ÖĞRENCİ MERKEZLİ SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETİMİ	16
1.3.1. İlerlemecilik (Progressivism)	16
1.3.2. Yapılandırmacılık (Constructivism)	19
1.3.2.1. Bilişsel Yapılandırmacılık.....	22
1.3.2.2. Sosyal Yapılandırmacılık	23
1.3.2.3. Radikal Yapılandırmacılık	26
1.3.2.4. Yapılandırmacı Yaklaşımına Göre Öğrenme.....	27
1.3.2.5. Yapılandırmacı Yaklaşımında Öğretmen.....	29
1.3.2.6. Yapılandırmacı Öğrenme Sürecinde Öğretmenlerin Sağlayacağı Motivasyon Fırsatları	32
1.3.2.7. Ortaokul Sürecinde Kişisel Gelişimi Destekleyen Motivasyon Fırsatları	32
1.3.2.8. Ortaokul Sürecinde Akademik Gelişimi Destekleyen Motivasyon Fırsatları	33

1.3.2.9. Ortaokul Sürecinde Mesleki Gelişimi Destekleyen Motivasyon Fırsatları	33
1.3.2.10. Yapılandırmacı Sınıf Ortamı.....	34
1.3.2.11. Geleneksel Sınıf Bilgiyi Yapılandıran Sınıf	34
1.4. AKTİF ÖĞRENMENİN TEMEL İLKELERİ.....	38
1.4.1. Aktif Öğrenme.....	38
1.5. OKUL DIŞI ÖĞRENME ORTAMLARI	40
1.5.1. Okul Dışı Öğrenme Tanımı, Amacı, Kapsamı	41
1.6. DERGİLER VE EĞİTİMSEL AMAÇLI KULLANIMI	42
1.6.1. Dergi Nedir?	42
1.6.2. Dünyada Dergiciliğin Gelişimi.....	43
1.6.3. Türkiye’de Dergiciliğin Gelişimi	43
1.6.4. Çocuk Dergileri	45
1.6.5 Öğrenci Tasarımlı Sosyal Bilgiler Dergisi	46

İKİNCİ BÖLÜM YÖNTEM

1. ARAŞTIRMANIN MODELİ	48
2. ARAŞTIRMANIN ÇALIŞMA GRUBU	49
3. VERİLERİN TOPLANMASI.....	51
3.1. SOSYAL BİLGİLER DERSİ TUTUM ÖLÇEĞİ.....	51
3.2. AKADEMİK BAŞARI TESTİ	51
3.3. VERİLERİN ANALİZİ	55

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM BULGULAR ve YORUM

1. DENEY VE KONTROL GRUPLARININ SOSYAL BİLGİLER TUTUM ÖLÇEĞİ VE AKADEMİK BAŞARI TESTİ ÖNTEST PUANLARININ KARŞILAŞTIRILMASI	57
2. DENEY VE KONTROL GRUPLARININ SOSYAL BİLGİLER TUTUM ÖLÇEĞİ VE AKADEMİK BAŞARI TESTİ ÖNTEST VE SONTEST PUANLARININ KARŞILAŞTIRILMASI.....	58
3. DENEY VE KONTROL GRUPLARININ SOSYAL BİLGİLER TUTUM ÖLÇEĞİ VE AKADEMİK BAŞARI TESTİ SONTEST PUANLARININ KARŞILAŞTIRILMASI	59
4. DENEY GRUBUNDA YER ALAN ÖĞRENCİLERİN UYGULANAN ÖĞRENCİ TASARIMLI Dergi KAPSAMINDA YAPILAN ÖĞRETİM ETKİNLİKLERİ HAKKINDAKİ GÖRÜŞLERİ.....	60
4.1. MOTİVASYON ARTIRICILIĞI.....	61
4.2. AKADEMİK GELİŞME.....	64

4.3. YARATICILIĞI GELİŞTİRME	64
4.4. BAŞARIYA OLAN ETKİ	65
4.5. EĞLENCELİ ÖĞRETİM.....	65
4.6. YETENEKLERİ KEŞFETME.....	66
4.7. OLUMSUZ ÖZELLİKLER	67
SONUÇ, TARTIŞMA ve ÖNERİLER.....	68
KAYNAKÇA	74
EKLER.....	84

TABLolar LİSTESİ

Sayfa

Tablo 1.	Ernst Von Glasersfeld'in Radikal Yapılandırmacılığının Temel Sayıtları	27
Tablo 2.	Geleneksel Sınıfla Yapılandırmacı Sınıfın Karşılaştırılması	36
Tablo 3.	Deney ve Kontrol Grubu Öğrenci Dağılımı	49
Tablo 4.	Deney Grubundaki Öğrencilerin Özellikleri	50
Tablo 5.	Kontrol Grubundaki Öğrencilerin Özellikleri	50
Tablo 6.	Başarı Testi Kazanımları Belirtke Tablosu	52
Tablo 7.	Akademik Başarı Testi Madde Güçlüğü ve Madde Ayırt ediciliği Analizi Sonuçları	54
Tablo 8.	Ölçme Araçlarından Elde Edilen Verilerin Normallik Testi Sonuçları ...	55
Tablo 9.	Deney ve Kontrol Gruplarının Öntest Puanlarına Ait Bağımsız Örneklem T Testi Sonuçları	57
Tablo 10.	Deney ve Kontrol Gruplarının Öntest ve Sontest Puanlarına Ait Bağımlı Örneklem T Testi Sonuçları	58
Tablo 11.	Deney ve Kontrol Gruplarının Sontest Puanlarına Ait Bağımsız Örneklem T Testi Sonuçları	59
Tablo 12.	Öğrenci Tasarımlı Sosyal Bilgiler Dergisine Yönelik Öğrenci Görüşleri	60

ŞEKİLLER LİSTESİ

	Sayfa
Şekil 1. Sosyal Bilgiler Sosyal Bilimler İlişki Şeması.....	11
Şekil 2. Sosyal Bilgilerin Yararlandığı Bilgi Kaynakları	12
Şekil 3. Öğrenme Piramidi.....	40
Şekil 4. Araştırma Modelinin Simgesel Görünümü.....	49

GİRİŞ

Eğitim aileden, okula, çevreye; anne-babadan, arkadaşa, öğretmene, komşuya kadar farklı boyutları içine alan ve insanın yaşamının her alanını etkileyen bir faktördür. Günümüzde hızlı bir değişimin ve gelişimin yaşandığı toplumda bireyler yaşamlarını devam ettirmek istedikleri hayatı yaşarken, beraber yaşadıkları insanlarla da bir düzen içerisinde olmak zorundadırlar.

Toplumunu pek çok yönüyle etkileyen böylesi önemli bir olgunun elbet ki farklı tanımlarına rastlanmaktadır. Sanemoğlu (2018)'e göre eğitim en genel anlamda istendik davranış oluşturma ya da istendik davranış değiştirme sürecidir. Başka bir ifadeyle eğitim bireyin kendi yaşantısı ve kasıtlı kültürleme yoluyla istenilen davranış değişikliğini meydana getirme süreci olarak tanımlanır (Demirel, 2018: 43).

Ulusoy ve Tay (2011)'a göre eğitim ise insanların kendilerini gerçekteşirebilmeleri için onlara gerekli olan bilgi, beceri, tutum, alışkanlık ve değerlerin kazandırılması sürecidir.

Eğitim insan içinde var olan yatkınlıkları büyüme ve olgunlaşma sırasında uyarmalı ve olumlu yönde desteklemelidir (Ergün, 2015: 2).

Çeşitli tanımlarında da görüldüğü gibi eğitim nesillerin toplumda kendilerini nasıl temsil edeceği, hangi değerleri benimseyeceği, kişiliğini ne yönde belirleyeceği konusunda oldukça etkin bir rol oynamaktadır. Bu rol sayesinde yetişen kuşaklar siyasal ve kültürel değişime açık, milli kimliğe ve çağdaş seviyeye sahip bireyler olacaktır.

Toplumsal amaç yüklenen ve bir birey olarak toplumda varlığını sürdüreceğ çocuklara yönelik eğitim anlayışı da elbette ki köklü değerikler geçirmiştir. Çocuk eğitimi yüzyıllar boyunca çeşitli engelleri aşarak günümüze gelebilmiştir.

İstendik öğrenmeleri davranış bilimlerinin verilerinden yararlanarak kasıtlı ve verimli bir biçimde öğrencilere kazandırmaya çalışan kurumlar çeşitli düzey ve türdeki okullardır. Diğer bir değerle okullar planlı bir biçimde istendik öğrenmelerin gerçekteşmesine yardım eden kurumlardır. Okullarda istendik öğrenmelerin gerçekteşmesini sağlayan ya da istendik öğrenmelerin oluşmasına yardım eden kişiler öğretmenlerdir (Sanemoğlu, 2018). Yapılandırmacı anlayışın etkisiyle birlikte

öğretmenler eğitimde rehber rolünü üstlenirken öğrencilerse eğitimin merkezinde yer almaktadır ve toplumun geleceği olan bir güç oluşturmaktadır.

Küreselleşen dünyada teknoloji hızla gelişmekte, kitle iletişim araçları insan hayatına fazlasıyla nüfuz etmekte ve insan hayatını şekillendirmektedir.

Hayatın her alanına giren ve aktif bir şekilde kullanılan teknoloji; insanların yaşam biçimleri, değer yargıları, sağlık koşulları başta olmak üzere eğitimi de doğrudan doğruya etkilemiştir.

Önceleri geleneksel sınıf ortamı ve düzeni ile siyah ziftli zeminler, kara tahtalar ve tozlu tebeşirler mevcuttu. Kara tahtayı siyaha boyamak için yumurta ve kurum kullanılırdı. Tahtayı silen nöbetçi öğrenci başta olmak üzere tüm öğrenciler gün boyu tebeşir tozu yutardı. Teknolojinin ilerlemesi ve gelişmesi ile birlikte kara tahtalardan beyaz tahtalara, tepegöz ve projeksiyon cihazlarıyla slayt yansıtılan duvarlara, zamanla akıllı tahtalara, tebeşirlerden mürekkepli kalemlere zamanla da dokunmatik kalemlere geçilmiştir. Yine teknolojinin gelişmesiyle birlikte bilgisayarlar, internet ağları ve öğrenci hızına göre ayarlanan tabletler ortaya çıkmıştır. Teknoloji gelişmeden önce geleneksel sınıf ortamında öğrencileri aktif hale getirmek için öğretmenler alternatif öğrenme ortamları oluşturmak istemiştir. Bu konuda aklımıza ilk gelen okul bahçeleri ve hazırlanan pano ve duvar gazeteleridir. Bu saydıklarımız informal öğrenmeye işaret etmektedir. Bu öğrenmeler sayesinde öğrenciler doğrudan doğruya öğretimin merkezine alınmıştır.

Şiirler, hikayeler, mektuplar, araştırma yazıları gibi ürünler ortaya çıkararak ders kazanımlarını desteklemişlerdir. Daha sonra teknolojik gelişmelerin yaygınlaşması, ekonomik imkanların artması ile yapılan çalışmaların duvar gazetesinin ilerisinde baskı gazete haline getirilmesi sağlanmış, tüm öğrenciler için daha kullanışlı hale gelmiştir.

İster duvar gazetesi olsun ister baskı gazete olsun isterse elektronik gazete olsun öğrenci çalışmalarının toplandığı bu ortamlar öğrencilerin ilgisini çekmekte, motivasyonlarını artırmakta, kazanımların desteklenmesini sağlamaktadır.

Günümüzde ise öğrenciler yalnızca ders kitaplarıyla yetinmemektedirler. Okul dışında öğrenme alanlarına da yönelmektedirler. Müzeler, hayvanat bahçeleri, piknik alanlarındaki doğa yürüyüşleri, akvaryum gezileri sayesinde daha aktif hale

gelmekte, kendi öğrenmesini yönlendirmektedir. Bilgisayar ve internet sayesinde konuyu irdelemekte, aylık, haftalık ve günlük yayınlanan çeşitli dergi ve gazeteler olarak dersler üzerinde ufkunu genişletmektedirler. Bu gelişmelerden sonra geldiğimiz ve bahsetmek istediğimiz konu dergiyle eğitimidir. Okullarda hazırlanan dergiler öğrencilerin hayatında önemli bir yer almıştır. Kaliteli kağıda renkli baskıyla dikkat çekerek eğitim için çok önemli bir unsur haline gelmiştir. Bu çalışmayla birlikte tüm konuların ötesinde kendi dergilerini kendileri tasarlama fırsatı bulmuşlar, kazanımlarına bağlı olarak pek çok etkinlik gerçekleştirmişler ve bu çalışmalarını tasarladıkları dergide sunma fırsatı bulmuşlardır.

Günümüzde ise teknoloji daha da gelişmiş ve okulda yapılan çalışmalar e-gazete, e-dergi, e-kitap şeklinde yayımlanma şansı bulmaktadır.

Öğrenci dergileri çocuğun eğitim, gelişim ve topluma katılımı konusundaki bilgi, beceri ve yetenekleri ile kendini gösterebileceği bir eğitim aracıdır (Aytaş ve Yalçın, 2008). Gelişen teknoloji ile birlikte çok fazla değişkene maruz kalan çocuklar için dergiler ders kitapları ile güncel olaylar arasındaki boşluğu doldurmada kullanılır (Oğuzkan, 1977:283). Bu dergiler çocuklar için eğlendirici ve bilgilendirici olmasının yanı sıra onları okumaya da özendirir. Öğrenciler dergi ile üretmenin hazzını yaşayacak ve bu hazzı sürekli yaşamak isteyecek, motivasyonu artacak, derse olan ilgisi artacak, başarısına olumlu bir etkisi olacaktır.

Problem Cümlesi

Bu araştırmanın problem cümlesi “Öğrenci tasarımı sosyal bilgiler dergisinin öğrenci başarısına ve derse olan tutuma etkisi nedir?” sorusudur.

Alt Problemler

Araştırmanın alt problemleri aşağıda maddeler halinde sıralanmıştır.

1. Deney ve kontrol gruplarının sosyal bilgiler dersi tutum ölçeği ve akademik başarı testi öntest puanları arasında anlamlı farklılık var mıdır?
2. Deney ve kontrol gruplarının sosyal bilgiler dersi tutum ölçeği ve akademik başarı testi öntest ve sontest puanları arasında anlamlı farklılık var mıdır?
3. Deney ve kontrol gruplarının sosyal bilgiler dersi tutum ölçeği ve akademik başarı testi sontest puanları arasında anlamlı farklılık var mıdır?

4. Deney grubunda yer alan öğrencilerin uygulanan öğrenci tasarımı dergi kapsamında yapılan öğretim etkinlikleri hakkındaki görüşleri nelerdir

Araştırmanın Önemi

Okullarda dergi yayımlamak yaygın bir uygulama olarak karşımıza çıksa da genelde belirli öğrencilerin aktif olduğu, sistemli olmayan çalışmalardır. Bu çalışma ise tüm öğrencileri aktif hale getirerek her öğrenciyi çeşitli etkinliklere yönlendirerek bir ürün ortaya koymasını sağlamasıdır. İnsanlar doğumlarından itibaren aktif, meraklı ve eğlenceli canlılardır. Öğrenmeye ve keşfetmeye hazırdırlar (Ryan & La Guardia in pres akt. Ryan & Recı, 2000). Öğrenmeye duyulan merak, başarmanın verdiği haz gibi içsel faktörler bireylerin motivasyonunu artırmaktadır (Recı ve Ryan, 1981; Lepper, 1998 akt. Eryılmaz ve Ercan, 2014). Öğrenci tasarımı sosyal bilgiler dergisi sayesinde ürün ortaya koyma fırsatı bulan öğrencilerin motivasyonu bu durumdan olumlu etkilenecektir. Her öğrencinin kendi öğrenme stiline uygun yöntem ve teknikleri kullanarak okul içi ve okul dışı öğrenme ortamlarına yönlendirerek onların aktif olarak yaratıcılıklarını ortaya çıkarmak, ortaya bir ürün koymanın hazzını yaşatmak, sosyal bilgiler ders algılarını ve konularını pekiştirmek açısından önemlidir. Ayrıca bu çalışmayla sınırlı sayıda öğrencinin katılımıyla hazırlanan dergilerin, öğrencinin geneline etki eden ve aktif öğrenme ilkelerini sağlayabilen bir öğretim tekniği haline gelmesinin öğretim ortamındaki sınaması yapılmış olacaktır.

Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı, 7. sınıf öğrencilerinin sosyal bilgiler öğretim programındaki kazanım, beceri ve değerlere uygun olarak hazırlanan okul içi ve okul dışı etkinliklerle elde ettikleri bilgileri kendi tasarladıkları ve içeriğini hazırladıkları dergide yayımlamasının akademik başarı ve tutuma olan etkisini araştırmaktır. Bu genel amaca ulaşmak için aşağıdaki sorulara cevap aranacaktır:

- Deney grubuna uygulanan akademik başarı testinden elde edilen verilerin işlem öncesinden sonrasına değişimleri nasıldır?
- Deney grubuna uygulanan tutum ölçeğinden elde edilen veriler işlem öncesinden sonrasına değişimleri nasıldır?

- Kontrol grubuna uygulanan akademik başarı testinden elde edilen verilerin işlem öncesinden sonrasına değişimleri nasıldır?
- Kontrol grubuna uygulanan tutum ölçeğinden elde edilen veriler işlem öncesinden sonrasına değişimleri nasıldır?
- Deney grubundaki katılımcıların, öğrenci tasarımlı dergi hazırlama etkinlikleri hakkındaki görüşleri nelerdir?

Araştırmanın Kapsam ve Sınırlılıkları

Tez çalışması 2018-2019 eğitim öğretim yılı Afyonkarahisar ili Başmakçı ilçesi Yaka Ortaokulu'nu kapsamaktadır. Deney grupları 7. sınıf öğrencilerinden oluşacaktır. Ekim, Kasım ve Aralık aylarında üç sayı olacak şekilde deney grubu tarafından ders kazanımlarına odaklı sosyal bilgiler dergisi çıkarılacaktır. Araştırmanın uygulama içeriği sosyal bilgiler dersi 7. sınıf programının 1, 2, 3. ünitelerin kazanım, beceri, değerleriyle sınırlıdır. Araştırmada yöntem olarak karma model uygulanması planlanmaktadır. Ölçme araçları ve uygulanan etkinlikler deney ve kontrol grupları ile sınırlıdır.

Sayıtlar

1. Araştırmaya katılan öğrencilerin uygulanan başarı testi ve tutum ölçeğine cevap verirken samimi oldukları,
2. Araştırmada uygulanan tutum ölçeğinin öğrencilerin gerçek duygu ve düşüncelerini yansıttığı ve başarı testinde yer alan soruların Sosyal Bilgiler Öğretim Programında yer alan ilk üç ünitenin ders kazanımlarını doğru ölçtüğü,
3. Deney ve kontrol grupları için ders işlenişindeki tek farkın öğrenci tasarımlı sosyal bilgiler dergisi ile ilgili yapılan uygulamalar olduğu,
4. Kontrol altına alınamayan değişkenlerin tüm grupları aynı ölçüde etkilediği ve araştırmacının gruplar arasında tarafsız davrandığı varsayılmıştır.

BİRİNCİ BÖLÜM

KAVRAMSAL ÇERÇEVE VE İLGİLİ LİTERATÜR

1. KAVRAMSAL ÇERÇEVE

1.1. SOSYAL BİLGİLERİN TANIMI, DÜNYADA VE ÜLKEMİZDE GELİŞİMİ, SOSYAL BİLGİLER SOSYAL BİLİMLER İLİŞKİSİ

1.1.1. Eğitim Nedir?

Genel olarak eğitim, örgün eğitim ve yaygın eğitim olmak üzere iki bölüm halinde tanımlanmaktadır. Örgün eğitim planlı, programlı, organize ve kontrollü eğitim faaliyetleri olarak tanımlanır; informal eğitim, doğduğu andan itibaren bireyin çevresiyle etkileşimi sonucu ortaya çıkan ve kendiliğinden gelişen eğitim olarak tanımlanmaktadır (Sönmez,2006)

1.1.2. Sosyal Bilgilerin Tanımı

Sosyal bilgiler farklı disiplinlerin bir araya gelmesiyle oluşmuş bir derstir. Bu yüzden sosyal bilgiler geniş alan tasarımlı bir ders olmasından dolayı genel bir tanım yapmak zordur. Sosyal bilgiler için bir tanım yapacak olursak: Birey toplumsal bir varlıktır, toplumda bir yer edinmesi gerekir. Buradan hareketle sosyal bilgiler bireyin varoluşunu gerçekleştirmeyi ve etkin vatandaş yetiştirmeyi amaçlar.(Erden, 1998).

Sosyal bilgiler, sosyal bilimlerin ürettiği bilgileri bir bütün haline getirerek öğrenci düzeyine indirgeyip toplum yaşamına uymada toplumsal sorunları çözmede gereksinim hissedecekleri bilgi, beceri, davranış biçimleri ve değerleri kazandırmayı amaç haline getiren bir vatandaşlık eğitim programı olarak tanımlanabilir (Öztürk, Keskin ve Otluoğlu, 2012: 2).

Milli Eğitim Bakanlığı'na göre sosyal bilgiler ise; "Bireyin sosyal varlığını fark etmesine yardım etme; coğrafya, tarih, sosyoloji, ekonomi, psikoloji, antropoloji, siyaset bilimi, felsefe, sosyal bilimler ve hukuk gibi vatandaşlar için faydalı bilgileri ortaya koyan bir ünite veya tema altındaki öğrenme alanlarının bir kombinasyonu; insanın fiziksel ve sosyal çevre ile iletişiminin geçmiş, şimdi ve gelecek açısından irdelenmesi gibi faktörleri içeren bir ders türüdür (MEB, 2005).

Yapılan bu tanıma göre sosyal bilgiler dersiyle ilgili dört boyut ortaya çıkar:

- Sosyal Bilgiler
- Toplum
- Vatandaşlık
- Çevre (Safran, 2011).

1.1.3 Dünyada Sosyal Bilgilerin Tarihsel Gelişimi

Sosyal bilgilerin okul geçmişi Antik Yunan'a kadar gitse de sosyal bilgiler kapsamındaki derslerin okul programına girmesi Kuzey Amerika ve Batı Avrupa'da 19. yüzyılda başlar. Çok geçmeden Osmanlı Devleti de bu akıma katılmıştır. Ne var ki 20. yüzyıla girilene kadar tarih, coğrafya gibi ayrı adlarla tek disiplinli program anlayışına göre oluşturulmuştur (Öztürk, 2006). Aslında sosyal bilgilerin geçmişinin insanlık kadar eski olduğu söylenebilir. İnsan, varlığını devam ettirebilmek için doğal çevreye ve sosyal çevreye gereksinim duyar. Yaşamını sürdürdüğü çevrede yeme, içme, iletişim kurma, savunma, duygulara sahip olma gibi beceriler kazanır. Bu durumda sosyal bilgiler bir ders olarak yapılandırılmasa da insanlık tarihinin başlangıcıyla başladığı ifade edilebilir (Dönmez, 2003: 34 akt. Özmen, 2015: 5).

Sosyal bilgiler kavramı ilk defa 1916 yılında ABD'de ortaya çıkmıştır (Moffatt, 1957; Sönmez, 2005; Öztürk ve Dilek, 2005; Öztürk, 2006; Güngördü, 2002; Safran, 2011:11). ABD'de bu tarihte uygulanmaya başlayan eğitim planında vatandaşlık, tarih ve coğrafya dersleri tek disiplinli bir biçimde verilmiştir. 1930 ve 1940 yıllarında ABD'de yeniden kurmacılık akımı ve çocuğa dayalı bir eğitimi benimseyen öğretmenler sosyal bilgilere katkı sağlamak için çabalamışlardır; fakat

buna rağmen tarih ve coğrafya ağırlıklı olarak sosyal bilgilerin ders olarak verilmesi 1960'lara gelindiğinde kararlaştırılmıştır.

ABD'de bazı toplumsal sorunların ortaya çıkması, bu sorunların düzeltilmesi ve iyileştirilmesi amacıyla sosyal bilgilerin ortaya çıkışını gerekli kılmıştır. 19. yüzyılda ABD toplumunu yeniden inşa etmek amacıyla oluşturulmuştur, yani kısacası var olan sorunların çözülmesi amacıyla sosyal bilgilerden yararlanılmıştır (Bilgili,2009).

Sosyal bilgilerin içeriği toplumların ihtiyaçlarına göre oluşturulmuştur. Tarih, coğrafya, vatandaşlık gibi toplumların oluşumunu sağlayan disiplinler yer almaktadır. Zaman ilerledikçe sosyal bilgiler toplumun yapısına, çağın gereklerine göre yeniden düzenlenmiştir. 20. yüzyılın başlarında toplumdaki çatışmalar, heterojenleşmeler artmıştır. Sanayileşmenin, şehirleşmenin artması toplumların karışıklık oluşturmasına sebep olmuştur. Bu yüzden sosyal bilgiler konu olarak eğitim programına girmiştir. Erden'in bu konu hakkındaki görüşü şu şekildedir: "Sosyal bilgiler bir konu olarak eğitim programına ilerlemecilik akımının 'demokratik toplum için vatandaş yetiştirme' görüşünün etkisiyle gerçekleşmiştir." (Erden,1998).

Sosyal bilgiler dersine ABD'nin dışında Japonya, Kanada, Avustralya, Güney Kore ve Türkiye'de de rastlanır. İngiltere, Danimarka, Lüksemburg gibi kimi ülkelerde ise tarih, coğrafya, vatandaşlık dersleri tek disiplinli olarak ayrı ayrı okutulduğu görülür (Sözer, 1997; Öztürk ve Dilek, 2005; Öztürk ve Otluoğlu, 2005; Sağlam, 1999 Akt. Safran, 2011: 11).

1.1.4. Türkiye'de Sosyal Bilgilerin Gelişimi

Osmanlı Devleti'nin eğitim sisteminde sosyal bilgiler kapsamı içerisinde yer alan tarih ve coğrafya ilk kez Tanzimat Dönemi'nde programa alınmıştır. Bu konuda ilk Türk pedagoğu kabul edilen Selim Sabit Efendi'nin büyük hizmetleri olmuştur. Selim Sabit Efendi bu derslerin ilkokullarda okutulması için teşvik etmiş, öte yandan da bu derslere ait ders kitapları yazmıştır. Bu derslerin özel öğretim yöntemlerine Rehnüma-yı Muallimin adlı eserinde yer vermiştir (Öztürk, Keskin, Otluoğlu, 2012).

Tanzimat Dönemi'nde 1869 yılında yayımlanan Maarif-i Umumiye Nizamnamesi'nde erkek rüştiyelerinin programında tarih-i umumi, tarih-i osmanî ve coğrafya; kız rüştiyelerinin programında ise muhtasar tarih ve coğrafya; idadiyelerin programında coğrafya ve tarih-i umumi; darülfünunların programlarında ilm-i tarih, tarih-i umumi ve tarih-i ulum-ı tabiliye derslerinin yer alacağı belirtilmektedir. 1874'te açılan İstanbul Darümuallimini (Öğretmen Okulu) programında muhtasar tarih-i osmanî, muhtasar coğrafya dersleri; Darümuallimin-i Sıbyan bölümünde, tarih ve coğrafya dersleri; Darümuallimin-i Rüşdiye ve Osmani İdadiye bölümünde tarih-i umumi okutulmuştur (Akyüz, 2005 Akt. Safran, 2011).

2. Abdülhamit zamanında (1876-1909) tarih, coğrafya dersleri bazı programlarda yer aldı. 1913'te Tedrisat-ı İbtidaiye Kanun-ı Muvakkati-ne'de tarih ve coğrafyanın yanında malumat-ı medeniye ve ahlakiye ve iktisadiye ilköğretim programına alınmıştır. Balkan Savaşları'ndan sonra ise Osmanlılık ve İslamcılık ideolojisinin yerini Türkçülük almıştır. Cumhuriyetin ilanından itibaren 1968'e kadar tek disiplinli program anlayışı sürmüştür. Bu anlamda tarih, coğrafya, kimi yıllarda da yurttaşlık ya da yurt bilgisi de denilen vatandaşlık 1926, 1936, 1948 ilkokul programlarında ayrı dersler olarak yer almıştır (Öztürk, 2006: 46-47). Sosyal bilgiler Türkiye'de Cumhuriyetin ilanından itibaren yenilenmiş Türkiye Cumhuriyeti'nin ideolojisini benimsetmek manevi ve milli duyguları pekiştirmek için hazırlanan programla ders verilmiştir (Kılıçoğlu, 2009:9). Atatürk döneminde ise John Dewey'in öncülüğünü yaptığı ilerlemecilik akımı öteki derslerle birlikte sosyal bilgilerin kapsamına giren dersleri de etkilemiştir. Milli tarih, milli coğrafya dersleri 12 Eylül 1980 müdahalesi yıllarında, 1998 senesinde ise ilkokulların 4-7. sınıflarını kapsayan sosyal bilgiler adını almıştır (Öztürk, 2006: 46-47).

Ülkemizde sosyal bilgiler dersinin tarihsel gelişimi özetlenecek olursa;

- 1968-69 yıllarında ilkokullarda,
- 1970-71 yıllarında ortaokullarda,

1985 tarihinden sonra sosyal bilgiler dersi ilköğretim ikinci kademe de vatandaşlık bilgisi, milli coğrafya ile milli tarih olarak verilmeye başlanmıştır (Kozoner 2012:32-33 Akt. Akmeahmetoğlu 2014).

- 2004-2005 yıllarında 4. ve 5. sınıflar için pilot okullarda uygulanmaya başlanmış,
- 2005-2006 yıllarında 6. ve 7. sınıflar için uygulanmaya başlayan yeni bir ilköğretim programı kullanıldığı görülür (Kan, 2010).

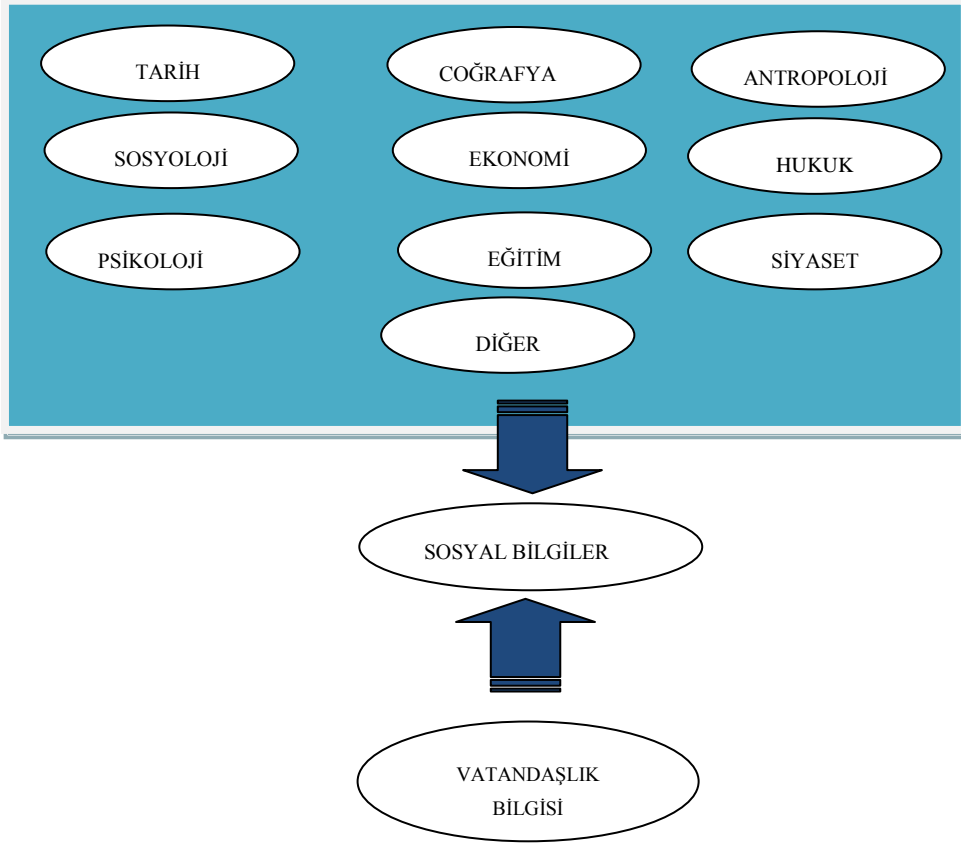
1.1.5. Sosyal Bilgiler ve Sosyal Bilimlerin İlişkisi

Sosyal bilimler; toplumda var olan insanların birbiri ile olan ilişkilerini ve çevresiyle olan ilişkisini inceleyen bilimlerdir. Köstüklü'nün tanımına göre: Sosyal bilimler bilimsel bir tutumla toplumları incelediği disiplinlerdir; ilgilendiği esas konu gruplar içinde oluşan insan etkinliğidir. Amaç beşeri anlayışın gelişmesidir (Köstüklü, 2003:9).

Sosyal bilimler denilince coğrafya, tarih, psikoloji, sağlık, nüfus, ekonomi gibi disiplinler akla gelmelidir. Her disiplinin kendine ait metot, içerik ve amacı vardır. Sosyal bilimler her biri kendine ait bir disiplin iken sosyal bilgiler bu disiplinlerin birleşmesi ile oluşan disiplinler arası bir derstir. Sosyal bilgiler ve sosyal bilimleri ayrı olarak değerlendirmek imkansızdır. Çünkü sosyal bilimler sosyal bilgilerin yapıtaşını oluşturur. Sosyal bilimler içinde yer alan her disiplin yapbozun birer parçası iken sosyal bilgiler ise bu yapbozun parçalarının birleşmesi ile oluşan bütüne benzetilebilir.

Şekil 1. Sosyal Bilgiler Sosyal Bilimler İlişki Şeması

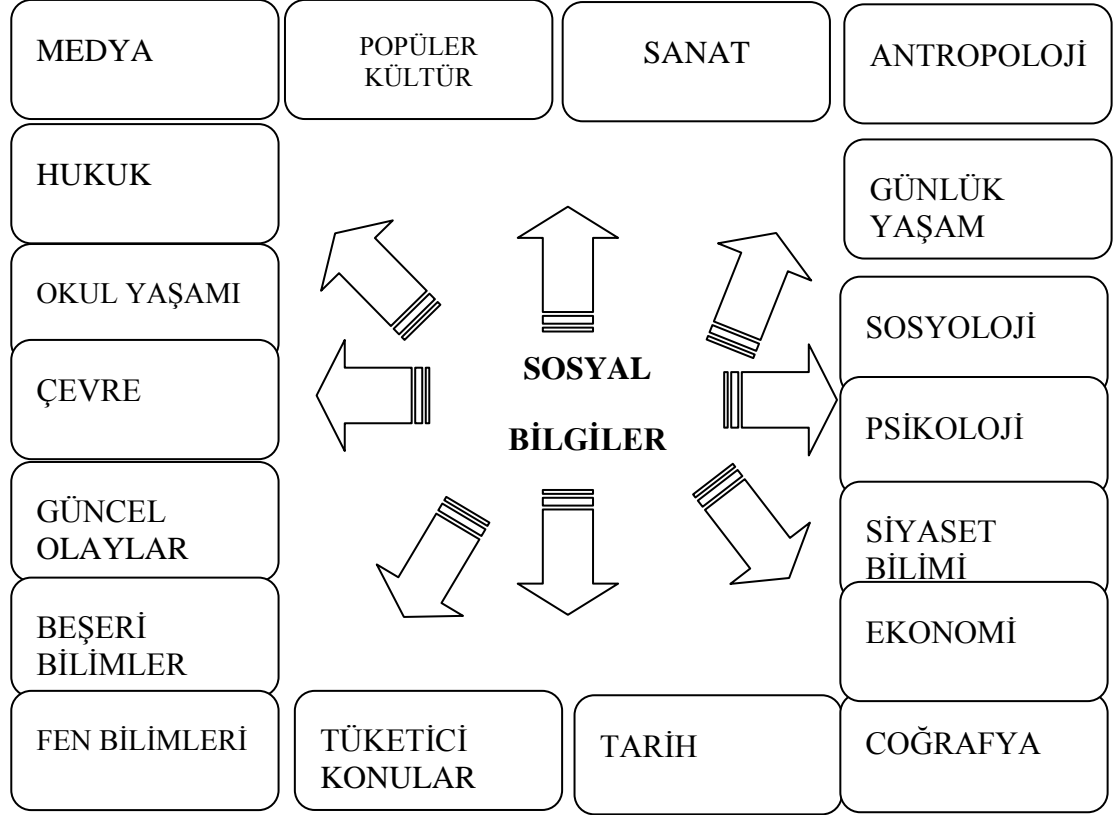

Kaynak: Akdağ, 2014:4

Sosyal Bilgiler Ulusal Konseyi (NCCS) sosyal bilgileri, “sosyal bilimler ve beşeri bilimler, vatandaşlık yetkinlikleri geliştirmek için bir araya gelen çalışma türüdür. Okul müfredatı; antropoloji, sosyal bilgiler, ekonomi, arkeoloji, tarih, coğrafya, felsefe, hukuk, psikoloji, siyaset bilimi, sosyoloji, din ve beşeri bilimlerden, matematikten edindiği içerikle sistematik ve koordineli bir çalışma sunar. Sosyal bilginin temel vizyonu; gençlerin sürekli olarak birbirlerine bağlı oldukları bir dünyada, kültürel olarak farklılıklar görülen toplumlarda bilgiye bağlı ve rasyonel kararlar geliştirmelerine yardım etmektir.” şeklinde tanımlar (Savage ve Armstrong 1996’ dan akt. Öztürk, 2012: 4).

Özetle sosyal bilgiler, öğretmek gayesiyle sosyal bilimlerden alınarak basit şekilde düzenlenmiş konular ve bilgiler toplamıdır (Akdağ, 2014: 4).

Şekil 2. Sosyal Bilgilerin Yararlandığı Bilgi Kaynakları

Kaynak: Mortarella, 1998 Akt. Öztürk, Dilek, 2005: 21

1.2. SOSYAL BİLGİLER DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMININ TEMEL AMAÇ VE HEDEFLERİ

İlköğretim okullarının genel amacı öğrencilerin sosyalleşmesini, milli bilinç kazandırarak onların iyi birer vatandaş olarak yetişmesini sağlamaktır. Sosyal bilimlerin hedefi ülkemizde, öncelikle üretken ve etkin bireyler yetiştirmektir. Bu nedenle 1, 2 ve 3. sınıflarda hayat bilgisi, 4, 5, 6 ve 7. sınıflarda sosyal bilgiler, 8. Sınıfta ise T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersleri verilmektedir (Akdağ, 2014: 6).

Millî Eğitimin 1739 Sayılı Kanunu'na göre Türk Millî Eğitiminin temel hedefleri:

Türk Millî Eğitimi'nin temel hedefi, Türk milletinin bireylerini;

1. Atatürk ilkelerine ve inkılaplarına ve anayasada belirtildiği üzere Atatürk milliyetçiliğine bağlı; Türk milletinin insani, ahlaki, milli kültürel ve manevi

değerlerini özümseyen, geliştiren ve koruyan; ailesini, milletini, vatanını seven ve daima yüceltmeyi hedefleyen; Anayasanın temelindeki ilkelere ve insan haklarına dayanan laik, sosyal ve demokratik bir hukuk devleti olan Türkiye Cumhuriyeti'ne karşı sorumluluklarını ve vazifelerini bilen ve bütün bunları hayata geçirmiş vatandaşlar olarak yetiştirmek;

2. Zihinsel, bedensel, duygusal, ahlaki ve ruhsal açıdan sağlıklı ve dengeli bir biçimde gelişmiş kişiliği, bilimsel ve özgür düşünme yeterliliği ve gelişmiş bir dünya görüşü olan; kişilik ve teşebbüse değer veren, insan haklarına saygılı; topluma karşı sorumluluklar hissedilen; yaratıcı, yapıcı ve üreten bireyleri topluma kazandırmak;
3. Yeteneklerini sürekli geliştiren ve ilgili, gereken bilgi, beceri, davranışlar ile birlikte çalışma alışkanlığını kazandırmak yoluyla hayata karşı hazır tutmak ve kendilerinin aynı zamanda toplumun da mutlu olacağı meslekleri onlara kazandırmak;

Bunlarla beraber Türk toplumunun ve yurttaşlarının mutluluk ve refah düzeyini arttırmak; aynı zamanda millî beraberlik ve bütünlük sağlanarak ekonomik, kültürel ve sosyal kalkınmaya destek vermek, hız kazandırmak ve en önemlisi yaratıcı, yapıcı ve seçkin Türk milletini çağdaş uygarlık seviyesinde tutmaktır.(MEB, 2005).

2005 Sosyal Bilgiler Öğretim Programı şunları hedefler:

1. Özgür bir birey olarak fiziksel, duygusal özelliklerini, çıkarlarını, isteklerini ve yeteneklerini fark eder.
2. Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olarak anavatanını sever, haklarını ve bu hakların kullanımını bilen, sorumluluklarını yerine getiren bir vatandaş olarak ulusal bilince ulaşır.
3. Atatürk'ün prensip ve devrimlerinin toplumsal ve kültürel gelişimdeki yerini anlar; laik, demokratik, milli ve muasır değerlerin varlığını sürdürmek için çaba gösterir.
4. Herkes için geçerli hukuk kuralları olduğunu, kişilerin, kurum ve kuruluşların yasalar önünde eşit olduğunu bilincindedir.

5. Türk kültürünü ve tarihini oluşturan temel unsurları ve süreçleri kavrar, milli bilincin oluşumunu sağlayan kültürel mirası koruma ve geliştirme ihtiyacını anlar.
6. Dünyanın ve çevrenin coğrafyasını keşfederek doğal çevre ve insanlar arasındaki bağı ve etkileşimi ortaya koyar.
7. Bilgileri çeşitli formlarda kullanır (haritalar, grafikler, tablolar, küreler, diyagramlar, zaman çizelgeleri, vb.) düzenleyip, geliştirir.
8. Ekonominin temel kavramlarını, ulusal ekonominin kalkınmadaki yerini ve uluslararası ekonomik ilişkilerini kavrar.
9. Meslekleri tanır, işin sosyal yaşam ve her meslek için önemli olduğuna inanır.
10. Farklı yerlerin, tarihlerin olgularını inceler, insanlar, olaylar ve nesnelere arasında olan farklılık ve benzerlikleri belirler, değişimi ve sürekliliği tespit eder.
11. Bilimin, dolayısıyla teknolojinin gelişimini ve bu durumun topluma olan etkilerini algılayarak iletişim ve bilgi teknolojilerini araç olarak kullanır.
12. Bilimsel düşünceye dayalı bilgilere ulaşmak ve kullanmak için bilimsel etiği benimser.
13. Kişi, devlet ve toplum arasındaki ilişkileri analiz ederken bunun yanında, sosyal bilimlerin temel öğelerini açıklar.
14. Katılımın önemine inanır, kişisel ve sosyal sorunların çözümü için benzersiz görüşler önerir.
15. İnsan hakları, ulusal egemenlik, demokrasi, lâiklik, cumhuriyet kavramlarının tarihsel süreçleri ve günümüz Türkiye'si üzerindeki etkilerini kavrayarak yaşamını demokratik kurallara göre düzenler.
16. Farklı dönem ve yerlerde topluluklar arası politik, sosyal, kültürel ve ekonomik etkileşimleri analiz eder.
17. İnsanlığın bir parçası olduğunun bilinciyle, ülkeyi ve dünyayı ilgilendiren konulara duyarlıdır (MEB, 2005).

2017 Sosyal Bilgiler Öğretim Programının amaçları ise şöyledir:

1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu'nda belirtilmiş olan Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programının hedefleri; Türk Milli Eğitiminin Temel İlkeleri ve genel amaçlarına bağlı olarak belirlenir:

1. Anavatanı ve milleti, Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olarak sevmek, haklarını ve kullanımlarını bilmek, sorumluluklarını yerine getirmek, vatandaşların ulusal bilincine sahip olarak büyümek,
2. Atatürk prensip ve devrimlerinin Türkiye Cumhuriyeti'nin toplumsal, ekinsel ve iktisadi gelişimindeki payını anlayıp ulusal ve çağdaş değerlerin varlığını sürdürmek için çaba harcamak,
3. Herkes için geçerli hukuk kurallarını olduğunu, kişilerin, kurum ve kuruluşların yasalar önünde eşit olduğunu bilincinde olmak,
4. Türk kültürünü ve tarihini oluşturan temel unsurları ve süreçleri kavrayarak, ulusal bilincin oluşumunu sağlayan kültürel mirası koruma ve geliştirme ihtiyacını kabul etmek.
5. Çevreyi ve yeryüzünün coğrafi özelliklerini bilerek insan ve doğa arasındaki bağlantıları açıklayabilmek,
6. Doğal çevre ve kaynakların sınırlı doğasını tanımak ve doğal kaynakları çevre bilinci içinde korumaya çalışmak ve sürdürülebilir bir çevre anlayışına sahip olmak,
7. Güvenilir ve doğru bilgileri elde etmeyi bilen kişiler olarak eleştirel düşünme yeteneğine sahip olmak,
8. Ekonominin temel kavramlarını anlamak ve ulusal ekonominin kalkınma ve uluslararası ekonomik ilişkilerdeki yerini anlamak,
9. Çalışmanın sosyal yaşamdaki önemine ve her mesleğin gerekli ve saygın olduğuna inanmak,
10. Farklı dönem ve yerlerin tarihsel kanıtlarını, değişim ve süreklilik algısına sorular sorarak nesnelere, insanlara, olaylara arasındaki farklılık ve benzerlikleri tespit etmek,
11. İletişim ve bilgi teknolojisinin gelişme aşamasını bunun sosyal hayata etkilerini tanımak, iletişim ve bilim teknolojilerini bilinçli bir biçimde kullanmak,

12. Bilimsel düşünceye dayalı, bilgiye erişimde ve kullanımda bilimsel ahlakı gözetmek,
13. Sosyal problemleri çözümlenmek ile ilişkileri düzene koymaya yönelik temel iletişim becerilerini, sosyal bilimlerin temel kavram ve yöntemlerini kullanabilmek,
14. Katılımın önemine inanmak, kişisel ve sosyal sorunların çözümü konusunda kendi görüşlerini ortaya koymak,
15. Milli egemenlik, laiklik, insan hakları, demokrasi kavramlarının günümüze gelene kadar gösterdikleri gelişimlerin ülkemiz üzerinde nasıl bir etki bıraktığını anlamak,
16. Ulusal ve evrensel değerleri benimseyerek erdemli bir insan olmanın önemini ve yollarını bilmek,
17. İnsanlığın bir parçası olduklarının farkında olmak, ülkemizi ve dünyayı ilgilendiren konulara duyarlılık göstermek,
18. Bireylerin özgür birey olarak fiziksel ve duygusal özellikleri; ilgi, istek ve yeteneklerin farkında olmalarını amaçlamaktadır (MEB, 2017).

Bilim insanlarına göre sosyal bilgilere verilen en önemli amaç etkili demokratik vatandaşlık eğitimidir (NCSS, 1993, Engle ve Ochoa, 1998, Martorella, 1998, Barr, Barth ve Shermis, 1997 Akt. Öztürk, Dilek, 2005: 25). Sosyal bilgiler Öğretim Programı, öğrencileri toplumsallaştırmanın yanında öğretmenle öğrencinin iş birliği içinde beceri geliştirmelerini amaçlar (Ata, 2007: 82 Akt. Akdağ, 2014: 11). Sosyal bilgilerde ezber bilgileri vermek yerine, yani klasik okul anlayışından çıkıp öğrencinin merkezde olduğu bir sistem oluşturulmalıdır. Bu anlayış da bize ilerlemecilik eğitim akımını işaret etmektedir.

1.3. ÖĞRENCİ MERKEZLİ SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETİMİ

1.3.1. İlerlemecilik (Progressivism)

Kelime anlamı olarak ilerlemecilik, öğrenci merkezli öğrenme sürecine, problem çözmeye ve yaşantılar yoluyla öğrenmeye önem veren gelişime dayalı bir toplum yapısı savunan eğitim akımıdır (Demirel, 2017: 68). Geleneksel eğitimin aşırı

biçimciliğine, fazla disiplinciliğine, aktif olmayan eğitimine katılmaz (Ergün, 2015; 53).

İlerlemecilik, pragmatik felsefeye kadar dayanır ve eğitimin yeniden yapılandırılması olarak kabul edilir. İlerlemeciliği destekleyen ve hazırlayanlar: Heraclitos, Gorgias, Protagoras, Hippias, Prodikos, Auguste Comte, Francis Bacon, William James, John Dewey, Charles Peirce 'dir (Sönmez, 2017:102).

Hiçbir bilgi diğerinden daha doğru veya yanlış değildir. Protagoras'a göre, her sanı bir başkasına göre daha doğru olmayabilirse de daha faydalı, uygun ve kullanışlıdır. Bu daha iyi, sağlam ve uygun bir şekilde ele alınmalıdır. İnsanlar bu tür doksalar kullanılarak yetiştirilmeli ve daha yararlı vatandaşlara dönüştürülmelidir. Bu da ancak eğitim sayesinde gerçekleştirilebilir. Bunu gerçekleştirmek için de dil bilgisi, söylem, hitabet, tartışma, ispat ve reddetme teknikleri kullanılır. Bu şekilde, fazilet ve utanç, özyönetim, hak olanı ve hak olmayanı belirlemek, itinayla çalışma alışkanlığı gibi özellikler aşılır (Weber, 1964:39; Gökberk, 1961:54-59; Copleston, 1986:110-121; Ağaoğulları, 1989:61; Sönmez, 2017: 104).

Pragmatik felsefe, gerçeğin değişimle mümkün olacağını belirtir. Bu nedenle eğitimin sürekli gelişim içinde olduğu belirtilmektedir. Eğitimciler politika ve yöntemlerini yeni bilgilere ve çevredeki değişimlere göre ayarlamalıdır. Eğitimin temeli dış dünyaya, topluma, iyilik, doğruluk, güzellik kurallarına uyumlu olmayıp deneyimin sürekli olarak yeniden oluşturulmasındadır. Bu şekilde geçmiş yaşantılar, gelecekteki tutumların daha iyi, daha doğru ve daha güzele teşvik etmesine yardım eder. İlerlemeciliğin temel ilkeleri şu şekilde listelenebilir:

1. Eğitim etkin bir şekilde yapılmalı ve çocukların ilgisini çekmelidir.
2. Temelde sorun çözme yöntemi olmalıdır. Sorun çözme, eleştirel düşünmeyi ve daha önce öğrenilenlerin tekrar geliştirilmesini kapsar.
3. Okul yaşama hazırlamak yerine doğrudan doğruya yaşam olmalıdır.
4. Öğretmenin görevi yönetmek, rehberlik etmektir. Öğretmen; öğrenme ortamının hazırlanması, yönlendirilmesi ve koordinasyonunu sağlar. Öğrenme ortamının tek kaynağı olarak algılanmamalıdır.

5. Okullar yarıştan ziyade öğrencileri birlikte çalışmaya yönlendirmelidir. Medeni bir hayat seviyesine ulaşmak için bir grubun içinde eğitim deneyimi kazandırılmalıdır (Demirel, 2017).
6. Kalkınmanın gerçekleşebilmesi için eğitim yapılan yerlerin demokratikleşmesi gerekir.

19. yy'ın sonuna doğru ilerlemecilik, esasiciliğin geleneksel öğretilerini kabul etmeyerek Amerikan eğitim sistemine yerleşti. John Dewey, William H. Kilpatrick, John Childs ve Boyd Bade öncülüğünde ortaya çıktı (Oliva, Gordon,II,Çev.Gündoğdu, 2018:188-193).

İlerlemeci eğitime birleştirici özelliği John Dewey vermiştir. Dewey'in felsefesinin temelinde çocuğun merkeze alınması vardır. Ona göre çocuklar neyi ne zaman öğreneceğini kendileri seçtiğinde en iyi eğitimi alacaklardır. Dewey etkinlik tabanlı öğrenme ile çocuklara işleme, yaratma, bir şeyler yapma olanakları sunmanın önemini vurgulamıştır. 20. yüzyılın başlarında İlerlemeci eğitimin etkisi oldukça öne çıkmıştır (Zarrillo, 2016 çev. Beşir Demir, Tay: 6).

İlerlemeciler çocuğun zorlanmadan, rahat bir ortamda yetiştirilmesini savundular ve öğrenenlerin ihtiyaçları ve ilgilerinin dikkate alınması gerektiğini vurguladılar. Öğrenenlerin okula yalnız akıllarını değil, bunun yanında vücutlarını, duygularını ve doğasını da getirdiğini söyleyerek eğitimcilerin dikkatini çektiler. İlerlemeci düşüncenin merkezinde demokrasiye uyma inancı vardır. Onun için ilerlemeciler sınıfta ve okulda otoriteye fazla önem vermezler. Öğrenenlere esasiciler gibi yönetim ve hocaların olgunlaşmamış denekleri olarak bakmazlar. Öğreneni daha çok eğitim sürecindeki paydaşları olarak görürler. İlerlemeci düşünceye göre hareket eden öğretmenler kendilerini konuyu açıklayan kişi olmaktan çok çocuklara rehberlik yapan ve yardımcı olan kişiler olarak tanımlar. Esas olan sınıfta rekabet değil işbirliğidir. Kişinin yardımlaşmadaki katkısı bireysel becerilerinden daha önemlidir. Yapılandırmacılık ilerlemeci felsefenin tamamlayıcısıdır. Yapılandırmacılara göre öğretmen kolaylaştırıcıdır. Onlara göre öğrenci kendi öğrenmesinden sorumludur. Öğrenme aktif bir süreçtir. Öğrenme öğrencilere anlamlı bir şekilde sunulmalı ve temel beceriler özgün bir şekilde öğrenilmelidir (Oliva, Gordon,II,Çev.Gündoğdu, 2018:188-193).

Öğretmenin rehber olduğu, öğrencilerin işbirliğine dayalı olarak etkinliklere katıldığı bir ortam yaratılarak yaparak ve yaşayarak öğrenmenin yolu açıldığında öğrenme daha kalıcı hale gelecektir.

Öğrenci tasarımı sosyal bilgiler dergisini hazırlamadaki esas amaç da tam olarak budur. Kazanımlara odaklı olarak etkinlikler tasarlamak ve bu etkinlikleri uygulayarak dergide toplamaktır. Etkinliklerin belirlenmesinden uygulanmasına, dergi haline getirilip basılmasına kadar sürecin tamamında öğrenciler merkezdedir ve oldukça aktiftir. Öğrencilerin özellikleri, yetenekleri, ilgileri parmak izleri gibi birbirinden farklıdır. Kendi belirledikleri etkinlikleri uygulayarak ders kazanımlarını özümsemeleri öğrenilenlerin kalıcılığını arttıracak ve öğrenci motivasyonuna olumlu etkisi olacaktır. Motivasyonu artan öğrenci ders kazanımlarını kapsayan etkinlikleri uygulamak için daha istekli olacak, bir ürün ortaya koyacak ve başarmanın hazzını yaşayacaktır. Öğretimin merkezine alınan öğrenci aktif hale gelecek, sürecin tamamında etkin bir rol alacak ve bilgiyi oluşturacaktır. Etkinliklerin gerçekleştirilmesinde sürekli iş birliği halinde olan öğrenciler arasında etkileşim üst düzeyde olacak, arkadaşlık bağları güçlenecek, gerek sınıf içinde gerekse sınıf dışında olumlu bir öğrenme iklimi ortaya çıkacaktır.

1.3.2. Yapılandırmacılık (Constructivism)

Yapılandırmacılık (Constructivism), ifadesinin Türkçe karşılığı; inşacılık, oluşturmacılık gibi sözcüklerin anlamlarını kapsar. Yapılandırmacılık ya da oluşturmacılık, öğrenme ve eğitim bağlamında terim olarak bilginin oluşturulmasını ifade eder (Can, 2004).

Yapılandırmacılık (Constructivism) bilginin doğası ile ilgili bir kavramdır. Yapılandırmacılık, öğretimle ilgili bir teori değil, öğrenmeyle ilgili bir teoridir. Bilginin anlaşılmasına dayanır. İlk önce, öğrencilerin bilgiyi nasıl öğrendiklerine dair bir teori olarak ortaya çıkmış ve zamanla öğrencilerin bilgiyi nasıl yapılandırdıklarına dair bir yaklaşım olarak geliştirilmiştir. Yapılandırmacılık akımının son dönemde ilgi görmesinin nedeni tek değildir. Özellikle geleneksel sınıflarda, ezber yapmaya, öğrenmeye ve bilgi tekrarına yöneliktir. Ancak, yapılandırmacılıkta bilginin yeniden yapılandırılması vardır. Bilgi aktarımı için yeni

bir anlayış geliştirilmelidir. Yeni öğrenilen bilgiye derinlemesine nüfuz etmek önemlidir (Demirel ve diğ., 2000 akt. Demirel, 2017)

Yapılandırmacı kuramda sıklıkla kullanılan kelimeler ve kavramlar; nitelikli öğrenme, aşamalı olarak öğrenme, ilişkilendirerek öğrenme, düşünerek öğrenme, keşfetme ile araştırma ve sorun çözmedir. Yapılandırmacılık eğitim durumlarını yeniden düzenler. Eğer öğrenciler bilgiyi pasif olarak algıladıklarına inanırlarsa, öğretimde öncelik bilgi aktarımıdır. Öğrencinin bilgi ürettiğini düşünerek, anlamaya ve geliştirmeye odaklanılır. Yapılandırmacı teoriye göre hiçbir yerde öğrenilenden bağımsız bir bilgi yoktur ancak öğrenirken birey bilgileri kendisi oluşturur. Yapılandırmacı teori, eğitimcilerin yapıyı açıklamak için kendi modellerini oluşturma sürecinde öğrencilere dikkat ettiğini vurgulamaktadır (Özden, 2014).

Yapılandırmacılık iki temel ilkeye dayanır:

1. Bilgi ona anlam veren kişi tarafından yapılandırılmış, pasif olarak alınamaz.
2. Anlamlılık, deneyim dünyasını uyarlamaya ve düzenlemeye hizmet eder (Glasesrsfeld, 1997 akt. Sanemoğlu, 2018).

İnsan hangi uyarana tepki vereceğini seçebilir. Bu uyarıcıya kendince en uygun tepkiyi gösterebilir. Buradan yola çıkarak oluşturmacı teori uyarıcı-tepki-pekıştiren arasındaki ilişki yerine uyarıcı-zihin-tepki ilişkisini meydana getirmiştir (Saban,2014).

Öğrenmede “Geştalt yaklaşımı”, örneğin bireyi öğrenme sürecine fiziksel ve zihinsel yönlerden aktif olarak katılan bir organizma olarak algılar ve kavrayarak öğrenme üzerinde yoğunlaşır (Phillips ve Soltis, 1991 akt. Saban, 2014).

Geştalt okulunun kurucularından olan Köhler şunu söyler: Kavrayarak öğrenmede öğrenen nesnelere arasında mantıklı ilişkiler, bağlar ve anlamlar kurar. Gerçekte yapısalcı kavram, öğrencilerin bir dizi temel bilgi ve beceri kazanması gerektiğini reddetmez ancak bireylerin düşünmeleri, anlamaları, kendi öğrenmelerinden sorumlu olmaları ve kendi davranışlarını kontrol etmeleri gerektiğini vurgular, Öğrenilen bilgileri doğrudan kişilere aktarmak gerekli değildir aksine kendi bilgilerini yapılandırmak gerekir. Çalışmanın temeli bilginin doğasıdır. Bilginin doğası; dış dünyadaki olayların algılanması, işlenmesi ve değerlendirilmesi

sonucu bireyin akılda ürettiği anlam olarak tanımlanabilir. Bu tanıma göre, bilgi oluşumunda dört unsur vardır. Bunlar: birey, nesne veya fenomen, birey ve fenomen arasındaki etkileşim, bireyin nesne-olgu-olaya yerleştirdiği kişisel anlamdır. Bireyin bilgi sahibi olması için; veriyi göz önünde bulundurmak, izlemek, veri toplamak, gözlemlemek gerekir (Saban, 2014).

Yapılandırmacılıkta esas olan vurgu, bilginin öğrenen tarafından alınıp kabul edilmesi değildir. Esas olan, bireyin bilgiden nasıl bir anlam çıkardığıdır. Böyle bir süreçte öğrenen, öğrenme sürecinin temelinde yer alır. Her öğrenci kendi öğrenmesinden sorumludur. Öğreten ise her sürecin yol göstericisi durumundadır (Yaşar, 1998).

Yapılandırmacı kuramın temel önermesi olarak insanların öğrendiklerinden deneyim kazandıklarında öğrendikleri söylenir. Yani, insanlar deneyim yoluyla kendi anlamlarını yaratırlar. Yapılandırmacı düşünce, Piaget ve Vygotsky'nin bilişsel kuramlarının çeşitli yönlerine dayanır. Piaget'ten aktif olarak öğreniyoruz, şemalar oluşturuyoruz, her bilim dalını özümseyor ve barındırıyoruz, vb. Vygotsky'den sosyal yapılandırmacılık, grup çalışması, staj vb. böylece “yukarıdan aşağıya” ve “aşağıdan yukarıya” öğrenme metodolojisinin yapılandırmacı düşünceden doğduğunu söyleyebiliriz. Bu, öğretmenin ana fikri vereceği, ardından öğrencilerin detayları alacağı anlamına gelir. Bu düşüncede, öğretmen ayrıntıyı öğretmez, böylece öğrenciler ayrıntıların anlaşılmasını zor bulabilir (Aljohani, 2017: 98 akt. Suhendi and Purwarno, 2018).

Davranışçı ve bilgi işlem kuramları pozitivist, Yapılandırmacılık ise pozitivism ötesidir. Pozitivizme dayalı davranışçı kuramın savunucuları bilginin bireyden bağımsız olduğunu kabul ederler. Buna göre dış dünya gerçekliğine ilişkin bilgiler bireye aktarılabilir ve bilgi bilenden bağımsızdır. Yapılandırmacılık ise pozitivist geleneği reddeder. Yapılandırmacılıkta bilgi hiçbir zaman kişiden bağımsız olamaz, bireysel olarak oluşturulur (Yurdakul, 2015, S.40).

Durumsal öğrenmede gerçek yaşamla iç içe bir öğrenme vardır. Yapılandırmacı öğrenmede öğrenciler etkin şekilde bilgiyi oluşturur, yorumlar ve ön bilgileriyle harmanlayarak organize eder. Bu durum öğrencilerin eğitim yaşantılarıyla mevcut bilgileri, kültürel ve sosyal durumları birbirlerine uygun

düştüğünde gerçekleşir. Birçok etkenin anlamaya yardımcı olması yoluyla öğrenci aktif olmaktadır ve bilgiler bireysel çabalara bağlı olarak büyümektedir. Öğrenme-öğretme süreci ise öğrencilerin bu öğrenme yollarında bağdaştıracak yaşantılara katılmalarını uygun görür. Bu tür deneyimler probleme dayalı öğrenme, faaliyetleri sorgulama, öğretmenleri konu hakkında düşünmeye teşvik etme, öğretmen ve çevresi ile diyalog kurma, bilgi kaynağını birçok yönden elde etme ve öğrencinin anlama fırsatlarını çeşitli yollarla göstermedir (Windschild, 1999 akt. Yanpar, 2012).

Kısacası, yapılandırmacı eğitime göre düzenlenecek sosyal bilgiler dersinde kalıcı öğrenmeyi sağlamak için, öğrenme ortamları, öğrenciyi aktif hale getirecek, düşünecek, sorgulayacak, araştırarak, bilgiyi inşa edecek, kendi bilgilerini yaratacak, problem çözecek, işbirliği yapacak, sorumluluk alabilecek araç ve gereçlerle desteklenmelidir (Karaduman, 2005). Yapılandırmacılık bilişsel, sosyal ve radikal yapılandırmacılık olmak üzere üçe ayrılır.

1.3.2.1. Bilişsel Yapılandırmacılık

Piaget'e göre, bilişsel gelişim çocuklukta gelişim ilke ve aşamalarına dayanmaktadır. Piaget'e göre, tüm çocukların kendi zihinsel işlevleri vardır. Çocuğun gelişim süreci olayları tanımlamada aktif rol oynamıştır. Piaget'e göre, çocuk pasif bir alıcı değildir. Bilgi edinmede aktif bir rolü vardır. Ayrıca, farklı yaş ve yetişkinlerin dünyaları aynı değildir. Piaget bu farkın nedenlerini incelemiş ve bireyin dünyayı anlamalarını sağlayan bilişsel süreçleri açıklamaya çalışmıştır (Senemoğlu, 2018: 34).

Piaget bilişsel gelişimin dört faktörden etkilendiğini ifade eder:

Olgunlaşma: Olgunlaşma kişinin bedensel olarak gelişmesini ifade eder. Kişi içinde yaşadığı gelişim çevresine uygun olarak olgunlaşmadığında zihin gelişimi gecikir, olgunlaşınca da zihin gelişimi ilerler.

Kültürel Aktarım: Çocuğun içinde bulunduğu toplum onun zihinsel gelişimini etkiler. Kültürler, bireylerin zihinlerini nasıl kullanacakları konusunda gerek davranış kalıpları gerekse dil aracılığıyla belirleyici olmaktadır.

Dengeleme: Çocuğun yeni durumu ile mevcut bilgi ve deneyimi arasında bir denge kurmak için yaptığı zihinsel süreçler bir denge sürecidir.

Uyum sağlama: Şemalar en temel zihinsel yapılardır. Olgunlaşma sürecinde yeni programlar geliştirilir. Aynı zamanda dünyayı anlama, çözme ve başa çıkma aracı olarak da düşünülmektedir. Etkinlikler sayesinde çocuk çevreyi düzenler ve uyarlar. Çocuk çevresi ile etkileşime girerek çevreye ve çevresindeki değişikliklere uyum sağlar (Yanpar, 2012).

Bilişsel yapılandırmacılar bilginin nasıl oluşturulduğunu Piaget'in teorisine göre açıklar. Buna göre öğrenme özümleme, uyma ve denge kavramlarıyla açıklanır. Piaget'e göre bilgi, bireyin çevresiyle etkileşimi sırasında ortaya çıkar. Birey öğrendiği yeni durumu, eski bilgi ve deneyimleriyle özümlemeye çalışır. Eğer eski bilgileri yeterli gelmezse, zihinde yeni bir kavram yaratır ve duruma alışır. Fikir olarak yeni bir duruma doğru evrilen bir kavram oluşturulduğu için bozulmuş olan denge tekrardan düzeltilir (Özden, 2014).

Denge, özümleme ve düzenleme süreçleriyle, çevrenin gereksinimleri ve bilişsel yapıları örtüştürmek olarak kabul edilebilir. Piaget'e göre çocuklar kendi fikirlerine ters düşen bilgileri duymaz ya da yaşamazlarsa bilişsel gelişim sağlanamaz. Piaget'e göre zihin uyarılara anlam veren ve bu anlamları bilişte dengeleyen dinamik bir yapıdır (Yurdakul, 2015; 43).

Bilişsel yapılandırmacılıkta öne çıkan Jean Piaget'e göre, bilgi akılda yapılandırılmıştır ve anlamı insanın gelişim aşamalarındaki ve bilişsel yapılardaki değişimlerle ilgilidir (Piaget, 1971:361 vd.; Piaget, 1992: 11 vd. akt. Aydın, 2012).

1.3.2.2. Sosyal Yapılandırmacılık

Sosyal yapılandırmacılar kuramlarını açıklarken Vygotsky'nin fikirlerini temel alırlar. Vygotsky'ye göre birey öğrenme sürecinde sosyal etkileşimden faydalanır. Bu öğrenme süreci iki şekilde olur. Birey önce yetişkinlerle temas halinde olur, ikincisi de aklında öğrendiklerini yaratır ve geliştirir. Vygotsky'nin teorisinde, sosyal çevre ebeveynler, öğretmenler, okul arkadaşları, oyun arkadaşları ve evdeki diğer bireylerdir. Bu bireyler çocuğun bilişsel gelişiminde önemli bir role sahiptir. Vygotsky'i çocuğun bilişsel gelişimini; kuramsal düşünme, hafızayı mantıklı kullanma ve öğrenmeye istekli olma şeklinde üçe ayırır (Gren, 2002 akt. Akay, 2005: 7).

Vygotsky, bireysel bilişin toplumsal bağlamda ortaya çıktığını açıklar. Çünkü bilgileri sosyal bağlamda bir araya getiren ve bu etkinliği dil yoluyla ileten daha bilgili akranlar ve yetişkinler vardır (Yurdakul, 2015). Vygotsky'ye göre çocuğun öğrenmesinde etkileşim önemli bir yer kaplar. Çocuğun öğrenme potansiyeli diğer bilgili bireylerle olduğu zaman ortaya çıkar. Kişinin başarısında gerçekleştireceği iş birliğinin payı büyüktür. Başkalarıyla öğrenmenin aracı da dildir. Vygotsky dile özel bir önem vermiştir. Eğitimde bu modele “işbirlikçi öğrenme” denilmektedir (Özden, 2014).

Dil, anlamayı öğrenmede en önemli araçlardan biridir. Ancak dil bilgiyi iletmez. Ne var ki öğrenenin kavramsal yapısını oldukça iyi yönlendirir ve sınırlar. Öğretmenler bu ilkeyi göz önünde tutarlarsa cevaplar uygun biçim alıncaya kadar öğrenci yorumlarını gözden geçirmiş olurlar. Buna ek olarak öğrenciler okula geldiklerinde dilin yeni kullanımını da öğreneceklerdir. Bu durum hemen gözlenmeyebilir. Ayrıca öğretmen de eğitsel kuralların günlük dildeki iletişimin farklı olduğunun, öğrencilerin bunu bilmediklerinin ayırımında olmayabilir. Sosyolog Erwin Goffman sosyal davranışları yönlendiren kurallar düşünülmezsizin uygulanır derse de, öğretmenler eğitimsel yapının kurallarını uygulayan ve yol gösteren kişilerdir. Bu kurallar yetişkinlerde örtük olarak dil yapısal ve dil dışında etkilenmeler yoluyla yerleşir. Ancak bu yapıların kimileri yapılandırmacılığa uygun olmayabilir. Bazı kurallar soru sormayı, karşılıklı konuşmayı engelleyici özellikte olabilmektedir. Bu kuralların yapılandırmacı yaklaşıma engel olmaması için öğrenmeye katkı getirecek şekilde sorular sorulmasına, karşılıklı konuşma ve tartışma yaratmasına öğretmenlerin fırsatlar yaratması gerekmektedir (Sanemoğlu, 2018: 611-612).

Bilme; biyolojik, sosyal, kültürel ve ayrıca dil tabanlı etkileşimlerdir. Bilgi doğası gereği sosyal olarak paylaşılmış tecrübeler, dile ve meydana getirilen anlamlara göre gerçekleşir. Bu nedenle bilgi, öğrenenler tarafından yaşadıkları deneyimler ve içinde buldukları sosyal etkileşimler sonucu zihinde aktif bir şekilde meydana gelir (Yanpar, 2012).

Vygotsky'ye göre gelişimle eğitim arasındaki en önemli kavram gelişmeye açık olandır. Yani Vygotsky'ye göre eğitimin başarılı ya da başarısız olması çocuğun

gelişimini ilerlettiği ölçüde iyi ya da iyi olmayandır. Bu nedenle, öğretim çocuğun gelişim için uygun olan alanı etkin bir şekilde kullanmasını sağlamalıdır. Bu nedenle, bire bir öğretim doğrudan; çocukların birbirleriyle ve çevreleriyle etkileşim kurma biçimleri çocuğun bilişsel gelişimini etkiler (Vygotsky, 1986 akt. Sanemoğlu, 2018: 60).

Vygotsky'ye göre biliş sosyal bir yapıdır ve bilişsel yapı; içselleştirme kavramı (The Concept of Internalization), yakınsal gelişim alanı (The Zone of Proximal Development) ve destekleyici (Scaffolding) olmak üzere üç ana kavramla açıklanmaktadır. İçselleştirme Kavramı; gözlenen sosyal ortamdaki bilginin kazanılmasını açıklayan bir tür gelişimsel mekanizmadır. Vygotsky'ye göre becerilerin ve bilginin öğrenilmesi, kazanılması sorun çözme esnasında sembollerden yararlanma yoluyla ve sosyal etkileşim yeteneğiyle meydana gelir (Yurdakul, 2015).

Vygotsky'nin sosyal yapılandırmacılık alanına kazandırdığı önemli bir kavram da “yakınsal gelişim alanıdır”. Vygotsky buna “Zone Of Proximal Developmen” adını vermiştir. Yakınsal gelişim alanı, bağımsız problem çözme yoluyla bir bireyin gelişim düzeyi ile daha büyük ve daha yetenekli bir kişi ile kendi kendine yardım veya işbirliği geliştirme düzeyi arasındaki mesafedir (akt. Özmen, 2003). Bir çocuğun kendi kendine kazanacağı performans seviyesi ile bir uzmanın rehberliği ile birlikte kazanabileceği performans seviyesinin farkıdır (Yurdakul, 2015).

Vygotsky'ye göre, kişinin gelişim alanı sonu olmayan bir silindire benziyor. Bu silindirde kişinin problem çözme becerileri geliştikçe yukarı kayan yakınsal bir gelişme alanı vardır (Özden, 2014).

Bilişsel gelişimi harekete geçirmenin etkili yollarından biri aile veya eğitimci aracılığıyla ortam desteğiyle öğrenene sağlanan destek ve yardımı açıklar. Vygotsky anlam yaratmada yaşlıların etkisine de vurgu yapar. Öğretme öğrenme sürecinde öğrenene yetenekli yaşlılarla işbirliğini önerir (Yurdakul, 2015).

Birey sosyal etkileşimler yoluyla zihin ve dil becerilerini geliştirir, yeni bilgileri öğrenir, anlamlandırır ve zihinsel gelişimini sürdürür (Güneş, 2007). Vygotsky'ye göre insanlar problemlerini çözerken yeni yol ve yöntemlerini yakalayabilmek için dil becerilerini kullanır ve başkalarının fikirlerini elde eder.

Vygotsky'ye göre dildeki semboller güdüleyicidir, yanıtlar arasında aracıdır (Yurdakul, 2015).

Vygotsky'nin kuramının bilgi açısından dört temel sonucunun bulunduğu söylenebilir.

1. Bilginin kültürel bir anlamı var. Yapılanmasında dil ve kültür işlevseldir.
2. Kültürün oluşturduğu anlam yetişkinlerle etkileşimin bir sonucu olarak çocuklar tarafından içselleştirilir.
3. Bilgi, dil ve sembollerle ifade edilir. Dil öğrenimi bilgiyi yapılandırmada etkilidir.
4. İnsan gerçeklikle doğrudan temas halindedir, dil ve kültür yoluyla yapılandırılmıştır (Aydın, 2012).

1.3.2.3. Radikal Yapılandırmacılık

Radikal Yapılandırmacılıkta bilgi, gerçeklik, iletişim, anlama kavramları radikal bir şekilde yeniden oluşturulur ve bu da geleneksel epistemoloji ile uyumsuz. Radikal yapılandırmacılık; açıklanması kolay olmayan yaşantılarımızı anlamaya yardım eder, bireysel düşünür olarak düşünme ve davranışlarımızdaki sorumluluklarımızı açıklığa kavuşturmaya çalışır (Sanemoğlu, 2018: 600).

Radikal yapılandırmacılığın savunucusu Von Glasersfeld bir şeyi, kavramsal yapıları inşa etmek için ele alır. Glasersfeld'e göre Radikal Yapılandırmacılık, mevcut bilgi ile gerçeklik arasında yeni ve daha somut bir ilişki olduğunu ortaya koyuyor. Uygulanabilirlik fikri, bir bireye uygulanabilir olduğu düşünülen bireyin kendisi için düzenlediği eylem, süreç, kavramsal yapı veya teoridir (Tezci, 2002). Gerçek vardır ancak bireylerin bu gerçekliği bilinemez. Zihinsel yapılar ve bilgi deneyime dayalı olarak uyarlanabilir (Yanpar, 2012).

Radikal Yapılandırmacılıkta sınıfta bir öğrenci sayısız ve benzersiz yaşantılar geçirebilir, öğrenenlerin içinde oldukları kültürü ve geçmişine göre yaşantıları oluşturur. Öğrenenler olayları kendi algılamasına göre yorumlar ve öğrenci kişisel bilgisinin yaratıcısı olarak etkindir (Philips, 1995 akt. Yanpar, 2001). Dışımızda duran nesnel bir gerçeklik olması mümkün olsa da, bilgi bu nesnel gerçeği

yansıtmaz. Bilgiler açıkça tecrübemizle yaratılmış, organize edilmiş ve organize olmuş bir dünyayı yansıtıyor (Von Glasersfeld 1984: 24 akt. Aydın, 2012: 24).

Ernst Von Glasersfeld'in radikal yapılandırmacılığının temel sayıtları Tablo 1.'de gösterilmiştir.

Tablo 1. Ernst Von Glasersfeld'in Radikal Yapılandırmacılığının Temel Sayıtları

Ernst Von Glasersfeld	Temel Varsayımlar
	<p>1-Nesnel gerçeklik, kendi içinde bilinemez.</p> <p>2- Bilgi bireysel, bilişsel yapılar tarafından oluşturulur.</p> <p>3-Bilgi belli bir perspektif ve akraba ürünüdür.</p> <p>4. Her bireyin nesne dünyasına olan inancı benzersizdir ve başkalarıyla karşılaştırılmaz.</p> <p>Bilişsel Gelişimin Öğeleri:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Bireysel-Bilişsel yapılar • Bireylerin öznel duyumu • Öznel duyumların ve öznel inançların pratik ve yaratıcı değeri • Çevreye uyum

Kaynak: Aydın, 2012: 25

1.4.2.4. Yapılandırmacı Yaklaşımına Göre Öğrenme

Öğrenenlerin ön bilgileriyle yeni edindiği bilgileri harmanlayarak meydana getirdiği süreç yapılandırmacı yaklaşımın savunduğu öğrenmedir. Öğrenenler kendi bilgi verileri ve zihinsel yapılarıyla öğrenmeye hazırdırlar. Bu ön bilgiler yeterli, yetersiz ya da eksik olabilir. Önemli olan öğrenenin ön bilgileriyle yeni bilgiler arasında bağ kurarak bilgiyi yeniden düzenlemesidir. Bunun için de düşünme, anlama, ilişki kurma, sıralama, sorgulama, gruplama gibi birçok zihinsel çabalar sonunda gerçekleşir. Önceki bilgilerle bütünleşemeyen ve zihne yerleştirilemeyen bilgiler ezberlenmiş olur ve bu bilgiler kısa zaman sonra unutulur. Bunun için öğrenenin sorgulama, tartışma, başkalarına aktarma, açıklama gibi etkinliklerle öğrenme sürecine fiilen katılması şart koşulur (Güneş, 2007: 54).

Yapılandırmacılıkta öğrenci yeni öğrenme sürecinde yaşantıları ve daha önce öğrendikleri bilgilerin üzerine yeni algıladıklarını ekleyerek yeni bir kavram oluşturur. Yapılandırmacılık teorisine göre öğrenme yaratıcı ve sosyal işbirliğine yönelik çalışmadır. Öğretmenin aktif olması; öğrenciyi iletişim kurabilen, etkileşim kurabilen ve yaratıcı olması, bireyi düşünmeye götüren ve yeni düşüncelere ulaşabilen kişiler olarak hazırlar. Öğrenme sürecinde bilgi öğrenciye aktarılabilirse de, bireyin anlaması için öğrenmek istemesi gereklidir (Yanpar, 2012).

George Hein Yapılandırmacı yaklaşımın yol gösterici ilkelerini şu şekilde listelemektedir:

1. Öğrenme, öğrencinin duygusal girdileri kullanarak bilgiyi anlamlandırdığı aktif bir süreçtir. Bilgiyi öğrenci pasif olarak kabullenmez. Öğrenci öğrenme faaliyetleri içinde aktiftir, ayrıca çevreyle etkileşim içindedir.
2. Öğrenmenin sınırı yoktur. İnsanlar her zaman öğrenmek istediklerinden daha fazlasını öğrenirler. Öğrenme, anlamları temellendirmeyi ve anlam sistemlerini ortaya çıkarır. Tarihsel olayların sıralamasını öğrendiğimizde, aynı zamanda sıralamanın nedenini de öğrenmiş oluruz. Ortaya çıkardığımız tüm anlamlar kolaylıkla benzeyen durumlara dönüşebilir.
3. Anlam oluşturma eyleminin can alıcı özelliği zihinseldir. Anlam oluşturma zihinseldir çünkü anlam zihinde gerçekleşir. Fiziksel eylemler, uygulamalı deneyimler özellikle çocuklarda öğrenme için gereklidir ancak yeterli değildir. Çocukların ellerini olduğu kadar zihinlerini de meşgul edecek etkinliklere ihtiyacı vardır.
4. Dil ve öğrenme birbirlerini kapsarlar. Anadilimiz öğrenmeye doğrudan etki eder. Araştırmacılara göre insanlar öğrenirken kendi kendilerine konuşurlar. Bu açıdan bakıldığında dil ve öğrenme ayrılmaz bir biçimde iç içe geçmiş durumdadır.
5. Sosyal bir etkinlik olarak öğrenmeyi tanımlayabiliriz. Öğretmen, aile, arkadaş çevresi gibi diğer insanlar öğrenme ile doğrudan ilişkilidir. Geleneksel eğitim öğrenciyi sosyal etkileşimlerden soyutlar. Yapılandırmacı yaklaşımda ise öğrenmenin sosyal yönünü vurgular. Çünkü başkalarıyla etkileşimi, bilginin kullanılmasını bilginin önemli bir ögesi olarak ele alır.

6. Öğrenme bağlamsaldır. Öğrenmelerimiz yaşamımızın geri kalan kısımlarından bağımsız olarak soyut bir düzlemde gerçekleşmez. Öğrendiklerimizi yaşantımızdan ayrı tutamayız. Çünkü bildiklerimizle, inandıklarımızla, önyargılarımız ve korkularımızla ilişkili olarak öğreniriz.
7. Öğrenmek için bilgiye ihtiyaç duyarız. Önceki bilgilerimize dayanan bir yapıya sahip olmadan yeni bilgiyi özümsemek olanaksızdır. Bildiğimiz kadar öğrenebiliriz. Bu yüzden öğrenme- öğretme sürecinde öğrencinin bilgisine dayanarak işe başlamak gerekir.
8. Anlamalı öğrenme için fikirleri gözden geçirmemiz, onları denemeyi, onlarla oynamayı ve onları kullanmayı düşünmeliyiz. Öğrenmek zaman alır, kısa sürede gerçekleşmez.
9. Güdülenme öğrenmede anahtar bir bileşendir. Güdüleme yalnızca öğrenmeye yardım etmez, öğrenme için gereklidir. Niçin sorusunu cevaplamadan elimizdeki bilgileri kullanmamız mümkün değildir (Hein, 1991).

Yapılandırmacı yaklaşımın bu temel ilkeleri arasında bir de öğretmenin yeri ve görevinin ne durumda olduğu konusu vardır.

1.3.2.5. Yapılandırmacı Yaklaşımda Öğretmen

Eğitimciler yapılandırmacı yaklaşıma göre hareket etmeye başladığında, öğrencilerin kendi öğrenme süreçlerinde sorumluluk almaları konusunda daha fazla teşvik edilirler. Öğrenciler öğrenmeleri gerekenleri tanımlar, kendi öğrenme etkinliklerini yönetir ve üst düzey düşünme becerilerini geliştirir.

Yapılandırmacı kuramla ilgili araştırmalar sınıfta iyi bir öğrenme-öğretme ortamının oluşması için öneriler sunar:

1. Öğrencileri özerkliğe ve girişkenliğe yönlendirmek.
2. Öğrencinin dersi yönetmesini, öğretim yöntemlerini etkilemesini, ders içeriğini değiştirmesini sağlamak.
3. Öğrencinin kendi açısından görmesine engel olmamak.
4. Öğrencilerin açık uçlu sorularla sorgulamalarını sağlamak.
5. Öğrencilerin kendi düşüncelerini geliştirmelerine yardımcı olmak.

6. Öğrenciye kendi görüşü içindeki tutarsızlıkları fark etmesini sağlayacak olanaklar sunmak.
7. Soruların cevaplandırılmasında öğrencilere yeterli zamanı tanımak.
8. Öğrencilerin öğrendiklerini aktarmalarını, doğada benzerlikler kurmalarını sağlamak.
9. Öğrencilerin meraklanmalarını sağlayarak, onların meraklarını canlı tutmak.
10. Çeşitli görüşler sunarak öğrencilerin geniş bir bakış açısı edinmelerini sağlamak, farklılıkların güzelliklerini görmelerine yardımcı olmak.
11. Öğrendiklerini kendilerine göre anlamlandırırken öğrencilere rehberlik etmek.
12. Öğrencilerin düşünmeyi düşünmesi ve nasıl öğrendiği üzerine düşünmesini gerçekleştirmek.
13. Olayları ele alırken ayrıntıları görerek gerçek dünyanın karmaşık olduğunu göz ardı etmemek.
14. Öğrenmeyi kitaptan değil gerçek hayattan örneklerle sağlamak.
15. Öğrencinin yanlışları tespit etmesi üzerine geri bildirim sağlamak (Özden, 2014: 72-73).

Yapılandırmacı öğrenme kuramını savunan kişilere göre öğretmenin görevleri şu şekilde ele alınmalıdır:

1. Öğretmen yalnızca öğrenmede bir rehberdir.
2. Öğrenciyi gerektiğinde risk almaya ve özgün olamaya teşvik eder.
3. Öğrencilerin yapmak istediklerini, kendi başlarına gerçekleştirmelerine teşvik eder.
4. Öğrencilere araştırma, gözlem ve deney yapma konusunda cesaret verir.
5. Öğrencilerin seçimlerinin arkasında durmasına yardım eder
6. Öğrenmeleri olumsuz etkileyecek ön bilgileri düzeltir.
7. Öğrenmede ön bilgilerin ve tecrübelerin önemli olduğunun bilincindedir.
8. Ezberleme yerine öğrenmeyi öğretir.
9. Öğrencilere merak aşılar.
10. Öğrencilerin mantıksal ve bilişsel yapılarını göz önüne alır.
11. Öğrencilerin istedikleriyle birlikte toplum beklentilerini de hesaba katar.
12. Yaratıcılık, eleştirelilik ve analitik düşünceye odaklanır.

13. Öğrencileri hem birbirleri hem de kendileriyle diyaloga girmeye yöreklendirir.
14. İşbirliği ve grup çalışmasını destekler.
15. Öğrencilerin çalışmalarını ve düşüncelerini göz ardı etmez.
16. Eğitim öğretim sürecinin merkezine yaparak yaşayarak öğrenmeyi koyar.
17. Proje çalışmalarına destek verir.
18. Öğrencilerin özgün deneyimler yoluyla yeni fikir ve anlayış kazanmalarına yardım eder.
19. Öğretim teknikleri ve içerik konusunda öğrencilere tercih hakkı sunar.
20. Öğrencilere yaşamla ilgili deneyimler kazanmaları için problem çözmeyi gerektiren etkinlikler hazırlar.
21. Öğrencilerin düşünceleri arasında ilişki kurmalarına fırsat verir.
22. Yoruma açık sorular sorarak öğrencilerin düşünebilme ve sorgulayabilme yeteneklerini geliştirir.
23. Öğrencilerin problem çözümleri tasarımlarına ve problemlere karşı farklı çözüm önerileri geliştirmelerine destek verir.
24. Sınıf oturma düzeni oluşturulurken yüz yüze iletişimi mümkün kılan, değişime açık ve dinamik bir yapıda olması göz önünde bulundurulur.
25. Dersin işlenişini destekleyecek görsel, ilgi çekici materyaller hazırlar.
26. Eğitim teknolojilerini iyi bir derecede kullanabilme kabiliyeti üretir ve ürettiği kabiliyeti derslerde kullanır.
27. Yöntem bilgisini geliştirir, çoklu yöntem kullanır.
28. Öğrencilerin zihinsel farklılıklarını gözlemler, farklı zekâ türlerine yönelik çalışmalar meydana getirir.
29. Öğrenmeyi öğrencilerin ilgi ve gereksinimleri merkezinde düzenler.
30. Öğrencilere sürekli farklı ve alternatif görüşler sunar.
31. Öğrencilerin özgün, yaratıcı yanlarının gelişmesi için çalışmalar saptar, ödüllendirmede dikkatli davranır.
32. Öğrencilerin kendi yanlışlarını bulup düzeltebileceği etkinlikler düzenler.
33. Ölçme değerlendirme ölçütlerini öğrencilerle birlikte düzenler.
34. Öğrenme konusunda öğrencileri güdüler.

Yapısalcı kuram, öğrenmenin insan zihninde bir yapılandırma sonucu oluştuğunu ifade eder. Buna göre öğrenme bireylerin zihninde meydana gelen içsel bir süreçtir (Yaşar, 1998). Yapısalcı kurama göre kişiler öğrenme esnasında aktif ve kendi öğrendiklerinden sorumlu tutulmalıdır. Bu nedenle öğretmen işbirliğine dayalı öğrenme, sınıfta problem çözmeye yönelik öğrenme, projeye yönelik öğrenme, işbirliği ile birlikte öğrenme ve geçmiş olayların analiz edilmesine benzer farklı öğretim stratejileri uygulamalıdır. Buna göre Yapılandırmacılıkta öğretmen, öğrencilerin öğrenmelerini kolaylaştıran bir rehber olacaktır (Saban, 2014:179). Gerek sınıf içinde gerekse de sınıf dışında yapılan etkinliklere öğretmen rehberliğinde aktif bir şekilde katılan öğrenciler bilgilerin yapılandırmasını daha kolay sağlayacaktır. Böyle bir öğrenme ortamında öğretmen öğrencilere balık veren değil balık tutmayı öğreten kişidir. Tabii ki balık tutmayı öğretirken de geleneksel tutumdan uzaklaşıp öğrencilere fırsat verilmeli ve öğrenciler öğrenmek için istekli hale getirilmeli, ortaya koydukları ürünlerden dolayı pekiştirilmelidir.

1.3.2.6. Yapılandırmacı Öğrenme Sürecinde Öğretmenlerin Sağlayacağı Motivasyon Fırsatları

Bireylerin sosyal, kültürel, biyolojik yapıları kendilerine özgüdür. Öğretmen bu yapıyı öğrencilerin kişisel, eğitsel ve mesleki gelişimine katkı sağlayarak geliştirmelidir. Bireylerin kendini gerçekleştirme ancak bu şekilde sağlanabilir. Bireyin öğrenmesinde ön öğrenmeler ve uygun ortam önemli bir yer tutar. Bu nedenle aşağıda verilen maddeler fırsat olarak nitelendirilmiştir (Çelikten & Teyfur, 2014: 125).

Araştırma 7. sınıf öğrencileri üzerinde uygulanacağından burada yalnızca ortaokul kademesine ait motivasyon fırsatları listelenmiştir.

1.3.2.7. Ortaokul Sürecinde Kişisel Gelişimi Destekleyen Motivasyon Fırsatları

1. Güven duygusu temel gereksinimdir. Öğrenme bu duygunun oluşturulmasından sonra meydana gelir. Ortaokul döneminde ergenlik süreci hızlanır. Öğretmen bu sürecin doğal olduğunu öğrencilerine hissettirmelidir.

2. İçinde bulunduğu dönemde öğrenci, bedeninde oluşan değişikliklere odaklanır. Bu nedenle öğrenciler spor, müzik, resim, araştırma gibi etkinliklere yönlendirilmeli ve öğrenciye zaman ve istek sağlanmalıdır.
3. Öğretmen- veli işbirliği sağlanmalıdır.
4. Bu gelişim döneminde öğretmen-öğrenci dayanışması gerçekleşmelidir. Çatışmalar öğrenmeye ilişkin güdülenmeyi engelleyecektir.
5. Öğretmenlerin öğrencilerle olan iletişimde, öğrencilerin kendilerini değerli hissetmeleri önemli olmalıdır (Çelikten & Teyfur, 2014; 126).

1.3.2.8. Ortaokul Sürecinde Akademik Gelişimi Destekleyen Motivasyon Fırsatları

1. İlkokul öğrenme yaşantılarından farklı fiziksel ve eğitsel ortamlar içeren bu dönemde yapılacak olan oryantasyon programı uygulanması önemli bir yere sahiptir.
2. Öğretmenler dersin işleniş biçimi, kullanılan yöntem ve teknikler, sınav koşulları, kullanılacak kaynaklarla ilgili olarak öğrencileri aydınlatmalıdır.
3. Öğretmenler dönem sonunda kendi dersleriyle ilgili öğrencilerin hazır bulunuşluklarını belirlemeli ve derslerini buna göre işlemelidir.
4. Öğretmenler öğrencilerini bir üst eğitim kurumları ve bu kurumlara geçiş sağlayan sınavlarla ilgili bilgilendirmelidir. Kendi güçlü ve zayıf yönlerini gören öğrenci bu şekilde kendisine hedef belirlerken daha sağlıklı hareket eder (Çelikten & Teyfur, 2014; 128-129).

1.3.2.9. Ortaokul Sürecinde Mesleki Gelişimi Destekleyen Motivasyon Fırsatları

1. Öğretmen ders içinde ve ders dışında öğrenme yaşantıları, oyun, spor, sosyal ve kültürel etkinlikler içersinde öğrencileri harekete geçirerek onların kendi ilgi ve yeteneklerini, güçlü ve zayıf yönlerini fark etmelerini sağlar.
2. Öğrenciler bir üst öğrenim kurumları, bu kurumların çeşitleri ve bu kurumlara geçiş sınavları hakkında bilgilendirilmelidir. Öğrencilerin bu sınavlara hazırlanması sağlanmalıdır.

3. Öğrenciler öğrendikleri derslerle meslek arasındaki ilişkiler ile evrensel düzeydeki iş ve mesleki gelişimleri algılamaları sağlanmalıdır.
4. Öğretmen, öğrencilerin kişisel ve eğitsel gelişmelerini göz önünde bulundurarak öğrencilerin mesleki bir hedef belirlemede rehber olmalıdır (Çelikten & Teyfur, 2014; 130).

1.3.2.10. Yapılandırmacı Sınıf Ortamı

Yapılandırmacı yaklaşımda öğrenci, öğrenme öğretme sürecinde etkindir. Yapılandırmacı sınıf, bilgilerin aktarıldığı yer değildir. Onun tersi olarak öğrencilerin sorgulama yapabilecekleri, araştırma yapabilecekleri ortamların oluşturulduğu; problem çözme basamaklarının yerine getirildiği bir yerdir. Sınıf ortamı öğrenciye faydalı öğretilerin sağlandığı bir yer olarak düşünülmelidir. Buna göre:

1. Öğretmen öğrencilerin önceden belirlenen eğitim programlarını sıkıcılığını kaldırır. Onları büyük düşünceler üzerinde odaklandırır.
2. Düşünceleri yeniden düzenlemeleri, ilişkilendirmeleri, belirli sonuçlara gitmeleri için ilgilerini merkeze alır.
3. Dünyanın karmaşık olduğunu, gerçeğin yoruma bağlı olarak değişkenlik gösterdiğini öğrencilerle paylaşır.
4. Öğrenmeyi ve öğrenmenin analiz sürecinin karmaşık ve zor bir çalışma olduğunu belirtir (Demirel, 2017: 238-239).

1.3.2.11. Geleneksel Sınıf Bilgiyi Yapılandıran Sınıf

Geleneksel sınıfın özellikleri şu şekilde sıralanabilir:

1. Eğitim programı temel becerilerin kazanılmasına odaklanır ve bir bütünden bir bütüne kadar işlenir.
2. Daha önce edinilmiş bir müfredata sıkı sıkıya bağlılık vardır.
3. Müfredatla ilgili etkinlikler ders kitapları ile sınırlıdır.
4. Öğrenciler öğretmenin bilgi ile dolduracağı boş kutular ağı veya boş mağazalar olarak algılanırlar.
5. Öğretmenler öğrencilere tek bilgi kaynağı olarak algılanır.

6. Öğretmenler, öğrencinin öğrenme düzeyini anlamak için kesin ve net cevaplar beklerler.
7. Öğrencilerin değerlendirmesi, öğretme sürecinden ayrı bir süreç olarak algılanır ve genellikle eğitim programlarının sonunda yapılır.
8. Öğrenciler genellikle sınıfta yalnız çalışırlar.

Yapılandırmacı sınıfın özellikleri şu şekildedir:

1. Eğitim programı kavramlara odaklanır ve bütünden parçaya işlenir.
2. Öğrencilerin çeşitli konularla ilgili istekleri, ilgi alanları, ihtiyaçları ve soruları öğretim sürecinde yer alır.
3. Eğitim programlarıyla ilgili faaliyetler çok çeşitli birincil kaynaklara dayanmaktadır.
4. Öğrenciler; kendi öğrenimlerine karşı sorumlulukları olan, etraftan öğrendikleri bilgilere zihinlerinde yer veren ve nihayet eğitimde aktif olarak yer alan kişiler olarak algılanır.
5. Öğrenme sürecinde öğrenen bir öğretmen olarak öğretmenler öğrencilerle etkileşime girer ve öğrenme ortamını düzenler.
6. Öğretmenler, öğrencilerin belirli bir konudaki görüş ve düşüncelerini anlamaya çalışırlar.
7. Öğrenci değerlendirmesinin öğretme sürecine entegrasyonu sağlanmış ve değerlendirme, öğretmenin gözlemleri veya eğitim programı devam ederken öğrenci çalışmalarının kazanılması ve gösterilmesi gibi çağdaş yaklaşımlarla gerçekleştirilmiştir.
8. Öğrenciler genellikle sınıfta ve başkalarıyla birlikte çalışırlar.

Tablo 2. Geleneksel Sınıfla Yapılandırmacı Sınıfın Karşılaştırılması

GELENEKSEL SINIF	BİLGİYİ YAPILANDIRAN SINIF
1- Eğitim programı temel becerilerin kazanılmasına odaklanır ve bir bütünden bir bütüne kadar işlenir. 2- Daha önce edinilmiş bir müfredata sıkı sıkıya bağlılık vardır. 3- Müfredatla ilgili etkinlikler ders kitapları ile sınırlıdır. 4- Öğrenciler kut boş kutular ağı veya boş mağazalar olarak algılanırlar ”öğretmenin bilgi ile dolduracağı. 5- Öğretmenler öğrencilere tek bilgi kaynağı olarak algılanır. 6- Öğretmenler, öğrencinin öğrenmesini ve başarısını analiz etmek için sorulara net ve yanlış olmayan cevaplar isterler. 7-Öğrencinin değerlendirilmesi, öğrenme sürecinden farklı olarak incelenir ve genelde eğitim programları bitişinde değerlendirilir. 8- Öğrenciler genellikle sınıfta yalnız çalışırlar.	1- Eğitim programı kavramlara odaklanır ve bütünden parçaya işlenir. 2- Öğrencilerin çeşitli konularla ilgili istekleri, ilgi alanları, ihtiyaçları ve soruları öğretim sürecinde yer alır. 3. Eğitim programlarıyla ilgili faaliyetler büyük ölçüde birincil kaynaklara dayanmaktadır. 4- Kendi öğrenimlerinde sorumlu olan öğrenciler, çevrelerinden öğrendikleri bilgilere zihinlerinde bilgi aktaran ve bunun sonucunda öğretimde aktif olarak yer alan kişiler olarak görülür. 5- Öğrenme sürecinde, öğreten pozisyonunda olan öğretmenler öğrencilerle etkileşime girer ve öğrenme ortamını düzenlerler. 6- Öğretmenler, öğrencilerin belirli bir konudaki görüş ve düşüncelerini anlamaya çalışırlar. 7- Öğrenci değerlendirmesi, öğretim sürecine uyum sağlamış, öğretmen kontrolünde ya da eğitim programı esnasında öğrenci çalışmalarını elde etmek ve göstermek gibi modern yöntemlerle sağlanmıştır. 8- Sınıfta öğrenciler genellikle grup içinde ve başkalarıyla birlikte çalışırlar.

Kaynak: Saban, 2014: 178

Sınıf düzeni öğrencilerin istenen bilgileri, becerileri, tutumları ve anlayışları kazanmada etkilidir. Öğrencilerin etkin ya da edilgin olmalarında belirleyicidir. Yapılandırmacı kurama göre hareket eden bir öğretmen öğrencilerle işbirliği içinde aşağıda verilen etkinlikleri yapmalıdır:

1. Öğrenenin özerkliği ve girişimleri teşvik edilmelidir.
2. Öğretimde farklı ortam ve materyaller kullanılırken ham veriler ve birincil kaynaklara da önem verilmelidir.
3. Herhangi bir öğrenme sorumluluğunu icra ederken; belirtmek, sınıflandırmak, karşılaştırmak, yapılandırmak, çözümlenmek gibi büyük önem taşıyan görevlere önem verilmelidir.
4. Öğrenme görevleri gerçek yaşama uygun olarak karmaşık bir şekilde oluşturulmalıdır.
5. Öğrenme görevleri bütün olarak tasarlanmalıdır.

6. Ders öğrenenin verdiği tepkilere göre yönlendirilmeli, ihtiyaç duyulduğunda içerik değiştirilmelidir.
7. Öğrenilecek konuyla ilgili görüşler hakkında öğrenenler bilgilendirilmeden önce öğrenenlerin bakış açıları belirlenmelidir.
8. Öğretimin başında öğrenenlerin görüşlerine zıt düşecek deneyimler kazandırılmalı, öğrenenlerin farklı açılardan düşünmeleri sağlanmalıdır.
9. Sınıf ortamına dikkat çekecek sorunlar getirilmelidir.
10. Öğrenenlerin öğretmenle ve diğer öğrenenlerle iletişimi desteklenmelidir.
11. Öğrenenlere derinliği olan, düşünmeye sevk eden sorular sorulmalı, konuyu araştırmaları desteklenmeli, aynı zamanda öğrenenler birbirlerine de sorular sormalıdır.
12. Öğrenenlere soru sorulduğunda cevap vermeden önce düşünmek için yeterli zaman tanınmalıdır.
13. Öğrenenlere verilen bilgileri karşılaştırabilecek ve bilgiler arasında ilişki kurabilmelerine yetecek zaman tanınmalıdır.
14. Öğretim esnasında öğrenmenin döngüsünün modeli (Kavram tanımlanması, keşif, uygulama) yöntemleri kullanılarak öğrenenler bilgilendirilmelidir.
15. Öğrenenlerin başarısı öğrenme bağlamına göre değerlendirilmelidir (Ülgen, 2001 Akt. Yeşilyaprak, 2018; 383-388).

Yapılandırmacı yaklaşımda öğrenme yaşamdan bağımsız olarak gerçekleşmez. Öğrenme bildiklerimizle, inandıklarımızla, önyargılarımızla doğrudan ilişkilidir.

Öğrenci tasarımı sosyal bilgiler dergisi ile öğrenciler geleneksel sınıf ortamının sıkıcılığından, tekdüzeliğinden kurtarılmış, ilgi ve yeteneklerine göre gerek sınıf içinde gerekse sınıf dışında çeşitli etkinliklere yönlendirilmişlerdir. Yapılandırmacı anlayışa uygun olarak bilgiyi oluşturmaları sağlanmıştır.

Yapılandırmacı yaklaşımda öğretmen rehberdir. Öğrenci öğretim yönteminin belirlenmesinde, ders içeriğinin düzenlenmesinde, sürecin her aşamasında aktiftir. Öğrenci tasarımı sosyal bilgiler dergisi kapsamında yapılan çalışmalarda öğrenciler etkinliklerin hazırlanmasından uygulanmasına, dergi haline getirilmesine kadar her

aşamada etkin bir şekilde bulunmuştur. Öğrencilerin merakı sürekli canlı tutulmuş, öğrenme ortamı yaşamın kendisi olmuştur.

Yapılandırmacı sınıf, bilginin aktarıldığı bir yer değildir. Bunun aksine öğrencilerin araştırma ve sorgulama yapabileceği bir ortamdır. Yapılandırmacı sınıf ortamında öğrenciler aktif ve etkileşim halindedir. İlgi, istek ve yeteneklerine göre etkinlikler yapar, geleneksel sınıf ortamının sıkıcılığundan kurtularak eğitim öğretim ortamını daha eğlenceli hale getirir. Öğrenci tasarımı sosyal bilgiler dergisi ile öğrenciler gerek sınıf içi gerek sınıf dışı ortamlarda aktif bir şekilde bulunmuş, temsili oyunlar oynamış, teknolojinin iletişime faydalı olup olmadığını sorgulayarak münazara gerçekleştirmiş, göç konusunda film izleyip analizini yapmış, pandomim yaparak beden dilinin önemini kavramış, göç eden ailelerle görüşmeler düzenleyerek onların duygularını anlamaya çalışmış, beyin fırtınaları yaparak fikir üretmiş, köy nüfusunu saymış, engellileri canlandırarak empati kurmuş, Osmanlı mimarisi ile ilgili maketler yapmış, karton bardaklardan telefon tasarlamış, hayal perdesi kurarak Karagöz oynatmış, drama-skeç oynamış, işlenen konularla ilgili fıkra ve bilmece bularak konuyu eğlenceli hale getirmiş, ilgi istek ve yeteneklerine göre etkinlikler yapmış ve bu etkinlikleri dergi haline getirerek daha da somutlaştırmıştır. Dergi kapsamında uyguladığı etkinlikler sayesinde öğrenciler bilgiyi hazır halde almamış, ön bilgileriyle bütünleştirerek onu oluşturmuştur. Öğrenciler sürecin tamamında aktif hale gelmiştir.

1.4. AKTİF ÖĞRENMENİN TEMEL İLKELERİ

1.4.1. Aktif Öğrenme

Literatür taraması, aktif öğrenmenin genellikle geleneksel öğretim yaklaşımlarından daha fazla öğrencinin katılımını ve öğrenmeye karşı sorumluluğunu destekleyen bir dizi özel öğretim yöntemi olarak tanımlandığını ortaya koymaktadır (Bonwell & Eison, 1991 akt. Mello & Less, 2013).

Yenilenen Sosyal Bilgiler Öğretim Programıyla öğrenciler öğretimin merkezine alınmış, araştırmacı ve sorgulayıcı bir özellik kazanmıştır. Öğretmenler geleneksel yöntemleri bir kenara bırakarak öğrencilerin derste daha aktif hale geleceği olanaklar sağlamaya başlamışlardır (Metin ve Oran, 2014).

“Aktif öğrenme öğrencinin öğrenme sürecinden sorumlu olduğu bir yapıya sahiptir. Öğrenciye, öğrenme sürecinin çeşitli yönleri hakkında karar alma ve kendi kendini düzenleme fırsatı verilir ve öğrenciler zihinsel yeteneklerini kullanmaya zorlanır. Karmaşık öğretim çalışmalarının uygulandığı bir öğrenme sürecidir.” (Ün Açıkgöz, 2002 akt. Ün Açıkgöz, 2007).

İlköğretim okulu öğrencileri, içinde buldukları gelişim döneminin özelliklerine bağlı olarak sürekli sınıf içerisindeyler. Sınıf içi etkinliklere aktif olarak katılma eğilimindedirler. Bu, aktif olarak öğrenme isteklerinin kanıtıdır (Gökçe, 2004).

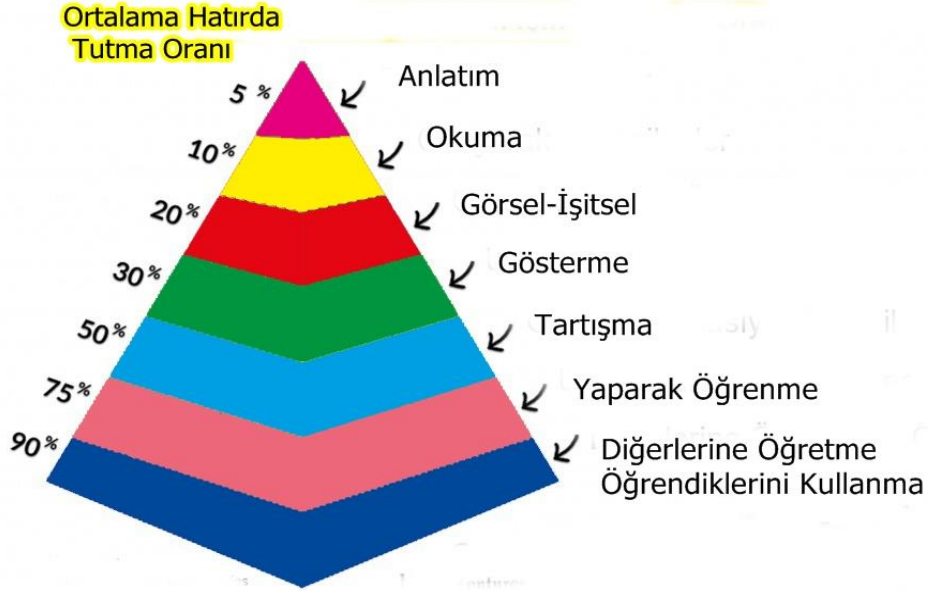
Etkin öğrenme ya da bir başka deyişle deneysel öğrenme yaparak öğrenme anlamına da gelmektedir. Etkin öğrenme;

- İşbirliği,
- Düşük stres,
- Olumlu güdüleme,
- Deneysel öğrenme,
- Çoklu ortam,
- Görme, duyma, yapma,
- Eğlenmedir (Yurdakul, 2015).

Bonwell ve Eison (1991) aktif öğrenme kavramının herkesçe doğru olarak bilinen ortak olan bir tanımının bulunmadığını belirtmiştir. Eğitimcilerin aktif öğrenme kavramını kullanmaları ortak tanımlamaya değil sezgisel anlamaya dayalıdır. Pek çok öğretici tüm öğrenmelerin aktif olduğunu, bunun için öğrencilerin sınıfta formal sunumları dinlerken aktif olarak katıldıklarını savunurlar. Aslında öğrenme öğretme üzerine yapılan araştırmalar göz önüne alındığında öğrencilerin yalnızca dinlemekten daha fazlasını yapmaları gerektiği ortaya çıkar. Yani öğrencilerin okumaları, incelemeleri, yazmaları, münakaşa etmeleri veya sorunları çözmeleri gerekmektedir. Bunun da ötesinde öğrencilerin aktif katılımları için analiz, sentez, değerlendirme gibi üst düzey bilişsel aktiviteler içinde bulunmaları gerekmektedir. Buna bağlı olarak aktif öğrenmenin, öğrenen kişinin öğrenmeye aktif olarak katılmasından daha fazla bir anlam taşıdığı söylenebilir. Buna göre aktif katılım, aktif öğrenmenin vazgeçilmez bir koşuludur ancak yeterli değildir. Aktif

öğrenme, aktif katılımın bir göstergesidir. Davranışların yanı sıra öğrenme sürecini planlama ve gözden geçirme gibi faaliyetleri de içerir (Akşit, 2007).

Şekil 3. Öğrenme Piramidi

Kaynak: National Science Foundation, 1977 Akt. Ün Açıkgöz, 2014.

Öğrenci tasarımı sosyal bilgiler dergisi ile öğrenciler beyin fırtınası yaparak yaratıcılıklarını harekete geçirmiş ve ders kazanımlarına uygun etkinlikler tasarlamışlardır. Tasarlanan bu etkinliklerin uygulanmasında ilgileri, yetenekleri göz önünde bulundurulmuş, her öğrenci aktif hale getirilerek farklı etkinliklere yönlendirilmesi sağlanmıştır.

1.5. OKUL DIŞI ÖĞRENME ORTAMLARI

Öğrenme zaman zaman sınıf ortamının dışında da gerçekleştirilebilir; oyun alanları, müzeler, botanik bahçeler, hayvanat bahçeleri, su parkı, gençlik kulüpleri, sivil toplum kuruluşları, medya (film, radyo, televizyon, video, dergi, kitap, internet...) ya da sahiller, hastaneler vb. gibi yerlerde de icra edilebilir (Türkmen, 2010).

Laçın Şimşek (2011) son yıllarda müzeler, hayvanat ve botanik bahçeleri ve akvaryumlar gibi yerlerin eğitim ortamı olarak kabul edilmeye başlandığını ifade etmektedir.

İnformal eğitim günlük hayatımızda, evde, komşumuzda, parkta, müzede, televizyon izlerken, kitap ve dergilerde ve arkadaşlarımızda veya ailemizde, komşularımızda gerçekleşmektedir (Armağan, 2015). Bozdoğan (2007)'a göre insanların dâhil olduğu bu öğrenme süreçlerinde yeni süreçleri keşfetmek ve deneyimlerini artırmak gayri resmi bir öğrenmedir.

Kara (2010) da informal öğrenmeyi okullarda sınıf dışında öğrenme olarak tanımlar. Sınıf dışı etkinlikler öğrencilerin olayları kendi duyu organları ile detaylı olarak incelemelerini sağlar. Yaygın öğrenme ortamlarında, öğrenciler kendileri için yeni olan fikirlerle konuşur ve yeni olaylarla etkileşime girerler. İnformal eğitimle öğrenciler, sınıf içinde öğrendiklerini doğrudan deneyim, birebir gözlem yapma gibi daha anlamlı etkinliklerle geliştirebilmektedirler (Atmaca 2012).

Genel olarak dış öğrenme konularını tanımlayan öğrenme ortamı, öğretim maddelerinin ve görevlerinin kullanıldığı alanlar olarak tanımlanır ve böylece istenen öğretim süreci gerçekleştirilir (Taşçı ve Soran, 2008).

Okullarda öğrenme, günlük yaşamdaki olaylar, gerçekler ve nesnelere ilgili olarak gerçek dünyadan uzak bir şekilde gerçekleştirilir. Öte yandan, okul dışı öğrenme ortamlarının planlı ve programlı kullanımıyla birlikte bilim ve birey konularındaki kavram ve nesnelere etkileşime girerek tam ve anlamlı bir öğrenme gerçekleştirilir (Ramey ve Gossard, 1997 akt. Yavuz, 2012).

1.5.1. Okul Dışı Öğrenme Tanımı, Amacı, Kapsamı

Okul dışı eğitim okul dışında yapılan eğitimidir. Bu nedenle eğitim faaliyetlerinin gerçekleştirilebildiği ve etkinliklerin yapıldığı yerlerdir (Ford, 1986 akt. Şimşek ve Kaymakçı, 2015).

Okul dışı eğitim sadece gezi ve gözlem tekniği değildir. Okuldaki ve sınıftaki eğitim faaliyetlerini tamamlamak, konuyla ilgili ilk kaynaktan bilgi almak, bir nesnenin, olayın veya olgunun doğası hakkında bilgi edinmek için kullanılır. Bu nedenle gezi ve gözlem tekniği okul dışı öğretimde kullanılan yöntem / tekniklerden biridir. Okul dışı öğretim değildir (Demirel, 2008).

Okul dışı eğitimin amacı; okulda veya okul dışında müfredat kazanımlarına uygun bir şekilde yaşlarına, ilgi alanlarına, isteklerine ve ihtiyaçlarına göre

öğrencilerin kişisel gelişimlerini sağlamaktır (Binbaşıoğlu, 2000 akt. Şimşek ve Kaymakçı, 2015).

Okul dışı öğretim; bilgileri somutlaştırmak, çevre bilinci kazandırmak, tabiata yönelik sevgi geliştirmek, çevreyle etkili iletişim kurmak gibi sebeplerle de uygulanabilir. (Hammerman&Hammerman, 1969; Bunting, 2006 akt, Şimşek ve Kaymakçı, 2015). Müzeler, tabiat parkları, botanik bahçeleri, hayvanat bahçeleri, parklar, hastaneler, sahiller, çeşitli araziler okul dışı öğrenme ortamı olarak kullanıldığında sosyal bilgiler öğretiminde faydalı olacağı söylenebilir. Koca (2014) öğrencilerin sosyal bilgiler dersine olan tutumları üzerinde arazi çalışmalarının ve sanal alan gezilerinin olumlu bir etkisinin olduğunu ve arazi çalışmalarının öğrencilerin öğrenme düzeylerini geliştirme konusunda etkili olduğunu belirtmektedir.

Öğrenci tasarımı sosyal bilgiler dergisiyle öğrenciler aktif hale gelirler ve araştırmaya yönelirler. Okul dışı öğrenme ortamlarına girerler. Kazanımlarla ilgili gezi-gözlem etkinlikleri yaparlar. Ders konuları ile ilgili uygun kişilerle röportaj etkinlikleri gerçekleştirirler. Arkadaşları ve öğretmenleriyle birlikte arazi çalışmalarına katılır, izledikleri filmlerin eleştirisini yapar, sanal müze, gerçek müze ve resmi kurumları ziyaret eder ve izlenimlerini yazılı olarak anlatma fırsatı bulur. Kazanımlarla ilgili şiir, öykü, mani, türkü, biyografi, araştırma-inceleme yazısı, gezi yazısı, köşe yazısı gibi edebi ürünler ortaya koyarak ders kazanımlarını gerçekleştirir.

1.6. DERGİLER VE EĞİTİMSEL AMAÇLI KULLANIMI

1.6.1. Dergi Nedir?

Dergi; siyaset, edebiyat, teknik, ekonomi vb. konuları inceleyen ve belirli aralıklarla çıkan süreli yayınlar olarak tanımlanır (TDK, 2010).

“Fransız Basın Tarihi” adlı eser dergiciliğin özünü açık bir şekilde anlatmaktadır. “Dergicilik basın alanının aristokrat kesimini simgelemektedir ve dergi yayıncılığıyla uğraşanlar sundukları hizmetin bilincindedirler.” (Claude Bellanger,1969 akt. Yapar, 1999).

“Revue Nationale” dergisinin önsözünde şunlar anlatılmaktadır; ”Dergiler yapılarından ötürü siyasal, ekonomik, toplumsal, bilimsel ve sanatsal konuların irdelenmesine daha uygun yayın organlarıdır. Bir kitabın eylemi çok yavaş ve zihinler içerisinde çok kısıtlı bir etkiye sahiptir. Günlük gazeteler ise ne kadar başarılı olurlarsa olsunlar zaman darlığından, konuları derinlemesine ele alamazlar.”(Akt. Yapar, 1999).

1.6.2. Dünyada Dergiciliğin Gelişimi

“Dünyanın ilk dergisi Erbaaliche Monaths Unterredungen (Edif Ying Monthiy Discussions) dergisi 1663’te Almanya’da yayınlanmıştır. İlk modern dergi olarak çıkan yayın, İngiltere de yayınlanan The Gentleman's Magazine’dır. İngiltere’de dergicilik 1800’lü yıllarda başlamış, 1900’lü yıllara kadar gelen edebiyat ve düşün dergiciliğidir (Akt Karaduman, 2007).

Fransa’da ise iki büyük düşün dergisi öne çıkmıştır. Dergi sahipleri 19. yy.’da geniş okuyucu kitlesine ulaşabilmek için ucuz dergiler çıkarmışlardır (Özcan,1996).

Bundan sonra dergiciler halkın ilgisini çekecek oyalayacak yayınlara yöneldiler. Kadın, aile ve çocuklar da böylece dergilere girdiler. Bolca ilgi çekecek fotoğraflar yayınladılar. Edebiyat ve düşün dergileri de çeşitli güncel sorunların tartışıldığı dergilere dönüştüler. Bütün bunlara ek olarak yeni araştırma konuları açıldı, uzmanlık dergileri yaygınlaştı (Özcan,1996).

Birinci Dünya Savaşı tüm dünyada bir takım ekonomik, siyasal ve toplumsal değişikliklere yol açtı. Bu nedenlere dayalı olarak dergi sayıları çoğaldı. Bu arada parasal krizlerde kendisini gösteriyordu. Bu yüzden dergiler ya kapanıyor ya da dergi sahipleri çeşitli boyutta önlemler almaya yöneliyordu. Bu önlemleri şöylece sıralayabiliriz: Dergilerin boyutlarını küçültmek, sayfa sayısını azaltmak, fotoğrafları azaltmak, renk kullanımından vazgeçmek ve çalışanların azaltmak gibi önlemlerdi (Çatalcalı,2017).

1.6.3. Türkiye’de Dergiciliğin Gelişimi

Türkiye’de dergiciliğin Tanzimat Dönemi’nde başladığı söylenebilir. O dönemde haftalık, on beşte günde bir, aylık dergilerin çıkarıldığı bilinmektedir.

Anlaşılan göre batılılaşmanın uzantısıdır bu dergiler. Özellikle de teknolojinin gelişmesi Türk dergiciliğini farklı alana ve boyuta taşımıştır. 19. yy'ın ikinci yarısından başlayarak Türk dergiciliğinde büyük aşama kaydedilmiştir (Şimşek, 2001).

İlk dergi 1849'da yayınlanmıştır. Derginin adı "Vekayı-ı tıbbiye"dir. (Akt Karaduman, 2007) 1862'de çıkarılan "Mecmua-Fünun" 50 sayı yayımlanmıştır. Fizik, kimya, felsefe, ruh bilim, sosyoloji, coğrafya gibi konuları işlemiştir (Çatalcalı,2017).

1870'li yıllara kadar dergiler seçkinlere hitap etti. Bundan sonra dergicilik yaygınlaşmıştır. Kadın, erkek, çocuk, edebiyat gibi konular işlenmiştir.1871'den sonra dergi sayısında önemli bir artış olmuştur (Akt. Özcan,1996).

Kadın dergilerinde;1868 "Muhadderat",1874 "Ayine",1875"Malumat",1880 "Aile",1882"İnsaniyet", 1882, "Şükufezar" 1883-1884, "Mürüvvet", 1885-1886 "Hanımlara mahsus malumat", 1894-1896, "Genç Kadın", 1897 "Hanımlar Dergisi" (1918-1919) (Pınarcı, 2018).

Sinema dergilerinin ilki 1914 yılında "Sinema" adıyla çıkarılmaya başlanmıştır. Bu dergi 1930'lara kadar Osmanlıca yayınlanmıştır. Cumhuriyet Dönemi'nde Zekeriya Sertel'in "Büyük Mecmuası" ilk kez 1919'da çıktı. (1919-1923) yıllarında Sedat Simavi'nin "İnci" isimli dergisi yayımlanmaya başlamıştı. Cumhuriyetle birlikte birçok dergi yayınlanmaya başladı. "Süs" 1924, "Yıldız" 1924, "Firuze" 1924, "Asar-ı Nisvan" 1925, "Kadın Yolcu" 1925, "Kadın Yazıları" 1926, "Yeni Kitap" 1918, "Hanımlar Alemi" 1929 (Çetinkaya Akt. Çatalcalı, 2017). 1932'de Kadro Dergisi çıkarıldı. 1933 senesinde "Halk ve Aile Dergisi, Varlık Dergisi yayınlanmaya başladı. Varlık en uzun ömürlü sanat dergilerinden birisi olmuştur (Özcan 1996).

Bu alanda öteki dergileri şöyle sıralayabiliriz: "Yücel" 1933, "Kültür Haftası" 1936, "Kalem" 1938, "Yurt ve Dünya" 1941, "Adımlar" 1943, "Gün" 1945 (Kabacalı 2000, Akt. Karaduman 2007).

1940-1950 arasındaki kadın dergileri ise şunlardır: "Sesimiz" 1940, "Kadın Dünyası" 1940, "Kadınlar Alemi" 1940, "Ev Kadını" 1943, "Asrın Kadını" 1944, "Aile" 1947, "Familya" 1949, "Resimli Romans" (1951-1952) (Pınarcı, 2018).

(1954-1960) arası dergiler: Akis, Devir, Yankı, Kim bu dergilerden bazılarıdır. (1960-1971) dergileri ise, “Tempo, Yarın, Yankı, Durum, Geçit, Politika, Tutum, Haftalık Panorama gibi dergilerdir(1990-1996) dönemi dergilerinden bazıları da şöyledir: “Cuma, Yörünge, Mesaj, Gerçek, Ekonomi, Politika ilk akla gelenlerdir (Eraslan, 1998).

1.6.4. Çocuk Dergileri

Toplumun belli bir kesimine hitabeden dergiler giderek genelleşmiş, toplumun tamamına seslenir duruma gelmiştir. Çocuklara, kadınlara, meslek gruplarına, spor alanına seslenmişlerdir (Aydın, 2015).

Günümüze kadar dallarına göre birçok dergi çıkarılmıştır. Bunlar: kadın dergileri, haber dergileri, magazin dergileri, mizah dergileri, sanat dergileri olarak sıralanabilir.

1869 yılından 1928 yılına kadar otuza yakın çocuk dergisi yayınlanmıştır. Bu dergiler sırası ile şunlardır: Mümeyyiz (1869), Sadakat (1875), Arkadaş (1876), Çocuklara Arkadaş (1882), Çocuklara Kıraat (1883), Vasıta-i Terakki (1883), Çocuklara Talim (1887) Çocuklara Rehber(1897), Çocuk Bahçesi (1904), Musavver Küçük Osmanlı (1909), Çocuk Duygusu (1913), Mektepli (1913), Çocuk Yurdu (1913), Türk Yavrusu (1913), Çocuk Dünyası (1913), Çocuk Dostu (1914), Hür Çocuk (1918), Bizim Mecmua (1922), Çocuk Postası (1923), Yeni Yol (1923,) Haftalık Resimli Gazetemiz (1924), Sevimli Mecmua (1925), Çocuk Yıldızı (1927) (Kür, 1991; 557-558).

1998 yılından günümüze kadar bakıldığında ise kimi çocuk dergilerini görebiliriz. Bando, Mavi Kuş, Kervan, Kırmızı Fare (2005), Bilim Çocuk (1998), Ebe-Sobe (2001), Meraklı Minik (2007), TRT Çocuk (2010), Pepee (2011), Düş Yeri Dergisi (2013) (Özcan,1996).

Dergiciliğin amacı bilgi akışı, düşüncenin, yorumların, kültür birikimlerinin toplum içinde yayılmasını sağlamaktır. Bu anlamda eğitim alanında çok büyük görevleri vardır (Çatalcalı, 2017).

Dergilerin çocukların hayatında önemli olduğu muhakkaktır. Bunun yanında bizzat öğrenciler tarafından tasarlanan, hazırlanan, öğretmen rehberliğinde kazanım

odaklı olarak çıkarılan bir dergi öğrencilere heyecan, çalışma isteği kazandırdığı gibi onlara araştırma becerisi, yaşayarak yaparak öğrenme, yaratıcılıklarını geliştirme fırsatı da verecektir.

1.6.5 Öğrenci Tasarımlı Sosyal Bilgiler Dergisi

Öğrenci tasarımlı sosyal bilgiler dergisi hazırlarken tamamen ders kazanımları göz önünde bulundurulup öğrenciler ilgilerine, yeteneklerine göre belirlenen ders içi ve ders dışı etkinliklerle ders kazanımlarının daha eğlenceli bir şekilde özümsemesi amaçlanmıştır. Tiyatro, skeç, şiir yazma, hikâye yazma, röportaj, biyografi, araştırma-inceleme, köşe yazısı hazırlama, münazara yapma, mektup yazma, resim yapma, karikatür çizme, maket hazırlama, hat, çini gibi sanatları uygulama, film izleme ve kritiğini yapma gibi farklı etkinliklere yönlendirilen öğrencilerin yeteneklerini keşfetmelerine yardımcı olunmuş ve öğrenciler ilgi alanlarına uygun çalışmalar yapmışlardır. Yapılan uygulamaların dergi haline getirilmesi ile birlikte de çalışmalarını somut olarak görmeleri sağlanmış ve başarma, ürün ortaya koyma duygusunu yaşamalarına fırsat verilmiştir.

Eulie (1969), karikatürlerin öğretimde kullanıldığında ilgiyi yaratabildiğini ve koruyabildiğini, öğrencileri düşünmeye teşvik ettiğini ve sorunları anlamalarına yardımcı olabileceğini belirtir. Karikatürler eğitim aracı olarak kullanılırken göz önünde bulundurulması gereken en önemli faktör, Eulie (1969) ve Harvill (1947)'in tarif ettiği gibi öğrencilerin katılımıdır: “Sosyal bilgiler dersinde grafik, poster, çizelge ve çizgi filmlerin hazırlanmasına ve kullanımına öğrenciler katılım sağlarsa gelişme gösterirler.”(Khalid, Meerah ve Halim, 2010). Öğretim programında yer alan kazanımlarla ilgili öğrenciler karikatür, poster, grafik, çizelge hazırlama etkinliklerine yönlendirilecek ve konuların pekiştirilmesi sağlanacaktır.

Holden (1981) dramayı “öğrenciden kendini ya da başka bir kişiyi hayali bir durumda tasvir etmesini isteyen herhangi bir aktivite” olarak tanımlamaktadır (Giebert, 2014). Drama etkinliklerinde jestler, mimikler, vücut hareketleri, sesler iletişim aracı olarak kullanılmaktadır. Oyunlaştırılan konular ilgi çeker, heyecan yaratır ve anlamayı kolaylaştırır (Çilenti, 1988 akt. . Meydan ve Akdağ, 2011). Dergi kapsamında yapılan etkinlikler sayesinde kazanımlarla ilgili skeç, drama, tiyatro

oyunları hazırlanıp sahnelenecek ve öğrencilerin eğlenerek öğrenmesi için uygun ortamlar hazırlanacaktır.

Maketler, kabartma haritalar, göl, deniz, yayla, vadi, ova, dağ gibi yeryüzü şekillerinin, tarihi eserlerin, şehirlerin, alçı ya da kâğıt modelleridir. Bunları öğrencilerin yapmasına imkan verilmeli ve bitirildikten sonra da kesinlikle sergilenmelidir(MEB Komisyon, 2000 akt. Meydan ve Akdağ, 2011). Kazanımlarla ilgili olarak öğrenciler tarafından hazırlanacak maketler öğrenci tasarımlı sosyal bilgiler dergisinde yerini alacaktır.

Öğrenci tasarımlı sosyal bilgiler dergisi kapsamında edebi ürünler oluşturularak ders kazanımlarının gerçekleştirilmesi amaçlanmaktadır.

Edebiyat temelli sosyal bilgiler öğretimi sosyal bilgiler öğretim programının ve sosyal bilgiler öğrenme-öğretme süreçlerinin edebi eserlerle şekillendirilmesi olarak tanımlanmaktadır. Edebi ürünler edebiyat temelli sosyal bilgiler öğretiminin en önemli parçasıdır. Hikayeler, romanlar, şiirler, masallar, bilmeceler, mektuplar, fıkralar, efsaneler, destanlar, atasözleri vb. sosyal bilgiler öğretiminde kullanılacak edebi ürünlerdir (Demir ve Akengin, 2012).

Biesta ve Tedder (2007)'e göre biyografik öğrenme 'birinin hayatını öğrenmek ve birinin hayatından öğrenmektir' (Hallqvist, 2014). Dergi kapsamında biyografik incelemeler yapılarak ders kazanımlarının öğrenciler tarafından pekiştirilmesi sağlanacaktır.

Sosyal bilgiler dersinde hikayelerin kullanılması öğrencilerin zihin gelişimlerine katkı sağlar. Sosyal Bilgiler Öğretim Programının hedeflerine ulaşılması bakımından hikayelerin kullanılması katkı sağlayacaktır (Demir ve Akengin, 2012). Destanlar ve türküler toplumların farklı zamanlarda üzüntülü ya da mutlu günlerde neler hissettiği, bunları nasıl anlattığı ile ilgili fikir edinmemize katkı sağlar (Öztürk, Keskin ve Otluoğlu, 2012). Şiirler sayesinde tarih boyunca yaşamış insanların duygu ve düşüncelerinin anlaşılması ve tarihsel empati kurulması sağlanır (Turan ve Akdağ, 2017).

Dergi yazıları oluşturmada amaç tüm öğrencilerin düşünmelerini ve üstlerine düşen sorumlulukları bilgi, beceri, güven çerçevesinde en iyi şekilde gerçekleştirmelerini sağlamaktır (Walker, 2006).

İKİNCİ BÖLÜM

YÖNTEM

1. ARAŞTIRMANIN MODELİ

Bu araştırma öğrenci tasarımı sosyal bilgiler dergisinin başarıya ve derse karşı tutuma etkisini kanıtlamayı amaçlamaktadır. Araştırmada sıralı karma desen uygulanmıştır.

Karma yöntem kullanan araştırmacı araştırmının bir aşamasında nitel araştırma, diğer aşamasında ise nicel araştırma yöntemi uygulamaktadır (Balci,2016).

Creswell'in tasarımına göre karma yöntemde en çok kullanılan altı tasarım vardır. Sıralı açıklayıcı tasarım için öncelikle sayısal veriler toplanır ve analiz yapılır. Baskın olan nicel verilerdir. Toplanan nitel verilerse nicel verileri güçlendirmek için kullanılır (Baki ve Gökçe, 2012).

Karma yöntemin bir alt türü olan sıralı açıklayıcı tasarım uygulanan bu araştırmanın nicel bölümünde, ön test son test kontrol gruplu yarı deneysel desen uygulanmıştır.

Sebepler-sonuç ilişkilerini belirlemek için yarı deneysel desen bağımlı değişkenler arasındaki elde edilen sonuçların karşılaştırılarak değerlendirilmesini amaçlayan araştırma desendir (Büyüköztürk, 2007). Bu desen değişkenlerin tümünün kontrol altında tutulmasının zor olduğu ya da mümkün olmadığı durumlarda, yani eğitim-öğretim alanında yapılan araştırmalarda kullanılır (Aydede ve Matyar, 2009). Araştırmanın yarı deneysel deseni şekil 4'te şematize edilmiştir.

Şekil 4. Araştırma Modelinin Simgesel Görünümü

G_1	$O_{1,1}$	X	$O_{1,2}$
G_2	$O_{2,1}$		$O_{2,2}$

G_1 : Öğrenci tasarımı dergi yönteminin uygulandığı deney grubu

G_2 : Geleneksel programın uygulandığı kontrol grubu

X : Öğrenci tasarımı dergi yöntemi

$O_{1,1}$ ve $O_{2,1}$: Öntest puanları

$O_{1,2}$ ve $O_{2,2}$: Sontest puanları

Araştırmanın nitel bölümünde ise öğrencilerle görüşme gerçekleştirilerek görüşleri alınmıştır. Nitel araştırmalarda araştırmacı bilgi toplarken uzakta değildir. En başından itibaren araştırmanın bir parçasıdır. İlk elden veri elde etmek için katılımcılarla iletişim halindedir (Yıldırım ve Şimşek, 2016).

2. ARAŞTIRMANIN ÇALIŞMA GRUBU

Araştırma, 2018-2019 eğitim-öğretim yılı Afyonkarahisar ili Başmakçı ilçesi Yaka Ortaokulu'nu kapsamaktadır. Deney grupları 7. sınıf öğrencilerinden oluşturulmuştur. Ekim, Kasım ve Aralık aylarında üç sayı olacak şekilde deney grubu tarafından kazanım odaklı sosyal bilgiler dergisinin çıkarılması amaçlanmıştır. Araştırmanın uygulama içeriği sosyal bilgiler 7. sınıf programının 1, 2, 3. ünitelerin kazanım, beceri, değerleriyle sınırlı tutulmuştur. Kontrol ve deney gruplarının her birinde 20 öğrencinin karma olarak yer alması amaçlanmıştır. Kontrol ve deney grubunda bulunan uygulamalar ve dersler eşit sürelerde araştırmacı tarafından yapılmıştır. Bağımsız değişkenlerin, bağımlı değişkenine etkisini öğrenmek amacıyla bir kontrol ve deney grubu oluşturulmuştur. Grupların oluşturulmasında öğrencilerin homojen dağılmasına önem verilmiştir. Aynı kapasitedeki gruplar seçmekteki amaç ulaşılabilecek sonuçların yalnızca bağımsız olan değişkenler kaynaklı olduğunu tespit edebilmek ve araştırmanın gerçekliğini korumaktır. Araştırmaya başlamadan önce ilk olarak uygulamanın yapılacağı okul belirlenmiştir. Çalışmanın rahat yürütülmesi açısından araştırmacının görev yaptığı kurum tercih edilmiştir. Gerekli izinlerin alınmasının ardından araştırmaya başlanmıştır.

Tablo 3. Deney ve Kontrol Grubu Öğrenci Dağılımı

Grup	Şube	Kız	Erkek	Toplam
Deney	7/A	13	4	17
Kontrol	7/B	9	7	16

Tablo 3 incelendiğinde, deney ve kontrol gruplarının her birinde 20 öğrencinin homojen olarak bulunması hedeflenmesine karşın deney grubunda n=17 kontrol grubunda ise n=16 öğrenci ile çalışma grubu oluşturulmuştur.

Tablo 4. Deney Grubundaki Öğrencilerin Özellikleri

		N (Sayı)	%
Cinsiyet	Erkek	7	41.1
	Kız	9	52.9
Anne Eğitim Durumu	İlkokul	9	52.9
	Ortaokul	6	35.2
	Lise	2	11.7
	Üniversite	0	0
Baba Eğitim Durumu	İlkokul	5	29.4
	Ortaokul	6	35.2
	Lise	4	23.5
	Üniversite	1	5.8
Aile Ekonomik Durumu	İyi	2	11.7
	Orta	12	70.5
	Kötü	2	11.7

Tablo 5. Kontrol Grubundaki Öğrencilerin Özellikleri

		N(Sayı)	%
Cinsiyet	Erkek	4	23.5
	Kız	13	76.4
Anne Eğitim Durumu	İlkokul	8	47
	Ortaokul	7	41.1
	Lise	2	11.7
	Üniversite	0	0
	Baba Eğitim Durumu	İlkokul	6
Baba Eğitim Durumu	Ortaokul	6	35.2
	Lise	3	17.6
	Üniversite	2	11.7
	Aile Ekonomik Durumu	İyi	3
Aile Ekonomik Durumu	Orta	11	64.7
	Kötü	3	17.6

Tablo 4. ve Tablo 5. deki veriler okul yöneticileri ile görüşme neticesinde elde edilmiş olup gruplar arasında karşılaştırma yapıldığında öğrenci sayıları, aile eğitim durumu, aile ekonomik durumu gibi özellikler bakımından öğrenci dağılımında belirgin farklılıkların olmadığı söylenebilir.

3. VERİLERİN TOPLANMASI

Araştırmada iki adet veri toplama aracı kullanılmıştır. Bunlar: öğrencilerin sosyal bilgiler dersine yönelik tutumlarını ölçmek amacıyla sosyal bilgiler tutum ölçeği, öğrenci tasarımlı sosyal bilgiler dergisinin öğrenci başarısını ölçmek amacıyla ise araştırmacı tarafından oluşturulan başarı testidir. Ölçme araçlarına ilişkin bilgiler aşağıda yer almaktadır.

3.1. SOSYAL BİLGİLER DERSİ TUTUM ÖLÇEĞİ

Kontrol ve deney grubunda bulunan öğrencilerin sosyal bilgiler dersine karşı tutumlarını belirlemek maksadıyla Demir ve Akengin (2010)'in gerçekleştirdiği sosyal bilgiler tutum ölçeği gerekli izinler alınarak kullanılmıştır. Ölçek on dört olumsuz sorudan ve Likert tarzda “Hiç Katılmıyorum ve Tamamen Katılıyorum” aralıklarından oluşmaktadır. Ölçekte toplam 26 soru vardır. Ölçekten alınabilecek en yüksek puan 130'dur. Ölçeğin orta noktası olan 75 puan üzeri olumlu tutum olarak kabul edilmiştir. Farklı ölçümlerde .78 ile .92 arasındadır. Güvenirlilik analizi için Crombach Alfa güvenirlilik testi yapılacaktır. Crombach Alfa için hesaplanan güvenirlilik katsayısının .70 ve daha yüksek olması test puanlarının güvenirliliği için genel olarak yeterli görülmektedir (Büyüköztürk, 2005:171). Ölçeğin Cronbach Alfa iç tutarlılık katsayısı .93'tür.

3.2. AKADEMİK BAŞARI TESTİ

Veri toplama aracı olarak sosyal bilgiler dersi öğrenci tasarımlı dergi uygulamasının etkisini ölçmek amacıyla başarı testi hazırlanmıştır. Başarı testi hazırlanmadan önce gerekli uzman görüşlerine başvurulmuş ve ilgili alan yazın taranmıştır. Araştırmanın ilk etabında, Sosyal Bilgiler Öğretim Programının 7. sınıfın ilk üç ünitesi olan Birey ve Toplum, Kültür ve Miras, İnsanlar, Yerler ve Çevreler ünitelerinde yer alan 13 kazanımı gösteren belirtke tablosu oluşturulmuştur. Birey ve Toplum, Kültür ve Miras, İnsanlar, Yerler ve Çevreler ünitelerinin kazanımlarına uygun olarak öğrenci yeteneklerine hitap edecek şekilde etkinlikler öğrencilerle birlikte belirlenmiştir.

Tablo 6. Başarı Testi Kazanımları Belirtke Tablosu

Kazanımlar	Soru No
SB.7.1.1. İletişime etki eden davranış ile tutumları tespit ederek kendi davranışlarını ve tutumlarını yeniden gözden geçirir.	1,2,3,4
SB.7.1.2. Kişisel-toplumsal ilişkilerde pozitif iletişim yolunu kullanır.	5,6,7
SB.7.1.3. Sosyal etkileşim ve değişimde medyanın yerini tartışır.	8,9
SB.7.1.4. İletişim araçlarından faydalanırken haklarını uygular ve sorumluluklarını yapar.	10,11,12
SB.7.2.1. Osmanlı Devleti'nin nasıl siyasi bir güç olarak ortaya çıktığı ile birlikte bu durumu etkileyen faktörleri açıklar.	13,14,15
SB.7.2.2. Osmanlı Devleti'nin fethetme politikasını inceler.	16,17,18
SB.7.2.3. Osmanlı Devleti'nin değişim sürecini Avrupa'daki diğer gelişmeler ile ilişkilendirerek açıklar.	19,20
SB.7.2.4. Osmanlı Devleti'ndeki yenilik hareketlerinin sonucunda meydana gelen kurumlara bağlı olarak ekonomik ve toplumsal değişimler ile ilgili tespitler yapar.	21,22,23,24
SB.7.2.5. Osmanlı'daki sanat, estetik, kültür anlayışlarından örnekler gösterir.	25,26,27
SB.7.3.1. Çeşitli incelemeler ile birlikte geçmişten bugüne, yerleşik hayata geçmeye etki eden olgular hakkında tespitler yapar.	28,29,30
SB.7.3.2. Türkiye'deki nüfus dağılımına etki eden faktörlerden yola çıkarak Türkiye'nin demografik durumu hakkında çıkarımlarda bulunur.	31,32,33
SB.7.3.3. Çeşitli incelemelerle birlikte göç etmenin neden ile sonuçlarını tartışmaya sunar.	34,35,36
SB.7.3.4. Yerleşme ve seyahat özgürlüğü gibi temel hakların kısıtlanması durumunda meydana gelecek negatif durumları örneklendirir.	37,38

Notlar:

(i) SB.7.1.1 ile SB.7.1.4. (I. Ünite)

(ii) SB.7.2.1 ile SB.7.2.5. (II. Ünite)

(iii) SB.7.3.1 ile SB.7.3.4. (III. Ünite)

İlk üç ünitenin kazanımlarını kapsayan 38 soruluk test maddeleri uzman görüşleri alınarak belirlenmiştir. Maddelerin geçerlik ve güvenilirlik analizinin yapılabilmesi için 153 öğrenciye pilot olarak uygulanmıştır. Uygulama sonrası güvenilirlik ve geçerliği kanıtlanmış 25 maddeden oluşan sosyal bilgiler başarı testi hazırlanmıştır.

Analiz neticesinde madde ayırt ediciliği düşük olan 4,7,10,14,15,21,22,23,26,28,29,32,36. sorular testten çıkarılmıştır. Kapsam geçerliliğinin bozulmaması için sorular tekrar gözden geçirilmiş ve uzman görüşü neticesinde uygulamaya geçilmesine karar verilmiştir.

Madde güçlüğü (p_j) ile gösterilmektedir. Soruyu doğru cevaplama yüzdesidir. Soruların güçlük dereceleri 0 ile 1,00 arasında değişir. Madde güçlük indeksi (p_j) 0'a yaklaştıkça madde zorlaşır, 1,00'e yaklaştıkça madde kolaylaşır. 0,40 ile 0,60 değerleri arasında ise madde orta güçlüktedir (Gezgincan, Murat ve Yalçın, 2005).

Madde ayırt ediciliği (r_{jx}) ile gösterilmektedir. Sorunun doğru cevabını bilenle bilmeyene ayırt etme gücüdür. Test maddelerinin ayırt etme indeksleri 0,40 ve daha büyük ise çok iyi, 0,30-0,39 oldukça iyi madde, 0,20-0,29 düzeltilmeye ve geliştirilmeye muhtaç madde, 0,19 ve daha küçük ise çok zayıf madde anlamına gelir. Maddelerin düzeltilme ihtimali yoksa testten çıkarılmalıdır (Gezgincan, Murat ve Yalçın, 2005).

Yukarıdaki bilgiler ışığında ayırt edicilik indeksi. 20'nin altında olan 4,7,10,14,15,21,22,23,26,28,29,32,36. sorular testten çıkarılmıştır. Madde güçlük indeksi (p_{jx}) .43 ve madde ayırt edicilik indeksi (r_{jx}) .33 ve üzerinde çıkmıştır (Tablo 3).

Yapılan bu çalışmalar sonucunda kalan 25 maddeden akademik başarı testi oluşturulmuştur.

Akademik başarı testinin test yarılama yöntemine göre güvenilirliği .96'dır. Korelasyon katsayısı değeri ise .94'dür. Başarı testinin F testi sonuçları ise anlamlıdır ($F_{(24-152)}=24.794$, $p=.000$, $p<.01$).

Tablo 7. Akademik Başarı Testi Madde Güçlüğü ve Madde Ayırt ediciliği Analizi Sonuçları

Soru No	p_{ix}	r_{ix}	Soru No	p_{ix}	r_{ix}
Soru1	0,41	0,37	Soru20	0,48	0,48
Soru2	0,52	0,42	Soru21	0,80	0,15
Soru3	0,46	0,39	Soru22	0,77	0,18
Soru4	0,76	0,19	Soru23	0,81	0,14
Soru5	0,44	0,33	Soru24	0,47	0,35
Soru6	0,54	0,42	Soru25	0,46	0,36
Soru7	0,76	0,19	Soru26	0,76	0,19
Soru8	0,47	0,35	Soru27	0,52	0,40
Soru9	0,50	0,38	Soru28	0,79	0,16
Soru10	0,76	0,20	Soru29	0,82	0,14
Soru11	0,53	0,33	Soru30	0,46	0,39
Soru12	0,44	0,39	Soru31	0,47	0,35
Soru13	0,47	0,35	Soru32	0,82	0,13
Soru14	0,75	0,20	Soru33	0,46	0,39
Soru15	0,78	0,17	Soru34	0,48	0,44
Soru16	0,52	0,40	Soru35	0,43	0,35
Soru17	0,46	0,39	Soru36	0,83	0,12
Soru18	0,48	0,44	Soru37	0,46	0,39
Soru19	0,43	0,35	Soru38	0,53	0,45

(i) *Gutman Split-Half*.96

(ii) p_{ix} ve r_{ix} değerleri düşük olan 4,7,10,14,15,21,22,23,26,28,29,32,36. sorular başarı testinden çıkarıldı.

(iii) *Intraclass korelasyon katsayısı* değeri .94'tür.

(iv) $F_{(24-152)}=24.794$, $p=.000$

Bu sonuçlara göre akademik başarı testinin orta güçlükte, ayırt edicilik gücü uygun ve güvenilir bir ölçme aracı olduğu kanaatine varılmıştır.

Araştırmada kullanılacak verilerin toplanması için sosyal bilgiler dersine yönelik tutum ölçeği ve akademik başarı testi kullanılmıştır. Araştırmanın başlangıcında akademik başarı testi ve sosyal bilgiler dersine yönelik tutum ölçeği öntest olarak uygulaması yapılmış ve öğrencilerin ön bilgileri yoklanmıştır. Ön testlerin uygulanması tamamlandıktan sonra deney grubu ile öğrenci tasarımı dergi etkinlikleri uygulamaya başlanmış ve uygulama 3 ay sürmüştür. Öte yandan kontrol grubu ile klasik eğitim anlayışı ile ders işlenmeye devam edilmiştir. Deney grubuna 7. sınıf sosyal bilgiler programının ilk üç ünitesindeki kazanımlarla ilgili araştırma, inceleme, drama, röportaj, şiir, hikâye, mektup, karikatür gibi etkinlikler yaptırılmış ve kontrol grubuna ise geçen süre boyunca öğretim programının öngördüğü şekilde dersler işlenmiştir. Deney grubunda yapılan etkinlikler görsellerle de desteklenerek derginin ilgili sayısında yerini almıştır. Kontrol grubuna ise müdahalede bulunulmamış ve ders akışı devam etmiştir. Deney grubunda, Birey ve Toplum, Kültür ve Miras, İnsanlar, Yerler ve Çevreler ünitelerinin ders kazanımlarını

kapsayan etkinliklerin yer aldığı ayda bir çıkacak şekilde öğrenci tasarımı sosyal bilgiler dergisi 3 sayı olarak hazırlanmış ve basılmıştır.

Uygulama bittiğinde öğrencilere gereken açıklama yapılmış, yapılan testlerin ders notlarına etki etmeyeceği sadece çalışmalarda yer alacağı belirtilmiştir. Gereken bilgiler aktarıldıktan sonra akademik başarı testi ve tutum ölçeği son test olarak uygulanmıştır. Ulaşılan bulgular sonucunda istatistiksel olarak analizler değerlendirilmiştir.

3.3 VERİLERİN ANALİZİ

Nicel ölçme araçlarından elde edilen veriler çözümlenmesinde kullanılacak istatistik tekniklerinin belirlenmesinde verilerin normal dağılımda olup olmaması büyük önem taşır. Örneklem büyüklüğünün 30'un altında olduğu durumlarda Shapiro-Wilk değeri normal dağılımın denetlenmesinde kullanılabilir (Karagöz, 2016). Bununla birlikte bu test oldukça tutucu bir test olmasıyla eleştirilir ve bu testin yanında verilerin çarpıklık ve basıklık katsayılarının da incelenerek normal dağılım hakkında karar verilmesi tavsiye edilir (Field, 2006).

Tablo 8. Ölçme Araçlarından Elde Edilen Verilerin Normallik Testi Sonuçları

Ölçek	Ölçüm	Grup	N	Çarpıklık	SE	Basıklık	SE	Shapiro-Wilk
Tutum Ölçeği	Öntest	Deney	17	-.32	.55	-.69	1.06	.56
		Kontrol	16	-.45	.56	.01	1.09	.88
	Sontest	Deney	17	-1.13	.55	1.16	1.06	.87
		Kontrol	16	-.23	.56	-1.48	1.09	.10
Akademik Başarı Testi	Öntest	Deney	17	.07	.55	-.76	1.06	.10
		Kontrol	16	-.02	.56	-1.17	1.09	.36
	Sontest	Deney	17	.16	.55	-.88	1.06	.59
		Kontrol	16	-.25	.56	-.95	1.09	.27

Nicel ölçme araçlarından elde edilen veriler istatistik paket programı yardımıyla çözümlenmiştir. Tablo 8'de araştırma gruplarına öntest ve sontest olarak uygulanan ölçme aracından elde edilen verilerin normallik testleri sonuçları görülmektedir. Bu sonuçlara göre tutum ölçeğinden her iki ölçümde de deney ve kontrol gruplarından elde edilen verilerin çarpıklık katsayılarının -1.13 ile -.23 arasında, basıklık katsayılarının -1.48 ile .01 ve Shapiro-Wilk katsayılarının ise .10 ile .88 arasında olduğu tespit edilmiştir. Akademik başarı testinde ise her iki ölçümde de deney ve kontrol gruplarından elde edilen verilerin çarpıklık katsayılarının -.25 ile

.16 arasında, basıklık katsayılarının -1.17 ile -.76 ve Shapiro-Wilk katsayılarının ise .10 ile .59 arasında olduğu tespit edilmiştir. Can (2018), Karagöz (2016) ve Tabachnick ve Fidell'a (2007) göre bu değerler elde edilen verilerin her ölçümde normal dağılımda olduğunu göstermekte olduğundan ölçme araçlarından elde edilen veriler bağımlı örneklem t testi ve bağımsız örneklem t testi ile çözümlenmiştir. Bu iki analiz yöntemi ölçümler veya gruplar arasındaki anlamlı farkın yönünü oldukça kuvvetli bir şekilde belirlemekle birlikte farkın etki derecesini göstermemektedir. Bu yüzden her iki analiz yöntemi sonuçlarından yola çıkarak etki büyüklüğü (η^2) hesaplanmıştır. Bu hesaplamadan elde edilen sonuçlar küçük etki ($\eta^2=.2$), orta düzeyde etki ($\eta^2=.5$), büyük etki ($\eta^2=.8$) ve çok büyük etki ($\eta^2>1.00$) olarak değerlendirilir (Can, 2018). Ayrıca yapılan istatistik analizlerde Levene testi sonuçlarının anlamlı olmadığı ($p>.05$), yani varyansların eşit dağıldığı belirlenmiştir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

BULGULAR ve YORUM

1. DENEY VE KONTROL GRUPLARININ SOSYAL BİLGİLER TUTUM ÖLÇEĞİ VE AKADEMİK BAŞARI TESTİ ÖNTEST PUANLARININ KARŞILAŞTIRILMASI

Tablo 9’de deney ve kontrol gruplarının Sosyal Bilgiler Dersi Tutum Ölçeği ve Akademik Başarı Testi ön test puanlarının karşılaştırıldığı bağımsız örneklem t testi sonuçları görülmektedir.

Tablo 9. Deney ve Kontrol Gruplarının Öntest Puanlarına Ait Bağımsız Örneklem T Testi Sonuçları

Ölçek	Ölçüm	Grup	N	$\bar{X}$	SS	sd	t	p
Tutum Ölçeği	Öntest	Deney	17	107.94	5.78	31	.97	.33
		Kontrol	16	109.62	5.17			
Akademik Başarı Testi	Öntest	Deney	17	13.64	1.22	31	.24	.80
		Kontrol	16	13.50	2.09			

Tablo 9 incelendiğinde Sosyal Bilgiler Dersi Tutum Ölçeği öntestinde deney grubu ortalama puanının $\bar{x}=107.94$ ve kontrol grubu ortalama puanının ise $\bar{x}=109.62$ olduğu görülmektedir. Kontrol grubunun ortalaması deney grubundan yüksek olmakla birlikte ortalamalar arasında istatistik olarak anlamlı bir fark yoktur ($t_{(31)}=.97$; $p>.05$). Başka bir ifadeyle deneysel işlem öncesinde deney ve kontrol grubunda bulunan öğrencilerin sosyal bilgiler dersine olan tutumları farklılık göstermemektedir. Akademik başarı testinde ise deney grubu ortalamasının $\bar{x}=13.64$, kontrol grubu ortalama puanının ise $\bar{x}=13.50$ olduğu, ortalamalar arası farkın ise istatistiksel olarak anlamlı olmadığı görülmüştür ($t_{(31)}=.24$; $p>.05$). Bir başka ifade ile deney ve kontrol grubunda olan öğrencilerin sosyal bilgileri dersi

akademik başarıları arasında anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır. Bu iki bulgu hem deney hem de kontrol grubunun derse olan tutum ve ders başarısı ölçütlerine göre deneysel işleme eşit düzeyde başladığını göstermektedir.

2. DENEY VE KONTROL GRUPLARININ SOSYAL BİLGİLER TUTUM ÖLÇEĞİ VE AKADEMİK BAŞARI TESTİ ÖNTEST VE SONTTEST PUANLARININ KARŞILAŞTIRILMASI

Tablo 10. Deney ve Kontrol Gruplarının Öntest ve Sontest Puanlarına Ait Bağımlı Örneklem T Testi Sonuçları

Ölçek	Grup	Ölçüm	N	$\bar{X}$	SS	sd	t	p
Tutum Ölçeği	Deney	Öntest	17	107.94	5.78	16	6.62	.00*
		Sontest	17	118.11	2.89			
	Kontrol	Öntest	16	109.81	5.17	15	.18	.86
		Sontest	16	109.62	6.41			
Akademik Başarı Testi	Deney	Öntest	17	13.64	1.22	16	9.39	.00*
		Sontest	17	19.47	2.69			
	Kontrol	Öntest	16	13.50	2.09	15	3.43	.00*
		Sontest	16	14.62	2.60			

*p<.05

Deney ve kontrol gruplarının ölçme araçlarının öntest ve sontest uygulamalarından aldıkları puanlara ait bağımlı örneklem t testi sonuçları Tablo 10'da görülmektedir. Buna göre deney grubunun Sosyal Bilgiler Dersi Tutum Ölçeği sontest ortalamasının ($\bar{x}$ =118.11), deneysel işlem öncesindeki öntest ortalamasına göre ($\bar{x}$ =107.94) belirgin şekilde arttığı ve bu farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu görülmektedir ($t_{(16)}$ =6.62; p <.05). Kontrol grubunda ise Sosyal Bilgiler Dersi Tutum Ölçeği ortalamalarının öntest ($\bar{x}$ =109.81) ve sontestte ($\bar{x}$ =109.62) göre önemli bir fark oluşturmadığı, mevcut farkın ise istatistiki olarak anlamlı olmadığı tespit edilmiştir ($t_{(15)}$ =.18; p >.05). Daha açık bir ifadeyle deney grubuna uygulanan öğrenci tasarımı dergi kapsamında yapılan öğretim etkinlikleri katılımcıların sosyal bilgiler dersine olan tutumlarında olumlu bir gelişme sağlarken, kontrol grubuna uygulanan öğretmen merkezli geleneksel öğretim etkinlikleri derse karşı olan tutumlarda her hangi bir değişim gerçekleştirilmemiştir.

Deney grubunda akademik başarı testi sontest ortalaması ($\bar{x}=19.47$), deneysel işlem öncesindeki öntest ortalamasına göre ($\bar{x}=13.64$) belirgin şekilde arttığı (Tablo 10) ve bu farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu görülmektedir ($t_{(16)}=9.39$; $p<.05$). Kontrol grubunda ise akademik başarı testi ortalamalarının önteste ($\bar{x}=13.50$) göre sontestte ($\bar{x}=14.62$) artış gösterdiği, ve ortalamalar arası farkın istatistik olarak anlamlı olduğu görülmektedir ($t_{(15)}=3.43$; $p<.05$). Bir başka ifadeyle her iki gruba uygulanan farklı öğretim etkinlikleri katılımcıların sosyal bilgiler dersi akademik başarısı üzerinde olumlu etkiye sahip olduğu tespit edilmiştir.

3. DENEY VE KONTROL GRUPLARININ SOSYAL BİLGİLER TUTUM ÖLÇEĞİ VE AKADEMİK BAŞARI TESTİ SONTEST PUANLARININ KARŞILAŞTIRILMASI

Tablo 11. Deney ve Kontrol Gruplarının Sontest Puanlarına Ait Bağımsız Örneklem T Testi Sonuçları

Ölçek	Ölçüm	Grup	N	$\bar{X}$	SS	sd	t	p	η^2
Tutum Ölçeği	Sontest	Deney	17	118.11	2.89	31	4.95	.00*	1.72
		Kontrol	16	109.62	6.41				
Akademik Başarı Testi	Sontest	Deney	17	19.47	2.69	31	5.24	.00*	1.83
		Kontrol	16	14.52	2.60				

* $p<.05$

Tablo 11 Sosyal Bilgiler Dersi Tutum Ölçeği sontestinde deney ve kontrol gruplarının ortalama puanlarına ait bağımsız örneklem t testi sonuçlarını göstermektedir. Buna göre deney grubunun sontest ortalamasının ($\bar{x}=118.11$), kontrol grubu sontest ortalamasından ($\bar{x}=109.62$) belirgin bir şekilde yüksek olduğu ve ortalamalar arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu belirlenmiştir ($t_{(31)}=4.95$; $p<.05$). Bu sonuca göre deney grubuna uygulanan öğrenci tasarımlı dergi kapsamında yapılan öğretim etkinliklerinin katılımcıların sosyal bilgiler dersine olan tutumları üzerinde öğretmen merkezli klasik yöntemlere göre istatistiksel olarak anlamlı olacak şekilde daha olumlu etki yaptığı belirlenmiş, bu etkinin büyüklüğünün ise bir hayli yüksek ($\eta^2=1.72$) olduğu hesaplanmıştır.

Tablo 11 Sosyal Bilgiler dersi akademik başarı sontestinde deney ve kontrol gruplarının ortalama puanları incelendiğinde (Tablo 11) deney grubunun sontest

ortalamasının ($\bar{x}=19.47$), kontrol grubu son test ortalamasından ($\bar{x}=14.52$) belirgin bir şekilde yüksek olduğu ve ortalamalar arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu belirlenmiştir ($t_{(31)}=5.24$; $p<.05$). Bu sonuca göre deney grubuna uygulanan öğrenci tasarımı dergi kapsamında yapılan öğretim etkinliklerinin katılımcıların sosyal bilgiler dersi akademik başarısı üzerinde öğretmen merkezli klasik yöntemlere göre istatistiksel olarak anlamlı olacak şekilde daha olumlu etki yaptığı belirlenmiştir. Söz konusu bu etkinin büyüklüğü ise oldukça yüksektir ($\eta^2=1.83$).

4. DENEY GRUBUNDA YER ALAN ÖĞRENCİLERİN UYGULANAN ÖĞRENCİ TASARIMLI DERGİ KAPSAMINDA YAPILAN ÖĞRETİM ETKİNLİKLERİ HAKKINDAKİ GÖRÜŞLERİ

Araştırmanın bu kısmında deney grubundaki öğrencilerin “Öğrenci tasarımı sosyal bilgiler dergisi hakkında görüşleriniz nelerdir?” sorusuna verdikleri cevaplar yer almaktadır. Bu soruya verilen cevaplar tek tek analiz edilmiş ve belirtilen temalar tablo halinde aşağıda görselleştirilmiştir. Öğrenci görüşleri tablolaştırılırken 7 ana başlık kullanılmıştır.

Tablo 12. Öğrenci Tasarımı Sosyal Bilgiler Dergisine Yönelik Öğrenci Görüşleri

TEMALAR	f
Motivasyon Artırıcılığı	14
Eğlenceli Öğretim	9
Yaratıcılığı Geliştirme	7
Başarıya Olan Etki	4
Akademik Gelişme	4
Yetenekleri Keşfetme	3
Olumsuz Özellikler	3
Toplam	44

Tablo 12’de “Öğrenci tasarımı sosyal bilgiler dergisi kapsamında yapılan etkinlikler hakkında görüşleriniz nelerdir?” sorusuna deney grubundaki öğrencilerin verdikleri cevaplar üzerinden tematik analiz neticeleri yer almaktadır. Tablo 12’de farklı temalar oluşturulmuş ve öğrenci görüşleri bu temalara göre gruplara ayrılmıştır. Analiz sonuçları incelendiğinde öğrenci tasarımı sosyal bilgiler dergisi hakkında toplanan öğrenci görüşlerinin motivasyon artırıcılığı (14) temasında

yoğunlaştığı görülmektedir. Bu çıkarıma göre öğrencilerin öğrenci tasarımı sosyal bilgiler dergisi hazırladıktan sonra motivasyonlarının arttığı söylenebilir. Yoğunluk görülen ikinci tema eğlenceli öğretim (9) temasıdır. Buna göre öğrenci tasarımı sosyal bilgiler dergisi ile birlikte öğrenciler aktif hale gelmiş ve sosyal bilgiler dersinden daha çok keyif almaya başlamıştır. Yoğunluk yaşanan üçüncü tema ise yaratıcılığı geliştirme (7) temasıdır. Bunların dışında başarıya olan etki, yetenekleri keşfetme akademik gelişme gibi temalarda da öğrencileri olumlu etkilediği görülmektedir. Üç öğrencinin dergi ile ilgili olumsuz görüş ifade ettiği görülmektedir. İfadeler incelendiğinde dergiyi hazırlamanın zaman aldığı, internet kaynaklarının güvenilir olup olmadığını belirlemenin zor olduğu ve maket yapmak yerine tarihi eserleri yerinde görmenin daha güzel olacağı belirtilmiştir. Olumsuz görüşler doğrudan doğruya dergiyle ilgili değildir. Öğrenci tasarımı sosyal bilgiler dergisinin öğrencileri genel anlamda olumlu etkilediği görülmektedir.

Aşağıda öğrenci tasarımı sosyal bilgiler dergisi kapsamında yapılan öğretim etkinlikleri hakkında deney grubunda yer alan öğrencilerin görüşleri yer almaktadır.

4.1. MOTİVASYON ARTIRICILIĞI

(Ö1): *“Derginin bana kattığı şeyler çok. Sosyal bilgiler dersinde anlamakta zorlandığımız Kültür ve Miras ünitesini daha iyi anladık. Sosyal bilgiler dersi çok sıkıcı geliyordu bana, onca bilgiyi aklımda tutamıyordum. Ama oyunlarla, temsillerle öğrenme kalıcı oldu bende. Sanayi devrimi ile ilgili kısa skeci çok sevdim.”*

(Ö2): *“Birinci dergide beden dilini anladım. Birinci dergi çok güzeldi. Arkadaşlarımızla beraber çok güzel şeyler çıkardık. Bulmaca, ilginç bilgiler, fıkralar, masallar, hikâyeler... Sonra ikinci dergi hakkında araştırmalar yaptık ve dergimizi yazmaya başladık.”*

(Ö3): *“Dergiyi yaparken çok heyecanlandım. Dergideki etkinlikler, dergiyi eğlenceli hale getirdi. Dergiye kendi yorumlarımızı kattık. Herkes görevini çok iyi yaptı.”*

(Ö4): *Anlayamadığım konuları daha rahat bir şekilde anladım. Telefon yaparken 10 metre ip kullandık. İki bardakla telefon yaptık, ses güzel ve düzgün ulaşıyordu. Tiyatro yaptık. Tiyatroda Osmanlı'da esnafların nasıl bir duygu*

yaşadığını öğrendik. Sonra mektup yazdık. Mektubun içeriği ise göçtü. Bazı arkadaşlar iç göçü, bazıları dış göçü, bazıları ise beyin göçünü yazdılar. Maket yapma konusu ilgi çekiciydi. Bursa'daki cami maketlerini yaparken sanki oralara gitmiş gibi, camileri biz yapmışız gibi duygular yaşadık.”

(Ö7): “Üç dergi yaptık. En çok ilgimi çeken şey tiyatro yapmamızdı. Daha derine inip olayları yaşıyordum. Böylece olaylar kafama yerleşiyordu, sanki unutulmaz hale geliyordu. Bu arada ben konuların içine öyle girdim ki, arkadaşlarla bir olup bir dizideki şiddetten dolayı RTÜK'ü arayıp şikâyette bulunduk. Ders bana zor gelmiyordu artık, hatta eğleniyordum bile. Nüfus ünitesini bir hayli ilgi çekici buldum. Köyümüzün nüfusunu saymaya başladım. İki üç defa baştan saydım. Doğrusu eğlenceliydi. Dergiyi ilk çıkardığımız zaman zorlanmıştım. Görme engellilerin duygularını anlamak için görme engelli rolü canlandırdım. Nasıl zorluklar çektiklerini anladım, onlarla empati kurdum. Başmakçı'da tavukçuluğun tarihini araştırırken uzun bir yazı ortaya çıktı. Bu yazıyı kısaltma çalışmaları çok zaman aldı. Bu süreçte öteki çalışmalara zaman ayırmada zorlandık..”

(Ö8): “İlk dergimizi hazırlarken çok heyecanlandım. Nasıl olacak, ne yapılacak? Resimlerimizin dergilerde çıkması doğrusu çok güzel bir şeydi. Yazılarımızın doğru ve güzel olması için sıkı bir çalışma gerekiyordu; biz de onu yaptık, sıkı çalıştık. Sonra alıştık. Öteki dergiler için çok daha rahat çalıştığımı biliyorum. Dergiyle çalışmanın sorumluluğu başka geldi bana. Zordu ama heyecan vericiydi.”

(Ö9): “Aslında dergiden önce ön yargılıydım, yapmaya başlayınca hoşuma gitti. İyi ki de bu dergiyi yapmışız. Dergilerde ilginç bulduğum bilgiler oluyordu. Hevesle bakıyordum. Her gün evdekilere de okuyordum. Her şey güzeldi. Güzeli ve heyecanlı çalışmalarımız oldu. Keşke hiç bitmese, üç dergi yaptık üçü de güzeldi. Açıp açıp yeniden okuyorum çalışmalarımızı. Bu sene planlı çalışmalar oldu. Bu da hep dergi sayesinde oldu.”

(Ö10): “Osmanlı Devleti konusu sıkıcı, ama dergiyle güzeldi. Toplu çalışma sıkıcılığı gideriyor. Toplu çalışma, çalışma biçimlerini de çeşitlendiriyor. Neden bilmiyorum en çok birinci dergiyi sevdim. Öteki dergileri de sevdim ama işte böyle.

Dergilerde benim de yazılarım çıkıyordu. Keşke hep devam etse bu çalışmalar. Kapakta resimlerimizin olması çok güzeldi. Dergiyle öğrenme ilgimi çekiyor benim.”

(Ö11): *“Bir iş yapmanın, bir eser ortaya çıkarmanın sevinci başka. Konuları daha ayrıntılı öğrendik. Aklımda daha iyi kalıyordu, onun için sevdim. Arkadaşlarımla birlikte çalışıyorduk bu da beni eğlendiriyordu, onun için sevdim. Atalarımızın resimlerini görüyorduk, onlar gibi olmaya çalışıyorduk, bu beni oldukça mutlu ediyordu onun için sevdim ben bu dergiyle çalışmayı.”*

(Ö12): *“Derginin içine kendi bilgilerimi ve arkadaşlarımla yaptıkları şeyleri koyarken çok çalıştık, ama çabamıza değdi doğrusu. O kadar güzel oldu ki, İkinci dergiye başladık. Ünite değiştikçe dergi değişiyordu. Çok güzeldi çok! Sonra üçüncü dergi geldi. O da çok güzel oldu.”*

(Ö13): *“İlkin dergimize bir isim bulduk. Derginin adını çok sevdim. Bir eser hazırlamanın mutluluğunu yaşadım ben. Biz bu dergi sayesinde ilginç bilgiler, fıkralar, masallar, hikayeler öğrendik. Okumayı biliyorduk da yazmayı öğrendik. Kendimizi karşımızdakinin yerine koymayı öğrendik. Beden dili diye bir şey öğrendik.”*

(Ö14): *“En çok tiyatro oyunları ilgimi çekti. Tiyatro oyunları her zaman olmalı. Onlar unutulmuyor. Ayrıca fotoğraf, resim, temsil, bilmece, bulmaca, karikatür, maket, çini... Bunlar okuyarak çalışmanın ötesinde şeyler. Heyecan verici, kendimizi keşfedici şeyler. Bu kadar güzel yazı yazma yeteneğim olduğunu bilmiyordum. Bu dergi sayesinde resim yapan, fotoğraf çeken, çeşitli alanlara yönelen arkadaşlarımız oldu.”*

(Ö15): *“Dergi çıkarmaya karar verdikten sonra araştırmalar yapmaya başladık. Konuşuyorduk, tartışıyorduk. Yapıyor, yaptığımız araçları kullanıyorduk. İlk dergide fotoğraflarımızı görünce eriştiğimiz mutluluğun sonu yoktu. Başardıkça çalışma çabamız artıyordu.”*

(Ö16): *“Küçük bir oyundu, bir engelliye canlandırıyordum. İşlerimi yapamıyordum. Derste arkadaşlarım yardımcı oluyorlardı. Derste yazı yazamadım, ağzımla yazmaya çalıştım. Engelli olmanın ne kadar zor olduğunu yaşadım. İkinci dergide ise Şeyh Edebalı'yi araştırdım. Nasıl bir adam olduğunu öğrendim. Sonra da istimalet politikasını araştırdım. Bir de hâkim rolü oynadım.”*

4.2. AKADEMİK GELİŞME

(Ö1): *“Bilgilendirici yönü daha çok, insanlar okudukça bilgi sahibi oluyorlar. Bu da toplumun yararına oluyor. Dergimizin 3. sayısında nüfus konusu yer almakta. Nüfus ile ilgili internetten kendi köyümüzün nüfusunu araştırdık. Nüfus ile ilgili diğer şeyleri de köyümüzdeki evleri gezerek, röportajlar yaparak öğrendik.”*

(Ö2): *“Dergileri yaparken dikkat ettim üç derginin üçünde de ayrıntılarda kalan bilgilere inme fırsatı bulduk. Birlikte pekiştirdik. Bilmediğimiz bilgilere ulaştık. Tiyatro oyunlarıyla sağlam öğrenme yollarına ulaştık. Bunları yaparken de bol bol eğlendik. Bir oyunda Galileo'nun yargılanmasını canlandırdık. Eski zamanlardaki düşünce ile günümüz düşüncesini karşılaştırma fırsatı bulduk. Günümüzde ise özgür düşünce egemen olduğu için çok mutluyum.”*

(Ö12): *“Sabahları bulmaca çözüyorum, test çözüyorum. Anlamadığım konuları anlamaya başladım.”*

(Ö15): *“İkinci dergide konumuz Osmanlı Devleti idi. Osmanlı Devleti bana göre sıkıcı bir konu. Ama dergiyi yaparken çok fazla sıkılmadım. Yaptığım bulmacada padişahları pekiştirdim. Osmanlı Devleti'nin ne kadar da zengin ve geniş bir tarihi varmış. Osmanlı tarihine olan ön yargım biraz da olsa kırıldı.”*

4.3. YARATICILIĞI GELİŞTİRME

(Ö3): *“Dergi bize hiç bilmediğimiz bir şeyi öğretti. Bulmaca yapmayı.”*

(Ö4): *“Karikatürle ifade etmeyi öğrendim. Çok etkileyici. Benim için yepyeni bir şey bu. İki çizgi ile güldürmek ya da bir şeyi anlatmak, ya da düşündürmek bana göre çok önemli. Karikatürlerin anlattıkları şeyler çok güzel şeyler.”*

(Ö9): *“Şanlı tarihimizi resim ve fotoğraflarla algılamak, milletime duyduğum güveni sonsuz kılıyor.”*

(Ö10): *“Resimleri çok sevdim. Aslında ben resimleri severim. Bu yüzden bende resim yapma merakı başladı.”*

(Ö12): *“Bir yazı yazmak için araştırma yapmak zorunda kalıyorum. Bu da iyi ve öğretici oluyor. Yazı yazmak beni araştırmaya zorluyor.”*

(Ö14): “Maketler yaptık. Araştırmalar yaptık. Fotoğraflar çektik. Telefon yapıp konuştuk. Çok güzeldi, çok eğlendik. Bu telefon konuşmalarını biz evde de denedik, sokakta da denedik.”

(Ö17): “Aslında bana göre en verimli çalışma dergiyi oluşturmadan önce sınıfça yaptığımız beyin fırtınalarıydı. Tüm öğrenciler yapmamız gereken etkinliklerin neler olacağına dair aklına geleni söylemesi ve böylece bunların içinden özgün fikirleri alıp uygulaması faydalı ve verimli oluyordu.”

4.4. BAŞARIYA OLAN ETKİ

(Ö5): “Sosyal bilgiler dersinde Osmanlı konusu zordu. Dergiyi çıkarmaya başladık. Bu konuyu daha iyi öğrendik.”

(Ö7): “Bir konuyu resimlerde anlamak daha kolay geliyor bana. Resimlere, fotoğraflara bakarak zihnimde canlandırabiliyorum. Böylece bunlar benim öğrenmemi kolaylaştırıyor, unutmamamı sağlıyor. Konu aklımda şekilleniyor.”

(Ö9): “Sosyal bilgiler dersini anlamayan veya biraz daha pekiştirmek isteyen arkadaşlar için yararlı olduğunu düşünüyorum.”

(Ö12): “Dergiden önce sosyal bilgiler notum 45’ten yukarı çıkmıyordu, dergiden sonraki notum 85’ti.”

4.5. EĞLENCELİ ÖĞRETİM

(Ö2): “Dergiyi hazırlarken çok eğlendiğimiz bir etkinlik oldu Hacivat ile Karagöz’ü canlandırmak. Onları konuşarak canlandırmak, maskelerini takmak heyecan vericiydi. Çalışmanın bir başka boyutu da hazır metinleri değil, konulara uygun metinlere göre yazmak çok çekiciydi, sürükleyiciydi.”

(Ö5): “Tiyatroda görev aldık. Şerbetçi, hükümdar, hizmetli oldum. Rollerini canlandırırken çok eğlendim, çok mutlu oldum.”

(Ö6): “Dergiye başlarken çok heyecanlandım. Hem eğlendik hem öğrendik. Mesela Osmanlı’yı, telefonun yanlış kullanımını, Türklerde çinçilik, istimalet politikası, Barbaros Hayrettin Paşa, Osmanlı. Devleti’nin kuruluşu, Fatih Sultan Mehmet, Tanzimat Fermanı, Galileo’nun yargılanması, iletişim hataları gibi.”

(Ö7): “İletişim bozukluğunu resim yaparak daha iyi anladım. Tiyatro yapmak çok eğlenceliydi. Galileo'nun yargılanmasında mübaşir oldum. Konuyu daha iyi anladım. Araştırırken öğrendik. Şekilden şekle girdik. İlk defa dergimiz oldu, çok güzeldi.”

(Ö8): “Teknoloji münazarası çok güzeldi. Biz konuyu savunurken bu konudaki tüm ayrıntıları öğrenmiştik. Artık unutmamız mümkün değildi. Konumuzu çok güzel savunduk. Öğrendik ve kazandık.”

(Ö11): “Çinicilik benim çok ilgimi çekti. Bir de tiyatro çalışmaları çok eğlenceliydi. Umarım bu dergicilik devam eder. Şiirler yazdım, hikâyeler yazdım, Osmanlı Devleti'ni işlerken yenilik hareketleri ilgimi çekti.”

(Ö15): “Bizim dergimizin birinci sayısı güzel ve eğlenceliydi. Etkinlik, tiyatro, araştırma yaparken eğlendik. Teknolojinin yararlı mı, zararlı mı konulu münazarayı çok sevdim.”

(Ö16): “Gelelim üçüncü sayıya; onda hepsinden fazla zevk aldım. Hele bir yazdığım hikâyeyi okusanız, çok gülersiniz. Şiirler de var. Göç edenlerin hikâyelerini dinlerken ziyaret ettiğimiz evlerde güzel karşılandık. Bir sürü hikâye dinledik. Hacivat ve Karagöz'ü yaparken de gülmekten okuyamamıştık bile. Biz bu dergileri sosyal bilgiler için hazırladık. Birincisi iletişimle ilgiliydi, İkincisi Osmanlı Devleti ile ilgili. Üçüncü dergide fazlaca nüfus hareketlenmelerini işledik. Birçok araştırma yaptık, kendimize güvenimiz arttı.”

(Ö17): “Dergileri hazırlarken çok eğlendik. Özellikle telefon konuşmalarını sevdim. Aramızda on metre uzaklık vardı, sesler sanki bir borudan akıyor gibi geldi bana. Konuştuk, hal hatır sorduk. Güzel bir deneyimdi.”

4.6. YETENEKLERİ KEŞFETME

(Ö1): “Dergide çeşitli etkinlikler yaptık. Bu sayede bilmediğimiz yeteneklerimizi keşfettik. Mesela ben çok iyi hikaye yazıyordum. Bazı arkadaşlarım ise kendilerinde tiyatro yeteneği olduğunu keşfettiler.”

(Ö9): “Dergiyi hazırlarken çeşitli çalışmalar yaptım, pandomimde ve tiyatrodaki becerim olduğunu fark ettim. Dergi ile eğitimin çok faydalı olduğuna

inandım. Dergiyi hazırlarken çeşitli sanatlar yaptım. Pantomim, tiyatro, çini gibi. Bunları yaparken de çok eğlendim. Tiyatro ile hayallerimi kurdum bile. Bu sayede yeteneklerimizi, el becerilerimizi öğrendik. Çok yararlı bir dergi oldu, eminim dergimizi okuyup inceleyenler hem dergimizi sevecekler hem de öğrenecekler.”

(Ö12): “*Resim yeteneğimin olduğunu fark ettim.”*

4.7. OLUMSUZ ÖZELLİKLER

(Ö4): “*Cami maketlerini yaparken çok eğlendik ama keşke gidip görebilseydik, hissedebilseydik, o muhteşem duyguyu yaşayabilseydik, Öğrenme olayı çok daha başka olurdu diye düşünüyorum ben.”*

(Ö5): “*Araştırma yaparken kaynak kitap bulamadığımız zamanlar oldu. İnternette araştırma yapmak zorunda kaldık. İnternetteki bilgiler ne kadar gerçektir? O da ayrı bir sorun oluşturuyordu. O bilgilerin doğruluğunu araştırırken zorlandık.”*

(Ö6): “*Görsellerle desteklenen dergimizde yaparak ve yaşayarak öğrenme gerçekleştiğinden, aklımızda kalmasında sıkıntı çekmiyorduk. Ancak dergiyi hazırlamak çok zamana mal oluyordu.”*

SONUÇ, TARTIŞMA ve ÖNERİLER

Bu bölümde, öğrenci tasarımlı dergi uygulamasına ilişkin deney grubu öğrencilerine uygulanan tutum ölçeği ve akademik başarı testi aracılığı ile elde edilen verilerin analizi sonucundan ortaya çıkan sonuçlar ve öneriler yer almaktadır.

Sonuçlar ve Tartışma

Bu araştırmanın amacı İlköğretim 7. sınıf öğrencilerinin Sosyal Bilgiler Öğretim Programındaki kazanım, beceri ve değerlere uygun olarak hazırlanan okul içi ve okul dışı etkinliklerle ulaştıkları bilgileri kendi tasarladıkları ve içeriğini hazırladıkları dergide yayımlamasının akademik başarı ve tutuma etkisini araştırmaktır.

Bu amacı gerçekleştirmek için araştırmacı tarafından güvenilirliği ve geçerliği kanıtlanmış sorulardan oluşan 25 maddelik başarı ölçeği ve sosyal bilgiler tutum ölçeği olmak üzere iki ölçek hem kontrol hem de deney grubuna öntest olarak uygulanmış ve iki grup arasında fark olup olmadığına bakılmıştır.

Uygulamaya başlamadan önce deney ve kontrol gruplarına uygulanan başarı ve tutum ölçeği öntest puanları arasında anlamlı bir fark olmadığı görülmüştür. Başka bir ifade ile deney ve kontrol grubunun derse olan tutum ve ders başarısı ölçütlerine göre deneysel işleme eşit olarak başladıkları söylenebilir.

Deney grubu öğrencilerinin sınıf içi ve sınıf dışı etkinliklerle sosyal bilgiler dergisi tasarımları sağlanmış, kontrol grubunda ise öğretmen merkezli geleneksel yöntem uygulanarak ders işlenmiştir. Uygulama sonrasında ölçme araçları deney ve kontrol gruplarına sontest olarak uygulanmıştır. Deney ve kontrol gruplarının ölçme araçlarının öntest ve sontest uygulamalarından aldıkları puanlara ait bağımlı örneklem t testi incelendiğinde deney grubunun sosyal bilgiler tutum ölçeği sontest ortalamasının deneysel işlemde önce uygulanan öntest ortalamasına göre artış gösterdiği ve ortaya çıkan bu farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu söylenebilir. Kontrol grubunda ise sosyal bilgiler tutum ölçeği ortalamalarının anlamlı bir fark oluşturmadığı tespit edilmiştir. Deney grubu öğrencilerine uygulanan öğrenci tasarımlı sosyal bilgiler dergisi kapsamında yapılan sınıf içi ve sınıf dışı etkinliklerin

katılımcıların sosyal bilgiler dersine olan tutumlarını olumlu yönde etkilediği, kontrol grubuna uygulanan öğretmen merkezli geleneksel öğretim etkinliklerinin katılımcıların derse olan tutumuna herhangi bir etkisinin olmadığı söylenebilir. Deney ve kontrol gruplarının ölçme araçlarının öntest ve sontest uygulamalarından aldıkları puanlara ait bağımlı örneklem t testi sonuçları incelendiğinde deney grubu akademik başarı testi sontest ortalamasının deneysel işlem öncesindeki öntest ortalamasına göre artış gösterdiği ve bu farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu görülmektedir. Kontrol grubunda ise akademik başarı testi ortalamaları sontestte önteste göre artış göstermiştir. Deney ve kontrol gruplarına uygulanan farklı öğretim yöntemlerinin akademik başarıyı olumlu etkilediği söylenebilir.

Sosyal bilgiler dersi tutum ölçeği sontestinde deney ve kontrol gruplarının ortalama puanlarına ait bağımsız örneklem t testi sonuçları incelendiğinde deney grubu sontest ortalamasının kontrol grubu sontest ortalamasından yüksek olduğu ve ortalamalar arasındaki farkın istatistiksel olarak anlam ifade ettiği söylenebilir. Buna göre deney grubu öğrencilerine uygulanan öğrenci tasarımlı sosyal bilgiler dergisi kapsamında yapılan şiir, hikaye, resim, biyografi, drama, karikatür, pantomim, film, eleştiri, beyin fırtınası, köşe yazısı, fıkra, bilmece, bulmaca, mani, tasarım, mektup, türkü, hayal perdesi gibi etkinliklerin katılımcıların sosyal bilgiler dersine olan tutumları üzerinde öğretmen merkezli klasik yöntemlere göre olumlu etkisinin daha çok olduğu görülmektedir.

Literatür incelendiğinde Çelikcan (2010), Şengün (2006), Bilgi (2008) tarafından yapılan çalışmalarda aktif öğrenmenin öğrencilerin akademik başarılarını artırdığı tespit edilmiştir. Bu sonuçlara göre öğrenci tasarımlı dergi hazırlanırken aktif öğrenme tekniklerinin uygulandığı deney grubunun akademik başarısının geleneksel yöntemin kullanıldığı kontrol grubundan daha yüksek olduğu görülmüş ve yapılan çalışmanın literatürle uyumlu olduğu gözlemlenmiştir.

Turan (2015), Demirer (2013), Demir (2011), Koçak (2004) tarafından yapılan çalışmalarda edebi türlerden biri olan hikâyenin sosyal bilgiler dergisinde kullanımı önce ilgiyi, sonra akademik başarıyı artırdığı gözlemlenmiştir. Bu çalışmada da öğrenci tasarımlı sosyal bilgiler dergisi kapsamında öğrencilere farklı konularda hikayeler yazdırılmış, etkinlikler neticesinde deney grubundaki

öğrencilerin derse karşı ilgisinin arttığı, motivasyonunun yükseldiği, akademik başarısının arttığı görülmüştür. Ulaşılan bu sonuç literatürdeki çalışmalarla paralellik göstermektedir.

Karaçağıl (2014), Yüksel (2016) tarafından yapılan çalışmalar sosyal bilgiler dersinde yapılan yazma çalışmalarının öğrencilerin yaratıcılıklarını, akademik başarılarını artırdığını, yazma becerilerinin gelişmesiyle dersin eğlenceli hale geldiğini ortaya koymaktadır. Bu çalışmada da öğrenci tasarımlı dergi kapsamında yazılan hikâye, köşe yazısı, şiir, anı, haber metni, deneme ve benzeri edebi türler deney grubu öğrencilerinin konuyla ilgili akademik başarısını sözel yaratıcılıklarının pozitif alanda değişmesinde etkili olduğunu göstermektedir. Bu bulgularla yukarıdaki bulgular paralellik arz etmektedir.

Deney grubu öğrencilerinin, öğrenci tasarımlı dergi kapsamında konuyla ilgili karikatürler çizmiş, onların karikatür becerisinde meydana gelen gözle görülür gelişme onların sosyal bilgiler dersine karşı ilgilerinin artmasına, böylece dersin daha eğlenceli olmasına katkı sağlamıştır. Varılan bu sonuç, Koçoğlu (2012) tarafından yapılan çalışmanın sonuçlarıyla da örtüşmektedir.

Ay (2018), Gürler (2018) tarafından yapılan çalışmalarda sosyal bilgiler dersinin öğretiminde kullanılan mektup ve şiir yazma etkinliklerinin öğrenci başarısına, konunun kavranmasına, dersin sıkıcılıktan sıyrılıp daha eğlenceli hale gelmesine katkı sağladığı ortaya konulmuştur. Kazanım odaklı öğrenci tasarımlı sosyal bilgiler dergisi kapsamında farklı konularda deney grubundaki öğrencilerin şiir ve mektup yazmaları sağlanmıştır. Deney grubundaki öğrencilerde görülen değişim bahsi geçen çalışmalarla paralellik göstermektedir.

Bu çalışmanın sonuçlarına göre deney grubundaki öğrencilerden bazıları tiyatro-drama etkinlikleri ile birlikte rol yapma yeteneklerinin farkına vardıklarını ifade etmişlerdir. Tiyatro çalışmalarının sosyal bilgiler dersinin daha eğlenceli hale getirdiği ve kalıcılığın artmasına katkı sağladığı söylenebilir.

Aykaç (2008), Saraç (2015), Uygungül (2016), Sarı (2017) tarafından yapılan tiyatro yönteminin öğretime etkisi ile ilgili yapılan çalışmalarda da deney grubundaki öğrencilerin kontrol grubundaki öğrencilere kıyasla öğrenme düzeyi ve başarılarında özellikle de derse karşı tutumlarında artış olduğu ifade edilmiştir. Öğrenci tasarımlı

sosyal bilgiler dergisi kapsamında çeşitli konularda tiyatro, drama, skeç çalışmaları yapılmıştır. Çalışmamızın sonuçlarıyla literatürde bahsi geçen çalışmaların sonuçlarının tutarlılık gösterdiği söylenebilir.

Bu çalışmada deney grubunda yer alan öğrencilere öğrenci tasarımı sosyal bilgiler dergisi kapsamında çeşitli röportaj etkinlikleri yaptırılmıştır. Etkinliklerin dergide yer alması neticesinde öğrenci motivasyonunun, derse karşı tutumun olumlu anlamda gelişim gösterdiği söylenebilir. Genel anlamda dergi kapsamında yapılan etkinlikler öğrenci başarısını da yükseltici niteliktedir. Bu sonuç Özür (2010) ve Torun (2018)'un yaptıkları araştırmanın sonuçlarıyla paralellik göstermektedir. Torun (2018) deney grubunda yerel toplum çalışmaları (Röportaj vb.) uygulamış ve deney grubu öğrencilerinde kontrol grubuna göre sosyal bilgiler dersine olan tutumlarında anlamlı bir fark görmüştür. Özür (2010) çalışmasında sınıf dışı etkinliklerin (röportaj vb.) öğrenci başarısına olumlu etkisi olduğu sonucuna ulaşmıştır.

Sosyal bilgiler dersi akademik başarı ölçeği son testinde deney ve kontrol gruplarının ortalama puanlarına ait bağımsız örneklem t testi sonuçları incelendiğinde deney grubunun son test ortalamasının kontrol grubu son test ortalamasından belirgin bir şekilde yüksek olduğu ve ortalamalar arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu ifade edilebilir. Buna göre deney grubuna uygulanan öğrenci tasarımı sosyal bilgiler dergisi kapsamında uygulanan sınıf içi ve sınıf dışı etkinliklerin katılımcıların sosyal bilgiler dersi akademik başarıları üzerinde öğretmen merkezli klasik yöntemlere göre istatistiksel olarak anlamlı olacak şekilde olumlu yönde daha fazla etkilediği sonucu ortaya çıkmıştır.

Araştırmanın nitel bölümünde deney grubundaki öğrencilerin öğrenci tasarımı sosyal bilgiler dergisi hakkındaki görüşlerine başvurulmuş ve verdikleri cevaplar yedi başlık halinde toplanmıştır. Altı başlığın olumlu, bir başlığın ise olumsuz yönde olduğu görülmektedir. Frekans dağılımına bakıldığında derginin motivasyon artırıcı özelliği üzerinde yoğunlaştığı görülmektedir. Öğrenci görüşlerini incelediğimizde öğrenci tasarımı sosyal bilgiler dergisinin motivasyon arttırdığı, dikkat çektiği, dersi daha eğlenceli hale getirdiği, dersi sıkıcılıktan kurtardığı, öğrencilerin yeteneklerini fark etmelerine katkı sağladığı, sınıfın dışına çıkarak hayatın kendisini öğrenme alanı haline getirdiği söylenebilir.

Öğrenci tasarımı sosyal bilgiler dergisi ile yapılandırmacı kurama uygun olarak öğrenci merkezli öğretim için uygun ortamlar sağlanmıştır. Sürecin tamamında öğretmen yol gösterici, öğrenci ise tasarlayan, karar veren ve uygulayan taraf olmuştur. Bu şekilde aktif öğrenmenin yolu açılmıştır.

Ders kazanımları göz önünde bulundurularak bizzat öğrenciler tarafından tasarlanan etkinlikler gerek sınıfta gerekse okul dışı öğrenme ortamlarında uygulanmıştır. Şiir, hikaye, skeç-tiyatro, biyografi, röportaj, köşe yazısı, araştırma-inceleme, mektup, pandomim, fotoğraf, resim, eleştiri, film, bulmaca vb. etkinliklere yönlendirilen öğrenciler ilgilerine, isteklerine, yeteneklerine göre etkinlik yapma fırsatı bulmuştur. Bunun doğal sonucu olarak da öğrenci tasarımı sosyal bilgiler dergisi ile ilgili görüşleri olumlu niteliktedir. Olumsuz görüşler ise imkanlar dahilinde uygulanamayan etkinlikleri ya da doğrudan dergi ile ilgili olmayan durumları kapsamaktadır. Maket yapmak yerine Osmanlı mimarisini daha yakından tanımak adına gezi düzenlemek istenmiş, internet kaynaklarının doğruluğunun belirlenmesinin zor olduğu vurgulanmıştır. Sonuç olarak öğrenci görüşlerine göre öğrenci tasarımı sosyal bilgiler dergisinin faydalı olduğu, okullarda kullanımının etkili olacağını söylemek yanlış olmaz.

Öneriler

Ortaokul öğrencileri gelişim düzeyleri açısından problem çözme, analiz yapma, araştırma yaparak ortaya bir ürün koyma becerilerine merak ve ilgileri oldukça yüksektir. Öğrenci tasarımı sosyal bilgiler dergisi uygulaması ile öğrenciler aktif hale gelmiş, ilgilerine, yeteneklerine, kişilik özelliklerine uygun etkinlikler yapma fırsatı bulmuştur. Öğrenci tasarımı sosyal bilgiler dergisi kapsamında yapılan etkinliklerde öğrencilerin ders kazanımlarını gerçekleştirebilmek için araştırma yapması gerekmektedir. Çoklu zekâ kuramına uygun olarak öğrencilerin ilgi, yetenek, kişilik özelliklerine göre etkinlikler geliştirilmiştir. Bu da öğrenci merkezli eğitim anlayışının benimsendiği anlamına gelir ki öğrenci sınıf içinde ve sınıf dışında aktif hale gelir ve kendisi gerçekleştirme çabasına girer. İşbirlikçi öğrenme kapsamında arkadaşlarıyla grup halinde çalışır ve akran öğrenmesi gerçekleşir. Öğrenme sınıf içine hapsolup kalmaz ve yaşamın kendisi öğrenme alanı haline gelir.

Öğrenci tasarımı dergilerin okullarda yaygınlaştırılmasını sağlamak bu sebeplerden dolayı faydalı olacaktır. Öyle ki sadece sosyal bilgiler dersinde değil her branşta kazanımlara uygun olarak etkinlikler yapılabilir ki bunun için de öğretmenler bu tür etkinlikler hakkında teşvik edilmelidir. Okullarda yalnızca sosyal bilgiler değil her dersin kazanımlarına uygun olarak dergiler çıkarılabilir.

Dergi yayımlamanın maliyeti yüksek olacağından okullarda yapılan kazanım bazlı etkinlikler e-dergi kapsamında değerlendirilerek maliyet düşürülebilir. Bu da kazanım odaklı dergilerin yaygınlaşması açısından önemli bir avantaj sağlayacaktır. Öğrenci tasarımı dergi uygulamasının akademik başarıya ve kalıcılığa etkisi konusu bağımsız değişkenler değiştirilerek ya da eğitim kademesi değiştirilerek farklı ders ve farklı kazanımlarda uygulanabilir.

KAYNAKÇA

- Akay, C.(2005). *Ortaöğretim İngilizce Dersinde Okuma Ve Yazma Becerilerinin Kazandırılmasında Oluşturmacılık (Constructivism) Temelli Sosyal Etkileşim Modelinin Öğrenciler Üzerindeki Etkilerinin İncelenmesi*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Zonguldak Karaelmas Üniversitesi, Zonguldak.
- Akdağ, H. (2014). Sosyal Bilgilerin Tanımı, Amacı, Önemi ve Türkiye'deki Yeri. R. Turan, A. M. Sünbül, H. Akdağ, (Ed.). *Sosyal Bilgiler Öğretiminde Yeni Yaklaşımlar 1* (2.Baskı). (1-23). Ankara: Pegem Akademi.
- Akmehmetoğlu, H. (2014). *Sosyal Bilgiler Öğretmenin Sosyal Bilgiler Öğretiminde Karşılaştıkları Sorunlar*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Kastamonu Üniversitesi, Kastamonu
- Akşit, F. (2007). *Coğrafya Öğretiminde Aktif Öğrenmenin Akademik Başarı ve Tutum Üzerine Etkisi*. (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Armağan, B. (2015). *İlkokul Dördüncü Sınıf Fen Öğretiminde Okul Dışı Öğrenme Ortamları: Bir Eylem Araştırması*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir.
- Atmaca, S.(2012).*Derslik Dışı Fen Etkinlikleri Ve Bu Etkinliklere Dayalı Öğretimin Öğretmen Adayları Üzerindeki Etkileri*. (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Ay, A. (2018). *Sosyal Bilgiler Öğretim Programında Öğrenme Amaçlı Yazma Etkinliklerinden Mektup Ve Şiir Kullanımının Öğrenci Başarısına Etkisi*. (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Erzincan Üniversitesi, Erzincan.
- Aydede, M. N. ve Matyar, F. (2009). Fen Bilgisi Öğretiminde Aktif Öğrenme Yaklaşımının Bilişsel Düzeyde Öğrenci Başarısına Etkisi. *Türk Fen Eğitimi Dergisi*, 6 (1), 115-27.
- Aydın, H. (2012). *Felsefî Temelleri Işığında Yapılandırmacılık* (2. Baskı). Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık Eğitim Danışmanlık Tic. Ltd. Şti.

- Aydın, K.(2015). *Türkiye’de Çocuk Dergiciliği: Diyanet Çocuk Dergisi’nin İçerik Analizi*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Kocaeli Üniversitesi, Kocaeli.
- Aykaç, M. (2008). *Sosyal Bilgiler Dersinde Yaratıcı Dramanın Yöntem Olarak Kullanılmasının Öğrenci Başarısına Etkisi*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Baki, A ve Gökçe, T. (2012). Karma Yöntem Araştırmalarına Genel Bir Bakış. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt 11 Sayı:42, Sayfa:1-21.
- Balcı, A. (2016). *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntem, Teknik Ve İlkeler* 12. Baskı). Ankara: Pegem Akademi.
- Bilgi, M.G. (2008). *Ortaöğretim Kurumlarında Coğrafya Dersi Kapsamındaki Çevre Konularının Öğretiminde Aktif Öğretim Yöntemlerinin Rolü*. (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Bilgili, A. S. (2009). Geçmişten Günümüze Sosyal Bilimler Ve Sosyal Bilgiler. Bilgili, A.S. (Ed.), *Sosyal Bilgilerin Temelleri* (2. Baskı) içinde (2-31). Ankara: PegemAkademi.
- Bozdoğan, A. E. (2007). *Bilim ve teknoloji müzelerinin fen öğretimindeki yeri ve önemi*. (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Büyüköztürk, Ş. (2005). *Sosyal Bilimler İçin Veri Analizi*. Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Büyüköztürk, Ş. (2007). *Sosyal Bilimler İçin Veri Analizi El Kitabı*. Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Can, A. (2018). *SPSS İle Bilimsel Araştırma Sürecinde Nicel Veri Analizi*.(6. Baskı). Ankara: Pegem Akademi.
- Can, T. (2004). *Yabancı Dil Olarak İngilizce Öğretmenlerinin Yetiştirilmesinde Kuram Ve Uygulama Boyutuyla Oluşturmacı Yaklaşım*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Üniversitesi, İstanbul.
- Çatalcalı, A. (2017). *Dergicilik*. İstanbul: Kriter Yayınevi.

- Çelikcan, Ş. (2010). *Sosyal Bilgiler Dersi Bilim, Teknoloji Ve Toplum Öğrenme Alanının Aktif Öğrenme Yöntemleri İle İşlenmesinin Öğrencinin Akademik Başarısına Etkisi*. (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Çelikten, M. Ve Teyfur, M. (Ed.). (2014). *Yapılandırmacı Yaklaşımına Göre Sınıf Yönetimi* (3. Baskı). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Demir, S. B. ve Akengin, H. (2012). *Hikâyelerle Sosyal Bilgiler Öğretimi*. Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Demir, S.B. (2011). *Sosyal Bilgiler Öğretim Programına Göre Tasarlanmış Hikâyelerin Etkililiği*. (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Marmara Üniversitesi, İstanbul.
- Demir, S.B., Akengin, Y. (2010). Developing An Attitude Scale Towards Social Sciences Course: Validity And Reliability Study. *e-Uluslararası Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 1 (1), 26-40. Retrieved from <http://www.e-ijer.com/issue/8011/105216>.
- Demirel, Ö. (2008). *Öğrenme Sanatı*. Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Demirel, Ö. (2018). *Eğitim Sözlüğü*. (6. Baskı). Ankara: Pegem Akademi.
- Demirel, Ö.(2017). *Eğitimde Program Geliştirme Kuramdan Uygulamaya*, Ankara: Pegem Akademi.
- Demirer, V.(2013) İlköğretimde *E-Öyküleme Kullanımı Ve Etkileri*. (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Necmettin Erbakan Üniversitesi, Konya.
- Eraslan, P. (1998), *Kitle Kültüründe Magazin Dergilerinin İşlevi Ve Türkiye Sürecinde Bir Örnek: Hayat Dergisi 1956-1978*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Marmara Üniversitesi, İstanbul.
- Erden, M. (1998). *Sosyal Bilgiler Öğretimi*. Ankara: Alkım Yayıncılık.
- Ergün, M. (2015). *Eğitim Felsefesi*, Ankara: Pegem Akademi.
- Eryılmaz, A. ve Ercan, L. (2014). Ergenler İçin Ders Çalışmaya Motive Olma Ölçeğinin Geliştirilmesi. *Başkent University Journal Of Education*. 1(1), 34-40
- Field, A. (2006). *Discovering Statistics Using SPSS*. Thousand Oak, CA: Sage.

- Gezgincan, S., Murat, M. ve Yalçın, M. (2008). *Ölçme ve Değerlendirme*. Ankara.
- Giebert, S. (2014). « Drama and theatre in teaching foreign languages for professional purposes » *Recherche et pratiques pédagogiques en langues de spécialité* [Online], Vol. XXXIII N° 1 | 2014, Online since 10 March 2014, connection on 21 July 2019. URL <http://journals.openedition.org/apliut/4215> ; DOI : 10.4000/apliut.4215
- Gökçe, E. (2004). İlköğretimde aktif öğrenme sürecine ilişkin öğrenci ve öğretmen görüşleri. *Akdeniz Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, Sayı:1.
- Güneş, F. (2007). *Yapılandırmacı Yaklaşımla Sınıf Yönetimi* (1. Baskı). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Gürler, A.Z. (2018). *Sosyal Bilgiler Öğretiminde Şiir Kullanımının Öğrencilerin Akademik Başarısına Etkisi*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Manisa Celal Bayar Üniversitesi, Manisa.
- Hallqvist A. (2014). Biographical Learning: Two Decades Of Research And Discussion, *Educational Review* (Birmingham), (66), 4, 497-513.
- Hein, G.E. *Constructivist Learning Theory*. 03.04.2019 <https://www.exploratorium.edu/education/ifi/constructivist-learning>.
- Kan, Ç. (2010). A.B.D ve Türkiye’de Sosyal Bilgilerin Tarihsel Gelişimi. G.Ü, *Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, Cilt:30, Sayı:2, Sayfa:663-672.
- Karaçağıl, C.(2014) *Sosyal Bilgiler Derslerinde Öğrenme Amaçlı Yazma Etkinlikleri Kullanmanın Öğrenci Akademik Başarısına Etkisi*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, Muğla.
- Karaduman, B. (2007). *Bir Derginin Görsel Kimlik Tasarımında Biçim Ve İçerik İlişkisi Açısından Tipografinin Önemi*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Mersin Üniversitesi, Mersin.
- Karaduman, H. (2005). *Sosyal Bilgiler Dersinde Yapılandırmacı Öğrenme İlkelerine Göre Hazırlanan Öğretim Materyallerinin Öğrencilerin Dersle İlişkin Tutumlarına, Başarılarına Ve Hatırlama Düzeylerine Etkisi*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Anadolu Üniversitesi, Eskişehir.

- Karagöz, Y. (2016). *SPSS ve AMOS 23 Uygulamalı İstatistiksel Analizler*. Ankara: Nobel.
- Khalid H., Meerah T S. and Halim L. (2010). Teachers' Perception Towards Usage Of Cartoon In Teaching And Learning Physics. *Procedia Social and Behavioral Science*. 7, 538-545
- Kılıçoğlu, G. (2009). Sosyal Bilgiler Tanımı, Dünyada ve Ülkemizde Gelişimi ve Önemi. M. Safran, (Ed.). *Sosyal Bilgiler Öğretimi* (2. Baskı). (3-16). Ankara: Pegem Akademi.
- Koca, M.K. (2014). *Arazi Çalışması Temelli Öğretim Etkinliklerinin Sosyal Bilgiler Dersine Uygulanabilirliği*. (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Koçak, A. (2004). *İlköğretim Sosyal Bilgiler Dersinde Osmanlı Devleti'nin 19. Ve 20.Yüzyıllarının Öğretiminde Hatıra Ve Hikâyelerin Kullanılması*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Selçuk Üniversitesi, Konya.
- Koçoğlu, E. (2012). *6. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersinde Karikatür Kullanımının Erişiyeye Göre Değerlendirilmesi*. (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Atatürk Üniversitesi, Erzurum.
- Köstüklü, N. (2003). *Sosyal Bilimler Ve Tarih Öğretimi*. Konya: Günay Matbaacılık.
- Kür, İ. (1991). *Türkiye'de Süreli Çocuk Yayınları*. Ankara: Atatürk Kültür, Dil Ve Tarih Yüksek Kurumu Atatürk Kültür Merkezi Yayını.
- Laçınşimşek, C. (Ed.). (2011). *Fen Öğretiminde Okul Dışı Öğrenme Ortamları*. Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- MEB, (2005). *6. Ve 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Programı*. Ankara: MEB Yayınları.
- MEB, (2017). *7. Sınıf Sosyal Bilgiler Programı*. Ankara: MEB Yayınları
- Mello, D. and Less, C. A. (2013). "Effectiveness of active learning in the arts and sciences" *Humanities Department Faculty Publications & Research*. Paper 45. http://scholarsarchive.jwu.edu/humanities_fac/45.

- Metin, B. ve Oran, M. (2014). İlköğretim Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Ders İçi Yerel Tarih Konusundaki Faaliyetleri Uşak İli Örneği. *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 7(1), 204-216.
- Meydan, A. ve Akdağ, H. (2011). Sosyal Bilgiler Dersinde Öğretim Teknolojileri ve Materyal Tasarımı. B. Tay ve A. Öcal, (Ed.). *Özel Öğretim Yöntemleriyle Sosyal Bilgiler Öğretimi*. (2. Baskı) içinde (1-18). Ankara: Pegem Akademi.
- Oğuzkan, A. (1977). *Yerli ve Yabancı Yazarlardan Örneklerle Çocuk Edebiyatımız*. Ankara: Kadioğlu Matbaası.
- Oliva, Peter. F. Ve Gordon, William, R.(2018). *Program Geliştirme* (8. Baskı). (K. Gündoğdu, Çev.). Ankara: Pegem akademi.
- Özcan, M. (1996). *Başlangıcından Günümüze Türkiye’de Haftalık Haber Dergiciliğinin Gelişim Evreleri(Akis Dergisi Örneği)*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Marmara Üniversitesi, İstanbul.
- Özden, Y. (2014). *Öğrenme Ve Öğretme* (12.Baskı).Ankara: Pegem Akademi.
- Özmen, C. (2015). Dünyada Ve Ülkemizde Sosyal Bilgiler. C. Dönmez ve K. Yazıcı, (Ed.). *Sosyal Bilgiler Öğretimi* (1. Baskı). (3-21). Ankara: Pegem Akademi.
- Özmen, Ş.G. (2003). *Fen Bilgisi Öğretmenlerinin Yapılandırmacı Öğrenme Yaklaşımına İlişkin Görüşlerinin İncelenmesi*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Öztürk, C. (2006). Sosyal Bilgiler: Toplumsal Yaşama Disiplinlerarası Bir Bakış. C. Öztürk, (Ed.). *Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretimi* (1. Baskı). ((21-50). Ankara: Pegem Yayıncılık.
- Öztürk, C. (Ed.). (2012). *Sosyal Bilgiler Öğretimi*. Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Öztürk, C. ve Dilek, D. (Ed.). (2005). *Hayal Bilgisi Ve Sosyal Bilgiler Öğretimi* (5. Baskı). Ankara: Pegem Yayıncılık.
- Öztürk, C., Keskin, Sevgi C., Otluoğlu, R.(2012). *Sosyal Bilgiler Öğretiminde Edebi Ürünler Ve Yazılı Materyaller*. (6. Baskı). Ankara: Pegem Akademi.

- Özür, N. (2010). *Sosyal Bilgiler Dersinde Sınıf Dışı Etkinliklerin Öğrenci Başarısına Etkisi*. (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Pınarcı Gülden, A. (2018). Kadın Dergileri <http://e-bulten.library.atilim.edu.tr/sayilar/2013-03/images/Kadin-dergileri.pdf> Erişim Tarihi:13.02.2018
- Ryan, R. M. & Deci, E. L.(2000). Intrinsic And Extrinsic Motivations: Classic Definitions And New Directions. *Contemporary Educational Psychology*. Volume 25, Issue 1, Pages 54-67.
- Saban, A. (2014). *Öğrenme Öğretme Süreci Yeni Teori Ve Yaklaşımlar* (7. Baskı). Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık Eğitim Danışmanlık Tic. Ltd. Şti.
- Safran, M. (2011). Sosyal Bilgiler Öğretimine Bakış. B. Tay ve A. Öcal, (Ed.). *Özel Öğretim Yöntemleriyle Sosyal Bilgiler Öğretimi*. (2. Baskı) içinde (1-18). Ankara: Pegem Akademi.
- Sanemoğlu, N. (2018). *Gelişim Öğrenme Ve Öğretim Kuramdan Uygulamaya* (25. Baskı). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Saraç, A. (2015). *Sosyal Bilgiler Dersinde Drama Yöntemi Kullanılmasının Tutum, Başarı Ve Kalıcılığa Etkisi*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Balıkesir Üniversitesi, Balıkesir.
- Sarı, D. (2017). *İlkokul 4. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersinde Yaratıcı Drama Yöntemi Kullanımının Öğrencilerin Akademik Başarılarına, Tutumlarına Ve Öğretimin Kalıcılığına Etkisi*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ordu Üniversitesi, Ordu.
- Sönmez, V. (2006). *Eğitim Bilimine Giriş*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Sönmez, V. (2017). *Eğitim Felsefesi* (14. Baskı).Ankara: Anı Yayıncılık.
- Suhendi, A& Purwarno (2018). Constructivist Learning Theory: The Contribution to Foreign Language Learning and Teaching. *KnE Social Sciences*, 3(4), 87–95. <https://doi.org/10.18502/kss.v3i4.1921>
- Şengün, N.(2006). *Yapılandırıcılık Kuramına Dayalı Olarak Hazırlanan Aktif Öğretim Yöntemlerinin Akan Elektrik Konusunda Öğrencilerin Fen Başarıları ve*

- Tutumlarına Etkisi.* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Celal Bayar Üniversitesi, Manisa.
- Şimşek, A. ve Kaymakçı, S. (Ed.). (2015). *Okul Dışı Sosyal Bilgiler Öğretimi.* Pegem Akademi Yayınları, Ankara.
- Şimşek, H. (2001). XIX. Yüzyıl Çocuk Dergiciliği ve Eğitsel İşlevleri Üzerine. *Milli Eğitim Dergisi*, Sayı:151
- Tabachnick, B.G. & Fidell, L.S. (2007). *Using Multivariate Statistics.* London: Pearson Education Limited.
- Taşçı, G. Ve Soran, H. (2008). Hücre Bölünmesi Konusunda Çoklu Ortam Uygulamalarının Kavrama Ve Uygulama Düzeyinde Öğrenme Başarısına Etkisi, *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, Sayı:34, 233-243
- TDK (2010). *Türkçe Sözlük* (11. Baskı). Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Tezci, E. (2002). *Oluşturmacı Öğretim Tasarım Uygulamasının İlköğretim Beşinci Sınıf Öğrencilerinin Yaratıcılıklarına Ve Başarılarına Etkisi.* (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Elazığ.
- Torun, E. (2018). *Sosyal Bilgiler Dersinde Yerel Toplum Çalışmalarının Öğrencilerin Akademik Başarılarına Ve Derse Yönelik Tutumlarına Etkisi.* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Atatürk Üniversitesi, Erzurum.
- Turan, M. (2015). *Tarihi Hikâyelerin İlkokul 4. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersinin Öğretimindeki Önemi.* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Giresun Üniversitesi, Giresun.
- Turan, R. ve Akdağ, H. (Ed.). (2017). *Sosyal Bilgiler Öğretiminde Yeni Yaklaşımlar III.* (1. Baskı). Ankara: Pegem Akademi.
- Türkmen, H. (2010). İnformal (Sınıf Dışı) Fen Bilgisi Eğitimine Tarihsel Bakış Ve Eğitimimize Entegrasyonu. *Çukurova Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, Sayı:3 (39), 46-59.
- Ulusoy, K. ve Tay, B. (2011). Sosyal Bilgilerde Değer Eğitimi. R. Turan, A. M. Sünbül, H. Akdağ, (Ed.), *Sosyal Bilgiler Öğretiminde Yeni Yaklaşımlar II.* (1. Baskı) içinde (59-73). Ankara: Pegem Akademi.

- Uyungül, Ö. (2016). *Yaratıcı Drama Yönteminin Öğrencilerin Öğrenme Stillere Göre Sosyal Bilgiler Dersine Yönelik Tutumlarına, Akademik Başarılarına Ve Kalıcılığa Etkisi*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Çukurova Üniversitesi, Adana.
- Ün Açıkgöz, K. (2007). *Aktif Öğrenme Yazıları*. İzmir: Biliş Gelişim Coşkusu.
- Ün Açıkgöz, K. (2014). *Aktif Öğrenme* (13.Baskı).İzmir: Biliş Gelişim Coşkusu.
- Walker S. E. (2006). Journal writing as a teaching technique to promote reflection. *Journal of athletic training*, 41(2), 216–221.
- Yalçın, A. ve Aytaş, G. (2008). *Çocuk Edebiyatı*. Akçağ, Ankara.
- Yanpar, T. (2001). Sosyal Bilgiler Dersinde Oluşturmacı Yaklaşımda Öğrencilerin Etkinlik Dosyalarını Yordayan Değişkenler, *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 13(2): 513-526.
- Yanpar, T. (2012). Etkili ve Anlamli Öğrenme İçin Kuramsal Yaklaşımlar ve Yapılandırmacılık. C. Öztürk, (Ed). *Sosyal Bilgiler Öğretimi Demokratik Vatandaş Eğitimi* (3. Baskı) (51-76). Ankara: Pegem Akademi.
- Yapar, A. (1999). *Fransa Ve Türkiye’de Dergicilik Olgusu Ve Kadın Dergilerinin Karşılaştırılması*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Üniversitesi, İstanbul.
- Yaşar, Ş. (1998). *Yapısalcı Kuram Ve Öğrenme-Öğretme Süreci. VII. Ulusal Eğitim Bilimleri Kongresi Bildiriler Kitabı*. Konya: Selçuk Üniversitesi Yayınları.
- Yavuz, M. (2012). *Fen Eğitiminde Hayvanat Bahçelerinin Kullanımının Akademik Başarı Kaygısına Etkisi Ve Öğretmen-Öğrenci Görüşleri*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Sakarya Üniversitesi, Sakarya.
- Yeşilyaprak, B. (Ed.). (2018). *Eğitim Psikolojisi* (20. Baskı). Ankara: Pegem Akademi.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2016). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. (9. Baskı). Ankara: SeçkinYayıncılık.

Yurdakul, B. (2015). Yapılandırmacılık. Ö. Demirel, (Ed.), *Eğitimde Yeni Yönelimler* (6. Baskı). (38-65). Ankara: Pegem Akademi.

Yüksel, T. (2016). *Ortaokul 5. Sınıf Türkçe Derslerinde Uygulanan Yaratıcı Yazma Etkinliklerinin Öğrencilerin Yazmaya Dönük Tutumlarına ve Sözel Yaratıcılıklarına Etkisinin İncelenmesi*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Akdeniz Üniversitesi, Antalya.

Zarrillo, J.J. (2016). *Sosyal Bilgiler Öğretimi İlkeler Ve Uygulamalar* (S.B. Demir, B. Tay, çev.). Ankara: Anı Yayıncılık.

EKLER

EKLER DİZİNİ

EK- 1. Araştırma İzni	85
EK- 2. Sosyal Bilgiler Tutum Ölçeği	87
EK- 3. Sosyal Bilgiler Başarı Ölçeği	88
EK- 4. Öğrenci Tasarımlı sosyal Bilgiler dergisi 1. Sayı	93
EK- 5. Öğrenci Tasarımlı Sosyal Bilgiler Dergisi 2. Sayı.....	126
EK- 6. Öğrenci Tasarımlı Sosyal Bilgiler Dergisi 3. Sayı.....	174
EK- 7. Özgeçmiş.....	218

EK-1. ARAŞTIRMA İZİNİ

T.C.
AFYONKARAHİSAR VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : 86649407605.01-E.2300613
Konu: Çağrı YİĞİT'in Araştırma İzni

04/02/2019

VALİLİK MAKAMINA

İlgi : a) Millî Eğitim Bakanlığı Yenilik ve Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğünün 2017/25 sayılı Genelgesi,
b) Afyon Kocatepe Üniversitesi Öğrenci İşleri Daire Başkanlığı'nun 28/01/2019 tarihli ve 1114 sayılı yazısı.

Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türkçe ve Sosyal Bilgiler Anabilim Dalı Sosyal Bilgiler Eğitimi Tezli Yüksek Lisans programı öğrencisi Çağrı YİĞİT'in "Sosyal Bilgiler Öğretiminde Öğrenci Tasarımı Dergilerin Akademik Başarıya ve Derse Karşı Tutuma Etkisi" konulu tez çalışmasında kullanılmak üzere 2018-2019 Öğretim Yılı Dönemi içinde Müdürlüğümüze bağlı ilçe (b) yazı ekinde ismi belirtilen okullarda öğrenim gören öğrencilere ilçe (a) Genelgenin hükümleri doğrultusunda arket çalışması yapmaları, çalışmalarını tamamladıktan sonra sonuçlarını birer örneğinin İl Millî Eğitim Müdürlüğüne teslim edilmesi şartıyla, Müdürlüğümüz AR-GE Birimi teklifi doğrultusunda araştırmaya yapmaları Müdürlüğümüzce uygun görülmektedir.

Makamlarınızca da uygun görülmesi halinde olurlarınıza arz ederim.

Metin YALÇIN
İl Millî Eğitim Müdürü

OLUR
04/02/2019

Nurullah KAYA
Vali a.
Vali Yardımcısı V.

Ek:
- İlgi Yazı ve Ekleri (24 Sayfa)

Ayrıntılı bilgi için: Tolga YETİŞİLMEZ (Merkez)
Kırsal İş Merkezi/AFYONKARAHİSAR
e-posta: yetir33@meb.gov.tr / afyonkate@igmail.com

İL MİLLÎ EĞİTİM MÜDÜRLÜĞÜ Ar-Ge
Elektronik Adı: afyon.meb.gov.tr
Tel: 03 2721 213 7604 / 208 Faks: 03 2721 213 7605

Elektronik belge ile oluşturulan bu belgeyi kontrol etmek için adresimizden en15-1913-3cc8-8146-cb0e adresine e-posta gönderiniz.

EK-1. (DEVAM)

T.C.
AFYONKARAHİSAR VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : 86649407-605.01-E.2333961
Konu: Araştırma İzni

04.02.2019

AFYON KOCATEPE ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜNE
(Öğrenci İşleri Daire Başkanlığı)

İlgi: a) Valilik Makamı'nın 04/02/2019 tarihli ve 605.01-E.2300613 sayılı Olurları,
b) 28/01/2018 tarihli ve 1114 sayılı yazınız.

Üniversitemiz Sosyal Bilimler Enstitüsü Türkçe ve Sosyal Bilimler Anabilim Dalı Sosyal Bilimler Eğitimi Tezli Yüksek Lisans programı öğrencisi Çağrı YİĞİT'in "Sosyal Bilgiler Öğretiminde Öğrenci Tasarımı Dergilerinin Akademik Başarıya ve Dersle Karşı Tutuma Etkisi" konulu tez çalışmasında kullanılmak üzere 2018-2019 Öğretim Yılı içinde Müdürlüğümüze bağlı ilçe (b) yazınızda isimleri belirtilen okullarda öğrenim gören öğrencilere yapabilmesine dair ilçe (b) talebi bulunmaktadır.

Müdürlüğümüz AR-GE Birimi tarafından "Millî Eğitim Bakanlığı Yenilik ve Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğü" 22/08/2017 tarihli ve 35558626-10.06.01-E.12607291 sayılı yazısı ile yayımlanan 2017/25 No'lu Genelge doğrultusunda inceletmiş olup ilçe (a) "Valilik Oluru" ve onaylanmış veri toplama aracı ekte gönderilmiştir.

Bilgilerinizi ve gereğini arz ederim.

Metin YALÇIN
İl Millî Eğitim Müdürü

EKLER:

- Valilik Oluru (1 sayfa)
- Onaylanmış Veri Toplama Aracı (... sayfa)

Not: 1- Anket çalışmalarında Müdürlüğünüz tarafından onaylanmış (mühürlü) veri toplama araçlarının kullanılmasını zorunludur.

2- Çalışmalar tamamlandıktan sonra sonuçlarını diğer ilçe/ilçelerin İl Millî Eğitim Müdürlüğüne teslim edilmesini zorunludur.

Ayrıntılı bilgi için: Tolga YFST CAYIR (Mesme)
Kararlar İş Merkezi / AFYONKARAHİSAR
e-posta: t.cayir23@meb.gov.tr / afyon.megil@gmail.com

İ. MİLLÎ EĞİTİM MÜDÜRLÜĞÜ Ar-Ge
Elektronik Adı: afyon.meb.gov.tr
Tel: (0 272) 2137604-207 Faks: (0 272) 2137605

Her zara giren bildirimler için alınacak bir bildirim için ilçe/ilçelerin İl Millî Eğitim Müdürlüğüne bildirim: 5806-d5ee-3353-bb9d-0589 tarihli e-tilim bile

EK-2 SOSYAL BİLGİLER TUTUM ÖLÇEĞİ

e-international journal of educational research
Volume: 1 Issue: 1 - Summer 2010 pp. 26-40

EKLER

Ek 1. Sosyal Bilgiler Dersi Tutum Ölçeği

	Maddeler	Tamamen Katılıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Hiç Katılmıyorum
1. BOYUT (Öğrenme İstegi)	1-Sosyal Bilgiler dersinde zilin nasıl çaldığını anlamıyorum.					
	2-Sosyal Bilgiler dersinden nefret ediyorum.*					
	3-Sosyal Bilgiler dersi yerine başka bir derse girmeyi tercih ederim.*					
	4-Mecbur olmasam Sosyal Bilgiler dersine girmem.*					
	5-Keşke her ders Sosyal Bilgiler olsa...					
	6-Bence Sosyal Bilgiler dersine ayrılan sürenin azaltılması gerekir.*					
	7-Ah Ah keşke Soysa Bilgiler olmasa...*					
2. BOYUT (Sosyal Bilgiler Dersinden Hoşlanma)	8-Sosyal Bilgiler dersinin konuları bana çok eğlenceli geliyor.					
	9-Sosyal Bilgiler dersinde yeni konuları öğrenmek bana heyecan veriyor.					
	10 Sosyal Bilgiler dersi bende güzel duygular uyandırıyor.					
	11-Sosyal Bilgiler dersini ipte çekiyorum.					
	12-Sosyal Bilgiler sevdiğim dersler arasındadır.					
	13-Mümkün olsa boş derslerimde Sosyal Bilgiler dersine girmek isterim.					
	14-Tarihi hikâyeleri dinlemek bana zevk verir.					
15-Boş zamanlarımda Sosyal Bilgiler dersiyle ilgili kitapları okurum.						
3. BOYUT (Öğretmeninden Kaynaklanan Tutumlar)	16-Sosyal Bilgiler öğretmenimiz beni Sosyal Bilgiler dersinden soğuttu.*					
	17-Sosyal Bilgiler öğretmeni yüzünden Sosyal Bilgiler kelimesini bile duymak istemiyorum.*					
	18-Sosyal Bilgiler öğretmeninden nefret ediyorum.*					
	19-Sosyal Bilgiler dersinde asla başarılı olamam.*					
	20-Sosyal Bilgiler öğretmenim bana Sosyal Bilgiler dersini sevdirirdi.					
	21- Sosyal Bilgiler dersine çalışmam gerektiği zaman kendimi yorgun hissediyorum.*					
4. BOYUT (Sosyal Bilgiler Sevgisi)	22-Hata yapmaktan korktuğum için Sosyal Bilgiler dersinde konuşmam.*					
	23-Sosyal Bilgiler dersine asla iyi bir not alamam.*					
	24-Sosyal Bilgiler dersi olmasaydı, okulu daha çok severdim.*					
	25-Sosyal Bilgiler dersi zaman kayıbdır.*					
	26-Sosyal Bilgiler dersinde canım çok sıkılıyor.*					
		* Ohumsuz Tutum Cümleleri ifade etmektedir				

39

e-uluslararası eğitim araştırmaları dergisi
Cilt: 1 Sayı: 1 - Yaz 2010 ss. 26-40

SD

SELÇUK BEŞİR DEMİR <sbdemir@cumhuriyet.edu.tr>
22.01.2018 Pzt 11:28
Siz

↩ ↪ → ...

tabiki kullanın başarılar dilerim

Gönderen: c y <cagriyigit@hotmail.com>
Gönderildi: 20 Ocak 2018 Cumartesi 06:35:54
Kime: SELÇUK BEŞİR DEMİR
Konu: SOSYAL BİLGİLER DERSİ TUTUM ÖLÇEĞİ

Hocam merhaba, benim adım Çağrı YİĞİT. Sosyal Bilgiler öğretmeniyim ve Afyon Kocatepe Üniversitesi'nde yüksek lisans yapıyorum. Tezim için Sosyal Bilgiler tutum ölçeğinize ihtiyacım var. Eğer izin verirsiniz tezimde kullanmak istiyorum. Teşekkür ederim, saygılarımla.

EK-3 BAŞARI ÖLÇEĞİ

SOSYAL BİLGİLER 1,2,3. ÜNİTE KAZANIM DEĞERLENDİRME SORULARI

1 ve 2. soruları aşağıdaki paragrafa göre cevaplayınız.

1. Güliz akşam yemeğinden sonra odasına gitti. Bilgisayarını açan Güliz önce birkaç gazetenin internet sitesine girip haberlere göz attı. İnternette gördüğü vergi borçlarının yapılandırılması ile ilgili haberin doğru olduğundan şüphelendiği için konu ile ilgili bilgi talebinde bulunduğu bakanlıktan ileti gelip gelmediğini e-postasına bakarak kontrol etti. Bakanlığın gönderdiği iletiyi okuduktan sonra haberin doğru olduğuna karar verdi. Tam bilgisayarını kapatacakken çalan telefonu açtı. Arayan arkadaşı Şebnem'di. Güliz'in gittiği dil kursunun verimli olup olmadığını soruyordu. Güliz arkadaşına; " dil okulunun kaliteli olduğunu, kendisi adına derslerin verimli geçtiğini, kursa gönül rahatlığıyla katılabileceğini" söyledi. Konuşma bittikten sonra telefonu kapatarak odasından çıktı.

Yukarıda verilen parçada hangi hak ve özgürlüklerden bahsedilmemiştir.

- A) İletişim özgürlüğü
B)Doğru bilgi alma hakkı
C)Konut dokunulmazlığı
D)Haberleşme hürriyeti

2. **Parçada hangi kitle iletişim araçlarından bahsedilmektedir?**

- I-Telefon
II-Bilgisayar
III-Mektup
IV-Gazete

- A) I ve IV
B) I,II ve IV
C) II ve IV
D) I ve II

3. **I-Kara haber tez duyulur
II-Keskin sirke küpüne zarar
III-Bana benden olur, her ne olursa,
başım
rahat bulur, dilim durursa**

Yukarıda verilen atasözlerinden hangisi ya da hangileri iletişimle ilgilidir?

- A)Yalnız I
B)I ve III
C)I ve II
D)I, II, III

4. **Aşağıda verilen ifadelerden kaç tanesinin Osmanlıların büyüyen siyasi bir güç olmasında etkili olduğu söylenebilir?**

- İskân politikası
- İstimalet politikası
- Ahilerin desteği
- Bizans'ın güçlü olması
- Merkezi otoritenin zayıf olması

- A) 1
B) 3
C) 4
D) 5

5. **El tezgâhında el emeği ile üretim yapan bir Osmanlı vatandaşı ayakkabıcı seri üretimle baş edemediğini ifade ediyorsa aşağıdaki gelişmelerden hangisi gerçekleşmiş demektir?**

- A) Fransız İhtilali
B) Sanayi devrimi
C) Coğrafi Keşifler
D) Reform hareketleri

6. **Lale Devri'nde Sait Efendi ve İbrahim Müteferrika tarafından 1727 yılında ilk Osmanlı matbaasının kurulmasının aşağıdaki gelişmelerden hangisine sebep olduğu söylenemez?**

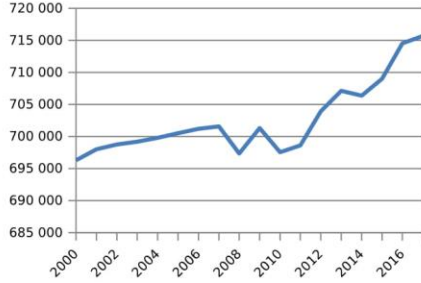
- A) Toplumun kitaplara erişimi kolaylaşmıştır
B) Gazeteler yaygınlaşmaya başlamıştır
C) Toplumun kültür düzeyi artmıştır
D) Hattatlar iş yükü azaldığı için memnun olmuştur

7. **Bir yerin nüfusunun sık ya da seyrek olması yer şekilleri, iş imkânları, iklim, ulaşım gibi etkenlere bağlıdır.**

Buna göre aşağıda verilen merkezlerden hangisinin daha az nüfuslu olması beklenir?

- A) İzmir
B) Kocaeli
C) Ardahan
D) Aydın

SOSYAL BİLGİLER 1,2,3. ÜNİTE KAZANIM DEĞERLENDİRME SORULARI

Yıllara göre Afyonkarahisar il nüfusu, 2000-2017

8. Afyonkarahisar ilinin nüfus grafiğine bakıldığında aşağıdaki yorumlardan hangisi yapılamaz?

- A) İl nüfusu her sene artmıştır
 B) 2017 yılında nüfus en yüksek seviyesine ulaşmıştır
 C) 2008 ve 2010 yıllarında nüfusta azalma görülmüştür
 D) İl nüfusu 2000 yılında en düşük seviyededir

9. Hak ve özgürlükler kimi zaman kısıtlanabilir.

Yerleşme ve seyahat özgürlüğünün kısıtlanmasının gerekçelerinden biri aşağıdakilerden hangisi olamaz?

- A) Suç işlenmesini önlemek
 B) Ekonomide tüketimi azaltmak
 C) Salgın hastalıkları önlemek
 D) Gecekondulaşmanın önüne geçmek

10. İletişim bireyler arasında gerçekleşen duygu, düşünce, davranış ve bilgi alışverişidir

Buna göre bireyler arasında sağlıklı iletişimin gerçekleşmesi aşağıdakilerden hangisine bağlıdır?

- A) Karşılıklı olmasına
 B) Emir cümleleri kullanılmasına
 C) Karşıdaki kişinin sorgulanmasına
 D) Başkalarının duygularına ilgisiz kalınmasına

11. İstanbul tarihî eserleri; doğal güzellikleri; coğrafi konumu; gelişmiş kara, deniz ve demir yolları nedeniyle turizm, ticaret, sanayi faaliyetlerinin oldukça yoğun olduğu bir şehirdir. Bu nedenle ülkemizin nüfusu en kalabalık olan ilidir.

Metne göre İstanbul'un yoğun nüfusu olmasının nedenleri arasında aşağıdakilerden hangisi gösterilemez?

- A) Ekonomik faaliyetlerinin çeşitliliği
 B) Turizm faaliyetlerinin gelişmişliği
 C) Ulaşım hizmetlerinin gelişmişliği
 D) Verimli tarım arazilerinin varlığı

12. Geleneksel Osmanlı ordu bandosuna -- -- adı verilir.

Cümle aşağıdakilerden hangisiyle tamamlanmalıdır?

- A) Koro
 B) Orkestra
 C) Senfoni
 D) Mehter

13. I. Trabzon
 II. Kırım
 III. Kıbrıs

Numaralanmış yerlerden hangilerinin fethi, Karadeniz'de Türk hâkimiyetini güçlendirmiştir

- A) Yalnız I
 B) Yalnız II
 C) I ve II.
 D) II ve III.

14. Coğrafi Keşifler sonucunda Baharat ve İpek Yolları önemini yitirdi.

Bu durum Osmanlıları daha çok hangi alanda olumsuz etkilemiştir ?

- A) Dinî
 B) Ekonomik
 C) Kültürel

SOSYAL BİLGİLER 1,2,3. ÜNİTE KAZANIM DEĞERLENDİRME SORULARI

D)Sanatsal

15. ve 16. soruları aşağıdaki Türkiye haritasına göre cevaplayınız.

15. Haritada numaralanmış taralı alanlar ülkemizde sanayi, ticaret, turizm ve ulaştırma hizmetlerinin yoğun ve gelişmiş olduğu yerlerin başında gelmektedir.

Taralı alanlarla ilgili aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

- A) İş imkânları fazladır.
- B) Nüfus yoğunlukları fazladır.
- C) Sağlık - eğitim hizmetleri gelişmiştir.
- D) Kömür yatakları bakımından zengindir.

16. Taralı alanların hangisinde kentsel nüfus miktarı en fazladır?

- A) I. B) II. C) III. D) IV.

17. Anayasamıza göre herkes yerleşme ve seyahat özgürlüğüne sahiptir. Fakat bazı durumlarda kısıtlanabilir.

Aşağıdakilerden hangisi yerleşme ve seyahat özgürlüğünün kısıtlanmasına sebep olamaz?

- A) Savaş
- B) Seferberlik
- C) Olağanüstü hal
- D) Halk oylaması

18. Osmanlı Devleti'nden kalan bazı yapıların günümüzde de kullanılıyor olmasını aşağıdakilerden hangisiyle açıklayabiliriz?

- A) Yenileşme çabalarına önem verilmesiyle
- B) Yerli malı kullanımının teşvik edilmesiyle
- C) Türk mimari eserlerinin sağlam ve kullanışlı olmalarıyla
- D) Osmanlı mimarisinde kullanılan süslemelerin canlılığıyla

19. Osmanlı İslahat hareketleri sonucunda;

- Posta Nezareti kuruldu.
- Memleket Sandıkları oluşturuldu.
- Şirketihayriye kurularak İstanbul'da düzenli vapur seferleri başladı.

Bu İslahatlarla;

- I.Eğitim
- II.Ulaşım
- III.Ekonomi
- IV.Haberleşme

alanlarından hangilerinde ülkenin ilerlemesi amaçlanmıştır?

- A) I ve IV B) I, II ve III
C) II, III ve IV D) I, II, III ve IV

20.

Basın, milletin genel sesidir. Bir milleti aydınlatma ve uyarmada, bir millete gereksindiği fikri gıdayı vermekte, özet olarak bir milletin mutluluk hedefi olan ortak doğrultuda yürümesini teminde, basın başlı başına bir kuvvet, bir okul, bir rehberdir.

Atatürk bu sözü ile basının,

- I. yönlendirici
- II. taraf tutucu
- III.bilgilendirici
- IV.kamuoyu oluşturucu

özelliklerinden hangilerini taşıması gerektiğini vurgulamıştır?

- A) Yalnız I. B) II. ve III.
C) II. ve IV. D) I, III. ve IV

21.

SOSYAL BİLGİLER 1,2,3. ÜNİTE KAZANIM DEĞERLENDİRME SORULARI

Emel'in durumunu gözlemleyerek düşüncelerini dile getiren Ece, aşağıda verilen olumlu iletişim kurallarından hangisini uygulamıştır?

- A) Sabırlı olma
- B) Empati kurma
- C) Göz temasında bulunma
- D) Kendini doğru ifade etme

Bir gün Germiyanlı Beyliği'nden gelen biri, Bilecik Rumları'ndan bir kişiden bardak satın almış, ancak parasını ödememişti. Parasını alamayan satıcı, Osman Bey'e gelerek şikâyetinde bulundu. Bunun üzerine Osman Bey, Germiyanlıyı çağırarak Rum'un hakkını ondan aldı. O günden sonra haksızlığa uğrayanların kendisine müracaat etmesini istedi.

Ahmet Şimşirgil, Kayı I. s.32

22. Verilen durum, Osmanlı Beyliği'nin güçlenmesini sağlayan aşağıdaki faktörlerden hangisiyle ilişkilendirilebilir?

- A) Adalet anlayışıyla
- B) Hoşgörü fikriyle
- C) İskân politikasıyla
- D) Yöneticilerin yeteneğiyle

23. • Lale Devrinde matbaanın kurulması

• II. Mahmut Döneminde ilk resmî gazete olan Takvim-i Vekâyî'nin yayımlanması

Yapılan bu ıslahatların, Osmanlı'da ortaya çıkaracağı değişim, aşağıdakilerden hangi- sidir?

- A) Fikir hayatının gelişmesi
- B) Askerî yapının değişmesi
- C) Merkezî otoritenin güçlenmesi
- D) Ekonomik büyümenin gerçekleşmesi

24.

Verilen diyagramda “?” ile gösterilen yere aşağıdakilerden hangisi getirilebilir?

- A) Boğazlar Türk egemenliğine girmiştir.
- B) Haçlılar Türkleri yenilgiye uğratmıştır.
- C) Akdeniz'de Türk egemenliği güçlenmiştir.
- D) Barbaros Hayrettin Paşa Kaptanıderya olmuştur

25. Türk - İslam mimarisinde görülen;

- I- darüşşifa
- II- kervansaray
- III- medrese

gibi yapılardan hangisi ya da hangileri ticareti geliştirme amacıyla yapılmıştır?

- A) Yalnız I
- B) Yalnız II
- C) I - II
- D) II - III

EK-3 (DEVAM)

SOSYAL BİLGİLER 1,2,3. ÜNİTE KAZANIM DEĞERLENDİRME SORULARI

CEVAP ANAHTARI

1	B	18	D	35	D	52	A
2	B	19	A	36	C	53	B
3	D	20	A	37	D	54	C
4	C	21	C	38	A	55	B
5	D	22	D	39	C	56	A
6	B	23	A	40	B	57	A
7	D	24	B	41	D	58	D
8	C	25	D	42	C	59	C
9	A	26	A	43	A	60	B
10	B	27	A	44	C	61	C
11	D	28	A	45	C	62	B
12	B	29	D	46	A	63	B
13	D	30	B	47	C	64	C
14	D	31	D	48	D	65	A
15	C	32	B	49	C	66	D
16	B	33	C	50	B	67	A
17	A	34	B	51	A	68	C

EK-4 ÖĞRENCİ TASARIMI SOSYAL BİLGİLER DERGİSİ 1. SAYI

ön kapak

Derginin Sahibi
Yaka Ortaokulu adına
Çağrı YİĞİT

Fotoğraf
Çağrı YİĞİT

Grafik Tasarım
Sevda Kesim

Yazarlar
Berke ÇİNE
Etkinlik-Münazara-Sosyal deney
Eren ERKAYA
Şiir- Etkinlik- Münazara-Fıkra
İsmail ALPAZ
Etkinlik- Münazara-Hikaye
Fatma Naz ATAŞ
Münazara-Şiir-Hikaye
Zehra KURCAN
Münazara-Hikaye-Araştırma
Sevgi KORKMAZ
Münazara-Fıkra
Yezda DEMİR
Münazara-Araştırma-Köşe yazısı
Melih Can ABACI
Etkinlik-Münazara-Uygulama
Ceyda Nur KORKMAZ
Münazara-Röportaj-Uygulama
Damla YILDIZ
Köşe yazısı-Münazara-Uygulama
Feride ÇETİN
Pantomim-Münazara-Araştırma-Hikaye
Gülderen YILDIZ
Araştırma-Münazara-Şiir
Habibe ÇELİK
Bulmaca-Münazara-Hikaye
Hatice KÖYLÜ
Bulmaca-Şiir-Münazara
Havva ÇETİN
Araştırma-Münazara
Havva Nur ŞAHİN
Karikatür-Münazara-Röportaj
Sultan ULUYOL
Hikaye-Münazara-Röportaj

Sevgili çocuklar;
Dergimizin bu ilk sayısıdır.
Bizim için büyük bir değeri var.
Bu küçük dergi hepimizin eseri.
Hepimizin emeği var.
Onun için büyük ya.

Özenle hazırlamaya çalıştığımız
bu dergide temel amacımız
eğitim ve öğretimin sınıf ortamına
sıkışıp kalmasını önlemektir.
Sizleri farklı öğrenme ortamlarına
yönlendirerek yeteneklerinizi
keşfetmelerinizi sağlamaktır.

Araştırma, inceleme, gezi-gözlem,
drama, oyun, röportaj,
mektup, şiir, hikâye gibi etkinlikleri
kullanarak; Sosyal Bilgiler
dersinde öğrenirken eğlenmek,
eğlenirken öğrenmek
amaçlanmaktadır.

Öğrendiklerinizi bir taraftan
içselleştirirken öte taratan da
bir ürün yaratmanın kıvancını
duyacaksınız.
Hepinizin farklı özelliklere
sahip olduğunuzun farkındayız.
Dergimiz aracılığıyla sizleri
daha yakından tanıma
fırsatı bulacağız.

Sevgiyle kalın.

Çağrı YİĞİT
Sosyal Bilgiler Öğretmeni

OLUMLU İLETİŞİM

Karşılaştığım herkesle göz teması kurarım
İnsanları selamlamak en değişmez kuralım
Anlamak istiyorsak dinlememiz gerekir
Empati kurana biz de selam duralım

Çaldırıp kapatırım, her gün seni aramam
Telefona gidiyor milyonlarca paralar
Yüz yüze bakmak için, göz teması kurmak için
İnsanları ziyaret et açılmasın aralar

Bilgisayar, telefon, televizyon, internet
Kitle iletişim aracıdır gazete, dergi, çok net
Kamuoyu oluşturalım, iyilik dolsun her taraf
Silinsin dünyamızdan öfke, şiddet, kin, nefret

Karşındaki kimseyi sen diliyle suçlama
Karşılık gördüğünde ağlamaya başlama
Ben dili kullanırsan duygularını anlarız
Birbirimizi kırmadan hayatımızı yaşarız

Mutlu ya da mutsuzu bedeninden anlarız
Yüzümüz duyguların hasat olduğu tarlamız
Nerede o eski, güzel bayramlar deriz de
Emojiler olmasa ah biz nasıl yaşarız

İşte karşınızda MC Empati
Her kim görürse duyar bana sempati
Üç buçuk aydır rap yapmaktayım
İnsanlara hislerimi anlatmaktayım

Düşünürüm karşımdaki acaba ne hisseder
İsterim hiç kimse çekmesin dert keder
İğneyi kendine batır çuvaldızı başkasına
İşte o zaman insan gerçekleri fark eder

MC
EMPATİ
EREN ERKAYA ●

OLUMLU & OLUMSUZ İLETİŞİM KONULU SOSYAL DENEY YAPTIK

OLUMLU İLETİŞİM

Bugün sabahleyin arkadaşlarımın hepsine gülümseyerek günaydın dedim, onlardan da aynı karşılığı aldım.

Pazar gün duvar ören babama yardım ettim.
O da bana derslerimde yardım etti.

Kahvenin önündeki amcalara bakkaldan istediklerini aldım,
onlar da bana gazoz ismarladı.

Teyzem bana bakkaldan almam için sipariş verdi.
Ben de gidip aldım, o da bana teşekkür etti.

Koşumuz Sultan nineye odun taşırken yardım ettim.
O da bana sağol oğlum, Allah razı olsun dedi.

Ablama ödevlerimde yardım eder misin diye sordum.
O da bana tabi ki ablacığım dedi.

Abime gelirken marketten yiyecek alır mısın diye sordum:
O da bana elbette alırım, dedi.

Babama ayakkabı alır mısın, dedim. O da bana bakarız oğlum, dedi.

Çağrı Hoca'ya ödevimi bitirdim, dedim. O da bana getir oğlum, bakalım dedi.

Mevlüt Amca'nın eşyasını evine kadar taşımasına yardım ettim,
O da bana sağol oğlum, dedi.

OLUMSUZ İLETİŞİM

Derste İsmail'e sessiz ol dedim.
Sonra olurum dedi.

Melih yanına çağırıldı
Gelemem, sen gel diye bağırdım.

Abime kalk da bana su ver dedim.
O da beni kovaladı.

Hüseyin su içiyordu, habersizce gıdıkladım.
Ağızından su püskürdü, şişesi yere düştü, beni sınıfa kadar kovaladı.

Okulda maç yapıyorduk. İsmailgilin takıma gol atınca nanik yaptık, alay ettik.
Onlar da öfkeleni, sert oynamaya başladı.

İsmail şarkı söylüyordu, onunla dalga geçtim.
O da sinirlendi, yanımdan uzaklaştı, bana darıldı.

Halkoyunu çalışması yapıyorduk. Öğretmenime seslendim:
"Hocam Havva iyi oynayamıyor."
Öğretmenim de "sen sanki çok iyi oynuyorsun," dedi.

Eren'e benim dışarıdaki ceketini al getir dedim.
O da bana ne git kendin getir, dedi.

Hocam bu oyun hiç güzel değil, oynamayalım, dedim.
O da var mı bildiğin iyi bir oyun, sen öğret onu oynayalım, dedi.
Sustum.

Melih sınıfta akıllı tahtadan müzi k açıyordu.
Melih sen beceremezsin, yerine geç dedim.
O da bana sanki sen çok beceriklisin, sen geç dedi.

Bu örneklerde olduğu gibi olumlu bir iletişim arkasından başka bir olumlu iletişimi sürükleyip getiriyor. Yani güzel başlayan konuşma güzel devam ediyor. Hal hatır sormak, selamlaşmak, teşekkür etmek, insanlara yardım etmek, ricada bulunmak genel olarak olumlu bir şekilde karşılık buluyor.

Olumsuz iletişim ise başka bir olumsuz iletişimi tetikliyor. Somurtmak, kaba davranmak, emir vermek, saygısızlaşmak beraberinde öfke, saldırganlık, kabalık gibi olumsuz etkileşimi yoğunlaştırıyor. Oysa mutlu, huzurlu yaşamak için mutlaka tatlı dil ve güler yüzle iletişim kurmak gerekiyor.

Berke ÇİNE

KİTLE İLETİŞİM ARAÇLARININ TOPLUM ÜSTÜNDEKİ ETKİLERİ

Kitle iletişim araçları dediğimiz zaman aklımıza televizyon, telefon, bilgisayar, radyo, gazete vb. gelmektedir. Sosyal medyanın çok yaygın olduğu günümüzde hiç şüphesiz kitle iletişim araçlarının toplum üzerinde büyük bir etkisi vardır.

İnsanların en çok kullandığı kitle iletişim araçlarından biri olan televizyonda yayınlanan diziler ve filmlerin toplum üzerindeki etkisi gözle görülebilecek seviyededir.

Kurtlar Vadisi'nin en etkili olduğu dönemlerde Çakır karakterinin senaryo gereği ölmesinin ardından Türkiye'nin çeşitli yerlerinde gıyabında cenaze namazları kılınmış, törenler düzenlendiği görülmüştür.

Yine Deli Yürek dizisinin en popüler olduğu zamanlarda dizinin ana karakteri Yusuf Miroğlu gibi paltoyla dolaşmak özellikle gençler arasında yaygınlaşmıştır. Selena dizisinin etkisinde kalan kız çocuklarının el ele tutuşarak Selena'yı çağırdığı ve sihir yapmak üzerine oyunlar oynadığı görülmektedir.

EK-4 (DEVAM)

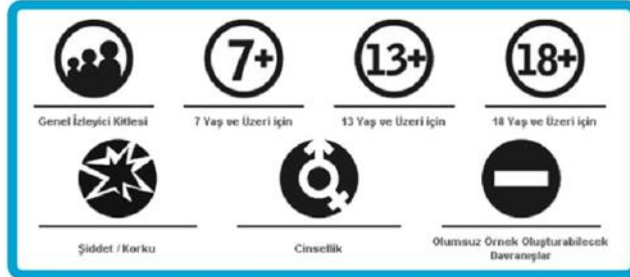
Şevkat Yerimdar dizisinin etkisinde kalarak yakın çevremizde dahi kimi çocukların Beşiktaş taraftarı olmuş, tavuk ve horoz beslemeye başlamıştır.

Asker konulu dizi ve filmleri izleyen çocukların silahlı oyunlar oynadığı görülmektedir. Çukur dizisinin etkisinde kalan gençlerin oradaki karakterlere özenerek onlar gibi giyindiği, tıraş olduğu, onların sembollerini kollarına kazıdıkları görülmektedir.

Diziler ve filmler kadar çizgi filmlerin de masum olmadığı açıktır. Pokemon karakterlerine özenerek balkondan atlayan çocukların haberi medyaya yansımıştır.

Bilgisayar oyunlarının tehlikeleriyle ilgili de son yıllarda sık sık haberler yapılmaktadır. Mavi Balina oyunu çocukların ve gençlerin psikolojisini bozduğu ve intihara sürüklediği görülmektedir. Bu tür oyunların ve akıllı telefon uygulamalarıyla yayıldığı göz önünde bulundurulduğunda kitle iletişim araçlarının toplum üzerindeki etkisini anlamak daha kolay olacaktır.

Televizyon programlarının olumsuz etkilerinden özellikle çocukları korumak için anne babalar akıllı işaretlerin farkında olmalı ve onlara uygun hareket etmelidir.

Sultan ULUYOL - Feride ÇETİN - Zehra KURCAN

İLETİŞİM BOZUKLUĞU

Adam koltuğunda gazete
okurken bir haberde
"Gün içerisinde kadınların
erkeklerden çok daha fazla
kelime kullandıkları"nı okumuş..
Mutfağa koşmuş,
"Bak.." demiş, "Erkekler günde
15 bin kelime konuşurken
kadınlarda bu sayı 30 bin.."
Karısı bir an düşünmüş,
"Tabii" demiş, "Biz her
söylediğimiz şeyi tekrar etmek
zorunda kalıyoruz...!
"Ne dedin" demiş, adam?.

● Sevgi KORKMAZ

FIKRA

BERBERDE

Hüseyin Dede Berkecan'ı berbere götürdü. Berkecan berber dükkanına girince ağlamaya başladı. Çocuğu koltuğa oturtular. Berber çocuğun eline oyuncak bir sipa tutuşturdu:

"Berkecan bak bu eşek sıpası."

Hemen kolonya şişesini yetiştirdi:

"Berkecan aç avuçlarını, kolonya alır mısın?"

Bembeyaz bir örtüyü çocuğun boynuna bağladı. Bu arada sıpanın kulakları inip kalkmaya başladı. Berkecan güldü. Oyuncağı sıkıştırdıkça anırmaya başladı. Berkecan daha çok güldü. Berkecan sıpayla oynarken tıraş bitti.

Hüseyin dede:

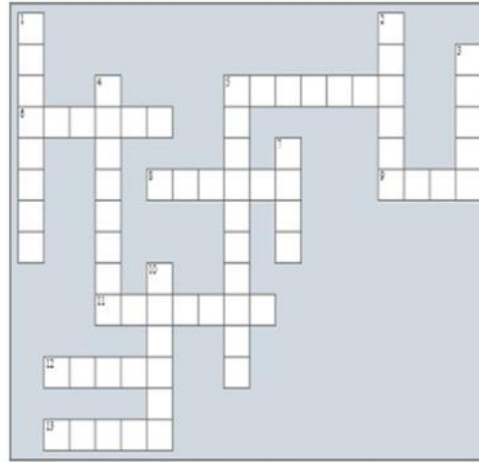
"Bizim zamanımızda böyle miydi? Ayda bir berber gelirdi. Makinesi eskiydi. Saçımızı keserken çatır çatır yoldı. Berberi görünce kaçardık biz. Berber koşardı arkamızdan, yakalayıp sille tokat getirir, saçımızı yola yola tıraş ederdi. "

Berber güldü.

● İsmail ALPAZ

BİLMECE BULMACA

SOLDAN SAĞA

5. Konuşmaları listen ve yanettan düzenek.
6. Yapılan yanlış bir habere konu olan kişi ya da kurumun haberin düzeltilmesi için yazdığı yazı.
8. Politika, ekonomi, kültür ve daha başka konularda haber ve bilgi vermek için yorumsuz veya yorumuz, her gün veya belirli zaman aralıklarıyla çıkarılan yayın.
9. Türkiye'de faaliyet gösteren tüm radyo ve televizyonların yayınlarını denetleyen kamu kuruluşu.
11. Bir kamuya ilgili halkın genel düşüncesi, halkıyru.
12. Bedşim ortamı, bedşim araşın.
13. Siyaset, eğebiyat, teknik, ekonomi vb. konulan inceleyen ve belirli aralıklarla plan suretiyle yayın, toplan, mecmua.

YUKARIDAN AŞAĞIYA

1. Duygu, düşünce veya bilgilerin akıda gelebilecek her türlü yolla başkalarına aktarılması.
2. Her türlü yayın, sinema ve tiyatro eserinin hükümetçe önceden denetlenmesi işi, sük denetim.
3. Yaz, el, kol hareketleriyle düşünceyi anlatma sanatı.
4. Mehtangı bir kustumaya, zorlamaya bağı olmaksızın düşünme veya davranma, mehtangı bir parta bağı olmana durumu, serbesti.
5. Mehtangı bedşim dalgaların görünü ve ses olarak görülmelerini ve duyulmasını sağlayan aygıt.
7. Mehtangı bir peyi açıklamak için genellikle el, kol ve baş ileyapılan içgüdüsel veya iradeli hareket.
10. Kendini karşısındaki yerine koyarak düşünme.

1 Bir ağacı oymuşlar,
İçine dünyayı koymuşlar.

2 Alınca elimize,
"Alo" deriz ilk önce.

3 Sabah erkenden çıkarlar,
Haberleri yayarlar,
Onu alır okursun,
Sen haberdar olursun.

4 Ne ağzı var ne dili,
Konuşur insan gibi.

5 Uzun uzun yollardan,
Bir acayip kuş gelir.
Ne güzel dili var,
Ne söylerse hoş gelir.

6 Mektubu yazarım,
Onun içine koyarım.
Yalayıp kapatırım,
Üstüne pul yapıştırım.

7 Yürüyerek dolaşır,
Her eve mektup taşır.

Hatice KÖYLÜ & Habibe ÇELİK

1 Radyo - Televizyon 2 Telefon 3 Gazete 4 Mektup 5 Mektup 6 Zarf 7 Postacı

FAZİLET NİNENİN ACISI

Bir köyde yoksul bir kadın yaşıyordu. Fazilet nine. Yıkık dökük, eski bir evi vardı. Evinden hiç çıkmazdı. Aksi, geçimsiz, huysuz bir yaşlıydı. Kocasını çok erken ölmüştü.

Aradan geçen seneler içinde yetim oğlunu büyüttü, askere yolladı. Oğlunun askerde öldüğü haberini alan fazilet ninenin aklı oynadı. Evine kapandı, çıkmadı. Çıktığı zaman da birkaç kişiyle ağız kavgası yaptı. Adı bütün bütün kötüye çıktı. Kadınlar onun dedikodusunu yapmaya başladılar.

"Delirmiş."
"Oynatmış."
"Zaten öyleydi ya şimdi temelli kötü olmuş."

Onların dedikodusu sürerken selim diye bir çocuk geldi yanlarına. "Ne biliyorsunuz kötü olduğunu, kendinizi onun yerine koyun," dedi. Huriye Kadın:
"İyi olsaydı selam verirdi, hal hatır sorardı, o iyi biri değil, aksine çok kötü, sürekli herkesle kavga ediyor." dedi

Sonra bir güvercin geldi Fazilet Nine'nin omuzlarına kondu. Ona alışık olduğu her halinden belliydi.

Selim:
"Gördünüz mü?" dedi, güvercin bile biliyor onun iyi bir insan olduğunu." Bu olaydan sonra herkes kendini bu zavallı yaşlının yerine koymaya başladı. Onu anlamaya çalıştılar, ona iyi davrandılar. Fazilet Nine de yavaş yavaş insanların arasına karışmaya, onlarla iyi geçinmeye başladı.

Sultan ULUYOL

SELAM ALMAYANIN SONU

Cuma günüydü. Köylüler camiye gidiyordu. Abdullah Bey yolda Cemal Bey'e rastladı.

"Selamünaleyküm" dedi.

Cemal Bey:

"Aleykümselâm" diye cevapladı.

Ahmet Bey ilerledi, yan yoldan gelen İsmet Dayı'ya da selam verdi. Ama İsmet Dayı ağzını açmadı, yoluna devam etti.

Abdullah Bey:

"Sanırım duymadı" dedi. Bir selam daha verdi ya gene ses yoktu.

Hızlıca camiye girdi.

İmam dedi ki:

"Selamlaşmak iyi iletişim kurmak için bir sebeptir. Her kim selam verirse, öteki de selamını alırsa büyük sevap kazanır..."

İsmet Dayı imamdaki etkilenmiş olmalıydı. Eve giderken gülücükler dağıtıyor ve herkese selam veriyordu. Abdullah Bey'e de selam verdi, selamlaştılar.

Ertesi gündü.

İsmet Dayı tarladan geliyordu. Caminin dibindeki bakkala uğradı.

Bakkal üzgün duruyordu.

İsmet Dayı bakkala sordu:

"Neden üzgünsün?"

Bakkal Mehmet:

"Bizim Ali'ye veresiye borcunu hatırlattım. Bana kaçıyor muyuz dedi. Bağırıp çağırıp gitti. Bugün toptancı gelecek, daha siftah yok. Anlamıyor ki derdimi" dedi.

"Anlar," dedi İsmet Dayı. "Kendini senin yerine koyduğu anlar."

Sultan ULUYOL

AKRABA ZİYARETİNİN ÖNEMİ

Akraba ziyaretinin önemi büyüktür. Bu ziyaretler sayesinde toplum içindeki dayanışmanın temelleri atılır. Dargınlıklar biter, dostluklar büyür. Akraba ziyaretinde birtakım kurallar da vardır. Toplu yaşamın kuralları içine girer bunlar. Ziyarete giderken ziyaret saatinin seçilmesi oldukça önemlidir. Uyku saatlerinde, çalışma ya da yemek saatlerinde aileyi rahatsız edecek saatlerde ziyarete gidilmemesi gerekir. Bu ziyaretlere giderken giyime, kuşama, temizliğe dikkat edilmesi uygun düşer. El, ayak, saç, baş, çorap temizliği çok çok önemlidir. Ziyaret edilecek aileye önceden telefon edilmeli, ziyaret saatini değiştirmemeli, kapıyı çalarak içeri girmeli. Yine de aile müsait değilse aileden izin alınarak geri çıkmak gerekmektedir.

Damla YILDIZ

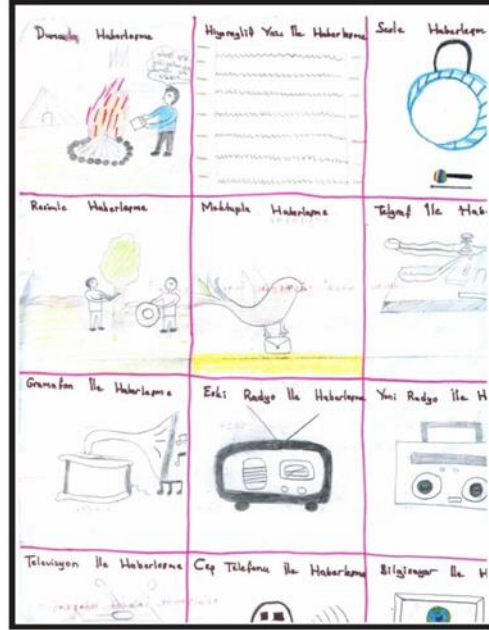

İLETİŞİMİN TARİHSEL GELİŞİMİ

İlk olarak insanlar birbirleriyle haberleşmede seslerini yükselterek-bağırarak kullandılar. Mesafeler uzadıkça başka haberleşme yöntemlerine de başvurdular. Bunları duman, davul, güvercin, telgraf telefon... gibi sıralayabiliriz.

19. yüzyıl ile birlikte Semafor adı verilen bir sistem sayesinde özgün bir haberleşme alfabesi geliştirilmiştir. Bu haberleşme birbirini gören kuleler arasında sağlanmıştır. Elektrik ile birlikte telgraf 1837 yılında yapıldı.

Amerikalı Samuel Morse tarafından 1843 yılında Mors Alfabesi geliştirilmiş ve kullanılmıştır. Alexander Graham Bell tarafından 1876 yılında telefonun icadı yapılarak 19. Yüzyılın en büyük buluşu elde edilmiştir. Telefonun kullanımı kilometrelerce mesafeler arasında hızlı iletişim sağlıyordu.

Günümüzde teknoloji ile birlikte bilgisayar, telefon, internet sayesinde en hızlı haberleşme çağı başlamıştır. Haberleşme sayesinde insanlar birbirleriyle iletişimi güçlendirmişlerdir.

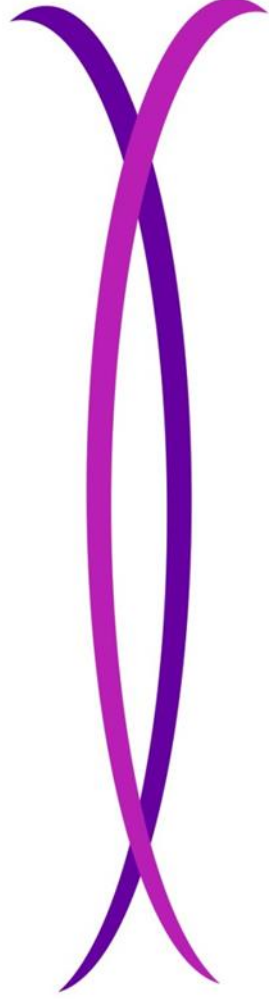

A	●●●	M	●●●●	Y	●●●●●
B	●●●●	N	●●●	Z	●●●●●
C	●●●●●	O	●●●●●	1	●●●●●●
D	●●●●	P	●●●●●	2	●●●●●●
E	●●●	Q	●●●●●	3	●●●●●●
F	●●●●	R	●●●●	4	●●●●●
G	●●●●	S	●●●	5	●●●●●
H	●●●●	T	●●●	6	●●●●●
I	●●●	U	●●●	7	●●●●●
J	●●●●	V	●●●●	8	●●●●●
K	●●●●	W	●●●●	9	●●●●●
L	●●●●	X	●●●●	0	●●●●●

Sultan ULUYOL-Hatice KÖYLÜ

İLETİŞİM

İletişim denince akla
Mesaj alış verişi varsa
Eğer kişiler arasında
İletişim kurulmuştur aslında

Fikirlerini paylaş dostlarınla
Paylaştıkça gider sıkıntılarını da
İletişim kur sen de
Telefon ve radyoyla

İletişim araçları
Şunlardır bazıları:
Güvercini, telefonu, dumanı...
İletişim kaynakları

En güzelidir iletişim
Fen, matematik, bilişim...
Dinle sen de öğretmenini
Haydi kur iletişim

Sakın unutma arkadaşım!
Benim sizlere mesajım:
Siz de kurun iletişim
Hayatı birlikte paylaşalım

Hatice KÖYLÜ

KİTLE İLETİŞİM ARAÇLARI YARARLIDIR/ZARARLIDIR KÖNULU MÜNAZARA YAPTIK

Yaka Ortaokulu 7/A sınıfı öğrencileri münazara etkinliği gerçekleştirdi. Dörder kişilik oluşan iki gruptan biri kitle iletişim araçlarının yararlı olduğunu diğeri de zararlı olduğunu savundu.

Kitle iletişim araçlarının yararlı olduğunu savunan takım internetin sonsuz bir bilgi hazinesi olduğunu, iletişim araçları sayesinde en yakından başlayarak dünyanın her yerindeki insanlarla anında haberleşildiğini, araştırma, bilgi edinme, eğlenme, kitap okuma, dünyada ve ülkemizde gerçekleşen olaylardan haberdar olma gibi pek çok yararı olduğunu savundu. Bankacılık, sağlık hizmetleri, ticaret, eğitim, turizm gibi pek çok alanda bu araçların vazgeçilmez olduğu belirtildi.

İkinci grup ise kitle iletişim araçlarının zararlı olduğunu savundu. Televizyonun radyasyon yaydığı, cep telefonu sinyallerinin zararlı olduğu, internetin yalan yanlış bilgilerle doluğu ve bu bilgi kirliliğinde doğru bilgiye ulaşmanın çok zorlaştığı, internet yüzünden çocukların ve gençlerin pek çok tehlikeyle karşılaştığı, insanların kitle iletişim araçları ve sosyal medya aracılığıyla dolandırıldığı, çocukların ve gençlerin bilgisayar başından kalkmadığı için sosyalleşemediği, hareketsizlik nedeniyle obezitenin arttığını, insanların hem beden sağlığını hem de ruh sağlığını yitirdiğini, spor etkinliklerinden, sanattan, doğa sevgisinden, yoksun bir neslin geliştiğini ifade etti.

İletişim araçları zararlıdır tezini savunan grubun bu tezi savunmak için bilgi toplarken internet ve bilgisayar kullandığını ifade eden birinci grup sınıfın diğeri üyelerinin değerlendirmesi sonucunda münazarayı kazandı.

PANDOMİM

// İletişimde jest ve mimiklerin tartışılmaz bir önemi vardır. Duygu ve düşüncelerin aktarılmasında sadece konuşmak yeterli olmaz. Konuşmayı jest ve mimiklerle desteklemek gerekir. //

Jest; Bir duyguyu, düşünceyi yada bir konuyu anlatırken el, kol, ayak veya baş ile yapılan hareketler ve beden hareketlerinin tamamına verilen isimdir.

Mimik ise; Bir duyguyu, düşünceyi yada bir konuyu anlatırken kaş, göz, ağız, yüz hareketleriyle anlatılmasıdır.

İletişimde hayati öneme sahip olan beden hareketlerinin sanata dönüşmesine de **Pantomim** denir.

Pantomim, gösteri sanatları içerisinde yer alırken gösteri esnasında sanatçı herhangi bir sözlü konuşmada bulunmaz.

Sanatçı izleyiciye sunmak istediği temayı, konuşma yoluyla değil de yüz mimikleri ve de beden dili aracılığıyla sunmaktadır. Bu durum, pantomi'ni görsel sanatlar içerisinde farklı bir konuma sürüklemekte ve kendini görsel sanatların önemli türlerinden birisi yapmaktadır.

Beden dilinin önemini en iyi Pantomim aracılığıyla yapabileceğimi düşündüm ve bir senaryo yazıp oynamaya karar verdim. Senaryoma göre bir gün kafede çayını için kadının aklına balık tutmak gelirse çayını fırlatır. Bardak kırılır. Kadın oradan kaçır. Botlarını, ceketini ve şapkasını giyer, oltasını eline alır. Tam oltayı atacakken atamaz, çünkü misina kopar. Sonra tekrar bağlar, atar oltayı denize, beklemeye başlar. Sonra birden ip gerilir, çeker çeker ama misina gelmez. Aklına makarayı sarmak gelir. Makarayı sarar, sarar, balığı iğneden çıkarır, tam kovaya atacakken balık kaçır. Kadın balıkçılığın ona göre olmadığını anlar, botlarını, ceketini, şapkasını çıkarır. Yine aynı kafeye gider. Aynı masasına oturur. Bir çay daha söyler ve keyifli keyifli içmeye başlar.

● Feride ÇETİN

YANLIŞ ANLAMA

Adamın biri yeni ulaştığı otele kaydını yaptırır. Odasına girdiğinde masada bir bilgisayar görür ve karısına e-mail atmaya karar verir. Fakat yazdığı mesajı farkında olmadan yanlış bir adrese gönderir.

Tam bu sırada farklı bir yerde bir kadın, kocasının cenaze töreninden evine yeni dönmüştür ve bilgisayarındaki maili görür. Arkadaşlarından geldiğini düşündüğü maili okuyunca olduğu yere yığılıp kalır. Odaya giren annesi yerde yatan kızını ve ekrandaki mesajı görür.

Kime : Sevgili karıma

Konu : Yeni ulaştım.

Tarih : 23.Haziran.2004

Benden haber aldığına şaşıracağından eminim. Burada bilgisayar var ve sevdiklerimize e-mail gönderebiliyoruz. Buraya yeni ulaştım ve kaydımı yaptırdım. Her şey yarın senin buraya geleceğini düşünülerek hazırlanmış. Seninle buluşmayı dört gözle bekliyorum. Umarım benim gibi sorunsuz bir yolculuk geçirirsin.

Not : Burası çok sıcak :)))))) ●

Eren ERKAYA

MÜMTAZ YARIMKAFİYE İLE RÖPORTAJ

**Siz ünlü bir şair olarak neden bu küçük
beldede yaşıyorsunuz?**

“ Büyük şehirlerde hava kirliliği, gürültü kirliliği, kalabalıklar içerisinde nefes almak bile zor. Küçük beldeler sessiz, sakin, buralarda insanlar samimi, cana yakın. Bu nedenle burada yaşamayı tercih ettim. Hayatınızın gazetelere, dergilere, televizyonlara yansımından memnun musunuz?

İnsanlar beni tanıyor, birçoğu seviyor şiirlerimi, toplumun benimle ilgili öğrenmek istediği şeyler olabilir. İşimle, şiirlerimle, kitaplarımla ilgili haber yapılmasını, insanların bilgilendirilmesini elbette isterim. Ama ne yazık ki gündeme işimle değil özel hayatımızla geliyoruz. Denize gitsek, arkadaşlarımızla gezmeye çıksak haber yapılıyor. Özel hayat gizli olmalı, ünlüler için de sıradan insanlar için de. Böyle haberler sıkıntı veriyor ve beni gerçekten rahatsız ediyor. “

- Nasıl şair oldunuz?

“ İlk şiirimi daha ilkokul sınıflarımdayken yazdım ve hiçbir zaman yazmaktan vazgeçmedim. İnsanlar şiirlerimi sevdi ve gönüllerinde bana yer verdi.

- Bir şiir okusanız hangi şairin karşısında heyecanlanırdınız?

“ Necip Fazıl Kısakürek'e sonsuz bir saygım var. Onun karşısında okumak beni gerçekten heyecanlandırır.”

- Şairler genelde yalnızlığı seçerler, yalnız yaşamak nasıl bir duygu?

“ Şairler yalnızlığı seçmez, yalnızlık şairleri seçer. Şiir çok kıskançtır, yanında kimseyi istemez.”

- Bekâr bir şair olarak ev işleriyle aranız nasıl?

“ Ev işleriyle ilgilenmem ona yardımcıım bakar. “

- Hayatınızın en büyük aşkı kim?

“ Annem. “

- Sizce insanın başına gelen en büyük felaket nedir?
" Özel hayatın darmadağın edilmesidir. "

- Geleceğe dair en büyük beklentiniz nedir?
" Benim en büyük beklentim birbirini dinleyen, birbirini anlayan, birbirinin haklarına saygı duyan insanların oluşturduğu bir toplumdur. Şiir etkili bir iletişim aracıdır. Kitleler üzerinde etkilidir. Ben de şiirlerimde ömrümce bunu işledim. "

- Radyo Tekzip'de program yaptığınızı biliyoruz. Yaptığınız programla ilgili ne söylersiniz?
" Programımın adı "Renklerin Cümbüşü". Bu isim de nereden çıktı? diye düşünebilirsiniz. Çıkmadı. O zaten hep var. Programın özü o. Program cumartesi günleri gece yarısından sonra başlıyor. Dinleyenler arasında her fikirden, her yaştan, farklı kültürlerden hatta ve hatta internet yayını da yaptığımız için dünyanın çeşitli ülkelerinden insanlar telefonla canlı yayına katılarak ya da sosyal medya üzerinden mesaj yollayarak programımıza dâhil oluyor. İşte bu yüzden programımın adı "Renklerin Cümbüşü". "

- Çalıştığınız radyonun kurucularından birisiniz. Adı neden Tekzip?
" Tekzip düzeltme, cevaplama yazısıdır. Yapılan yanlış bir habere konu olan kişi ya da kurumun haberin düzeltilmesi için yazdığı yazıdır. Biz bu radyoyu kurarken amacımız toplum içinde yer etmiş kimi yanlışları düzeltmektir. Bu yüzden adını simge olarak tekzip koyduk. "

- Hem bir şairsiniz hem de bir radyocusunuz. Kitle iletişim özgürlüğü hakkında ne düşünüyorsunuz?
" Kitle iletişim araçlarının sonsuz bir gücü var. Özellikle sosyal medya toplum üzerinde çok etkili. Kitle iletişim araçları dendiğinde televizyon, gazete, radyo, bilgisayar geliyor ilk olarak akla. Elbette tamamen zararlı ya da tamamen yararlı diyemeyiz. Önemli olan bu araçların gücünün ne için kullanıldığıdır. "

- Kendinizle ilgili asla çiğnemediğiniz kurallar var mı?
" Kendime karşı olan saygımı hiçbir zaman kaybetmedim. Dolayısıyla insanlara karşı olan saygıyı borç bildim. "

Mümtaz Bey, bize zaman ayırdığınız için çok teşekkür ediyoruz. Başarılarınızın devamını diliyoruz.

Sultan ULUYOL - Ceyda KORKMAZ - Havva Nur ŞAHİN

**MÜMTAZ YARIMKAFİYE
İLE
RÖPORTAJ**

Empati kendini başkasının yerine koyabilmektir. Ben de görme engellilerle empati kurmaya çalıştım.

Gözüme bir yazma bağladım ve bir an için görme engelliliğini yaşamaya başladım. Su içecek olsam su bardağını bulamadım. Buna ek olarak bardağı düşürdüm. Kardeşimden televizyonu açmasını istedim, çünkü kendim kumandayı bulamadım. Televizyonun radyodan bir farkı yoktu. O günkü ödevlerimi yapmak istedim, mümkün değildi ki. Ne kitap okuyabiliyordum ne yazı yazabiliyordum.

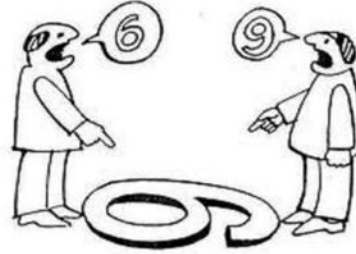
Böylece görme engellilerin hangi zorlukları yaşadığını anladım. Gözümde bağlı olan yazma ile sokağa çıkmak istedim, merdivenden kardeşimin yardımıyla indim. Dönüşte odaların kapılarını bulamadım.

İnsanların engellilere karşı daha duyarlı olmaları gerekir, bunu iyice anladım.

GÖRME ENGELLİ OLMANIN ZORLUKLARI

Ceyda KORKMAZ

Yezda DEMİR

İLETİŞİM HATALARI

İletişim karşılıklıdır. Göz teması kurmak, beden diline, jest ve mimiklere dikkat etmek önemlidir. Sen dili yerine ben dili kullanmak, duyguları açıkça ifade etmek, suçlayıcı, yargılayıcı ifadelerden kaçınmak iyi iletişim için önemli kurallardır.

Bu nedenle sürekli dinleyip hiç konuşmamak, karşımızdakine sanki bir duvarla konuşuyormuş duygusunu vermek iletişim hatasıdır. Sohbet ettiğiniz kişiyle kendi fikrinizi paylaşın ve yorumlamalar yapın.

Tek yanlı konuşmalar iyi bir iletişim değildir.

RTÜK Şikayet Hattı

Bir dizideki şiddet olaylarından rahatsız oldum.

Numarayı aradım.

Telefondaki ses:

-Konuşmalarınız kayıt altına alınacaktır, dedikten sonra:

-Benim adım Gamze, Rütük şikayet hattına hoş geldiniz.

Adınızı söyler misiniz?

-Adım Ceydanur.

-Mesleğiniz nedir?

-Ben öğrenciyim.

-Kaç yaşındasın, nereden arıyorsun?

-12 yaşındayım, Afyon'dan arıyorum.

-Kaçınıcı sınıftasın?

-Yedinci sınıftayım.

-Şikâyetiniz nedir anlatır mısınız?

-Falan kanaldaki, filanca kişi çok şiddet kullanıyor.

Kötü örnek. Gören arkadaşlar aynısını uyguluyorlar.

Dizinin yayından kaldırılmasını istiyorum.

Karşıdaki ses:

-Teşekkür ederiz, şikâyetiniz ilgili bölüme iletilecektir. İyi günler.

Telefon konuşması böylece tamamlanmış oldu.

444 1 178

Ceyda KORKMAZ

ENGELLİ OLMANIN ZORLUKLARI

Görerek, empati yaparak, iyi bir gözlem yoluyla anladığımız bir durum bu. Engellilerin yanında onların bakımını yapan, ihtiyaçlarını gideren bakıcıları var. İnsanlar yalnızca aynı organlarından dolayı engelli değildir. Başka başka organlarından engellidirler. Bazıları kolundan, bazıları bacağından, bazıları görme engelli, bazıları konuşma engellidir. Kimi zaman da bunların birkaç tensinden birden engelli olanlar var. Konuşamaz, işitemez, yürüyemez...

Tekerlekli sandalyeye mahkûm olanlar var, Hiç işitemeyenler var. Bakıcıları bunlara yardımcı olmaya çalışıyor, ihtiyaçlarını gidermede onlara yardım ediyorlar.

Bilim engellilere yardım etmek için bütün gücüyle uğraş vermektedir. İşaret dili icat edilmiştir. Duymazlar, söyleyemezlerle bu şekilde ilişki kurulur. Altı nokta Körle Derneği de görmezlere yardım için var gücüyle çalışır.

Protez bacaklar, kollar, yapay organlar, piller kullanılmakta, organ nakilleri yapılmakta, Bu gün akülü arabalar devreye girmiştir. Saymakla bitmez ki... İşte bu yüzden engelli olmak zor bir yaşamdır.

Damla yıldız

RTÜK Şikayet Hattı

Bir dizideki şiddet olaylarından rahatsız oldum.

Numarayı aradım.

Telefondaki ses:

-Konuşmalarınız kayıt altına alınacaktır, dedikten sonra:

-Benim adım Gamze, Rütük şikayet hattına hoş geldiniz.

Adınızı söyler misiniz?

-Adım Ceydanur.

-Mesleğiniz nedir?

-Ben öğrenciyim.

-Kaç yaşındasın, nereden arıyorsun?

-12 yaşındayım, Afyon'dan arıyorum.

-Kaçınıcı sınıftasın?

-Yedinci sınıftayım.

-Şikâyetiniz nedir anlatır mısınız?

-Falan kanaldaki, filanca kişi çok şiddet kullanıyor.

Kötü örnek. Gören arkadaşlar aynıısını uyguluyorlar.

Dizinin yayından kaldırılmasını istiyorum.

Karşıdaki ses:

-Teşekkür ederiz, şikâyetiniz ilgili bölüme iletilecektir. İyi günler.

Telefon konuşması böylece tamamlanmış oldu.

444 1 178

Ceyda KORKMAZ

ENGELLİ OLMANIN ZORLUKLARI

Görerek, empati yaparak, iyi bir gözlem yoluyla anladığımız bir durum bu. Engellilerin yanında onların bakımını yapan, ihtiyaçlarını gideren bakıcıları var. İnsanlar yalnızca aynı organlarından dolayı engelli değildir. Başka başka organlarından engellidirler. Bazıları kolundan, bazıları bacağından, bazıları görme engelli, bazıları konuşma engellidir. Kimi zaman da bunların birkaç tensinden birden engelli olanlar var. Konuşamaz, işitemez, yürüyemez...

Tekerlekli sandalyeye mahkûm olanlar var, Hiç işitemeyenler var. Bakıcıları bunlara yardımcı olmaya çalışıyor, ihtiyaçlarını gidermede onlara yardım ediyorlar.

Bilim engellilere yardım etmek için bütün gücüyle uğraş vermektedir. İşaret dili icat edilmiştir. Duymazlar, söyleyemezlerle bu şekilde ilişki kurulur. Altı nokta Körle Derneği de görmezlere yardım için var gücüyle çalışır.

Protez bacaklar, kollar, yapay organlar, piller kullanılmakta, organ nakilleri yapılmakta, Bu gün akülü arabalar devreye girmiştir. Saymakla bitmez ki... İşte bu yüzden engelli olmak zor bir yaşamdır.

Damla yıldız

BEDEN DİLİ

Ali sabahleyin okula giderken küçük bir kaza geçirdi. Düştü ve dizini yaraladı. Sağlık ocağına döndü, dizini pansuman ettirdi, sınıfa on dakika geç girdi.

Öğretmen:

-Oğlum Ali, geç kaldın, neredeydin?

Ali üzgün:

İki ellerini yana açtı, öğretmeninin gözlerine baktı.

Ali'nin arkadaşı Mehmet oturduğu yerden seslendi:

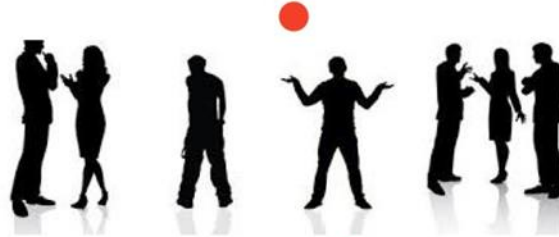
-Öğretmenim Ali bunu hep yapıyor.

Ali, Mehmet'e büyük bir üzüntüyle baktı.

Öfkeliydi de.

İki ellerini dizlerinin üzerinden öne doğru uzattı, bütün parmakları açıktı.

Ali ağzını açmadı.

Habibe ÇELİK

SELAMLAŞMANIN OLUMLU ETKİSİ

Öğleydi. Güneş tam tepedeydi. Yaşlı adam yolda ağır ağır ilerliyordu. Güneş gözlerini alıyor, ovanın öteki ucunda sıcak bulgur gibi kaynıyordu. Yaşlı adam terliyordu. Sıcak bunaltıcıydı, susamıştı, cayır cayır yanıyordu bedeni. Önünde bostan tarlaları yol boyunca uzayıp gidiyordu.

Yaşlı adam yürümesini sürdürdü. Yemyeşildi bostan tarlaları. Fasulyeler, bamyalar salkım salkımdı kökeninde. Çatal çataldı mısır koçanları. Bostanların içinde kuyular görünüyordu.

Çardakların gölgesinde insanlar oturuyordu. Yaşlı adam baktı, susuzluktan dili damağına yapışmıştı. Zincirle bağlı köpekler havladı. Kimse "gel" demiyordu. Yaşlı adam bir kez daha baktı, yoluna devam etti. -Ben olsaydım, dedi, çağırırdım. Onu çağırın olmadı.

Yol boyunca çağırın olmadı. Bostanları geçti, gidiyordu. Son bostan tarlası kalmıştı önünde. Çardağın gölgesinde genç bir adam oturuyordu. Yaşlı adam dikeldi, ellerini kaldırdı birkaç kez salladı.

-Selamünaleyküm evlat! Diye gürlledi, ne yapıyorsun? Genç adam:

-Bostan suluyorum dede, dedi. Yorulmuşundur gel, dinlen! Soluklan biraz, hava çok sıcak, biraz serinler öğle sonu devam edersin yoluna.

Yaşlı adam döndü, gölgeye yürüdü.

Delikanlı toprak testiden su ikram etti. Adam içti, doya doya içti

-Allah razı olsun, dedi, dua etti.

Genç adam sebze getirdi, kavun karpuz kesti.

-Dede, dedi, soğuklan.

Adam yeniden su içti, sebze meyve yedi.

-Yeniden dualar etti, su kadar aziz ol dedi.

Yaşlı adam bir saat kadar sonra yeniden yollardaydı.

● Gülderen YILDIZ

TEYZE VE ÇOCUKLAR İYİLİK EDEN İYİLİK BULUR

Yaşlı bir teyze bahçede çalışıyordu. Günlerden pazardı. Üç çocuk bahçe aralarından dolandırlar geldiler yanına.

-Kolay gelsin nine.
-Allah razı olsun hoş geldiniz.
Nine sana yardım edebilir miyiz?
Olur olur, edebilirsiniz.
Çocuklar yardım ettiler, yaşlı kadını memnun ettiler.

Teyze Açısından Bakınca :

İnsanlık hala ölmedi, diye düşündü. Sevgi, saygı bitmedi, yeşeriyor, filizleniyor. Şu küçücük çocuklar bunun en büyük delili.

Benim Duygularım :

Bence küçüklere yardım etme istekleri teyzeyi çok sevindirdi. Yardımlaşma geleneğinin bitmemesi için rahatlatı. Teyzenin yanında aileden kimsenin kalmamış olması, artık onu eskisi kadar korkutamazdı. Komşuları vardı, bu çocukları bu şekilde gördükten sonra, eskisi kadar gam çekmeyeceği belliydi.

Melihcan ABACI

İLGİNÇ BİLGİLER İLGİNÇ BİLGİLER

- Su aygırının sütü pembe renktedir.
- Bal güneş görmediği sürece asla bozulmaz.
- İnsan DNA'sı %50 oranla muz DNA'sıyla aynıdır.
- Ahtapot'un 3 kalbi vardır.
- Atlar ve fareler kusmaz.
- Soğan doğrarken sakız çiğnerseniz ağlamazsınız.
- Sivrisineklerin 47 tane dişi vardır.
- Türkiye'de ilk barış adını Barış Manço almıştır.
- Coca Colanın gerçek rengi yeşildir.
- Kediler tatlı yiyeceklerin tadını alamaz.
- Kelebeklerin gözleri ayaklarındadır.
- Akrebin yanında ateş yakarsanız iğnesini kendisine batırarak intihar eder.

Zehra KURCAN & Feride ÇETİN

KUŞAKLARARASI ÇATIŞMALAR

Kuşaklararası çatışmaların temellerinde çeşitli nedenler yatmaktadır. Bunlar kültür, sosyoekonomik durumlar, Köy ya da kent kültüründen geliniyor olunması, kişilerarası yaş farkları gibi kavramlar hemen sıralanabilir.

Kıyaslama, aşırı baskı, gençlerin beklentilerinin yüksek olması, kişiliklerin rencide edilmesi, gençlerin anlaşılmadığını düşünmesi, gencin popüler kültüre, ailenin klasik kültüre sahip olması sayılabilir.

Şimdi bunu örnekleyelim:

Bayramdı. Hacı dedemin elini öpmeye gittim. Önce dedemin elini öptüm, sonra da ninemin.

Dedem :

-Oğlum, dedi, sana bir bayram hediyesi alalım.

Dedemin boynuna sarıldım. Çarşıya çıktık, sokakta gezerken dedem :

-Sana bir cep telefonu alalım, dedi.

Sokakta atığım çığılığı hala hatırlıyorum. İletimciye girdiğimizde dedemin elini sıkı sıkı tutuyordum. Aslında o zaman ben on iki yaşında kocaman bir çocuktum.

Dedem ikinci el eski bir modele yürüdü.

Ben sanıyordum ki dedem bana akıllı telefon alacak. Olmadı. Bana aldığı telefonu cebime koymak isteniyordum. Cebimi kirletiyor gibi bir duyguya kapılıyordum. Eve zor geldim, gözyaşlarım apansız boşandı. Telefonu köşeye fırlattım.

Annem :

-Yaptığın saygısızlık dedi.

Yaptığım neydi bilmiyorum, ama o günü hayatım boyunca hiç unutmadım.

Fatma Naz ATAŞ ●

BİR TELEFON KONUŞMASI

Büyük bir hastane, özel hastane...

Giriş kapısından giriyoruz. Aslında burası hastanenin bölümlerinden birisi, bunun gibi üç beş tane var. Cep telefonlarını yana bırakarak kontrolden geçiyoruz. Karşımızda dört tane asansör kapısı var.

En sağdaki yük asansörü, öyle yazıyor. Solda kafeteryaya gider yazıyor. Koridorun bir yanı da acil bölümüne gidiyor. Genişçe bir salon, salonun bir yanında sekreterler masası koridor boyunca uzanıyor. Üç dört tane sekreter görünüyor, başka gelip gidenler de var. Tam karşıda duran bilgisayarda bir hocanın adı var. Bilgisayarın altı muayene odasının kapısı. Yan duvara dayalı koltuklarda oturanlar onu bekliyor. Mahşer gibi, her yer insan, büyük bir kalabalık var.

Biz yan duvardaki koltuklardan ikisine oturduk. Sırayı aldık, hocayı bekliyoruz. Saat onda gelecekmiş. Ülkenin her yerinden gelmiş insanlarla dolu burası.

Genelde bir sessizlik hakim. Sessiz gidip gelmeler, koşuşmalar, fısıltılar... Bir adam koridorda gidip gelmeye başladı. Bazen hızlı yürüyor, bazen duruyor, bazen geip koltuklardan birine oturuyor, sonra tekrar kalkıyor, yürümeye başlıyor.

Derken durdu, konuşmaya başladı:

-Alo! Orası neresi?

Elinde telefon yoktu, cebinde olmalıydı. Alıcı olmalıydı kulağında. Gidip gelmesini sürdürüyordu. Tekdüze ve sesli konuşuyordu, bağıriyor denilecek kadar sesli.

-Ha! Yanlış numara mı? Tamam tamam.

Sesi alçaldı, yeniden yükseldi:

Cemal Bey gelmedi mi? Bu saatte gelmez mi? Benim tır yola çıktı mı? Ya bugün gelmesi gerekir. Kardeşim benim işim zamanla. Tırı yola çıkardınız mı? Kardeşim karpuz bu, bekletmeye gelmez ki!

Adam şimdi bütün gücüyle bağıriyordu. Adımlarını hızlandırdı, konuşması da adımlarıyla birlikte hızlandı. Sözcükleri yutuyor, boğuluyor. Ne söylediği anlamıyordu. Koşarak giriş kapısından dışarıya çıktı.

Yezda DEMİR

KİTLE İLETİŞİM ARACI

Telefon, bilgisayar iletişim aracı
Bunlar olmadan olmaz iletişim
Hem yararlı, hem zararlı olsa da
Mutlu eder bizi iletişim

Kitle iletişimdir bizim amacımız
İletişim bizi götürür doğru yola
Kullanmasını bilmeyen yanlış yola dönse de
Bırakmaz kimseyi yarı yolda

İnce bir çizgidir iletişim
Onunla büyür, gelişir işim
Dünyanın döndüğüne bakmayın
Dönen çarkıdır devrin

Yaşadığımız çağ iletişim çağı
Dağları denizleri aşar, kurar ağı
Bilimin doruk yaptığı kolayı
Odanın içinde geziyoruz dünyayı...

Gülderen YILDIZ

İLETİŞİM

İnsanları uzak tutarak kendimizden,
Hayatın zor yanlarını,
Nasıl paylaşabiliriz ki?
Sevdiklerimizle.

Paylaşmazsak sıkıntılarımızı,
Dostlarla, sevdiklerimizle.
Nasıl taşıyoruz bunca yükü
Bedenimizle?

Kollarımızı açmazsak,
Koşmazsak mutluluğa.
Ne saygı, ne sevgi,
Nasıl varır hedefe dua?

Fatma Naz ATAŞ

DÜNYADA İLK GAZETE

İnsanlarda haber verme arzusunun fazla olduğunu görüyoruz. Özellikle son asırlarda gazete denilen belgelere rastlanır.

Dünyada rastlanan ilk gazeteye ait bir belge Mısır da bulunmuştur. Bundan 3400 yıl önce Nil Nehri kıyısında bulunan bir tablet, "dünyanın ilk gazetesi" olarak nitelendirilir.

Pişmiş bir tuğladır bu. Bunlara "tablet" denir. Mısırlılar bunlara önemli olayları yazmışlardır. Bu tabletler Sharabe "gelin göbeği" şeklinde yapılmıştır.

Bu ilk tuğla gazetelerden 40 tane bulunmuştur ve bunlarda birçok haber yazılıdır.

Bir tanesinde Mısır Kraliçesi "Tisa" için yapılmış olan "ZARUKA" Büyük havuzun inşaatı bitmiştir.

Firavunlardan 3.Amonfis zamanında büyük boyda tuğla gazeteler yapılmıştır.

Bu gazetelerden bir de papirüsler üzerine yazılı gazete bulunmuştur. Bu papirüsler üzerine haberler yazılıdır.

ROMA DÖNEMİ

MISIR DÖNEMİ

TÜRKİYE DE İLK GAZETE

Türkiye de ilk gazeteler yabancılar tarafından çıkarılmıştır. Fransız Büyük Elçiliği 1797'de İstanbul'da Gazete Francaise de Constantinople, İzmir'de 1824'te "Charles Tricon Smyrnee ve Alexandre Black Spetater Orintel" isimli Fransızca gazeteleri çıkarmışlardır.

İlk Türk gazetesi Takvim-i Vekayi 11 Kasım 1831'de Sultan 2. Mahmut'un emriyle yayımlanmıştır.

Önceleri hem resmi hem de özel haberlere yer verirken daha sonra yalnız resmi haberleri yaparak, Osmanlı Devletinin ortadan kalkış tarihi olan 4 Kasım 1922'de kapanmıştır.

KURTULUŞ SAVAŞI İKİ ANA BASINDA İNCELENİR

Kurtuluş savaşı yıllarında Sivas'ta yayımlanan Türkçe gazete sahibi Demircioğlu Selahattin Bey, yazı işleri müdürü Mazhar Müfit idi.

Sivas Kongresinden sonra, Mustafa Kemal'in önerisiyle 14 Eylül 1919'da "Heyet-i Temsiliye" adını aldı. İlk zamanlar haftalık, sonra haftada iki gün, daha sonra ise günlük olarak yayımlandı.

1921'den başlayarak Halis Turgut'un yönetiminde bölgecilik görüşüyle birkaç kez kapatıldı.

1922'de yayım aşamasına son verildi.

KURTULUŞ SAVAŞINDA GAZETECİLİK

1.İstanbul Basını

Çıkarılan Gazeteler

- Alemdar Gazetesi** : Tamamen MİLLİ Mücadele karşıtıdır.
Peyam-ı Sabah : Tamamen İngiliz mandasını savunur.
İstanbul Gazetesi : Sait Molla tarafından çıkarıldı.İngiliz mandasını savundu.
Vakit : Amerikan mandasını savunur. Kadrosunda Ahmet Emin, Halide Edip var.
Yeniğün : Başyazarı Yusuf Nadir'dir. İstanbul da çıkarılan gazete daha sonra Ankara'ya geçti. 1924 yılında adı Cumhuriyet oldu. İfham:Amerikan mandası taraftarıdır.Ulusal hareketi destekleyen yazıları vardır.Özellikle Sivas Kongresinden sonra ulusal hareketi destekleyen yazıları varır.
İleri : Sansür baskısına rağmen Anadolu'yu destekledi. Kemalist düşüncededir.

2.Anadolu Basını

- İrade-i Milliye** : Sivas Kongresi sırasında Heyeti Temsiliyenin kararlarını halka ulaştırmak amacıyla çıktı. Ulusalçıların ilk gazetesidir. Müdafai Hukuk düşüncesinin öncülüğünü yapmıştır.
Hakimiyet-i Milliye : Kemalist ideolojinin ortaya çıkarılması bakımından önemlidir. Özellikle milliyetçilik ve halkçılık ilkesi görülür. Gazete doğrudan Mustafa Kemal'in denetimindedir. Her açıdan Anadolu'nun düşüncelerini yansıtır. 1930'dan sonra adı Ulus olarak değişti.
Açık Söz : 1919'da Kastamonu'da çıktı. Kuzeybatı Anadolu'nun en yaygın organı oldu.

Bunlar dışında Anadolu' da çıkan gazeteler arasında; Yeni Adana, İzmir'e Doğru, Albayrak,, İstiklal gibi gazeteleri sayabiliriz

● Feride ÇETİN - Zehra KURCAN

Havva Nur ŞAHİN'in
kaleminden

Karikatür, özelliği itibarıyla tanınan, bilinen orijinalinden farklıdır. Karikatür, konu olan bir kişinin veya bir olayın dikkati çekici özelliklerini ortaya koyar. Çoğu zaman kişinin bazı özelliklerinin abartılmasını konu eden karikatür, o kişiyi hicvetmek, küçültmek ve onunla alay etmek vasıtası olarak da kullanılmaktadır. Alay etmek, insanların birbirlerini hafife alması, rencide etmesi, onu küçük ve gülünç duruma düşürmesi demektir. Bu hususta Avrupalı filozof Bergson " İnsanlar, yalnız insanları veya insanlarla ilgili olayları gülünçleştirmeyi düşünmüşlerdir" demiştir.

Havva Nur ŞAHİN

EK-4 (DEVAM)

Düşüncelerimmmmm

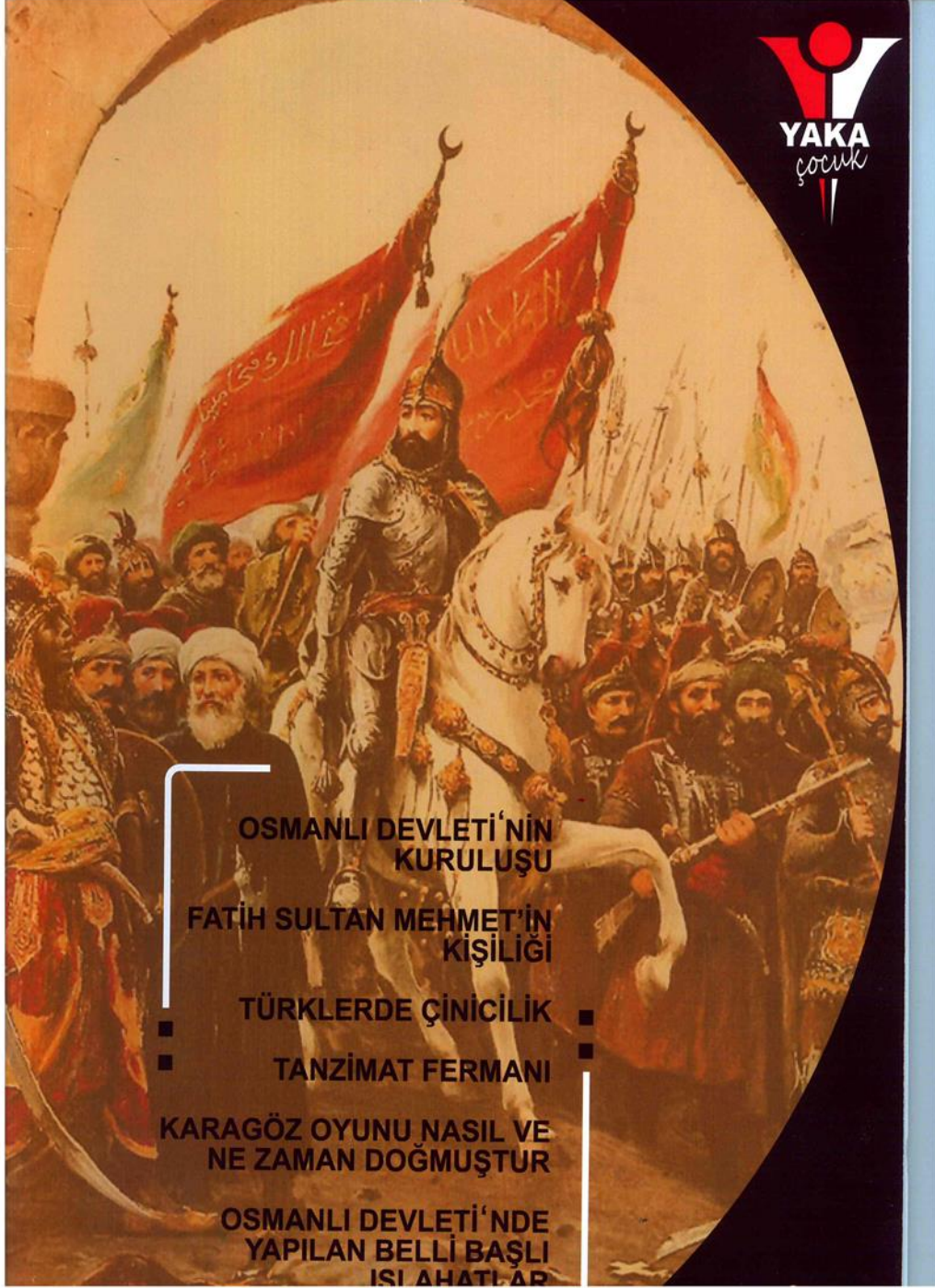

“ Çocuklar, geleceğimizin
güvencesi, yaşama sevincimizdir.
Bugünün çocuğunu,
yarının büyüğü olarak yetiştirmek,
hepimizin insanlık görevidir. ”

Mustafa Kemal ATATÜRK

YAKA
çocuk

arka kapak

Derginin Sahibi
Yaka Ortaokulu adına
Çağrı YIĞIT

Fotoğraf
Çağrı YIĞIT

Grafik Tasarım
Sevda Kesim

Düzenleyen
Huriye ŞENTÜRK

YAZARLAR:

Habibe ÇELİK
Araştırma-Tiyatro
Hatice KÖYLÜ
Araştırma-Tiyatro-Etkinlik-Şiir
İsmail ALPAZ
Araştırma-Tiyatro
Havva Nur ŞAHİN
Şiir-Araştırma
Melih Can ABACI
Mektup-Skeç-Araştırma
Fatma Naz ATAŞ
Özlu Sözler-Araştırma
Gülderen YILDIZ
Araştırma-Şiir
Yezda DEMİR
Şiir-Araştırma-Biyografi
Havva ÇETİN
Şiir-Araştırma-Anı-Biyografi
Ceyda Nur KORKMAZ
Araştırma-Tiyatro-Etkinlik-Skeç
Sultan ULUYOL
Araştırma-Tiyatro-Anı
Sevgi KORKMAZ
Hikaye-Tiyatro-Araştırma
Berke ÇİNE
Tiyatro-Araştırma-Skeç-Anı
Zehra KURCAN
Tiyatro-Etkinlik-Araştırma
Feride ÇETİN
Etkinlik-Araştırma-Skeç
Eren ERKAYA
Skeç-Hikaye-Araştırma-Şiir
Damla YILDIZ
Araştırma-Biyografi

Değerli öğrencilerim,
Bu sayı dergimizin ikinci sayıdır. İlk sayıda güzel ve büyük bir eser ortaya koymanın kıvancını duyarken yeni sayımızın da heyecanı içerisindeyiz.

Bu sayının içeriği 2. Ünitemiz olan Kültür ve Miras ünitesinin konularından oluşmaktadır. Ezbere bilginin çabuk unutulduğunu düşündüğümüzden sizleri klasik öğrenme anlayışından uzaklaştırdık ve ortaya koyduğumuz gezi, gözlem, drama, mektup, şiir, hikaye gibi etkinliklerle öğrenmenin merkezine aldık.

Amacımız sizlerin yaparak yaşayarak öğrenme ilkesi ile yola çıkarak bilgilerinizin kalıcılığını sağlamak ve farklı yeteneklerinizi ortaya çıkarmaktır.

Bu sayımızda da bunu fazlasıyla ortaya koymuş bulunmaktayız. Hepiniz ayrı ayrı pırlantasınız.

Çağrı YIĞIT
Sosyal Bilgiler Öğretmeni

HERNANDO CORTES VE AZTEKLER

İspanyollar, 1511 yılında Diago de Valezquez komutası altında Küba'yı işgal ettiler. Francisco de Cordoba Maya ülkesi Yucatan'a yelken açtı. Maya halkıyla karşılaştı. Ancak başarılı olamadı. Mayalar onu ülkelerine sokmadılar.

Bir sene sonra yapılan keşif seferi başarılı oldu. Böylece önce Küba'yı işgal ettiler. 1519'da Küba'nın işgali sırasında kendisine yardımcı olan Hernando Cortes'e, Diago de Valezquez Meksikanın iç kısımlarını keşfetmesini emretti. Aralarında tartışma çıktı, Cortes Valezquez'i terk etti.

Cortes kendi özel ordusuyla yola çıktı. Sadece -600- askeri vardı. Keşfe çıktığı yerde yok edilebilirdi. Ama Aztek kralı Montezuma harekete geçmedi. Montezuma ve Aztekler İspanyolların tanrı mı yoksa insan mı olduklarına karar verememişlerdi. Montezuma İspanyollarla anlaşmak istiyordu. Aztekler çok zengindi, altınla İspanyolları razı edeceğini düşünüyordu.

Cortes Küba'dan Meksika'ya yeni gemiler getirdi, anlaşmaya niyeti yoktu. Montezuma'yı esir aldı. Aztekler bir anda içten ve dıştan saldırı altında kaldılar. Açlık ve salgın hastalık da buna ilave edilince daha savaş başlamadan birçok kişi hayatını kaybetti. Bu sırada Montezuma'nın yeğeni Aztek hükümdarı olmuştu. Aztekler en son ağustos 1521 yılında teslim oluncaya kadar şehir sokaklarında aylarca savaştılar. İşkenceye uğradılar, asıldılar. Böylece Aztek imparatorluğu yok edildi.

Onca altın ve zenginlik İspanyollara kaldı.

Bu seferde Güney Amerika ülkelerinden Küba ve Meksika keşfedilmiş, Aztekler yok edilmiştir.

HABİBE ÇELİK

FRANSIZ İHTİLALİ'NİN SONUÇLARI

- Yıkılmaz diye bilinen, hatta egemenlik hakkını Tanrı'dan aldığı iddia edilen mutlak krallıkların yıkılacağı ortaya çıktı.
- İlkel şekli Yunan şehir devletlerinde, gelişmiş şekli İngiltere ve ABD'de görülen demokrasi; Kıta Avrupa'sında gelişmeye başladı ve batı medeniyetinin vazgeçilmez unsurlarından biri haline geldi.
- Egemenliğin halka ait olduğu kabul edildi.
- Milliyetçilik ilkesi, siyasi bir karakter kazanarak çok uluslu devletlerin parçalanmasında etkili oldu.
- Eşitlik, özgürlük ve adalet ilkeleri uygulanmaya başladı.
- Kişisel güçlere, zekaya ve girişim yeteneğine ortam hazırlandı.
- Fransız ihtilali sonuçları bakımından evrensel olduğundan; yeni çağın sonu, yakın çağın başlangıcı kabul edildi.
- Dağınık halde bulunan milletler siyasi birliklerini kurmaya başladılar
- İnsan hakları bildirisi, Fransızlar tarafından dünya çapında bir bildiriye dönüştürüldü.
- Fransız ihtilalinin yaydığı fikirlere karşı ihtilal savaşları (1792-1815) başladı. Önce Fransa ile Avusturya ve Prusya arasında başlayan bu savaşlara İngiltere ve Rusya da katıldılar. Savaşlar Napolyon'un yenilgisiyle sonuçlandı. Viyana kongresiyle Avrupa'nın siyasi durumu yeniden düzenlendi.(1815)
- Dünyada yeni bir devlet rejimi(demokrasi) doğdu.
- Mutlak krallıkların yıkılabileceği görülmüştür.
- Milliyet, eşitlik, özgürlük, adalet, kardeşlik gibi kavramlar dünyaya yayılmaya başladı.
- İnsan hakları kavramını genişletti.
- Roma Katolik Kilisesi'ni ciddi reformlar yapmaya zorladı.

HATİCE KÖYLÜ

İBRAHİM MÜTEFERRİKA

АБРАХИМ МҮТЕФЕРРИКА

- İbrahim Müteferrika 1674 yılında Macaristan'ın Kolajvar kentinde doğmuştur. Müslüman olmadan önceki adı bilinmemektedir. 1692 yılında ikinci Viyana kuşatmasından sonraki savaşlarda Osmanlılara esir düştü.
- İstanbul'a geldikten sonra adı değişti, Müslüman oldu ve hızla yükselmeye başladı. Müteferrikalık yaptı. Yani sarayda padişah ve vezirlerin gel-git işlerine baktı. Onların emirlerini ilgililere duyurma işi.
- 1717'de Osmanlı Devletine sığınan Doğu Macaristan Reisi Rakoçi'nin yanında uzun süre görev yaptı. Taktir kazandı.
- Latince, Macarca, Arapça, Farsça biliyordu.
- Bu yüzden kendisinden yararlanıldı. Diplomatlık, mihmandarlık, çevirmenlik, müteferrikalık, hanedanlık yaptı.
- 1715 yılında 3.Ahmet'in mektubunu Viyana'ya götürdü.
- Başka ülkelerle olan müzakere heyetinde bulundu.
- Sait Efendi ile birlikte ilk matbaayı kurdu.
- Yalova'da ilk kağıt fabrikasını kurmak için çalışmalar yaptı.
- 1747'de öldü.

İlk
Türk
Matbaası

İSMAİL ALPAZ

ÜNLÜ

Orhan Gazi

Bir yeri elde etmek, o yeri fethetmekten daha zordur.

Yıldırım Bayazıt

Yenileceğinden korkan daima yenilir

Fatih Sultan Mehmet

Baba, eğer padişah siz iseniz ordunun başına geliniz; eğer padişah ben isem size emrediyorum, gelip ordunun başına geçiniz.

PADIŞAH

Kanuni Sultan Süleyman

Halk içinde muteber bir nesne yok devlet gibi, olmaya devlet cihanda bir nefes sıhhat gibi.

2. Mustafa

Zevk, sefa ve rahatı kendimize haram eylemişizdir.

SÖZLERİ

4. Murat

Allah ve peygamber korkusu bilmez alçaklar; unutmayın ki intikam gecikir, ama asla yaşanmaz.

3. Ahmet

Sancak-ı Şerifi sana, seni Yüce Allah'a emanet eyledim. Tatar Hanı'nın sayı ile amel eyle, onun sözünden çıkma (Baltacı Mehmet Paşa'ya)

2. Abdülhamit Han

Hak arayan varsa hakkını verin, başkaldıran varsa başını kesin.

FATMA NAZ ATAŞ

YENİLİK HAREKETLERİ

İkinci Mahmut Yenilikleri

- Sened-i İttifak ile demokrasiye ilk adım atıldı.
- Köy ve mahallelere muhtar atandı.
- İlk nüfus sayımı yapıldı.
- İlk posta örgütü kuruldu.
- İlk resmi gazete (takvim-i Vakayi) yayınlandı.
- İlköğretim zorunlu hale getirildi.
- İlk defa Avrupa'ya öğrenci gönderildi.
- Devlet memuru yetiştirme okulu (Mekteb-i Marif-i Adliye) açıldı.
- Müsadere kaldırıldı.
- Divan kaldırıldı.

1839 Tanzimat Fermanı Yenilikler

- Padişah Abdülmecit Fermanı Mustafa Reşit Paşa okudu.

- Anayasal düzene atılan ilk adımdır.
- Osmanlılık fikri öne çıktı.
- Müslüman olan halk ile olmayan halk eşit hale getirildi.
- İlk kez padişahın yetkileri sınırlandırıldı.
- Padişah kanun gücünün kendi gücünden üstün olduğunu kabul etti.
- Avrupa hukuk kurallarına göre işleyen mahkemeler açıldı.
- Eğitimde ikilik yaşanmaya başladı.
- İlk azınlık okulları açıldı.
- İlk kağıt para basıldı.
- Askerlik vatan hizmeti haline getirip, Osmanlının bütün halkı bundan sorumlu tutuldu.
- Vergilerin herkesten kazancına göre alınmasına karar verildi.

Islahat Fermanı (1865)

Padişah Abdülmecit

- Amaç: Müslüman olmayanların Osmanlıya karşı ayaklanmalarını önlemek ve Avrupalıların iç işlerimize karışmalarına engel olmak.

- Azınlıklar memur olabileceklerdi.
- Hıristiyanlar vilayet meclislerine üye olabileceklerdi.
- Azınlıklardan cizye ve haraç alınmayacaktı.
- Azınlıklar şirket ve banka kurabileceklerdi.
- Hıristiyanların şahitliği kabul edilecekti.

GÜLDEREN YILDIZ

YENİLİK HAREKETLERİ

İkinci Mahmut Yenilikleri

- Sened-i İttifak ile demokrasiye ilk adım atıldı.
- Köy ve mahallelere muhtar atandı.
- İlk nüfus sayımı yapıldı.
- İlk posta örgütü kuruldu.
- İlk resmi gazete (takvim-i Vakayi) yayınlandı.
- İlköğretim zorunlu hale getirildi.
- İlk defa Avrupa'ya öğrenci gönderildi.
- Devlet memuru yetiştirme okulu (Mekteb-i Marif-i Adliye) açıldı.
- Müsadere kaldırıldı.
- Divan kaldırıldı.

1839 Tanzimat Fermanı Yenilikler

- Padişah Abdülmecit Fermanı Mustafa Reşit Paşa okudu.

- Anayasal düzene atılan ilk adımdır.
- Osmanlılık fikri öne çıktı.
- Müslüman olan halk ile olmayan halk eşit hale getirildi.
- İlk kez padişahın yetkileri sınırlandırıldı.
- Padişah kanun gücünün kendi gücünden üstün olduğunu kabul etti.
- Avrupa hukuk kurallarına göre işleyen mahkemeler açıldı.
- Eğitimde ikilik yaşanmaya başladı.
- İlk azınlık okulları açıldı.
- İlk kağıt para basıldı.
- Askerlik vatan hizmeti haline getirip, Osmanlının bütün halkı bundan sorumlu tutuldu.
- Vergilerin herkesten kazancına göre alınmasına karar verildi.

Islahat Fermanı (1865)

Padişah Abdülmecit

- Amaç: Müslüman olmayanların Osmanlıya karşı ayaklanmalarını önlemek ve Avrupalıların iç işlerimize karışmalarına engel olmak.

- Azınlıklar memur olabileceklerdi.
- Hıristiyanlar vilayet meclislerine üye olabileceklerdi.
- Azınlıklardan cizye ve haraç alınmayacaktı.
- Azınlıklar şirket ve banka kurabileceklerdi.
- Hıristiyanların şahitliği kabul edilecekti.

GÜLDEREN YILDIZ

OSMANLI DEVLETİ

Kuruluşundan başlayarak,
Dev adımlarla yürüdü.
Gemileri öküzlerle sürüdü.
Bir sabah İstanbul da görüdü.

İstanbul'u döverken alev saçan toplar,
Gazi de oldular, şehit de oldular.
Coşku doluydu kalpleri,
Bir oldular, İstanbul'u aldılar.

Gemiler, oklar, silahlar
Surların üstünde savaştılar.
Alevler havada uçtu,
Gürledi Fatih Mehmet'in topları.

Çağdan çağa yol açtılar.
Düşmanla savaştılar.
Çağ kapayıp çağ açtılar.
Fatih Sultan Mehmet Hanla...

Savaşlarda ölenler,
İstanbul'u fethedenler,
Türklük için cennete gidenler,
Fatihler, Sultanlar, Mehmetler...

HAVA NUR ŞAHİN

SAYIN OSMANLI DEVLETİ

Ordularınızla, teşkilatınızla, büyüklüğünüzle ne güzel işler yaptınız. Doğu Avrupa'yı baştan başa fethettiniz. Biz sizinle hep gurur duyuyoruz.

Gittiğiniz yerlere dostluk, güler yüz ve adalet taşıdınız. Ne kadar övünsek azdır.

Alınmaz denilen İstanbul'u alarak bir çağ kapatıp bir çağ açtınız.

Akıncılarınız, sipahileriniz, azaplarınızla, kısacası ordunuzla dünyaya korku saldınız.

Biz hep sizi örnek alıyoruz. Siz her hareketinizle Türklüğünüzü gösterdiniz. Biz de size layık olmak için elimizden geleni yapıyoruz, yapmaya devam edeceğiz.

İlime, tarihe verdiğiniz önemin farkındayız. Arkanızdan geliyoruz.

Biz size sonsuz teşekkür eder ellerinizden öperiz.

MELİH CAN ABACI

ISLAHAT HAREKETLERİ

- 1826 Yeniçeri ocağı kaldırıldı,
■ Asakiri Mansure diye bir ordu kuruldu.
- 1827 İngiltere'den buharlı gemi alındı,
■ Çarklı vapurlarla Boğazın iki yakasına varıldı.
- 1840 posta teşkilatı kuruldu,
■ Evraklar posta yoluyla ulaştırıldı.
- Lale Devri yenileşmenin başlangıcıdır,
■ En büyük yenilik matbaanın açılmasıdır.
- Batılı tarzı okullar açıldı,
■ Kumaş ve deri fabrikaları açıldı.
- Tanzimatla yabancılara haklar verildi,
■ Buna yerli halk fazla gerildi.
- 1863 Ziraat Bankası açıldı,
■ 1888 tarımla uğraşanlara destek verildi.

YEZDA DEMİR / HAVVA ÇETİN

OSMANLI DEVLETİNDE YAPILAN BELLİ BAŞLI ISLAHATLAR

◆ 17. Yüzyıl İslahatları

İlk kez Genç Osman islahat yapmak istemiştir.

- Başkenti Anadolu'ya taşımak istemiştir.

4. Murat zamanı

- Koçi Bey risalesi büyük bir yeniliktir
- Köprülü Mehmet Paşa şartlı olarak vezir yapılmıştır.
- Tarhuncu Ahmet Paşa maliye alanında islahat yapmış, bütçe hazırlamıştır.
- Batılı kurumlardan yararlanma yoluna gidilmiştir.

◆ 18. Yüzyıl İslahatları

- Batının teknik ve askeri üstünlüğü kabul edilmiştir.
- İslahatlar kişiselikten çıkarılıp kurumsallaşmaya başlamıştır.
- Genellikle askeri alanda islahatlar yapılmıştır.

◆ Lale Devri İslahatları 1718-1730

- İlk kez Avrupa'ya geçici elçiler gönderildi.
- Yalova'da kağıt ve kumaş fabrikası açıldı.
- Ülkede ilk kez çiçek aşısı yapıldı.
- İlk kez itfaiye teşkilatı kuruldu.
- Sivil mimari gelişmiş olup, barok tarzında 3. Ahmet çeşmesi yapılmıştır.
- İlk kez matbaa kurulmuştur.
- İlk basılan kitap Vankulu lügatıdır.
- Resim ve minyatürde LEVNI ün kazanmıştır.

◆ 1. Mahmut İslahatları 1730-1754

- Humbaracı ve topçu ocağı düzenlendi (Humbaracı Ahmet Paşa)
- Mühendis yetiştirmek için Kara Mühendishanesi kuruldu.
- Kapitülasyonlar daimi hale getirildi.

◆ 3. Mustafa İslahatları 1757-1774

- Baron dö Tot, sürat topçuları ocağını kurdu.
- Deniz subayı yetiştirmek için Mühendishane-i Bahri Hümayun kuruldu.

◆ 1. Abdülhamit 1774-1789

- Ulufe alım satımı yasaklandı.
- Sürat topçularını yeniden düzenledi.

◆ 3. Selim İslahatları 1789-1807

- İlk kez Londra, Paris, Berlin, Viyana' da daimi elçilikler açıldı.
- Subay yetiştirmek için Kara Harp Okulu kuruldu.
- İlk kez devlet matbaası kuruldu.

● CEYDA NUR KORKMAZ

**COĞRAFYA
KEŞİFLERİNE
BAĞLI OLARAK
AFRİKALILARIN
KÖLELEŞTİRİLMESİ**

Dünyada kölelik yıllar önce kaldırılmış olsa da Batı Afrika'dan, Amerika kıtasına, Karayiplere ve Avrupa ülkelerine; köle ticaretinin merkezlerinden Nijerya sahillerinde yüzyıllar boyu devam eden köle ticaretinin izleri hala görülüyor.

Afrika kıtasının şu anda en kalabalık nüfusuna sahip Nijerya'nın, Benin sınırına yakın güneybatı sahilindeki Badagry'de 1400'lerin sonunda başlayan köle ticareti, 300 yıldan uzun süre devam etti. Lagos'tan kara yoluyla 3 saat mesafedeki Bodogry'de yaşayan halk, atalarının dünyanın dört bir tarafına köle olarak nasıl götürüldükleri hafızalarında canlı tutmak için o dönemlere ait eşyaları ve belgeleri kentin sahilindeki küçük müzelerde sergiliyor. A muhabirlerinin derlediği bilgilere göre Batı Afrika'daki köle ticareti Portekizlilerin 15. yüzyıl ortalarında yeni ticaret imkânları ve değerli madenler aramak amacıyla Batı Afrika kıyılarına gelmeleriyle başladı.

Portekizli tüccarlar burada ilk madenlerde çalıştırmak için kabile reislerinin savaşlarda esir aldığı yerlileri satın almaya başladı. Köle ticareti ilerleyen yüzyıllarda diğer Avrupa ülkelerinden gelen kişiler tarafından sürdürüldü. 17. yüzyılın başına gelindiğinde İtalya, İspanya ve Portekiz'deki köle pazarlarına satılan kölelerin sayısının elli bin civarında olduğu tahmin ediliyor. O dönemde köle tüccarlarının bir at karşılığında 25-30 köle sattığı biliniyor. 20. yüzyılın başına kadar geçen yaklaşık 250 yılda Batı Afrika'da 10 milyondan fazla kişinin köleleştirilerek başka ülkelere götürüldüğü biliniyor. Bu rakamın önemli bir bölümünü ise Nijeryalılar oluşturuluyor.

● SULTAN ULUYOL

OSMANLI DEVLETİNİN KURULUŞU

Bir zamanlar bir obada Ertuğrul adında bir adam varmış. Bu Ertuğrul bir evliya imiş. Tek bir çocuğu varmış.

Allahtan bir çocuk daha istemiş. Bir gün hanımı ona müjdeli haberi vermiş. Ertuğrul Bey çok sevinmiş. Aradan dokuz ay geçtikten sonra bir erkek çocukları olmuş.

Bu çocuğun adını ne koyalım, diye düşünürlerken babası: -Osman koyalım, demiş.

Anne de kabul edince çocuğun adını Osman koymuşlar. Osman büyüdükçe savaşmayı, adaletli olmayı, güven kazanmayı öğrenmiş.

1280'li yıllardan başlayarak büyük çarpışmalara girmiş, savaşlar yapmış, yaralar almıştır. Siyasi birliğini kurmak için yirmi seneye yakın savaşmış ve sonunda devletini kurmuştur.

Sonradan tarihçiler bu devlete, kurucusunun adından dolayı "**Osmanlı Devleti**" demiştir.

● SEVGİ KORKMAZ ●

GALİLEO'NUN YARGILANMASI
Bir perdelik oyun

Kişiler
1. Galileo
2. Papa VIII Urban
3. Kardinal Frederik Eutel Zollern
4. Anlatıcı

Bir oda. Kapıdan girildiğinde karşıda bir masa kürsü ya da sandalye, sandalyede sakallı özel kıyafetli bir adam oturmaktadır.

GALİLEO(Girer.):

-Büyük Papa Hazretleri, ben Floransalı Galileo Galile. Dialogue isimli eserimden bahsetmek istiyorum. İzin verirseniz anlatacağım efendim.

PAPA VIII URBAN:

-Rica ederim, buyurun anlatın Sayın Galileo.

GALİLEO(Elleri önde birleşik.):

-Efendim size dünya ve güneşin hareketlerinden bahsetmek istiyorum. Bunların hareketlerinin çok yakın zamanda ispatlanacağını biliyorum. Benim amacım Kopernik teorisini anlatmak, yazmak ve ispatlamaktır. Bu konuda sizden izin istiyorum.

PAPAVIII URBAN:

-Herhangi bir şey tanımlanacaksa, son derece dikkat edilmesi gerekir.

GALİLEO:

-Öyledir efendim. Dikkatli olunması gerekir.(Çıkar)

ANLATICI(Papanın huzurundan çıkan Galileo koridorda Frederik Eutel Zollern ile karşılaştı. Birlikte yeniden papanın huzuruna çıktılar.)

KARDİNAL(Papanın elini öperek bir adım geri çekilir):

-Sayın Papa Hazretleri Galileo ile koridorda karşılaştık. Biliyorsunuz ki reform hareketlerinden sonra yeni mezhepler türedi. Bunlardan birisi de Protestanlık. Protestanlar Almanya'da çok etkili, eğer herhangi bir şey tanımlanacaksa elbette bu dikkatli yapılmalıdır.

PAPA VIII URBAN(Sağ elinde asası vardır, sol elini başından yukarıya doğru kaldırır):

-Kilise hiçbir zaman Kopernik'in düşüncelerini dine aykırı bulmadı. Hem doğruluğu pek yakında ispatlanacak bir şeyden korkmaya da gerek yok.

ANLATICI(Papanın bu konuşmalarından cesaret alan Galileo, Floransa'ya umutla döndü. "İki Temel Dünya Sistemine Dair Konuşma" adlı eseri üzerinde çalışmaya başladı. Kardinal Zollern 1625 yılında öldü. Böylece Galileo hem iyi bir dostu hem de 8 yıl sonra yargılanması sırasında çok işine yarayacak önemli bir şahidi yitirmiş oldu. Galileo eserini ancak 1630 yılında bitirebildi. Galileo'nun eseri kimi ünlü kişilerin elinde epeyce dolandı. Çeşitli yorumlar yapıldı. Bazı astrologlar papanın kısa zamanda öleceği haberini verdiler, kimi gazeteciler de bunu Galileo'nun eseriyle ilişkilendirdiler. Bundan rahatsız olan Galileo papanın yeğenine giderek bunun yalan olduğunu papaya iletmesini rica eder. Galileo papalık merkezine çağrıldı, Tor di Nona kalesine hapsedildi. Daha sonra engizisyon mahkemesine çıkarıldı.)

MÜBAŞİR(Mahkeme salonu, kapının önünde dikilmektedir.):

-Galileo Galileo!(Galileo içeri girer, karşıda yargıçlar oturmaktadır. Galileo ellerini önde kavuşturmuştur.)

İDDİA MAKAMI:

-Galileo dünyanın düz tepsi gibi olmadığını, kendi etrafında döndüğünü ve güneşin çevresinde döndüğünü iddia ediyorsun, doğru mu bu?

GALİLEO(Başını yere eğerek):

-Doğru değil!! Kitabımda öyle bir anlam çıkıyor gibi görünüyor da ben onu savunmuyorum.

İDDİA MAKAMI:

-O halde dünyanın evrenin merkezi olduğunu, tepsi gibi düz olduğunu, kendi etrafında ve güneşinde etrafında dönmediğini kabul ediyorsun.

GALİLEO:

-Evet kabul ediyorum.(Muhafızlar Galileo'nun koluna girerler, kapıya doğru götürürler.

(Kapıdan çıkarken).-Ben ne söylersem söyleyeyim o dönmeye devam ediyor, diye bağırır.

ANLATICI:

(Kiliseye karşı gelmekten Floransa'daki evinde göz hapsine alınan Galileo "İki Yeni Bilim"adlı eserini bu dönemde tamamladı. Bu eser Hollanda'ya kaçırılarak bastırıldı.)

OYNAYANLAR

SULTAN ULUYOL
CEYDA NUR KORKMAZ
HABİBE ÇELİK
İSMAİL ALPAZ
SEVGİ KORKMAZ
BERKE ÇİNE
HATİCE KÖYLÜ
ZEHRA KURCAN

ÇİNİCİLİK

Çini, toprağın pişirilmeden önce şekil verilip kap-kacak, tabak, vazo, sūrahi vb. eşya üretilmesine dayalı bir el sanatıdır. Aynı zamanda fayans, porselen, tabak, seramik gibi eşyanın süslenmesinde kullanılan bir yüzü sırlı, renkli dekor ve motiflerle(bütünü oluşturan süsleme öğelerinin her biri)işlenmiş kaplama malzemesine, bu malzemeyle işlenmiş eşyaya çini, bu süsleme işine de çinicilik denir.

Bir başka deyişle: Pişmiş topraktan, duvar süslemesi, yer kaplaması, kap-kacak vb.sanat değeri olan eşya yapma işidir.

Tarihi verilere göre çiniciliğin MÖ.6500 yılında Anadolu ve Mezopotamya'da başlamış olduğu görülür. Konya yakınlarında(Çatal Höyük)çok eski süs ve kullanma eşyaları bulundu.

Bu günkü anlamıyla çinicilik özel çamurdan "kaolin" (bir tür kil-kuars ve kireç taşı) yapılmış eşyaların yüksek derecede (1300 derece) pişirilmesi, sırlanması ve süslenmesi düşünüldüğünde çinicilik tarihi 12.yüzyıla kadar gidebilmektedir.

Ancak pişmiş toprak eşyanın sırlanması ve süslenmesi işinde "cılalı taş çağı" başlangıç sayılabilir. Çinicilik Mezopotamya'dan İnan'a oradan da doğuya yayılmış, Türkistan'da yaygın bir sanat haline gelmiştir.

Avrupa'ya ise İspanya'dan (Endülüs Devleti) Araplar götürmüştür.

● ZEHRA KURCAN / FERİDE ÇETİN

15

TÜRKLER'DE ÇİNİCİLİK

Türk çiniciliğini beş çağa ayırmak gerekir :

- 1.Türkiye Selçukluları Çağı
- 2.İlk Osmanlı Çağı
- 3.Osmanlı Devletinde Çiniciliğin Yükseliş Çağı
- 4.Osmanlı Çiniciliğinde Çökme Çağı
- 5.Cumhuriyet Çağı

İlk gelişmiş çini örnekleri Konya'da görülür. Gelişme çağındaki çini merkezleri fazla bilinmese de İznik olarak tahmin edilmektedir.

Osmanlı Devleti döneminde çinicilikte ileri giden merkezler olarak Kütahya ve Haliç önde görülür.14 ve15.yüzyıl örnekleri. Bursa'da Sultan Mustafa Türbesi, Yeşil Türbe, Sitti Hatun Sandukası; Edirne'de 2. Murat camisinde görülür. Çiniciliğin yükseliş çağında Osmanlı Devletinde duvar çinileri öne çıkar. Sultan Selim Camisi ve türbesi, Hatice Sultan türbesi, Haseki Hürrem Medresesinin duvar çinileri ünlüdür. 16.yüzyıl Osmanlı çiniciliğinin yükseliş çağıdır. Bu dönemde İznik çinileri devrim yaratmıştır. Örnek olarak; Süleymaniye, Sokollu, Rüstem Paşa Camileri ve Topkapı sarayındaki 3.Murat dairesi gösterilebilir.

17.yüzyıl ise çinicilikte çökme çağıdır. Bu çağda yapılan çinilerin renkleri birbirine vurmuş, bozulmuştur.

1716'da İznik çanak, çömlek, çini yapım evleri kapandı. Çiniciliğe İstanbul'da devam edilse de asla eski parlak dönemine ulaşamadı.

Abdülmecit döneminde Beykoz'da, Yıldız'da daha sonra Abdülhamit'in açtığı yapım evlerinde çini yapılırsa da eski çinilerin ayarına ulaşmak mümkün olmadı.

Bu gün Kütahya'da çini yapım evleri verimli bir şekilde faaliyetlerini sürdürmektedirler.

FATMA NAZ ATAŞ / GÜLDEREN YILDIZ

BOLVADİN RÜSTEM PAŞA CAMİİ-ÇARŞI CAMİİ

Türkiye Selçuklu Devleti Moğol İlhanlıların işgalindedir. Ülke içerisinde bazı Beylikler kurulmuştur. Karamanoğulları gibi.

Eşrefoğlu Beyliği de bunlardan biridir. Bu Beyliği Seyfettin Süleyman 1299 yılında Beyşehir merkezli olarak kurmuştur. Merkez daha sonra Seydişehir'e taşınacaktır. Seyfettin Süleyman 1302 yılında vefat edince yerine oğlu Mübarizüddin Mehmet Bey geçti.

Şimdi Bolvadin Rüstem Paşa camisini anlatabiliriz.

Bolvadin Çarşı Camisi, Eşrefoğlu Beyliği zamanında Mübarezüddin Mehmet Bey tarafından 1320 tarihinde külliye olarak yaptırılmıştır. 1553 yılında yıkıldı. 1553 yılında kubbeli bir cami olarak yapıldı. Vakıflara devredildi. Kubbeli Cami adını aldı.

Bu Cami Bolvadin müftülüğünden Osman Hulusi Efendi tarafından yıktırılarak, Afyonlu mimarlardan George Parmakyan'a yeniden yaptırıldı. 1904.

Yeni Cami, Ulu Cami olarak anıldı.

Cami Rüstem Paşa tarafından yapıldığı şekliyle kalmadı. Büyük değişikliklere uğradı. 2002 depreminde minaresi hasar gördü. Tadilat gördü. 2005 tarihinde yeniden ibadete açıldı.

SULTAN ULUYOL

OSMANLI DEVLETİNDE ŞEHZADELİK KURUMU ŞEHZADELER NASIL YETİŞİRDİ

Şehzadeler padişahların erkek çocukları olup, tahtın tek sahibiydiler. Bu konuda kuruluş yıllarından başlayarak farklı uygulamalar yaşandı. Osmanlı Devletinde merkezi yönetim anlayışı egemendi. Bu yüzden şehzadelik makamına büyük saygı duyuldu. Şehzadeler gelecekte tahta çıkması muhtemel kişiler olarak yetiştirilirdi.

XVI. Yüzyılın sonlarına kadar sancağa gönderilmez, yönetimde görev verilir tecrübe kazandırılırdı.

XVII. yüzyıldan başlayarak yani "ekberiyet sistemi" ve bu sisteme bağlı olarak kafes uygulaması ile tamamen değişti. Bu sistem bazı değişiklikler olsa da devletin yıkılışına kadar devam etti.

Şimdi konuyu biraz daha açalım:

Osmanlı Devletinde şehzadelere büyük önem verilirdi. Bunun sebebi onlara ailenin bir ferdi gibi değil, geleceğin padişahı olarak bakılırdı. Onların doğumundan başlayarak tahta çıkıncaya kadar gösterilen ilgi bir takım aşamaları kapsar. Onlara karşı yapılan bu davranış biçimi de devletin kuruluşundan başlayarak yıkılışına kadar bir takım değişikliklere uğrasa da devam etti.

Bu uygulamaları üç başlık altında verebiliriz:

1. Şehzadelerin Doğumu ve Bunlarla İlgili Merasimler
2. Şehzade Çocuklar ve Eğitim Süreçleri
3. Şehzadelerin Gençlik ve Şehzadelik Yılları

Osmanlı Devletinde taht babadan oğla geçirdi. Padişahın erkek çocukları doğduğunda yalnızca sarayda değil yurdun her yanında kutlanırdı.

Şehzadeler doğunca ilk kutlama sarayda yapılırdı. Doğum haberi önce sadrazama bildirilirdi, sadrazam devlet erkanı ile birlikte padişahı tebrik ederdi. Doğum mahkeme siciline kaydedilir, halkla paylaşılırdı. Bundan sonra şenlikler başlardı.

Uygulama şöyledir:

- Erkek çocuklar için 7,
- Kız çocuklar için 3 top atılırdı.

XVIII. Yüzyıldan başlayarak şehzadenin doğduğu gün, ay ve yıl kaydedilmeye başlandı.

Şehzadelerin Eğitim Süreci:

Doğan her çocuğa bir daire ayrılır; süt nine, kalfa ve cariye tutulurdu. Böylece şehzadelerin iyi eğitim almaları sağlanırdı. 10-12 yaşına kadar Kuran, Arapça, Farsça, tarih, coğrafya öğretilir. Ok atma, ava gitme, cirit, güreş, spor, güzel yazı yazma gibi sanatlar öğretilirdi.

10-12 yaşından sonra, gösterişli bir düğünle sünnet edilirdi.

Şehzadeler Sancaklara gönderilirken yanlarına lala denilen tecrübeli devlet adamları verilirdi.

1. Murat'a kadar şehzadelere yönetimde görev verildi.

1. Murat döneminden sonra Sancağa çıkma getirildi.

1. Ahmet'ten sonra "Ekber ve Erşad sistemi" uygulanmaya başlandı. Yani en yaşlı şehzade padişah oluyordu. Bu sistem devletin yıkılışına kadar sürdü. Ancak sancağa çıkma kaldırılınca tecrübesiz padişahlar başa geçti, bozulma böyle başladı.

● ZEHRA KURCAN / FERİDE ÇETİN ●

BACILAR TEŞKİLATI

Anadolu Selçuklu Devleti zamanında Ahi Evran, Türkmen erkeklerinin mensup olduğu Ahi örgütünü kurmuştur. Sanata, ilime, ahlaka dayalı bir örgütü bu.

O dönemde Ahi Evran'ın eşi Fatma Bacı'da ahiliğin kadınlar teşkilatını kurmuştur. Kayseri'deki ahiler tarafından kurulan sanayi sitesinde hanımlara özel çalışma yerleri de bulunurdu. Kadınlar orada; nakışçılık, keçecilik, çadırcılık, örgücülük, kilim ve halı dokumacılığı, ipek ve pamuk ipliği üretimi yapıyorlardı.

Gerek teknik, gerek ahlaki konularda eğitim ihtiyaçlarını burada tamamlıyorlardı. Aslında Türk kadınının o çağda böyle bir örgüt kurması çok ileri bir düzeydir.

Yardımsızlık, konukseverlik, doğruluk, iyilikseverlik konuları da işlenmiştir. Kimsesiz kızlara yardımcı olunmuştur.

Eşine, işine, aşına dikkat et görüşü sağlam bir şekilde işlenmiştir.

● CEYDA NUR KORKMAZ / HATİCE KÖYLÜ ●

OSMANLI MİMARİSİNİN YAPISI VE ÖZELLİKLERİ

Osmanlı Mimarisi Üç Dönemden Oluşur:

1. Erken Dönem
2. Klasik Dönem
3. Geç Dönem

A-Erken Dönem Osmanlı Mimarisi

1299 kuruluşu ile 1501 yılında Beyazıt Camiinin yapımı arasını kapsar. Kimi araştırmacılar Edirne'deki üç şerefeli cami inşaatının tamamlanmasıyla erken dönemin bittiğini yazarlar. Aslında bu cami klasik döneme geçişin de işaretini taşır. Bu döneme ait yapılar; ağırlıklı olarak İznik, Bursa ve Edirne şehirlerinde yer almıştır. Anca Bursa'nın 1335-1365 başkent olması dolayısıyla Bursa'da daha anıtsal eserler yapıldı. Bunun için bu döneme "Bursa üslubu" adı da verilir. Erken döneme örnek olarak şunları verebiliriz:

CAMİLER

Hacı Özbek Camii / İznik
Yeşil Cami / İznik
Ulu Cami / Bursa
Hüdavendigar Camii / Bursa
Eski Cami / Edirne
Üç Şerefeli Camii / Edirne
Hacı Bayram Camii / Ankara

MEDRESELER

Süleyman Paşa Medresesi / İznik
Lala Şahin Paşa Medresesi / Bursa
Yıldırım Medresesi / Bursa
Yeşil Medrese / Bursa

ANIT MEZARLAR

Yeşil Türbe / Bursa
Hacı Bayram Türbesi / Ankara
gösterilebilir.

OSMANLI DEVLETİNİN KISA SÜREDE BÜYÜMESİNİN NEDENLERİ NELERDİR ?

1. Beyliklerle mücadeleye girmeyip, daima Bizans'la savaşmış olması önemli bir sebeptir.
1. Geliştirilen fetih stratejileri, İstanbul'un fethi için hadis bulunması ve peygamber methine mazhar olmak da önemli bir sebeptir.
3. İstanbul'a yapılan birçok sefer sonucunda Bizans'ın etrafı çevrilmiştir, bu da Osmanlı'nın büyümesinde etkili olmuştur.
4. Osmanlı'nın hoşgörülü siyaseti, adalet sistemleri, vergi düzenlemeleri de devletin hızlı büyümesinde bir başka etkidir.
5. Osmanlı Devletinin fethettiği yerlerde halkın zulümden kurtulması, sosyal statüye kavuşması, sosyal devlet olma çabası kalıcı bir şekilde büyümesini sağladı.
6. Orduda, siyasette, sanatta, edebiyatta, bilimde, teknikte çağını takip etmesi, modern sistemler geliştirmesi etkilidir.
7. Halka yaptığı yardımlar, hoşgörülü devlet geleneği, adaletli kazanç geleneği de etkili olmuştur.

BERKE ÇİNE

KİŞİLER

Paşmakçı Rüstem
Terzi Artin
Fesci Yakup
Şerbetçi Ulvi
Gazeteci Mistik

OYUNCULAR

FERİDE ÇETİN
CEYDA NUR KORKMAZ
EREN ERKAY
BERKE ÇİNE
MELİH CAN ABACI

SANAYİ DEVRİMİ

Mistik kapalı çarşının içinden geçerken elindeki gazeteyi sallaya sallaya bağırır:

-Yazıyor, yazıyor! İstanbul'a gelen yabancı mallarını yazıyor! Ayakkabı dolu gemileri yazıyor...

Paşmakçı Rüstem (morali bozulur. Biraz şaşkın, biraz öfkeli, homurdanarak):

-Ayakkabı dolu gemileri mi yazıyor? Mistik oğlum, ver bakalım bir gazete.

(Mistik gazeteyi bırakır, parasını alır ve çıkar. Rüstem gazeteyi okumaya başlar)

-Londra'dan yola çıkan ticaret gemisi Dark Lion dün saat 10.00 sularında İstanbul limanına demirlendi. İngiltere'den gelen fabrika üretimi malların teslimatının bugün yapılması bekleniyor. Gelen mallar arasında kıyafetler, ayakkabılar bulunuyor. Bu malların gelişle yurdumuzda fiyatların düşmesi bekleniyor...

Gazeteyi masanın üstüne fırlatıp atan Rüstem, öfkeli bir şekilde, eli arkasında birkaç tur attıktan sonra:

-Biz de daş yiyek o zaman... Yapılır mı bu bize be? Biz günde on ayakkabı ancak yapıyoruz, adamlar binlercesini yapıp satıyor. Onlarla nasıl rekabet edebiliriz ki?

Fesci Yakup: Bizim işlerin de tadı kalmadı. Gün gelecek hepimiz bu piyasadan silinip gideceğiz.

Terzi Artin: Siz zanaat yapıyorsunuz be çocuğum. Hiç el emeğinin yerini tutar mı?

Paşmakçı Rüstem: Tutmaz Artin ustam da, biz bu rekabete dayanamayız. Emeğimizin karşılığını alamayız.

Şerbetçi Ulvi: Şerbetçiiiiii!! Buz gibi Şerbet!!!

Paşmakçı Rüstem: Ülen Ulvi, içimin yandığını nasıl da bildin?

Şerbetçi Ulvi: Bak üstünde dumanın tütüyor, çok belli yandığın(Kahkaha atarak güler)

Paşmakçı Rüstem: Gül gül, senin tuzun kuru tabi. O limandan içecek inmeye başlayınca görürüm ben seni.

Şerbetçi Ulvi: Hangi içecek Osmanlı Şerbetinin yerini tutabilir?

Paşmakçı Rüstem: Bu keferenin icat etmeyeceği şey yok. Gün gelir şerbeti de hazır üretirler. Bu işler belli olmaz.

Şerbetçi Ulvi: Ben de elma, armut satarım. Onları da fabrika üretmez ya! (Buz gibi şerbet!!! Diye bağıra bağıra uzaklaşır.)

Yoldan geçen İhtiyar hattat Osman usta konuşulanlara kulak misafiri olur. Söze karışır:

-Yeğenlerim, değişime ayak uydurmak şart. Çağı yakalayamazsan geri kalırsın. Biz de hattatlar olarak matbaanın gelişine çok direndik. Sonra ne oldu, matbaa kazandı. Direnmek çözüm olmuyor. Çözüm çağın gereklerini yapmak. Üretimin yöntemleri değişiyorsa siz de değişeceksiniz.

Paşmakçı Rüstem: Haklısın Osman Dayı. Ya çağa ayak uyduracağız ya da tarih olacağız. Çok haklısın!

OSMANLI MİMARİSİNİN YAPISI VE ÖZELLİKLERİ

B-Klasik Dönem Osmanlı Mimarisi

1501-1703 arası kapsar. Genel olarak İstanbul'da yapılmışlardır. Osmanlı Devletinde özel mülkiyet olmadığı için sivil mimari yoktur. Daha çok dini yapılar ve kamu yapıları inşa edildi. Bu dönemdeki yapılar anıtsaldır. Kubbelidir. Bu anıtsal yapılar genelde camilerdir.

CAMİLER

Fatih Camii İstanbul
Beyazıt Camii İstanbul
Haseki Camii İstanbul(Mimar Sinan'ın ilk eseri)
Şehzade Camii(Mimar Sinan'ın çıraklık eseri)
Süleymaniye Camii(Mimar Sinan'ın kalfalık eseri)
Selimiye Camii(Mimar Sinan'ın ustalık eseri)
Sultan Ahmet Camii
Yeni Camii

MEDRESELER

Haseki Medresesi
Şehzade Medresesi
Rüstem Paşa Medresesi
Mihrimah Sultan Medresesi
Selimiye Medresesi Edirne

ANIT MEZARLAR

Eyüp Sultan Türbesi
Fatih Sultan Mehmet Türbesi
Yavuz Sultan Selim Türbesi
Barbaros Hayrettin Paşa Türbesi
Kanuni Sultan Süleyman Türbesi

C- Geç Dönem Osmanlı Mimarisi:

18. yüzyıl itibarıyla başlar, çöküşe kadar devam eder. Değişik özellikler gösterir. Fransa ile kurulan siyasal yaklaşma mimari üzerinde oldukça etkili olmuştur. Batı sanatı etkili olmuştur.

CAMİLER

Nur-u Osmaniye
Laleli Camii
Dolmabahçe Camii
Ortaköy Camii
Aksaray Camii
Bu camilerin hepsi İstanbul'da yapılmıştır.

SULTAN ULUYOL

PADIŞAHLAR GEÇİYOR

OSMAN BEY

Birliği sağladım devleti kurdum.
Bizans ile komşu oldum.

ORHAN BEY

Karesi Beyliğini aldım, Rumeli'ye geçtim.
İskan politikasıyla oralarda yerleştim.

1.MURAT HÜDAVENDİGAR

Tekfurlarla savaştım, Edirne'ye dayandım.
Kosova zaferiyle alkanlara boyandım.

2.MURAT

Varna'da Haçlı savaşını kazandım.
2.Kosova savaşında yamanım.

FATİH SULTAN MEHMET

1453'te İstanbul'u aldım,
Onun için Fatih Sultan Mehmet'tir adım,

YAVUZ SULTAN SELİM

Mercidabık, Ridaniye'de savaştım.
Aşılmaz denilen Sina çölünü aştım.
Kutsal emanetleri aldım İstanbul'a ulaştım.

KANUNİ SULTAN SÜLEYMAN

Yavuz'un oğlu Kanuni Sultan Süleyman'dım.
46 sene Avrupa'ya korku saldım.

HATİCE KÖYLÜ

OSMANLI DEVLETİNDE DEVŞİRME SİSTEMİ NEDİR ?

Sistemi bir Hıristiyan çocuğu anlatıyor

Ben bir Hıristiyan çocuğuyum.
Gülbüzüm, güçlüyüm yakışıklıyım.
Bizleri 12-18 yaş arası Osmanlının seçicileri gelip, beğenip topluyorlar.
Beni seçip aldılar.
Bir Türk ailesi yanına yerleştirildim.
Müslüman oldum, Türkçeyi ve Türk geleneklerini öğrendim.
Daha sonra Acemi Oğlanlar Ocağı'nda eğitildik.
Acemi Oğlanlar Ocağı'nda devlet maaş veriyor.
Eğitim alırken bizleri inşaat alanlarında, gemilerde, fırınlarda çalışmak üzere ayırdılar; nalbant, berberlik, saraçlık öğrettiler.
Zeki olanlar paşalığa kadar yükselebiliyordu. Sokullu Mehmet, Kuyucu Murat, Makbul İbrahim gibi paşaları örnek gösterebiliriz.
Bu Acemi Oğlanlar yeteneklerine göre devlet kademelerine yerleştiriliyordu.
Kapıkulu Süvarisi, Bostancı Ocağına ya da Yeniçeri Ocağına ayrılıyorlardı.
Biliyor musunuz, ben Kuyucu Murat Paşa'yım. Celali isyanlarını bastırmakla ünlendim.
Adım Antalya'da bir belediyeye ve bir camiye verildi.

● EREN ERKAYA

ŞEYH EDEBALI KİMDİR?

Şeyh Edebali âlim, faal, varşıl, çevresi için örnek teşkil eden bir kişidir. Osmanlı Devleti'nin manevi kurucusudur. 1206 Kırşehir ili, Mucur ilçesi, İnaç köyünde doğdu. Şam'a giderek dönemin tanınmış alimlerinden ilim tahsil etti.

Eskişehir yakınlarında, Bilecik'te bir zaviye kurdu. Öğrenci yetiştiriyor, yoksullara yardımcı oluyordu.

Osman Gazi'yi burada çeşitli zamanlarda konuk etmiştir. Osman Gazi dini ve idari konularda onun görüşlerini alırdı.

Osman Gazi orada misafir olarak kaldığı bir gecede bir rüya gördü.

Rüya şöyledir:

Şeyh Edebali'nin koynundan çıkan bir ay, geldi kendi koynuna girdi. Göğsünde bir ağaç yükseldi. Ağacın dalları gökleri, kökleri dünyayı sardı, gölgesi de bütün dünyayı kapladı.

Osman Bey bu rüyasını Şeyh Edebali'ye anlattı.

Edebali rüyayı şöyle yorumladı:

Hak Teâlâ sana ve soyuna hükümdarlık verdi. Mübarek olsun. Kızım Malhatun senin helalin olsun.

Bu yorum üzerine Osman Bey Mal Hatun ile evlendi.

Şeyh Edebali Ahi teşkilatının reisi idi. Edebali'den sonra reisliğin kime geçtiği bilinmemektedir. Ancak daha sonra 1.Murat'a intikal etmiştir.

Edebali 1326'da 120 yaşlarında Bilecik'te vefat etmiştir. Bilecik'te, Eskişehir'de adına türbeler yapılmıştır.

Vefatından bir ay sonra kızı, dört ay sonra da Osman Bey vefat etmiştir.

DAMLA YILDIZ

TANZİMAT FERMANI

(Davulcu sahneye girdiğinde halk işinde gücündedir. Kimisi yoldan geçmekte, kimisi dükkân önünde oturmaktadır. Davulcu davul çala çala gelir, ortada bağırmaya başlar.)

OYUNCULAR

CEYDA NUR KORKMAZ
SULTAN ULUYOL
BERKE ÇİNE
EREN ERKAYA
SEVGİ KORKMAZ
MELİH CAN ABACI
HAVVA ÇETİN
FATMA NAZ ATAŞ
YEZDA DEMİR

DAVULCU: Ey ahali, ey büyük kalabalık! Sadrazam Mustafa Reşit Paşa hazretleri 25 Şaban Pazar günü padişah efendimizin önemli bir fermanını okuyacaktır. Duyanlar duymayanlara duyursun, tüm ahali Gülhane'ye buyursun!

Halk 1: Mustafa Reşit Paşa Ferman okuyacak.

Halk 2: Neyle ilgili acaba?

Halk 3: Bir takım yenilikler olacaktı. Yapılacak yeniliklerle ilgili galiba.

Halk 2: Benim amcam sarayda bahçıvan. O dediği birkaç gün önce bu fermanın okunacağını.

Halk 3: Padişahımızın huzurunda Sadrazam Mustafa Reşit Paşa okuyacak. Çok önemli bir ferman olmalı. İyice meraklandım. Pazar günü gidelim de dinleyelim bakalım.

(Halk Gülhane'de toplanır. Padişah kendisine ayrılan yere oturur. Sadrazam kalabalığın üzerinde gözlerini gezdirdikten sonra büyük bir özenle fermanı okumaya başlar.

Ben Mustafa Reşit Paşa, Sultanımız, Padişahımız, Abdülmecit Han Hazretleri adına ilan ediyorum ki bundan sonra:

1. Herkes kanun önünde eşittir.

2. Herkesin mal, can, ırz, namus ve hürriyetine saygı duyulacaktır.

3. Herkes gelirin göre vergi ödeyecek.

4. Askerlik işleri belli esaslara bağlanacak.

5. Özel mülkiyet hakkı verilecek.

6. Herkes açık mahkemede eşit şartlarda yargılanacak.

Halk kendi arasında konuşur:

Halk 1: Bundan sonra gelirimize göre vergi vereceğiz!

Halk 2: Herkes vergi verecek!

Halk 3: Bu ferman gayrimüslimleri memnun edecektir. Mutluluktan uçuracaktır onlar.

Halk 4: Artık ülkemizde kanunun üstünlüğü geçerliymiş.

Halk 5: Ermeniler ve Katoliklerin vergilerini cemaat liderleri toplayacaktır.

Halk 6: Artık özel mülkiyetimiz olacak, evladiyelik malmız olacak.

Halk: Bu ne anlama geliyor Sadık dayı?

Sadık Dayı: Bundan sonra gâvura gâvur denilmeyecek a oğul.

OSMANLI DEVLETİ'NDE İSKÂN POLİTİKASI NEDİR ?

İskân; İnsanların yaşamak için bir bölgede yerleşmesi demektir. Osmanlı Devleti'nin fethettiği toprakları Türkleştirmek adına iskân politikası uygulayarak kendi ülkesindeki Türklerin götürülüp oralara yerleştirilmesi, oralardaki halkların da Anadolu'ya getirilmesi şeklinde bir uygulaması vardı.

Bir başka iskân politikası daha vardı, Anadolu'daki birbirlerine düşman topluluklardan birini alıp fethettiği topraklara götürüyordu. Böylece hem oymaklar arasındaki kavgayı önüyor hem de ülkesine kattığı toprakları Türkleştiriyordu.

Göçebe topluluklar toprağa yerleştirilerek ülkenin bütünlüğü sağlanmıştır. İskân genel olarak Türkmen aşiretlerle yapılırdı ve onlardan vergi alınmazdı. Ancak Osmanlı Devletinin toprak kaybetmeye başlamasıyla iskân politikaları berbat bir hale gelmiştir. Yani işler ters işlemeye başlamış, göçebelik ve zorbalık artmıştır.

18.yüzyıldan itibaren iskân politikaları yurt içinde oymakların yerleştirilmesi ve ziraatın artırılması şeklinde olmuştur.

İSMAİL ALPAZ

FATİH SULTAN MEHMET İLE MİMARİ

II. Mehmet fethettiği şehre cami yaptırıyordu.
Cami yapılırken sütunların uzun olduğunu fark etti.
Mimara:

-Sütunları biraz kısalt, diye emretti.

Aradan zaman geçti, Sultan ikinci Mehmet inşaatı görmek için gittiğinde sütunun fazla kısaltıldığını fark etti. Çok öfkeleni, mimarın ellerinin kesilmesini emretti. Elleri kesilen mimar padişahı Şeyhülislam şikâyet etti.

Şeyhülislam yargılamak için padişahı çağırdı. Padişah geldi Şeyhülislamın yanına oturdu.
Şeyhülislam:

-Olmaz, dedi. Sen yargılanıyorsun, mimarın yanına oturacaksın.

Padişah gitti mimarın yanına oturdu.

Şeyhülislam sordu:

-Neden mimarın ellerini kestirttin?

Padişah:

-Benim gözümde Konstantin imparatorluğu kadar değeri olan caminin sütunu kısa kesildi.
Şimdi cami alçak yapılacak, görkemini yitirecek.

Şeyhülislam:

-Allah'ın görkeme ihtiyacı yok, tarlanın ortasında bile ibadet edilir. Şimdi bu yargılamada senin de ellerinin kesilmesi gerekir. Tek çare mimarın seni affetmesidir.
Mimar padişahı affetmeyi kabul eder ve ekler:

-Ancak bir şartım var artık çalışmam, bana bir aylık bağlanmasını isterim.
Padişah da bunu kabul edince, iş tatlıya bağlanır.

2.Mehmet kaftanının içinden bir topuz çıkardı, şeyhülislama gösterdi:

-Eğer yanına oturmama izin verseydin, topuzu başına vurarak seni öldürecektim, der.
Şeyhülislam:

-Eğer sanıklara ayrılan yere oturmasaydın seni parçalatacaktım, diye söylendi. Üzerine oturduğu koyun postunun altından bir ejderha çıkardı.

Elbette bu bir efsane, bir söylencedir ama Osmanlı Devletinde adaletin işleyişini gösteren bir efsanedir.

Yazan: Henry CARNOY / Jean NICOLAIDES

BERKE ÇİNE

1444 yılında 12 yaşında padişah oldu. İki yıl padişahlık yaptı. 1446 yılında yaşının küçüklüğü nedeniyle padişahlığı babasına bıraktı. 19 yaşında ikinci kez padişah oldu. 21 yaşında İstanbul'u fethetti. Zeki, iyiliksever, ilme önem verir, çok yetenekli ve bilgi sahibiydi. 6 yabancı dil biliyordu.

Fatih Sultan Mehmet orta boylu, kırmızı ve beyaz yüzlü, dolgun vücutlu, sakalları altın telleri gibi kalın, yanakları dolgun, kolları güçlü, burnunun ucu hafif kıvrık, saçları siyah ve sıktı. Güçlü bir fiziğe sahipti. Çok merhametli ve hoşgörülüdür.

Din ayrımcılığı yapmadı.

Askeri ve siyasi alanda eşsiz bir dehaydı. Gemileri karadan yüzdürmek onun planıydı.

Ordusunu plansız düzensiz hareket ettirmez ve maceraya sürüklenmezdi. İtaatsizliği sevmezdi ve bunu yapanları cezalandırırdı. Devletin iç ve dış ilişkilerini, zayıf ve güçlü yanlarını, diğer devletlerle olan ilişkileri en ince ayrıntısına kadar incelerdi.

İlme, sanata, ilim adamlarına çok değer verirdi. Gelişimi ve medeniyeti önemserdi.

İdarenin temelini oluşturan diyanet ve hukuk kurumlarını teşkilatlandırır, devlet idaresinde temel alırdı.

Akli ve nakli söz sahibi âlimleri İstanbul'da topladı. Molla Hüsrev, Molla Gürani, Molla Yegen, Hızır Çelebi, Ali Kuşçu, Hocazade gibi alimler vardı.

İyi bir komutan ve devlet reisi idi, Fatih Sultan Mehmet... Kelam ve matematik ilminde büyük bir dehaydı. Teşkilatçı ve imarcıydı. İslam'ın esaslarına göre kanunlar ve fermanlar yayınlardı. Doğu Türkleriyle temasa önem verirdi.

YEZDA DEMİR

GÜLDEREN YILDIZ

BURSA'DA ZAMAN

Bursa'da bir eski cami avlusu,
Küçük şadırvanda şakırdıyan su;
Orhan zamanından kalma bir duvar...
Onunla bir yaşta ihtiyar çınar
Eliyor dört yana sakin bir günü.
Bir rüyadan arta kalmanın hüznü
İçinde gülüyor bana derinden.
Yüzlerce çeşmenin serinliğinden
Ovanın yeşili göğün mavisini
Ve mimarîlerin en ilâhisi.

Bir zafer müjdesi burda her isim:
Sanki tek bir anda gün, saat, mevsim
Yaşiyor sihrini geçmiş zamanın
Hâlâ bu taşlarda gülen rüyanın.
Güvercin bakışlı sessizlik bile
Çınıyor bir sonsuz devam vehmiyle.
Gümüşlü bir fecrin zafer aynası,
Muradiye, sabrın acı meyvası,
Ömrünün timsali beyaz Nilüfer,
Türebeler, camiler, eski bahçeler,
Şanlı hikâyesi binlerce erin
Sesi nabzım olmuş hengâmelerin
Nakleder yâdını gelen geçene.

Bu hayâle uyur Bursa her gece,
Her şafak onunla uyanır, güler
Gümüş aydınlıkta serviler, güller
Serin hülyasıyla çeşmelerinin.
Başındayım sanki bir mucizenin,
Su sesi ve kanat şakırtılarından
Billür bir âvize Bursa'da zaman.

Yeşil türbesini gezdik dün akşam,
Duyduk bir musiki gibi zamandan
Çinilere sinmiş Kur'an sesini.
Fetih günlerinin saf neşesini
Aydınlanmış buldum tebessümünle.

İsterdim bu eski yerde seninle
Başbaşa uyumak son uykumuzu,
Bu hayâl içinde... Ve ufkumuzu
Çepçevre kaplasın bu ziya, bu renk,
Havayı dolduran uhrevî âhenk..
Bir ilâh uykusu olur elbette
Ölüm bu tılsımlı ebediyette,
Belki de rüyâsı bu cetterin,
Beyaz bahçesinde su seslerinin.

Ahmet Hamdi TANPINAR

Osmanlı padişahı Yıldırım Bayezid tarafından 1396-1399 yılları arasında yaptırılmıştır. Bu cami Türk-İslam tarihinin en eski camilerinden biri olarak kabul edilir. Bu camii kapalı namaz kılama alanı bakımından Türkiye'nin en büyük camisidir.

Camii dikdörtgen bir planda 5000 metrekarelik bir alan üzerine kurulmuş olup sekizgen kasnaklara 20 kubbe, mihrap duvarına dik olarak beş sıra halinde yer almaktadır. Caminin beden duvar kalınlıkları yer yer iki metreyi geçmektedir. Caminin iki minaresi vardır. Minarelerin ikisi de beden duvarına oturmadan, yerden başlamaktadır. Batı minare Yıldırım Bayezid tarafından yaptırılmış olup sekizgen biçimli kürsüsü mermerden, gövdesi ise tuğladandır. Doğu minare ise sonraki yıllarda Mehmet Çelebi tarafından yaptırılmıştır. Kare kürsülü olan bu minare, caminin beden duvarından yaklaşık bir metre kadar ayrıktır. Camideki şerefe ise her iki minarede de tuğla mukarnaslarla yapılmıştır.

İç duvarlarında ve minberlerinde ilgi çekici motif ve işlemler yer almaktadır. Duvarlarında Allah'ın birliğini ifade eden "vav" motifi yazılıdır. Duvarın birinde lale motifli vav harfi vardır. Hızır Aleyhi selamın burada namaz kıldığı söylenir.

Bu camiye namaz kılmaya gelenler bu alanda namaz kılmaya özen gösterirler. Caminin doğu cephesinde ise güneş sistemiyle ilgili bilgiler vardır.

FATMA NAZ ATAŞ

DURAKLAMA DEVRİ

OSMANLI DEVLETİ VE PADİŞAHLARI

- 11.II.Selim (1566-1574)8 yıl
12.III. Murat (1574-1595)21 yıl
13.III. Mehmet (1595-1603)8 yıl
14.I. Ahmet (1603-1617)14 yıl
15.I. Mustafa (1617-1618) Deli Mustafa İkinci tahta çıkışı (1622-1623)
Toplam 2 yıl padişahlık yaptı.
16.II. Osman (1617-1622) Genç Osman. 5 yıl. Öldürüldü.
17.IV. Murat (1623-1640) 17 yıl
18.I. İbrahim (1640-1648) Deli İbrahim/8 yıl.
19.IV. Mehmet (1648-1687) Avcı Mehmet/39 yıl
20.II. Süleyman (1687-1691) 4 yıl
21.II. Ahmet (1691-1695) 4 yıl
22.II. Mustafa (1695-1703) 8 yıl

GERİLEME DEVRİ

- 23.III. Ahmet (1703-1730) LALE DEVRİ / 27 YIL
24.I. Mahmut (1730-1754) 24 yıl
25.III. Osman (1754-1757) 4 yıl
26.III. Mustafa (1757-1774)17 yıl
27. I. Abdülhamit (1774-1789)15 yıl
28. III. Selim (1789-1807) 18 yıl
29.IV. Mustafa (1807-1808)1 yıl
30.II. Mahmut (1808-1839)31 yıl
31. Abdülmecit (1839-1861) 22 yıl
32.Abdülaziz (1861-1871) 10 yıl
33.V. Murat (1876-) 3 ay
34.II. Abdülhamit (1876-1909) 33 yıl
35.V. Mehmet Reşat (1909-1918) 9 yıl
36.VI. Mehmet Vahdettin (1918-1922) 4 yıl Kurtuluş savaşı kazanıldıktan sonra ülkeyi terk etti.

● CEYDANUR KORKMAZ ●

YOLUNMUŞ KAZ

Çok soğuk bir kış günü padişah, tebdil-i kıyafet gezmeye karar vermiş. Yanına Baş vezirini alıp yola çıkmış. Bir dere kenarında çalışan yaşlı bir adam sokup, döverek tabaklıyormuş.

Padişah, ihtiyarı selamlamış:

"Selamünaleyküm ey Pir'i fani..."

"Aleyküm selam ey Serdar'ı Cihan..."

Padişah sormuş:

"Altılarda ne yaptın?"

"Altıya altı katmayınca, otuz ikiye yetmiyor..."

Padişah gene sormuş:

"Geceleri kalkmadın mı?"

"Kalktık... Lakin, ellere yaradı..."

Padişah gülmüş:

"Bir kaz göndersem yolar mısın?"

"Hem de ciyaklatmadan..."

Padişahla Baş vezir adamın yanından ayrılıp yola koyulmuşlar. Padişah Baş vezire dönmüş:

"Ne konuştuğumuzu anladın mı?"

"Hayır padişahım..."

Padişah sinirlenmiş:

"Bu akşama kadar ne konuştuğumuzu anlamazsan kelleni alırım."

Korkuya kapılan Baş vezir, padişahı saraya bıraktıktan sonra telaşla dere kenarına dönmüş. Bakmış adam hala orada çalışıyor.

"Ne konuştunuz siz padişahla..."

Adam, Baş veziri şöyle bir süzmüş:

"Kusura bakma. Bedava söyleyemem. Ver bir yüz altın söyleyeyim."

Baş vezir, yüz altın vermiş.

"Sen padişahı, Serdar-ı Cihan, diye selamladın. Nereden anladın padişah olduğunu."

"Ben dericiyim. Onun sırtındaki kürkü padişahın başkası giyemezdi." Vezir kafasını kaşımış.

"Peki, altılara altı katmayınca, otuz ikiye yetmiyor ne demek?..."

Adam, bu soruya cevap vermek için de bir yüz altın daha almış.

"Padişah, altı aylık yaz döneminde çalışmadın mı ki, kış günü çalışıyorsun, diye sordu. Ben de, yalnızca altı ay yaz değil, altı ay da kış çalışmazsak, yemek bulamıyoruz dedim."

Vezir bir soru daha sormuş:

"Geceleri kalkmadın mı ne demek?"

Adam bir yüz altın daha almış.

"Çocukların yok mu diye sordu. Var, ama hepsi kız. Evlendiler, başkasına yaradılar, dedim..."

Vezir gene kafasını sallamış.

"Bir de kaz gönderirsem dedi, o ne demek..."

Adam gülmüş.

"Onu da sen bul..."

FATİH SULTAN

Fatih Sultan Mehmet, adamları ile gezerken, yanına sokulan dilenciye bir altın vermiş. Dilenci parayı alınca:

-Aman Sultanım, demiş. Koskoca bir padişah, kardeşine bu kadar para verir mi?

Fatih Sultan Mehmet, nereden kardeş olduğunu sorunca, dilenci:

-İkimiz de Hazreti Adem'in çocukları değil miyiz? demiş. Elbette kardeşiz.

Sultan Fatih:

-Bu keşfini sakın başkasına söyleme, diye gülümsemiş. Diğer kardeşlerimiz de pay isterse, sana zırnık bile düşmez.

HAVVA ÇETİN

OSMANLI DEVLETİ'NDE TİMAR SİSTEMİ

Osmanlı Devleti'nde uygulanmış toprak yönetim şekillerinden biridir. Osmanlı Devleti'nde kamu arazileri "Sipahi" adı verilen devlet bünyesindeki kişilere maaş olarak verilmektedir. Ancak bu kişiler aldıkları bu topraklarda:
Halkı besleyecek,
Devlete asker yetiştirecek.
Yani hem devlete asker sağlayacak, hem de hem de devletin denetimini sağlayacaktır. Burada devletin bir şartı var. Nedir o? Tımar sahibi olacak kişi, asker kökenli olmalıdır.

Tımar sistemi Tanzimat'la birlikte kaldırıldı.

Tımar Uygulanan Yerler:

Rumeli Bölgesi: Bosna, Mora, Teselya, Trakya.
Batı ve Orta Anadolu
Az da olsa Güneydoğu Anadolu
Halep, Şam, Irak, Arabistan, Mısır

Tımar Sisteminin Devlete Faydaları:

Üretimde fayda sağlar.
Sipahi askerleri olarak fayda sağlar.
Taşrada otoriteyi sağlar.
Vergi toplama külfetini ortadan kaldırmıştır.

Tımarlı Sistemde Halkın Durumu:

Yerleşikliği sağlıyordu. Bir köylü yaşadığı yerden ayrılmak istediği zaman sipahiye tazminat öderdi. Buna (Çift Bozan Akçesi) denirdi.
Köylü kaçarsa sipahi onu 10-15 sene zorla toprağında tutar.

● HAVVA NUR ŞAHİN ●

OSMANLI DEVLETİ VE PADİŞAHLARI

Osmanlı Devleti kuruluşundan başlayarak git gide büyümüş, imparatorluk olmuş. Kuruluş, yükselme, duraklama, gerileme ve çöküş gibi devirlerden geçerek 6 yüzyıl yaşamış bir devlettir.

Sınırları kuzeyde Macaristan, güneyde Somali, batıda Cezayir, doğuda Irak'a kadar genişlemiştir.

İmparatorluk var olduğu sürece 36 padişah yönetmiştir.

Bunları devir olarak şöyle sıralayabiliriz:

KURULUŞ DEVRİ

- 1.I.Osman(1300-1324) 24 yıl
- 2.Orhan (1324-1360) 36 yıl
- 3.I. Murat Hüdavendigar(1360-1389)29 yıl
- 4.Yıldırım Beyazıt(1389-1402)13 yıl

FETRET DEVRİ (1402-1413)

Bu dönem yıldırımın oğulları arasında birbirleriyle savaştıkları dönemdir.

- Süleyman Çelebi
- Musa Çelebi
- Mustafa Çelebi
- Mehmet Çelebi

Bu dönem iç savaşlarla geçmiştir. Sonunda Mehmet Çelebi hepsine galip gelmiştir.

- 5.Mehmet Çelebi(1413-1421) 8 yıl
- 6.II. Murat(1421-1451)

YÜKSELME DEVRİ

- 7.Fatih Sultan Mehmet (1444-1446)2 yıl / (1451-1481)30 yıl
- 8.II. Beyazıt(1481- 1512) 31 yıl
- 9.Yavuz Sultan Selim(1512-1520)8 yıl
- 10.Kanuni Sultan Süleyman/I.Süleyman(1520-1566)46 yıl

Yurdumuzda tarımla ilgili kredi düzeninin temeli 1863 yılında Mithat Paşa Niş valisiyken Pirot kasabasında ibraz **(borç para verme)** sandığı şeklinde açılmıştır. Tuna vilayetinden başlayarak birçok yerde kurulu. 1867 yılında çıkarılan "Memleket Sandıkları" nizamnamesi ile yurdun her tarafına yayılması kabul edildi. Başlangıçta hızla gelişti sonra parasızlık yüzünden durakladı. Ancak 1863 yılından başlayarak aşar-öşür(onda bir)tarım vergisinden bir kısmı bu sandıklara aktarıldı. Bu ayrılan paraya **(Menafi Hissesi)** denilmiştir.

Tarım alanlarında kredi sıkıntısı sürekli arttığından 15 ağustos 1888'de Menafi Sandıkları kaldırıldı, yerine Ziraat Bankası kuruldu. Cumhuriyet'in ilanından sonra 1913-1924'te banka devlet kuruluşu kimliğinden çıkarılıp anonim şirkete dönüştürüldü. Daha sonra 12.6.1937 Ziraat Bankası Kanunu ile T.C. Ziraat Bankası kanunu ile T.C.Ziraat Bankası özerk bir devlet kuruluşu haline getirildi.

4.7.1938'de ise sermayenin tamamı devlete ait bir devlet kuruluşu haline getirildi. 1964'ten sonra T.C. Ziraat Bankası ana statüsüyle bankaya (sektör bankası) hüviyeti içinde modern bir kredi kuruluşuna sahip olan çalışma imkanı verildi. Git gide tarım sektörünün kalkınma bankacılığı görevini de üstlendi. Bu gün 10 bölge müdürlüğü, 9'u yurt dışında olmak üzere 1289 şube, 11 dış temsilciliği bulunmaktadır. Bunu 4'ü Kıbrıs' tadır.

Ziraat Bankası Türkiye'nin en büyük ve en eski bankasıdır.

FERİDE ÇETİN

LALA NE DEMEK LALALARIN GÖREVLERİ

Lalalar Osmanlı Devleti'nde şehzadelerin (padişahların erkek çocukları) özel öğretmenleridir.

Lala, Osmanlı Devleti'nde; Türkiye Selçuklu Devletindeki "Atabey" (Büyük Selçuklu Devleti'nde emirliklere emir olarak atanan sultanoğullarının -Melik- eğitim ve öğretiminden sorumlu, yaşlı ve tecrübeli öğretmen-devlet adamlarıdır) karşılığı olarak kullanıldığı gibi, şehzadelerin hocalarına da lala denilirdi. Ayrıca Osmanlı'da önemli devlet adamlarının ve zengin çocuklarının terbiyesine bakmak üzere lalalar tutulurdu.

Lala, hizmetkâr gibi görünür öte yandan terbiyesinden sorumlu çocuğa karşı da amir yerinde idi. Çocuklar ona öğretmeni gibi saygı duyardı.

Osmanlı padişahlarının çocukları olan şehzadelere, lalalar devlet sistemleri ve diğer konularda eğitim verirdi.

Osmanlı şehzadeleri bir sancağa gittiklerinde lala bölgenin idaresinden ve şehzadelerin eğitiminden sorumlu olurdu.

HATİCE KÖYLÜ

DİVAN-I HÜMAYUN

Divan-ı Hümayun Osmanlı İmparatorluğu padişah sarayında toplanan ve şimdiki bakanlar kurulu gibi memleketin önemli işlerini gören, bu arada müracaat dilekçelerini de kabul ederek bir çeşit yüksek mahkeme vazifesi de gören kurumdur.

Önceleri padişahın huzurunda toplanırlardı. Her üye kendilerini ilgilendiren görevi ile meşgul olurdu.

Divanda: Vezir-i Azam, Kadiasker, Defterdar, Nişancı bulunurdu. Ayrıca vezir rütbesi bulunan Kaptan-ı Derya, Yeniçeri Ağası, Rumeli Beylerbeyi bulunurdu. Şeyhülislam divan üyesi olmadığı halde divana bilgi almak için çağrılırdı.

KADIASKER (KAZASKER)

Bugünkü Adalet Bakanının görevlerini yapardı.

DEFTERDAR: Defter Tutan

Osmanlı Devleti'nin mali işleriyle ilgilenirdi. Bir anlamda padişah malının vekilidir. Devlet gelirlerini çoğaltır, gerekli yerlere harcar, fazlasını korurdu.

NİŞANCI

Ferman, Berat, Mektup, Sözleşme, Hüküm gibi devletin resmi evraklarına padişahın imzası demek olan nişanı koyardı.

RUMELİ BEYLERBEYİ

Bulduğu eyalette padişahın temsilcisidir. 1536 tarihinden başlayarak Rumeli Beylerbeyi'ne vezirlik verildi. Vezir olunca da doğrudan divanın üyesidir artık.

KAPTAN-I DERYA

Deniz Kuvvetlerinin en büyük amiridir, donanmanın komutanıdır. Divanda kendine havale olunan bahriye teşkilatı ile ilgili meseleler üzerinde çalışırdı. Bu teşkilattaki tayinleri de o yapardı.

YENİÇERİ AĞASI

Yeniçeri ocağı ve Acemi oğlanlardan sorumludur. İstanbul'un asayişi ile ilgilenirdi.

● ZEHRA KURCAN

MİMAR SİNAN

Mimar Sinan 15 Nisan 1489 tarihinde Kayseri'nin Ağırnas köyünde doğmuş bir devşirmedir. Devşirilerek İstanbul'a getirildi. Acemioğlanlar ocağında dülgerliği öğrendi.

Yavuz Sultan Selim Çağında 1514 Çaldıran savaşı, 1516-1520 Mısır Seferine katıldı.

Mısır seferinden sonra Yeniçeri ocağına alınan Sinan Kanuni Sultan Süleyman döneminde 1521 Belgrad, 1522 Rodos seferlerinden sonra subaylığa yükseldi. Yaptığı hizmetlerden dolayı atlı sekbanlar arasında yer aldı.

1526 yayabaşı olarak Mohaç seferinden sonra cephanesinin sorumlusu görevini yürüttü.

1529 Viyana, 1529-1532 Almanya, 1532-1535 Irak, Bağdat, Tebriz seferlerine katıldı.

1524 İrakeyn seferinde Lütfü Paşa'nın dikkatini çekti. Onun emri üzerine bir savaş gemisi yaptı, arkasından Haseki görevine getirildi.

1536 Pulya seferi

1538 Moldova seferi. Prut ırmağı üstüne yaptığı köprüyle dikkati çekti. Yüksek Dergah mimarları başkanlığına getirildi.

1539 Saray Başmimarı oldu.

Kanuni Sultan Süleyman, 2.Selim, 3. Murat dönemlerinde mimarbaşılık yaptı.

84 Cami, 52 mescit, 57 medrese, 7 okul, 22 türbe, 17 imaret, 3 darüşşifa, 7 suyolu kemeri, 8 köprü, 20 kervansaray, 35 köşk, 6 ambar, 48 hamam ve 350'nin üzerinde yapıda başmimarlık yaptı. Onun mimarlık anlayışı, arkasından birçok mimar tarafından devam ettirildi.

Avrupa'daki emsalleriyle kıyaslandığında 16. Yüzyılda Mimar Sinan'ın çok daha hızlı çalıştığı belirlenir.

1588'de İstanbul'da ölmüştür.

Türbesi Süleymaniye Külliyesindedir.

İstanbul'da bir üniversiteye adı verilmiştir.

HAVVA ÇETİN / YEZDA DEMİR ●

DANIŞTAY VE DANIŞTAYIN GÖREVLERİ

Danıştay ilk olarak ülkemizde 1868 tarihinde "**Şura-i Devlet**" adıyla Fransız örneğine göre kurulmuştur.

Danıştay hem yüksek idare mahkemesi hem de devletin en yüksek danışma ve inceleme merciidir. 1982 yılında kabul edilen Bölge İdare Mahkemeleri, İdare Mahkemeleri ve Vergi Mahkemelerinin kuruluşu ve görevleri hakkında kanunla idari yargı sisteminde bir (Yerinde Yargı) sürecine girmiştir.

Önceden tüm idari davalara ilk dava mahkemesi olarak da görev yapan Danıştay 1982 yılında Bölge İdare Mahkemeleri, İdare Mahkemeleri ve Vergi Mahkemelerinin kurulmasıyla birlikte birçok konuda söz konusu mahkemeler ilk derece mahkemesi olarak yetkilendirilmiş ve Danıştay'ın görevleri çok azalmış ve temyiz mahkemesi haline gelmiştir.

Danıştay'ın Görevleri

1. İdari Görevleri

2. Danışma ve İnceleme olmak üzere ikiye ayrılır.

- Cumhurbaşkanlığı aracılığıyla Danıştay'a başvurulabilir.
- Bazı durumlarda Danıştay'ın görevi kanun gereği olabilir.
- Bakanlar kurulunca gerekli görülmesi halinde gönderilen kanun tasarıları hakkında düşüncelerini bildirir.
- Bir yerde belediye için Danıştay'ın görüşüne başvurulur.
- Tüzük, tasarılar ve imtiyaz şartlarını ve sözleşmeleri incelemekle yetkilidir.

MELİH CAN ABACI

OSMANLI DEVLETİ'NDE MİLLET SİSTEMİ

Müslüman ya da Müslüman olmayan halkın (**Osmanlı**) sayılması esasına dayanır. Osmanlı Devleti'nde yönetime katılmayan, devlete vergi veren halka "**Reaya**" denirdi.

Osmanlı Devleti'nde Müslüman halklar: Türkler, Araplar, Acemler, Boşnaklar, Arnavutlardır.

Müslüman olmayan halklar: Ortodokslar, Ermeniler, Yahudiler yaşardı.

Osmanlı Halkları

Şehirde Yaşayanlar

Askerler
Tüccarlar
Esnafılar
Zanaatkârlar
Diğer Gruplar

Köylerde Yaşayanlar

Çiftçiler dirlik sahiplerinden veya devletten aldıkları 50-150 dönüm arasında toprağı işler, öşür ya da haraç denilen ürün vergisini öderdi. Üç yıl toprağını ekmeyen çiftçinin toprağı başkasına verilir, bir de o kişiden "**çift bozan**" vergisi alınır.

Göçebeler

Türk oymaklarının başındakilere "**Bey**"
Arap aşiretlerinin başındakilere "**Şeyh**" denirdi.

Bunların devletle olan ilişkilerine "Kethüda" denilen yardımcılarını bakardı. Hayvancılıkla uğraşan konargöçerler, hayvan başına ya da sürü başına (**Ağıl resmi**) denilen vergi öderdi. 19.yüzyıldan başlayarak Tanzimat ve Islahat fermanları ile Hıristiyanlara verilen haklar, Müslüman halk üzerinde hoşnutsuzluk yaratmış, Hıristiyanlar arasında ise milliyetçilik duygusunun daha da yayılmasına neden olmuştur. Bunun sonucu olarak Müslüman olmayan halkın devlete sadakati kalmamış ve (**Millet Sistemi**) bozulmuş, buna başka nedenler de eklenince Osmanlı Devleti'nde dağılıma başlamıştır.

HABİBE ÇELİK

BARBOROS HAYRETTİN PAŞA

1473 Midilli Adası'nda doğdu.
Babası ona Hızır adını koydu.

Osmanlı Devleti'nin ünlü denizcilerindendir Hayrettin,
Kaptan-ı Derya oldun Akdeniz'e hükmettin.

Hızır'ın babası tımarlı sipahidir,
İshak, Oruç, İlyas kardeşleridir.

Kardeşleriyle birlikte deniz ticareti yaptılar.
Ünlendiler, Mısır'a kadar yayıldılar.

Rodoslu Şövalyelere tutsak düştü.
İlyas öldü, Hızır'a esir olarak çalışmak düştü.

Esaretten kaçtı, Antalya'da Sultan Korkut'a sığındı.
Korkut, kardeşi Yavuz tarafından öldürüldü.

Hızır korsanlığa başladı, Cerbe Adası'nı üs edindi.
Tunus kıyılarına egemendi.

1518 kardeşi İshak Reis öldü.
Başa Oruç geçti sonra o da öldü.

1519 Hızır Cezayir Beylerbeyi oldu.
Akdeniz sanki Türk gölü oldu.

Hızır Reis Kaptan-ı Derya oldu,
Akdeniz'de zafer üstüne zafer kazandı.

1538 Haçlı donanmasını yenilgiye uğrattı,
1543 Nis kalesini topa tuttu.

Çok denizci yetiştirdi donanmanın yüzü güldü.
1546'da 73 yaşında öldü.

EREN ERKAYA

Osmanlı Devleti genişlerken fethettiği topraklar ve burada yaşayan halkı kaybetmemek için çaba göstermiştir.

Osmanlı Devleti'nin fethettiği toprakların halkına karşı uyguladığı politikalara "İstimalet" politikası denir.

Bu politika sanki bir "**hoşgörü**" politikası olarak da görülebilir.

İstimalet politikasına göre Osmanlı Devleti fethettiği topraklarda bulunan halkın dinine, geleneklerine, yaşam biçimlerine saygı göstermiştir. Dahası bu konuda feodal beylerle mücadele etmiştir.

Osmanlı bu politikayı uygulamasaydı isyanlar ve iç karışıklıklar yüzünden otorite zayıflayacak devlet büyümeyecekti.

DAMLA YILDIZ

Şahi Osmanlı İmparatorluğu döneminde yapılıp kullanılmış olan devrin en büyük ve özel bir savaş topudur. İstanbul'un fethinde kullanılmıştır. Yapımı üç ay süren çizimini Fatih Sultan Mehmet'in önderliğinde, Türk mühendislerin yaptığı topun dökümünü Bizanslıların daha önce sınır dışı ettiği Macar Urban adında bir dökümcü yapmıştır.

Topun dökümünde Edirne'de mimar Muslihiddin Ağa, Saruca Paşa, Urban birlikte çalıştılar. Bu Şahi topları İstanbul'un alınmasından sonra Çanakkale Boğazı'na götürülerek orada muhafaza ediliyordu.

1464'ten Fatih Sultan Mehmet bu topların 42 tanesini Çanakkale Boğazı'nın savunulması için, Çanakkale Boğazı'na gönderilmiştir. Orada yüzyıllarca kullanılmadan yattı bu toplar. 1807 yılında İngiliz donanmasına karşı kullanıldılar. Kusursuz şekilde çalıştılar hatta bir İngiliz gemisini batırdılar. Savaş sonu İngilizlerin ilgisini çeken bu toplar, İngilizleri ısrarla satın almak istemelerine rağmen satılmamışlardır. Sonradan topların İngiltere'de sergilendiği görülür.

1868 yılında Sultan Aziz'in İngiltere gezisi sırasında, topu 1000 pounda satmasını rica ettiler. Abdülaziz bu topu satmadı ama hediye etti. Şu anda top, İngiltere'de sergilenmektedir.

SEVGİ KORKMAZ

EK-5 (DEVAM)

Düşüncelerimmmmm

●
**ATATÜRK'ün
İstanbul'un Fethi Hakkında
Düşünceleri...**
●

Birgün İstanbul ve İstanbul'un Fethi'nden konuşurlarken söz tabii Fatih'e geldi. Atatürk'ün tarihin kendi hakkında vereceği hükmü etrafındakilere sık sık sorduğu malumdur. Söz sırası yine gelmişti. Ortaya şöyle bir soru attı:

"Tarih acaba benim mi, yoksa İkinci Mehmet'in mi yaptığı işleri daha mühim bulacaktır?" Bulunanların hemen hepsi: "Siz" dediler. Atatürk, böyle meselelerde daima olduğu gibi: "Niçin?" dedi. Soru sırası kendisine gelenler Atatürk'ün Fatih'ten çok büyük olduğunu ispat için akla gelecek ve gelmeyecek delilleri toplamakta birbirleri ile yarışa başladılar. Hatta bazıları: "Sizin yanınızda Fatih kim olurmuş!" diyecek kadar ileri bile vardılar. Fakat, ne söylenirse söylenir, verilen cevapların Atatürk'ü hiç tatmin etmediğini anlamak güç olmuyordu. Nihayet söz orada bulunanların en gencine geldi:

"Efendim, tarih bir imtihan salonuna benzer. Karşısına gelenlere birtakım hususi meseleler verir. Neticede verdiği problemleri halledişine ve bundaki maharetine göre bir numara verir. Aşağı yukarı tarihin imtihanına çıkanların hepsi ayrı şartlar dahilinde, ayrı meseleler karşısında kalmışlardır. Bunları en iyi halledenler de tereddütsüz on numara almışlardır. Zannımca, tarihin adamı olan şahsiyetlerin karşısında kaldıkları hadiseleri birbirleri ile karşılaştırmakla hükümlere varmak mümkün değildir. Fatih, karşısına çıkan problemleri en iyi şekilde hallederek on numara almıştır. Siz de önünüze serilen meseleleri halletmiş ve on numarayı kazanmış bir tarih büyüğünüz." Atatürk, bu sözleri büyük bir dikkatle dinledi ve neticede:

"Bravo!" dedi. Sonra, biraz evvel Fatih'i küçümseyen kişiye dönerek: "Sen halt etmişsin. Ben Fatih'ten büyük olabilir miyim? Çok kereler Fatih'in karşısında kaldığı meseleleri düşündüğüm zaman ben de aynı hal çarelerine varmışımdır. Yalnız, Fatih, benim karşısında kaldığım hadiseleri nasıl hallederdi. Bunu çok merak ederim. İkinci Mehmet büyük adamdır, büyük..."

●
Mayıs 2019 Sayı 3
●

ön kapak

Derginin Sahibi

Yaka Ortaokulu adına
Çağrı YİĞİT

Fotoğraf

Çağrı YİĞİT

Grafik Tasarım

Sevda Kesim

Yazarlar

Fatma Naz ATAŞ

Tiyatro, Hikaye, Araştırma

Habibe ÇELİK

Bulmaca

Ceyda Nur KORKMAZ

Mektup, Hikaye, Araştırma

Berke ÇİNE

Hikaye, Türkü, Araştırma

Eren ERKAYA

Hikaye, Türkü, Araştırma

Sultan ULUYOL

Mektup, Haber Metni, Uygulama, Eleştirme

Hatice KÖYLÜ

Haber Metni, Araştırma

Gülderen YILDIZ

Haber Metni, Araştırma

Havva ÇETİN

Araştırma

Sevgi KORKMAZ

Araştırma

Feride ÇETİN

Şiir, Anı, Araştırma, Tiyatro

Melih Can ABACI

Türkü

İsmail ALPAZ

Hikaye, Türkü, Araştırma

Zehra KURCAN

Anı, Araştırma, Tiyatro

Havva Nur ŞAHİN

Araştırma, Harita Karikatür

Yezda DEMİR

Araştırma, Hikaye

Damla YILDIZ

Fıkra, Hikaye

Okulumuzun pırlanta taşları
Nihayet bu senenin son
dergisini de tamamladık.
Bu dergiyi hazırlarken 7.sınıfın
üçüncü ünitesi olan nüfus
konusuyla ilgili bir çok çarpıcı
bilgiyi öğrendik. Nüfusla ilgili
farklı etkinlikler yaparak
konuyu somutlaştırdık.
Ortaya da son dergimiz çıktı.
Hayatınızın bu döneminde
ürün yaratmanın mutluluğunu
yaşarken, gelecekte de
yaratıcılığınızın farkında olarak
üretmeye devam etmeniz
dileğiyle ...

Çağrı YİĞİT

Sosyal Bilgiler Öğretmeni

1

**ALMANYA'YA İŞÇİ OLARAK GİDEN HASAN'DAN,
TÜRKİYE'DE KALAN
AİLESİNE MEKTUP**

“

Anne baba ben buraya bin umutla geldim. Burada iş bulmak zor, çalışmak zor... Hiç de görüldüğü gibi değil. Ama yola çıktık bir kere, bu işin dönüşü yok. Hepsinin de üstesinden geleceğim. Siz merak etmeyin. İnsanların ne söylediklerini anlayamıyorum. Bu yüzden de iş bulmakta sıkıntı var. Yavaş yavaş derdimi anlatabilecek kadar Almancayı öğrendim. Daha da geliştireceğimden eminim. Böylece hem iş güç sahibi olurum, hem işlerimi yoluna koyarım.

Burada insan vatanını özlüyor. Bu duygu çok çabuk başladı. Demek ki böyle oluyor. İnsan hemen Türkiye'ye gelmek istiyor ama bu mümkün değil. Şu an da düşünmek bile ne kadar zor. Hayırlısı olsun. Bir gün kısmet olur da ellerinizden öperim inşallah. Hoşça kalın.

”

Ceyda Nur KORKMAZ

HOLLANDA'DA YAŞAYAN

SULTAN'IN

AİLESİNE MEKTUBUDUR

“

Sevgili Ailem,
Buraya geleli tam bir yıl oldu. Burada keyfim yerinde, kazancım iyidir. Kazancımın bir kısmı doğrudan Türkiye'deki hesabıma yatıyor. Bu beni çok mutlu ediyor. Böylece sizleri de mutlu etmiş oluyorum.

Burada bir yıl daha çalışıp geri dönmeyi düşünüyorum. Şu kadar söyleyebilirim, Kurban Bayramı'nda tatil olursa gelmeyi düşünüyorum ama tatil olacağını düşünmüyorum. Aslında bir yıl bile çalışmak çok uzun zaman görünüyor gözüme. Neylersiniz ki yapacak bir şey yok.

Buraya kar yağmaya başladı. Oralara da yağıyor mu? Vatan millet hasreti başka bir şey, insan bunu gurbete düşünce anlıyor. Bizim insanımız bir başka diyebiliyor. Hoşça kalın derken selamlarımı sunarım. Büyüklein ellerinden, küçüklerin gözlerinden öperim.

”

KONAR-GÖÇER KOCA HABİP'İN BADEMLİYE YERLEŞMESİ

Konar-göçer Koca Habip Önce Orta Asya'dan Erzurum Horasan'a gelir. Orada yaşarken Tülü develeri o coğrafyaya uyum sağlayamazlar. Gece yeline dayanamazlar üşüyerek birer birer ölmeye başlarlar.

Aile reisi Koca Habip aileyi toplar:

-Gayrı buralar bize yaramaz; göçeceğiz diye emreder.

Oba Horasan'dan kalkar, Isparta'nın Keçiborlu ilçesine gelir. Oraya geçici olarak çadır kurular. Bir hafta kadar sonra Koca Habip'in kardeşi obadan ayrılır, Burdur Gölü'nün güney kıyısı boyunca ilerler, oralarda bir yer beğenir, göçünü ve sürüsünü alıp ağabeyinden ayrılır gider.

Koca Habip atına binerek münasip bir yerleşim yeri aramaya çıkar. Dinar topraklarına geçer, Eber köylerinden başlayarak Norgaz köyüne kadar gelir. Oradan döner güneye Bademli Köyünün kıyıcığına gelir, Gürtoru mevkiine girer. Ormanın içinde giderken yolu bir koyağa dayanır. Orada eski çağlardan kalma bir kuyu vardır.

Koca Habip İçme suyu var, diye düşünür.

Bir koşuluk ötede Bademli Çayı'nın gürül gürül aktığını duyumsar. Hayvanların su gereksinimi oradan giderilir. Atından iner, atını bir kuytuya bağlar. Kepeneğini yere sererek bir kaya dibine yatar. Burada tam on beş gün kalır. On beş gün içinde poyraz eser, lodos eser, karayel eser, yağmur yağar.

Koca Habip ölçer biçer ve şöyle düşünür:

-Yerleşmek için en uygun yer burası: kuytu, rüzgârın çarpmadığı, kuyunun başı, çaya yakın... Hayvancılık için elverişli ve hayvan yiyeceği bol. Üstelik تنها bir yer. Konar- göçerlerde bu önemlidir.

Koca Habip ertesi gün göçü obayı getirir.

HUDE VE AİLESİ

Suriye'de büyük bir savaş oluyordu. Ülkede açlık baş göstermişti. Evler yıkılmış, mallar ölmüş, ürünler ziyan olmuştu. İnsanlar büyük bir yıkıma uğramıştı.

Bunlardan birisi de bizim aileydi, diyordu Hude. Ablam, annem, ağabeyim ve babam. Hep birlikte Suriye'den Türkiye'ye göç ettik. Afyonkarahisar ilinin Başmakçı ilçesine kadar geldik. Annem ev işlerine bakıyordu, babam bulduğu işlerde çalışıyordu. Ağabeyimle ablamda Başmakçı'da bir işe girerek çalışmaya başladılar. Ben de ablamlarla birlikte oluyordum.

Yalnızdım, orada hiçbir yaşıtım yoktu, çok sıkılıyordum. İş yerine yakın bir yerde bir çamlık vardı. Orada kuşlar ve sincaplar vardı. Sincapları ve kuşları izliyordum. Sincaplar ağaçtan ağaca atlıyor, bir görünüp bir kayboluyordu. Kuşlar ötüşüyor, daldan dala toplu olarak uçuyor sonra yere iniyor, bir gürültüyle ürküyor "gür" bir başka ağacın başına konuyorlardı. Onları izlemek benim hoşuma gidiyordu. İşçilerin arasında bir Cemile Abla vardı, o beni çok seviyordu. Cemile Ablanın benim yaşımında Hatice ve Kübra adında iki yeğeni vardı. Onlarla sıkı arkadaş oldum. Saklambaç başta çeşitli oyunlar oynuyorduk. İş yeri başka bir merkeze gidince Cemile Abla işten çıktı. Belli bir miktar para biriktirdikten sonra biz de Suriye'ye geri döndük. Hatice ve Kübra'dan ayrıldım ama ülkeme kavuştum, oradaki arkadaşlarıma kavuştum.

Hatice KÖYLÜ

**RODİN İLE DİLO'NUN
SURIYE'DEN
TÜRKİYE'YE
GÖÇ EDİŞLERİNİN
HİKÂYESİDİR**

Suriye'de savaş vardır. Bu yüzden bir gün Rodin ile Dilo Türkiye'ye gittiler.

Türkiye'de çalışmak zorundaydılar. Doyunmak, barınmak her yerde vardı.

Rodin ile Dilo bizim köye geldiler.

İlk iş olarak salatalık toplayarak geçimlerini sağlamaya başladılar. Günlük altmış lira alıyorlardı. Sonra arkalarından binlerce on binlerce kişi Türkiye'ye göç etti. Mersin'e, Adana'ya, Alanya'ya gittiler. Portakal, mandalina, elma topladılar, inşaatlarda çalışmaya başladılar.

Hizmet sektöründe işlere girdiler. Rodin ile Dilo da Ankara'ya gittiler.

● Ceyda Nur KORKMAZ ●

Savaş nedeniyle Suriye'den Türkiye'ye büyük göç dalgaları yaşanmıştır. Milyonlarca insan yerinden yurdundan olmuştur. Bunlardan birisi de Fatmaların ailesidir.

Şimdi bu göç olayını Fatma'nın kendi ağzından dinleyelim:

"Benim adım Fatma. Biz ailecek Suriye'nin Cerablus kentinde mutlu bir şekilde yaşıyorduk. Savaş patlayınca Türkiye'ye göçmeye karar verdik. Bazı yerlerde su üzerinden tikiş tikiş başka insanlarla birlikte sandalla geçtik. Su üzerinde giderken güçlü rüzgârlar esti ve denize düşenler oldu. Onları kurtardılar. Güç şartlarda Türkiye'ye ulaştık.

Türkiye'de nerelere gittiğimizi bilmiyorum: Giresun muydu, Trabzon muydu? Bize fındık toplama işi verdiler. Çocukları da okullara kaydettiler.

Böyle zamanda doyunma ve barınma öne çıkıyor. Oralarda iki sene kadar çalıştık.

Sonra iki odalı küçük bir ev yaptık.

Mutluyduk.

Akşamları oyunlar oynuyoruz. Ve mutlu bir şekilde yaşayıp gidiyoruz.

Sultan ULUYOL

SEL FELAKETİ VE GÖÇ

Kendimi tanıtayım, adım Ayda. Yaşadığımız "iç göç" olayı bir "sel yıkımı" sonrası başladı. Annem, babam ve bir de kardeşim Cansu ile birlikte Ankara'da mutlu bir şekilde yaşarken orada bir sel felaketi yaşadık. Bu aşağı yukarı elli senelik bir meseledir. Hiç unutmam; 1970 yılıydı. Biz o zaman çocuktuk. Bir gece yukarıdan gelen sel evimizi eşyalarımızı neyimiz varsa aldı gitti. Zor günler böyle başladı.

Selden sonra tam yirmi üç gün, rüzgarın esiş yönüne göre savrukduk durduk. Sonra Ankara'dan Konya'ya göç ettik. Yıkımdan sonraki yoksulluk günleri karabasan gibi kuşattı bizi. Önceleri içinde barınacağımız ev bile bulamadık. Gerek günlük hayatta gerekse gittiğimiz zengin mahallesinin okulunda aşağılanmalara maruz kaldık.

Bu arada babam bir işe girdi, kardeşim bir hastalığa yakalandı. En büyük korkumuz ailecek hastalanmaktı. Öyle bir şey olmadığı için belki de şanslıydık. Annem kardeşimi hastaneye götürdü. Kardeşim iyileşti. Derslerimizde ilk dönem olmasa bile ikinci dönem başarı elde ettik. Gelirimize uygun bir ev bulduk. Zaman içinde arkadaşlar edindik. Hayatımıza düzen geldi. O yaz Antalya'da tatil bile yaptık. Ama Konya'yı sevdik. Şimdi biz Konya'dayız ve çok mutluyuz.

Gülderen YILDIZ

SÖZCÜKLER

VE

ANLAMLARI

- **NÜFUS SAYIMI**
Bir ülkede yaşayan nüfusun tümünün toplumsal ve ekonomik planlama açısından yararlı olacak kimi özellikler bakımından sayılmasıdır.
- **NÜFUS**
Bir ülkede, bir bölgede, bir kentte ya da bir köyde oturanların tümüdür.
- **DOĞAL**
Kendiliğinden var olan, yapay olmayan.
- **BEŞERİ**
İnsanla ilgili, insana değin, doğal olmayan.
- **BEYİN GÖÇÜ**
Çok iyi yetişmiş meslek ve bilim adamları ile uzmanların, bir başka ülkeye yerleşip çalışmak gereğiyle kendi ülkesini bırakıp gitmesi.
- **MÜLTECİ**
Bir başka ülke ya da yere sığınan kimse.
- **MÜBADELE**
Değiş tokuş.
- **NÜFUS YOĞUNLUĞU**
Bir ülkede nüfus yoğunluğuyla bireylerin ailelerin ya da yerleşme yerlerinin sayısı arasındaki oran.
- **SEYAHAT**
Gezi. Yolculuk yapmak.
- **DIŞ GÖÇ**
Ülke sınırları dışında gerçekleşen göçlerdir.
- **YERLEŞİM**
İnsanların bir yeri yurt tutmaları, oraya yerleşmeleri.
- **KENT**
İlçe ve ilçeden büyük yerleşim yeri.
- **DEMOGRAFI**
Nüfusbilim.
- **MADEN**
Çeşitli iç ve dış doğal etkenlerce yer kabuğunun kimi bölgelerinde oluşmuş olan ekonomik bir değeri bulunan mineral.

Sultan ULUYOL

YERLEŞME VE SEYAHAT ÖZGÜRLÜĞÜ HAKKINDA

Yerleşme ve Seyahat Hürriyeti:

İnsanların istediği yerde yerleşme ve arzu ettiği başka bir yere seyahat etme serbestliğini ifade eden "yerleşme özgürlüğü" kanunlar çerçevesinde ve başkalarının hak ve hukukuna saygılı olacak şekilde istediği yere yerleşme, ikamet etme özgürlüğüdür.

Seyahat Özgürlüğü:

Gidip gelme, görme, araştırma ve yer değiştirme gibi davranışların özgürce yapılmasıdır.

Anayasamızın 23. Maddesine göre; herkes yerleşme ve seyahat özgürlüğüne sahiptir. Vatandaş sınır dışı edilemez ve yurda girme hakkından yoksun bırakılamaz. Demokratik toplumlar kişilerin sahip olduğu bu hakka önem vermişler ve bu konuda vatandaşlara yardımcı olarak uygulamalarda bulunmuşlardır.

Seyahat ve Yerleşme Özgürlüğü Hangi Durumlarda Sınırlandırılabilir?
Kişi istediği yerleşim yerine yerleşme, istediği yerleri gezebilme ve dolaşabilme özgürlüğüne sahiptir.

Seyahat ve Yerleşme Özgürlüğü bazı durumlarda engellenebilir ya da sınırlandırılabilir:

- Suç işlemeyecek.
  - Sosyal ve ekonomik gelişmesini sağlayacak.
  - Planlı ve düzenli şehirleşmeyi sağlayacak.
  - Toplumun ortak mal ve haklarını koruyacak.
- Bunlar yapılmadığı zaman sınırlandırmalar gelecektir.

İNSANLAR NEREDEN KALKAR NEREYE GÖÇER VE NEDEN GÖÇERLER?

- Otlığı kıt olan yerden çok olan yere,
- Dağlardan ovalara,
- Kıraç topraklardan verimli topraklara,
- Soğuk iklimden sıcak iklimli yere,
- Yolu olmayan yerden yol kavşaklarına,
- Kurak topraklardan nehir ve deniz kıyılarına,
- Göçebe hayattan yerleşik hayata,
- Az kazancın olduğu yerden çok kazancın olduğu yere göç ederler.
- Çiftçilikten uzaklaşıp, fabrikaların olduğu yere göçerler,
- Madenlerin olduğu yerlere ve işletmelerin olduğu yerlere göçerler.
- Hizmet sektörünün fazlaca olduğu yerlere göçerler.
- Göçlerde okullar da sebep teşkil ederler.
- Kıscası zor yaşamın olduğu yerden kolay yaşamın olduğu yere gider insanlar.
- Dış göçlerde de yine bu tür sebepler görülür.

KÖYÜMÜZDE ÜRETİLEN TARIM ÜRÜNLERİ

- Arpa, buğday, mısır, afyon, ayçiçeği, susam, nohut, fasulye, yulaf, fiğ, yonca, korunga...
- Badem, erik, kiraz, vişne, ceviz, elma, armut, ayva, zeytin, nar, cennet elması, iğde, gül, kayısı, muşmula, dut, şeftali, incir...
- Üzüm, bezelye, süpürge otu, domates, kavun, karpuz, biber, banya, patlıcan, soğan, sarımsak, turp, pırasa, çilek, marul, dereotu, tere, maydanoz, kabak, lahana, kuzukulağı, acur, hışır, börülce, semizotu, ıspanak, çöreotu, barbunya...
- Yerfıstığı, pancar, patates, yerelması, havuç...
- Bal, mantar...

KÖYÜMÜZDE ÜRETİLEN TARIM ÜRÜNLERİ

TAHİL GRUPLARI

Arpa, buğday, mısır, çavdar, yulaf...

ÇEŞİTLER

Afyon, susam, ayçiçeği, şeker pancarı, yonca ve çeşitleri...

MEYVE AĞAÇLARI

Ceviz, badem, vişne, kiraz, elma, armut, kayısı, şeftali, zeytin...

Gül, lavanta...

SEBZELER

Salatalık, üzüm, patates, havuç, domates, biber, patlıcan, bamya, fasulye, kavun, karpuz...

HAYVANCILIK

a / Kümes hayvancılığı (Tavukçuluk)

b / Ahır hayvancılığı (Sığır)

c / Ağıl hayvancılığı (Keçi koyun-Küçükbaş hayvancılık)

YERLEŞİM

Yollarda geçti hayatım.
En çok da at üstünde.
Rahatça uyuyamadım,
Labirent gibi yollarda ben...
En sonunda durduk bir yerde.
Şimdi uyuyorum evlerde.
İyi ki yerleşmişiz,
Malatya'ya seninle.

BEŞERİ

Bıktım bu beton taşlardan,
Eskisi gibi değil hayat.
Şimdiki çocuklar hapsolmuşlar,
Evlere .
Razı olmuşlar bilmeden güneşten uzak,
İlle de solacaklar!

ÇEVRE

Çevreyi koruyalım,
Ellerimizle dokunalım,
Var olanlar yok olmasın,
Rüzgar durmasın,
Emeklerimiz yok olmasın.

NÜFUS

Niğde'den,
Üsküdar'a...
Fatih'te var orada.
Ulus, Cebeci, Çankaya...
Saydım onları da Ankara'da.

●
Feride ÇETİN
●

GURBET TÜRKÜSÜ

Çevirdiler yollarımı,
Gel demeyin gelemiyom.
Hiç sormayın hallarımı,
Kimselere diyemiyom.
Ey gurbet, ey zalim gurbet!

Ey gurbet, ey zalim gurbet!
Sana derim halim gurbet.
Bırakma köyüme hasret.
Buralarda duramıyorum.

Ana baba bekler orda,
Çoluk çocuk kalmış darda.
Gardaşlarım hepsi zorda.
Varam desem varamiyom.
Ey gurbet ey zalim gurbet!

Ey gurbet, ey zalim gurbet!
Sana derim halim gurbet.
Bırakma köyüme hasret.
Buralarda duramıyorum.

Bu gurbetin hali böyle,
Ne gelir elden ne söyle.
Kalmışım bir ara yerde.
Ölem desem ölemiyom.
Ey gurbet, ey zalim gurbet!

Ey gurbet, ey zalim gurbet!
Sana derim halim gurbet.
Bırakma köyüme hasret.
Buralarda duramıyorum.

(Yöresi bilinmiyor)

●
Melih Can ABACI
●

GURBETE GİDİŞİMDİR

Gurbete gidişimdir(Oy na na na)
Gonca gül derişimdir(Oy n ana na)
Eğil eğil öpeyim(Oy na na na)
Belki son görüşümdür(Oy na na na)

Dut ağacı boyunca(Oy na na na)
Dut yemedim doyunca(Oy na na na)
Çöl kalasın İstanbul(Oy na na na)
Yar görmedim doyunca(Oy na na na)

Derelerde saz olur(Oy na na na)
Gül açılır yaz olur(Oy na na na)
Ben yarime gül demem(Oy na na na)
Gülün ömrü az olur(Oy na na na)

Bülbül yuvada inler(Oy na na na)
Susar kalbini dinler(Oy na na na)
Benim gönlümde sensin(Oy na na na)
Senin gönlünde kimler(Oy na na na)

TÜRKÜ

ERZİNCAN, Kemaliye, Eğin
Derleyenler:Zeki Oğuz, Refik Aktan, Muzaffer Sarısözen.

Berke Çine / Eren Erkaya / İsmail Alpaz

KARANTİNA

ÇIKIKGÖZ EMMİ'NİN ANLATISI

Başmakçı'ya bağlı Yaka köyünde kötü ve elem bir olay yaşandı. Çıkıkgöz Emmi'den dinleyelim:

"Yabancı ülkelerden gelen inekler bizimkilerden daha ucuz olduğu için ben hemen on bir inek beş buzağı satın aldım. Almaz olaydım. Dünyamı kararttılar, çok pişmanım çok. Bana bir saat önce telefon ettiler, ahırın önünde bekledim bunları. İneklerin parası daha önce verildiği için adamlar kamyonu ahırın kapısına dayadılar. Birisi benimle sohbet ederken ötekiler de hayvanları boşalttılar ve çekip gittiler. Onlar gittikten sonra bir de baktım ki ne göreyim? Gözlerim kör olsaydı da görmeseydim. Aboovv! 16 tane domuz. Olanlar oldu, afakanlar bastı. Olduğum yere çöktüm. Parayı peş verdim bir de.

-Ya kimdi bu adamlar?

-Sormadım ki !

İşte böyle tam on altı domuzla kalakaldım. Bundan daha kötü ne olabilir derken ben, aradan bir hafta geçti. Köye birtakım adamlar geldiler:

-Sizin köyde domuz gribi var, dediler. Aldım mı başıma belayı!

Köylüler :

-Bu grip senin domuzlardan oldu, dediler.

Ertesi gün gece, benim ahırda bir gürültü koptu, koştum ahıra. Ahır kapısı kırılmıştı.

Köylülerle domuzlar arasında bir savaş başlamıştı. Köylüler saldırıyor, domuzlar kendilerini savunuyorlardı. Sanırsınız üçüncü cihan savaşı. Domuzlar köylülerden kaç kişiyi ısırıldılar bilinmiyor. Köyde bulaşıcı bir grip salgını aldı yürüdü. Bizin Hikmet Dayı domdom kurşunu indirdiği çakmaklı tüfeğiyle iki domuz öldürmüş, öteki domuzlar onların leşini anında yiyip bitirmişler. Hikmet Dayı öfkesini alamamış sinir krizi geçirmiş, onu hastaneye yatırmışlar.

Köylülerden dört kişi darp raporu almış, Çıkıkgöz Emmi'yi mahkemeye vermişler.

Çıkıkgöz Emmi:

-Ahırın kapısını ben mi açtım? Onlar zorla kırıp girdiler, diyormuş. Nefsi müdafaadır bu diyormuş. O sath ahırın dört yanındır. Gelene vururum!

Gene de köye gelenler domuzları götürdüler, köy karantinaya alındı. Ne inek kaldı ne domuz. Karantina boyunca yumurta yedim. Hanım olmayınca bu işler daha da zor. Siz siz olun tanımadığımız yerlerden hiçbir şey almayın. Sonunuz benim gibi olur ha! "

Karantina

Bulaşıcı bir hastalığın yaygın olduğu bir ülkeden, bir yerden gelen kişilerin, gemilerin, malların ve hayvanların geçici olarak bir yerde tutulması, gözlenmesi biçiminde uygulanan sağlık önlemi.

● Feride Çetin / Zehra Kurcan ●

KÖYLERDEN KENTLERE GÖÇ

Genel olarak köylerden kentlere göçün üç temel nedeni vardır.

- İşsizlik
- Ulaşım
- Coğrafi konum

Konuyu açarsak; köyde tarım ve hayvancılığın dışında genel olarak iş kolu yoktur. İş yerleri, üretim merkezleri, fabrikalar büyük kentlerde toplanmıştır. Kentler iş güçlerine göre büyük ulaşım merkezlerinde oluşurlar. Ulaşım deyince aklımıza üç dört ulaşım türü gelir. Bunlar:

- Kara yoluyla ulaşım
  - Demir yoluyla ulaşım
  - Deniz yoluyla ulaşım
  - Hava yoluyla ulaşım
- Bu ulaşım da Marmara Denizi çevresinde yoğunlaşmıştır.

- Coğrafi konum da önemli bir yer arz eder göçlerde:
- Bir kere kara yolu için en kolay düz arazidir. Tünelere, köprülere artı masraf gerekmez.
  - Kente hava yolu çalışması için ilgi fazla olmalıdır. Her gün beş yokuyla uçak seferi yapamayız.(İstanbul nasıl da öne çıkıyor)
  - Kent deniz yolu için uygun olmalı.
  - Karadeniz boyunca İstanbul
  - Akdeniz boyunca İstanbul
  - Marmara Denizi boyunca İstanbul
  - Boğazlar yoluyla İstanbul

Tersini düşünelim:
Konya'ya ya da Kayseri'ye
deniz yoluyla gidilemez.

%

**KÖYÜMÜZDEKİ
KADINLAR VE
ÇOCUKLARIN
ÇALIŞMA
HAYATIMIZDAKİ YERİ**

KADINLAR

157 kadın içinde bir işte çalışan kadın sayısı 60'tır. Bu kadınlar tekstil işçiliği dışında mevsimlik işlerde çalışmaktadırlar. Çam işçiliği, çapalama ve dikim bakım işleridir. Salatalık toplama ve gül işçiliğidir. Gül işçiliği de toplama ve bakım işleridir.

ÇOCUKLAR

70 Çocuk. Köyümüzde çocuk işçi fazla görülmez. Çalışan çocuk sayısı üçü beşi geçmez. Onlar da okulun açık olmadığı yaz aylarında görülür.

Bunu grafikte gösterecek olursak çalışmayan çocuklar için %90 diyebiliriz. Dolayısıyla çalışan çocuk sayısı da %10 olacaktır.

İç Göçün Nedenleri

- Kırsal alanda nüfusun git gide artması.
- Miras bölünmeleri yüzünden ailelerin geçimini sağlayamaması.
- Tarım arazilerinin yetmemesi bir de erozyon nedeniyle toprak veriminin düşmesi.
- Tarımdaki makineleşme ile insan gücüne ihtiyacın azalması.
- Kırsal alanda iş imkânlarının azalması.
- Ekonomik istikrarsızlıkların ve sosyal problemlerin giderek artması.
- Kırsal alandaki eğitim ve sağlık imkânlarının insanlara yetersiz gelmesi.
- Sanayinin katkısıyla kentlerde iş imkânlarının kırsal kesime göre daha fazla olması.

İç Göçlerin Sonuçları

- İç göçler nedeniyle ülke nüfusu dengesiz bir şekilde dağılmaktadır.
- Ülke yatırımları dengesiz bir dağılıma sahip olur.
- Kentleşme oranında bir düzensizlik oluşur.
- Kentlerde aşırı nüfus artışı olacağından konut problemi ortaya çıkar.
- Yol, su, elektrik gibi alt yapı hizmetlerinde yetersizlik meydana gelir.
- Kentlerde işsizlik artar.

● Berke ÇİNE / Eren ERKAYA / İsmail ALPAZ

2016'da EN ÇOK GÖÇ ALAN ŞEHİRLER

İL	GÖÇ HIZI
İstanbul	369.582
Ankara	177.166
İzmir	122.668
Kocaeli	85.602
Bursa	84.458

2016'da NET GÖÇ HIZI EN YÜKSEK ŞEHİRLER

İL	GÖÇ HIZI
Bayburt	% 121.5
Gümüşhane	% 49.7
Giresun	% 34.5
Tekirdağ	% 25.2
Bolu	% 22.8

● Berke ÇİNE / Eren ERKAYA / İsmail ALPAZ ●

KÖYÜMÜZDE YAPILAN İŞLER

HAYVANCILIK

Büyükbaş hayvancılık
(Sığır besiciliği)

Küçükbaş hayvancılık
(Koyun, keçi sürücülüğü)

Kümes hayvancılık
(Köy tavukçuluğu ve yumurtacılığı)

ÇİFTÇİLİK

Tahıl ürünleri
(arpa, buğday, mısır, çavdar, yulaf)

Sanayi bitkileri
(susam, şekerpancarı, ayçiçeği, afyon)

Sebzeler

Meyveler

Gülcülük

TEKSTİL İŞİ

(Bu işçiler çalışmak için ilçeye gidiyorlar.)

YEVMIYE İŞLERİ

(Mevsimlik; pancar, gül, salatalık toplama işçileri)

Orman işletme adına dağlara ağaç dikme
çalalama işlerine giden işçiler.

AFYON İLİNİN TURİZM POTANSİYELİ

İlimiz; binlerce yıllık medeniyetlerin kültür ve sanatını yansıtan arkeolojik kalıntılarıyla, asırlık yapılarıyla, milyonlarca yılda oluşmuş mağaralarıyla, termal zenginlik ve tabiat güzellikleriyle, ören yerleriyle, yüzyıllardır alın teri ve göz nuruyla süregelen el sanatlarıyla, açık hava tapınakları ve mutfağıyla turizm potansiyeli fazla olan bir yöremizdir.

İlimiz yerli ve yabancı turistler için "deniz dışında" aranan pek çok tarihi ve doğal güzelliklerin bulunduğu bir turizm cenneti konumundadır. Ancak ilimizin çağdaş turizm sektörünün yaratmış olduğu imkânlardan yeteri kadar yararlanabildiğini söyleyemeyiz. Bunun başlıca sebeplerinden biri, ilimizin geçici tur güzergâhı üzerinde olmasıdır. İkinci sebebi ise toplumda turizm bilincinin tam olarak oluşmaması, çağdaş turizm sektörünün ihtiyaç duyduğu yatırımlara yönelmemiş olunmasıdır.

Son yıllarda turizmin yıl boyunca yoğunluk kazanması için, Turizm Bakanlığınca turizmi çeşitlendirme politikası uygulanmıştır. Turizm çeşitlerinden en önemlisi olan "Termal Turizm" faaliyetini yıl boyu sürdürebilmektir. Afyonkarahisar, Türkiye'de kaplıca ve ılıca yönünden sayılı iller arasındadır. Bu sebeple son yıllarda fertler, şirketler ve kooperatifler termal turizme yönelik yatırımlara ilgi duymaya başlamışlardır. Yapılan ve yapılacak olan bu yatırımların sonunda Afyonkarahisar turizmde hak ettiği yeri alacaktır. Kaplıcaları, zengin tabiat yapısı, tarihi eserleri, alternatif turizm çeşitliliği, kültür ve inanç turizmi, festival ve şenlikler gibi çeşitli turizm değerlerine sahip olan Afyonkarahisar, Anadolu'nun batı yakasında bir kavşak noktası olup, doğuyu batıya, kuzeyi güneye bağlayan doğal bir kapı konumundadır. Bu yüzden turizm potansiyeli yönüyle ülkemizin sayılı illeri arasındadır.

**AFYONKARAHİSAR İLİNİN
TURİZM POTANSİYELİNİ AŞAĞIDAKİ
BAŞLIKLAR ALTINDA TOPLAYABİLİRİZ**

- Turizm merkezleri
- Termal ve kaplıca turizmi (sağlık turizmi)
- Kültür turizmi
- Doğa turizmi ve doğal güzellikler
- Festival ve şenlikler
- Alışveriş merkezleri
- Turizm işletmesi belgeli tesisler ve seyahat acenteleri

**TERMAL
TURİZM MERKEZLERİ**

- Gazlıgöl Termal Turizm Merkezi
- Sandıklı Hüdai Termal Turizm Merkezi
- Ömer Gecek Termal Turizm Merkezi
- Bolvadin Heybeli Termal Turizm Merkezi

FIKRA

Hangi Otelde Kalıyorlar

İsviçre Çin'e savaş ilan etmiş.

Bir şekilde Çin'e kadar gelmişler.

Haber Çin başbakanına geç ulaşmış.

"Başbakanım İsviçreliiler saldırdı Pekin'e girdiler"

"İsviçre de ne?"

"Avrupa'da bir ülke"

"Kaç kişi bunlar?"

"5 milyon"

"Peki hangi otelde kalıyorlar."

BAŞIM BELAYA GİRDİ

Birinci jenerasyondan Almanya'ya göç eden bir ailenin 18'ine yeni basmış oğlu bir gün eve gelir ve der ki baba ben Alman vatandaşlığına geçmeye karar verdim ve başvurudum. Baba çıldırır tabii. Vatan hasretiyle yanıp tutuşmuş, yokluk yıllarını görmüş, savaşta ailesinden adam kaybetmiş baba oğluna bağırıp çağırır.

En sonunda oğlan der ki ben 18'ime bastım karışamazsın! Bu cevabı alan baba oğluna bir tokat atar.

Karıya doğru yönelen oğlan kendi kendine konuşur.
"Kahretsin, Alman oldum hemen bir Türkle başım belaya girdi!"

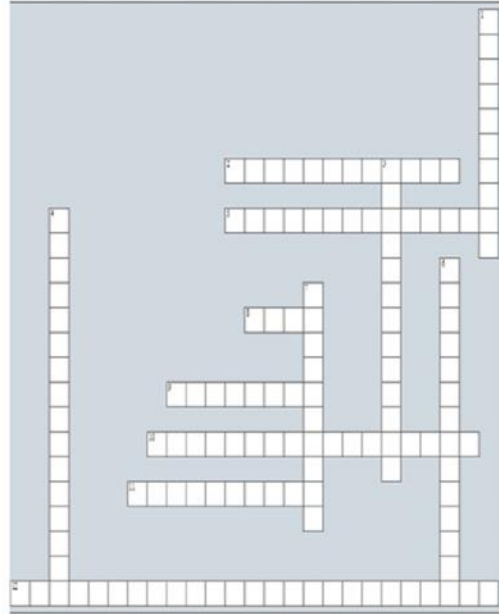
TURİST GELDİ

Küçük İstanbul lakabıyla meşhur Berlin-Kreuzberg'de bakkalcılık yapan abimiz, yemek yemek üzere üst kattaki evine çıkmadan evvel dükkana bıraktığı oğluna sıkı sıkı tembih eder "bir şey olursa hemen bana seslen", aradan vakit geçer bakkala bir Alman girer, haliyle Almanca konuşur. Bunun üzerine çocuk dışarı çıkar ve yukarıya doğru bağırır; "Babaaa, çabuk aşağıya gel, turist geldi."

FIKRA

BULMACA

YUKARIDAN AŞAĞIYA

1. Demografi
3. Gezme, gidip gelme, görme, araştırma ve yer değiştirme gibi davranışların hürce yapılabilmesidir.
4. Yerleşme alanlarının seçiminde etkili olan temel faktörlerden biridir.
6. Birim alanda yaşayan kişi sayısı olarak ifade edilen sözcük grubudur.
7. İlk yerleşme ilk ev mimarisi ve ilk kutsal yapılara ait öğün buluntuları ile insanlık tarihine ışık tutan 9.500 yıllık geçmişi olan bir merkezdir.

SOLDAN SAĞA

2. Bir ülkede yaşayan nüfusun tümünün, toplumsal ve ekonomik planlama açısından yararlı olacak kimi özellikler bakımından sayılmasına denir.
5. Herhangi bir yerin ya da herhangi bir ülkenin nüfusunun yaş, cinsiyet yapısı gibi özelliklerini gösteren tablolara verilen addır.
8. Gurbetli bir kimsenin doğup büyüdüğü ve yaşadığı yer
9. Önemli sanayi merkezlerinden biri olması sebebi ile nüfus yoğunluğu fazla olan bir ilimiz Bir kimsenin sürekli kalma niyetiyle oturduğu yere verilen addır.
10. Sanayi faaliyetlerinin gelişmemesi ve dışılık arzuya sahip olması sebebi ile nüfus yoğunluğu az olan yerimiz.
11. Mesleki açıdan eğitim almış ve çok iyi yetişmiş çalışanların çeşitli nedenlerden dolayı başka ülkelerde çalışmaya tercih etmeleri anlamına gelen sözcük.
12. Nüfus sayımı yapan araştırma merkezinin adı

BAŞMAKÇI KAYMAKAMLIĞINA GÖRE NÜFUS DURUMLARI

YAKA	736
ÇIĞRI	706
OVACIK	328
YUKARI BELTARLA	445
AŞAĞI BELTARLA	378
SARI KÖY	238
AKKOYUNLU	200
ÇEVLİK	84
HIRKA	184
KÜLLÜCE	192
AKKEÇİLİ	651
AKPINAR	362
YASSIÖREN	344
EKİNLİK	186

http://www.basmakci.gov.tr/koylerimiz

BAŞMAKÇI TARİHÇE

Başmakçı'nın bilinen geçmişi MÖ 1750-1200 yıllarında hüküm süren Hititler zamanına kadar gitmektedir. Hititlerden sonra Dinar'ı (Apemeia) belli bir süre başkent olarak kabul eden Frigyalıların elinde kalmıştır. Frigyalılardan sonra Lidyalılar bu bölgeye sahip oldular. MÖ 6. asırda Perslerin, MS 4. asırda Makedonya Krallığı'nın eline geçmiştir. Büyük İskender'in ölümünün ardından imparatorluğun bölünmesiyle yöre Selevkosların elinde kalmış daha sonra da Bergama Krallığı'na onlardan sonra Roma İmparatorluğu'nun ikiye ayrılmasıyla birlikte Başmakçı, Bizans toprağı olmuştur.

1071 yılında Selçuklu Sultanı Alp Arslan'ın Malazgirt Savaşı'nda Bizanslıları yenmesiyle birlikte Anadolu'nun kapıları sonuna kadar Oğuz boylarına açılmıştır. Bunun sonucu olarak Türk boyları Anadolu'nun çeşitli bölgelerine dağıldılar ve oraları yurt edindiler.

Sarıkeçili Aşireti'ne bağlı Başmakçı cemaati Azerbaycan'ın güneyinden Anadolu'ya girdiler. Göç yolu üzerinde ilk durakları Adana, Tarsus bölgesi olmuştur.

Bir kısmı Tarsus ilçesinde kaldılar, halen Başmakçı adı ile anılan bir köy kurdular. Başmakçı adı ile anılan bir köy kurdular. Yola devam eden cemaat mensuplarının bir kısmı kuzeye, diğer bir kısmı da batı yönüne doğru yollarına devam ettiler. Kuzeye gidenler Çorum civarına, Batı yönüne giden grup ise şu anda bulunduğumuz topraklara yerleştiler. Bundan böyle bu yerleşim yerinin adı Başmakçı olarak anılmaya başlandı. Başmakçı ahalisinin bu bölgeye gelişlerinin 1100-1200 yıllarında olduğu anlaşılıyor. Bu iddiaya destek olarak Başmakçı'nın Manevi koruyucusu Abdulkadir Geylani Hazretlerinin talebesi olan Abdurrahman Sultan'ın yaşadığı dönemin 1100-1200 yıllarında olduğudur. Anadolu Selçuklularının dağılmasından sonra Germiyanogulları Beyliği hakimiyetine geçmiştir. 1276 yılında Germiyanogulları Beyliği'ne bağlı bir köy (karye) olarak kayıtlarda yer almaktadır. 1378 yılında Germiyan Beyi Şah Çelebi kızını Osmanlı Hükümdarı Yıldırım Beyazıt'a verince Başmakçı'nın da içinde bulunduğu bölge çeyiz olarak verilmiştir. Artık Başmakçı, Osmanlı toprağı olmuştur.

Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü Osmanlı Arşivi'ndeki Kanuni Sultan Süleyman dönemine ait tapu tahrir defterinde 47 haneli bir köy (karye) olarak görülmektedir. Yine 845 tarihli tamettuat (vergi) defterine göre Dazkırı kazasına bağlı büyük bir köy olarak kayıtlara geçmiştir.

Başmakçı tarih içerisinde Hüdavendigâr (Bursa) vilayeti Sahipkarahisar (Afyon) ve Kütahya sancaklarına bağlanmıştır.

Başmakçı 24 Ağustos 1892 saat 16.00 sıralarında meydana gelen büyük bir deprem ile sarsılmıştır. Bu deprem sırasında 110 ev tamamen 191 ev ise oturulamaz durumda ağır hasar görmüştür. Mevsimin yaz olması ve ahalinin tamamının harman yerinde olmasından dolayı ölüm olayı yaşanmamıştır. Bu depremden sonra Başmakçı, padişahın emri üzerine yeniden imar edilmiştir.

Başmakçı, düşman işgali görmemiştir. Ancak Çanakkale ve Kurtuluş savaşlarında çok sayıda şehit ve gazi vermiştir.

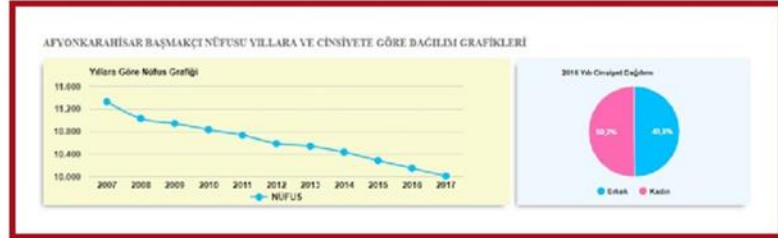
1945 yılında tam teşekkül Bucak teşkilatı, 1952 yılında Belediye kurulmuş olup, 1959 yılında Dinar'a bağlı iken, bu tarihte ilçe olan Dazkırı'ya bağlanmıştır. 19 Haziran 1987 tarihinde ise 3392 sayılı kanun ile ilçe haline dönüşmüştür. İlçenin en önemli geçim kaynağı büyükbaş süt hayvancılığı, yumurta tavukçuluğu ve gülyağı üreticiliğidir. Türkiye yumurta piyasasının belirlendiği yer olarak her zaman adını duyurmuş ve duyurmaktadır. 6.000'in üzerinde kültür ırkı süt ineği ile önemli sayılabilecek miktarda süt üretilmektedir. Ayrıca gül çiçeğinden Gülyağı üretimi yapılmakta olup, yağın dış ülkelere ihracı ile ilçeye önemli derecede gelir sağlanmaktadır.

Afyonkarahisar'ın ilçeleri arasında kooperatifler ilçesi olarak adlandırılır. Üretici, girişimci yaptığı en küçük uğraşını kooperatif kurarak devam ettirmektedir. İlçenin nüfusu son olarak yapılan Adrese Dayalı Nüfus Tespit Çalışmalarına göre toplam 10.589'dur. Nüfusun 5.034'u ilçe merkezinde geri kalanı ise köylerinde yaşamaktadır. İlçe olarak merkez hariç olmak üzere ilçe merkezine bağlı; 14 köy ve 8 mahalleden oluşmaktadır.

<http://www.basmakci.gov.tr/ilcemiz-tarihce>

EK-6 (DEVAM)

Başmakçı Mahalle Nüfusları

Yıl	İlçe	Mahalle Adı	Mahalle Nüfusu
2017	Başmakçı	Çağlayan Mah.	017
2017	Başmakçı	Gülistan Mah.	911
2017	Başmakçı	Fatih Mah.	890
2017	Başmakçı	Mimar Sinan Mah.	706
2017	Başmakçı	Barbaros Mah.	585
2017	Başmakçı	Yeni Mah.	471
2017	Başmakçı	Aşağı Hilal Mah.	420
2017	Başmakçı	Yukarı Hilal Mah.	353

MAHALLELERE GÖRE AFYONKARAHİSAR BAŞMAKÇI NÜFUSU

MAHALLE ADI	TOPLAM NÜFUS	ERKEK NÜFUS	KADIN NÜFUS
ASAĞI HİLAL MAHALLESİ	420	204	214
BARBAROS MAHALLESİ	585	284	301
ÇAĞLAYAN MAHALLESİ	917	449	468
FATİH MAHALLESİ	899	435	464
GÜLİSTAN MAHALLESİ	911	476	435
MİMAR SİNAN MAHALLESİ	706	356	350
YENİ MAHALLESİ	471	236	235
YUKARI HİLAL MAHALLESİ	353	177	176

AFYONKARAHİSAR BAŞMAKÇI NÜFUSU DETAY

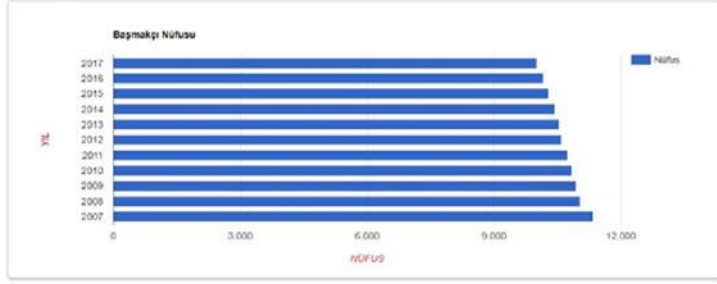
Bağlı Oturan İl Adı	AFYONKARAHİSAR	İlçe Merkez Kadın Nüfusu	2.643
Toplam Nüfus	10.013	Belediye Köyler Toplam Nüfusu	4.751
Toplam Erkek Nüfusu	4.996	Belediye Köyler Erkek Nüfusu	2.547
Toplam Kadın Nüfusu	5.027	Belediye Köyler Kadın Nüfusu	2.204
İlçe Merkez Nüfusu	5.262	İlçeye bağlı Köy Sayısı	10
İlçe Merkez Erkek Nüfusu	2.619	İlçeye bağlı Mahalle Sayısı	8

EK-6 (DEVAM)

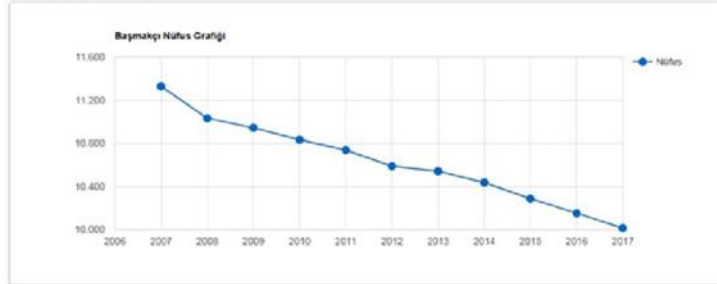
Yıllara Göre Başmakçı Nüfusu

Yıl	Başmakçı Nüfusu	Erkek Nüfusu	Kadın Nüfusu
2017	10.013	4.986	5.027
2016	10.152	5.050	5.102
2015	10.286	5.119	5.167
2014	10.436	5.174	5.262
2013	10.541	5.257	5.284
2012	10.589	5.236	5.353
2011	10.737	5.305	5.429
2010	10.834	5.352	5.482
2009	10.944	5.414	5.530
2008	11.033	5.448	5.585
2007	11.329	5.625	5.704

Başmakçı Nüfusu Yıllara Göre Artış Grafiği

Başmakçı Nüfus Grafiği

EK-6 (DEVAM)

KÖY ADI	TOPLAM NÜFUS	ERKEK NÜFUS	KADIN NÜFUS
AKKEÇLİ KÖYÜ	441	202	232
AKKOYUNLU KÖYÜ	183	97	86
AKPINAR KÖYÜ	341	176	171
AŞAĞI BELTARLA KÖYÜ	374	177	197
CEVLİK KÖYÜ	88	48	40
ÇİĞRİ KÖYÜ	648	300	348
EKENLİK KÖYÜ	143	72	71
BEKRAKÖY KÖYÜ	173	87	86
KÜLLÜCE KÖYÜ	213	114	99
ÖYACIK KÖYÜ	291	145	146
SARIKÖY KÖYÜ	259	129	130
YAKA KÖYÜ	648	314	332
YASSIÖREN KÖYÜ	336	161	175
YUKARIBELTARLA KÖYÜ	472	218	254

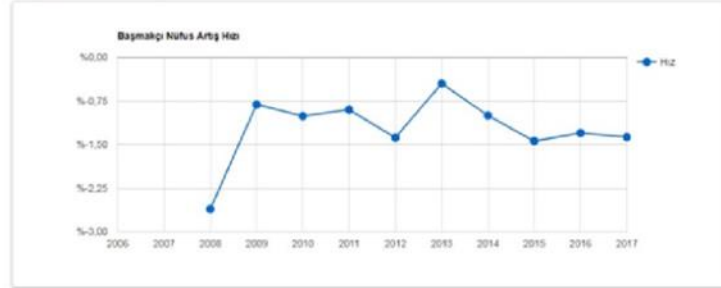
Başmakçı Nüfusu - Afyonkarahisar

10.013

Başmakçı nüfusu 2017 yılına göre 10.013.

Bu nüfus, 4.986 erkek ve 5.027 kadından oluşmaktadır.
Yüzde olarak ise: %49,80 erkek, %50,20 kadındır.

Başmakçı Nüfus Artış Hızı

Mahallemizdeki nüfusu saydık. İstatistik bilgileri şöyle bulduk.

Yassıören köyünde evimizin olduğu mahallede nüfus toplam 55

Erkek 26 Kadın 29

Aşağı Beltarla köyünde mahallemiz toplam 86

Erkek 38 Kadın 48

BİR YERLEŞME HİKAYESİ

Obanın içinde iki yaşlı kendi aralarında konuşmaktadır.

-Ahali göçebe yaşamaktan usandık, dedi. Tamam, yerleşelim, dedik. Dedik demesine de sanırım biz bu yerleşme işini beceremiyoruz.

-Hep beyimizden kaynaklanıyor. Ok atarak yerleşme mi kalmış? Beyimiz dedik, başımıza tac ettik ama bizi götüre götüre dağ başında kuş uçmaz kervan geçmez bir yere götürdü. Adamız kafada Yörüklük var.

-Sanki sen başka bir türsün. Koca Yörük değil mi senn namın?

-Orası başka. Biz onu çok uyardık. Biz onu çok uyardık dağ başı burası, yerleşmeye müsait değil dedik.

Hayvanlar hep uçurumdan düşüp telef oldu. Az daha çocukları da telef edecektik. Oradan göçtük.

-Göçtük de sanki matah bir iş mi işledik? Susuz, selsiz bir yere konduk. En yakın su kaynağı için üç saat yol gidiyorduk. Başında da hır güre eksik olmuyordu. En son bizim Uzun Necati eşekten düştü, eşek bırakıp kaçtı, adam hayatını zor kurtardı. Beli hala sakat.

-Millet susuzluktan bitlendi, salgınlar çoğaldı, oradan da göçtük.

-Göçtük de ne oldu? (Güler)

-Bu defa da suyu çok olan bir yere geldik. Su öyle çoktu ki az daha hep beraber boğuluyorduk.

-Kim dedi size dere yatağına konun diye? Selde onca hayvan telef oldu. Çadırları sel götürdü, canımızı zor kurtardık. Oradan da göçtük. (Kahkaha atar)

-Göçtük de ne oldu?

-Gittik kuz yakaya konduk. Ben dedim burası kuzey yaka, burası ısınmaz diye. Kışın hep beraber donduk. Apar topar kış günü göçmek zorunda kaldık.

-Hep beyimizden kaynaklanıyor. Hiç babasına çekmemiş ki. Hiç anlamıyor bu işlerden. (Öteki güler)

-Onu da biliyoruz ya. Yeşil vadiyi buldum diye gitti çöle kondurdu bizi. Garibim susuzluktan öldü. Biz de ölüyorduk az daha.

-En sonunda burayı bulduk.

-Burası çok güzel işte. Otağı bol, suyu çok, yeşillik üstelik de güneş alıyor. Hayvan pazarları yakın. Daha ne olsun? Bir de beyimizi kötülensin.

Ağa ve askerler gelir:

-Siz ne arıyorsunuz burada?

-Hayırdır ağam, bir suç mu işledik?

-Gelip benim arazime kondunuz, bundan büyük suç mu olur?

Birbirine bakıp şaşırırlar:

-Neeeee!

KARAGÖZLE HACİVAT KARAGÖZ'ÜN KÖY HASRETİ

Karagöz'le Hacivat Bursa'da cami avlusunda sohbet etmektedirler.
Karagöz memleket hasreti çekmektedir, köyünü ve ailesini özlemiştir.
İnşaatta çalışmayı bırakıp memleketine dönmek istemektedir.

HACİVAT:

-Yar bana bir eğlence medet, yar bana bir eğlence.

KARAGÖZ:

-Aklın fikrin eğlencede, hiç çalıştığın yok! Aslında benim de çalıştığım yok.

HACİVAT:

-Karagözüm, benim iki gözüm hayırdır, n'oldu?

KARAGÖZ:

-Tabi hayır, Kara Üzüm, benim şerle ne işim olabilir?

HACİVAT:

-Canın üzüm mü çekti? Hadi bizim Tuzsuz Deli Bekir'in bağına girelim.

KARAGÖZ:

-Girelim de Bekir'in elinden canımızı zor kurtaralım öyle mi?

HACİVAT:

-Karagözüm sende bir durgunluk var, keyfin mi yok?

KARAGÖZ:

-Keyfim yok tabi, kerata! Seni görünce insanda keyif mi kalır? Surata bak, süngüye davran.

HACİVAT:

-Karagözüm benimle uğraşmadan edemiyorsun.

KARAGÖZ:

-Hacı cav cav sen de beni deli ediyorsun.

HACİVAT:

-Karagözüm latifeyi bırak da derdini söyle.

KARAGÖZ:

-Ben köyden çıkalı 7 yıl oldu. Parasızlıktan geri dönemiyorum. Yörük'üm ben Yörük, bir yerde çok kalamam. Köyüme dönmek istiyorum. Bu şehre alışamadım zaten.

HACİVAT:

-Alışmadın da 7 yıldır buradasın ya. Ben seni şehirleştin sanıyordum. Yine Yörüklüğün tuttu, gitmek de nereden çıktı şimdi?

KARAGÖZ:

-Birden çıkmadı, çok düşündüm. 7 yıldır düşünüyorum. Bilirsin ben zor karar veririm.

HACİVAT:

-Para mı verirsin? Biraz da bana ver!

KARAGÖZ:

-Hacivat, bir git, zaten moralim bozuk, uğraşma benimle.

HACIVAT:

-Yahu seni güldürmeye çalışıyorum. Çok mu rahatsızsın?

KARAGÖZ:

-Benim doğduğum köy, köylerin en güzelidir. Yüksek bir dağa sırtını dayamıştır. Havadardır. İçinden dereler akar. Yemyeşil ağaçlar vardır. Şakıyan kuşlar vardır...

HACIVAT:

-Nüfusu ne kadardır?

KARAGÖZ:

-Yahu beni kandırıp durma. Nüfusumuz az. Topu topu 20 kişi. Ama benim doğduğum yer orası. Burnumda tütüyor, sorma!

HACIVAT:

-Karagözüm senin doğduğunda baban gil göçebe değil miydi?

KARAGÖZ:

-Sen de bu tokadı yer miydin?

(Tokat atar)

HACIVAT:

-Karagözüm senin köyün yolu var mıydı?

KARAGÖZ:

-Yoktu. Biz köye katırlarla tırmanırız. Ama orası benim doğduğum yer.

HACIVAT:

-Karagözüm bırak şu doğduğum yer ezgilerini, önemli olan doyduğum yerdir. Bak burası ne kadar da güzel. Suyu var, yolu var, çarşısı pazarı var, bedesteni hanı var, camisi mescidi var, daha önemlisi de iş var iş. Ekmek var burada.

KARAGÖZ:

-Sana da şuradan gelen bir tokmak var. 7 yıldır gitmedim, her seferinde beni ikna ettin, çevirdin.

HACIVAT:

-Fena mı ettim Karagözüm, şehirde yaşıyorsun, saray gibi evin var, benim gibi candan bir dostun var. Tuzsuz Deli Bekir gibi bir ev sahibin var...

KARAGÖZ:

-Biraz daha kızdırırsan beni; kırık bir dişin, yarık bir başın olacak. Bak işte geliyor, bu deliyi sen musallat ettin başıma. 7 Yıldır Bekir'den dayak yemekten sağlam bir yanım kalmadı.

(Tuzsuz Deli Bekir nara atarak gelir.)

DELİ BEKİR:

-Havada uçan, karada kaçan, denizde yelken açan! Var mı ban yan bakan?

KARAGÖZ:

-İyi insan da lafının üstüne gelirmiş, Bekir oğlum nasılsın?

DELİ BEKİR:

-Ooo! Karagöz baba! Benim sevgili kiracım, bu ay elinin sıkıştığını duydum, kirayı ödemek için hiç acele etme, sen canını üzme, istersen sana borç vereyim!

EK-6 (DEVAM)

KARAGÖZ:

-Yok yok sağol!

DELİ BEKİR:

-Ne demek Karagöz baba, seni ne kadar çok sevdiğimi bilirsin!

KARAGÖZ:

-Bilmez miyim, çok seversin!

DELİ BEKİR:

-Karagöz baba memlekete dönmek istiyormuşsun, bir durum mu var?

KARAGÖZ:

-Yok evladım yok, durum yok, memleketi özledim!

DELİ BEKİR:

Dağ başında ne işin var baba! Sana konak gibi ev verdim. Getir çocuklarını da güle güle otur. Çocuklar okula gitsin, eğitim yapsın, büyük adam olsunlar, bizim gibi cahil kalmasınlar!

(Bekir nara atarak gider.)

HACİVAT:

-Karagözüm Bekir'den hep şikayetçi oluyorsun, bak ne iyi adam. Yalan söylüyorsun. İnsan utanır. Durmadan yakınıyorsun!

KARAGÖZ:

-Sen de acayip kaşınıyorsun!

HACİVAT:

-Karagözüm ben senin neden mızıkçılık yaptığını biliyorum. Benden aldığın borcu ne zaman öde desem, hep böyle bahaneler üretiyorsun. Memlekete gidiyorsun, moralim bozuk, diyorsun, köy hasretine yakalanıyorsun. Bırak artık bu numaraları da bu güzel şehrin tadını çıkaralım! Dulaptalotu gibi hep yükseklerdesin.

KEMALETTİN KAMU'NUN HAYATI

1901 yılında Bayburt'ta doğdu. 1910'da dışardan sınava girerek orta birinci sınıfta öğrenim görme hakkı elde etti. Erzurum'da başladığı ortaokulu Refahiye'de bitirdi. Erzurum'un işgal edildiği haberini alan babasının kalp sektesinden ölmesi üzerine annesiyle önce Sivas'a sonra Kayseri'ye göç etti. Bulduğu her işte çalışıp, bir yandan da eline ne geçerse okuyan ve şiirler yazan bir gençti. Bir süre Bursa, daha sonra İstanbul'da bulunan ve İstanbul Erkek Öğretmen Okulu'nda okuyan Kemalettin Kamu, işgal güçlerinin şehre girmesi üzerine Ankara'ya gitti.

Kemalettin Kamu, Ankara'da Matbuat Genel Müdürlüğü'nde çalıştı. Kurtuluş Savaşı yıllarında yazdığı şiirler okul kitaplarına girdi, yurt genelinde tanınan ve sevilen bir şair oldu. Kimi şiirleri bestelenip şarkı veya marş oldu. İstiklâl Marşı seçimine de katıldı.

25 yaşında aşık olduğu genç kız ile evlenme hazırlığında iken bir anlaşmazlık sonucu evlilikten vazgeçti ve ömrü boyunca yalnız yaşadı.

Anadolu Ajansı temsilcisi olarak gittiği Paris'te Siyasal Bilimler alanında eğitim gördü. Soyadı Kanunu çıkınca 'bir ülkede yaşayanların tamamı' anlamına gelen Kamu'yu seçti. Paris dönüşü önce İstanbul'a, sonra Ankara'ya gitti. Şiirlerinin yanı sıra ekonomi ile ilgili çalışmalar da yaptı. 1939'da Rize milletvekili olarak meclise girdi. Bir yandan da Türk Dil Kurumu'nda 'terim kolu başkanlığı' yaptı.

Bir süre sonra annesini kaybedince tüm sevgisini yeğenlerine verdi. 6 Mart 1948'de Ankara'da ani bir kalp krizi ile hayatını kaybetti.

Aruzla şiir yazmaya başlayan sanatçı Faruk Nafiz Çamlıbel'in izinden giderek hece ölçüsünü kullanmıştır. Hecenin de özellikle 11'li kalıbını kullanmıştır. Kurtuluş Savaşı'nın kazanılmasına duyduğu inancı ifade ettiği şiirleri dilden dile dolaşmış, marş olarak bestelenmiş ve okul kitaplarına girmiştir. Bunun haricinde vatan sevgisi, gurbet, aşk, yalnızlık temalarını sade bir dille lirik ve epik tarzda işlemiştir.

İstanbul'un işgale uğraması üzerine "Gurbet" şiirini yazmış ve Gurbet Şairi olarak anılmıştır. İzmir'in Yunan işgaline uğramasından sonra da "Türk'ün İlahisi" şiirini yazmıştır. Pastoral tarzda yazdığı "Bingöl Çobanları" şiiri de sanatçının tanınmasında etkili olmuştur.

Büyük Mecmua, Dergâh, Kalem, Oluş ve Varlık gibi dergilerde şiirleri yayımlanan sanatçı yaşarken şiirlerini kitaplaştırmamıştır. Ölümünden sonra şiirleri Kemalettin Kamu, Hayatı, Şahsiyeti ve Şiirleri isimyle yayımlanmıştır.

EK-6 (DEVAM)

KEMALETTİN KAMU ESERLERİ

Kemalettin Kamu, Hayatı, Şahsiyeti ve Şiirleri
(1949, ölümünden sonra)

GURBET

Gurbet o kadar acı
Ki, ne varsa içimde
Hepsi bana yabancı
Hepsi başka biçimde
Eriyorum gitgide
Elveda her ümide!
Gurbet benliğimi de
Bitirdi bir biçimde
Ne arzum ne emelim
Yaralanmış bir El'im
Ben gurbette değilim
Gurbet benim içimde

Kemalettin Kamu

GURBETTE RENKLER

Doğuda kırmızı, batıda turunc,
Yanık bir yürüğü andıran bu tunç,
Şu renk aleminde ne yok ki bizden,
Mavi: Marmara'dan, mor: Akdeniz'den!
Yeşil bir köşedir bana Bursa'dan,
Kara: Erciyes'in yarıları gibi,
Sarıda güzü var Uzunyayla'nın
Beyaz: Erzurum'un karları gibi

Kemalettin Kamu

GURBETÇİ ŞABAN FİLMİ YORUMLARI

Düşündüklerime geçmeden önce bu filmi sizlere kısa da olsa tanıtmak istiyorum. Şimdi ilk olarak bu filmde "ŞABAN" karakteriyle baş rol oynayan "KEMAL SUNAL" yer almaktadır. Şaban Türkiye'den Almanya'ya iş bulmak amacıyla gidiyor. Giderken otobüste bir kız görüyor. Ve ona aşık oluyor. Almanya'ya geldiğinde ise kardeşini bulup onun yanında kalıyor. Ve aynı binada otobüsteki kız da oturmakta. Şaban daha sonra iş arıyor onu Türk ve çalışma izni yok diye iş almıyorlar. Daha sonra bir iş buluyor. Âma o işte az para veriyorlar. Bu kadar yeterli galiba. Artık düşündüklerime geçelim.

-İlk olarak Almanya'ya giden Türklere Almanlar eziyet ediyorlar. Onları küçük görüyorlar.

-Bizim ülkemizde iş imkanı çok olmadığı için insanlar o eziyetin içine az da olsa para kazanmak için gidip, ona katlanıyorlar.

-Bu filmde Almanların bize olan ebedi düşmanlığı, ırkçılığı ve belgede sahteciliği anlatılmaktadır.

-Filmin bir sahnesinde ise Şaban'ı ve kız arkadaşını patron eve çağırıyor. Eve gittiklerinde kız kendini hizmetçi kılığında bulup ve patronun karısı da ona evin her tarafını temizletir. Patronun oğlu ise Şaban'ı bir boks antrenmanı yaparcasına, Şaban'ı kum torbasına benzetir. Yani burada Şaban'a ve kız arkadaşına Almanların bir işkencesi, eziyeti anlatılmaktadır.

-En genel anlamı ise Almanların Türklere olan ve eskiye dayanan ebedi düşmanlığı ve Türklere yaptıkları eziyet, çile ve işkence anlatılmaktadır.

EK-6 (DEVAM)

Düşüncelerimmmmm

Göç, bir yerden başka bir yere zorunlu veya gönüllü olarak yer değiştirme taşınmadır. Göçler çoğu zaman zorunlu sebeplerden, olduğu için göçe maruz kalan insanlarda üzüntüye neden olur.

Göçün sebepleri arasında ekonomik zorunluluklar önde gelir. Kırsal kesimlerde tarım arazilerinin miras yolu ile parçalanması, makinalaşmanın olması, işsizliği ortaya çıkarmış, insanları maddi zorluklara sokmuştur. Büyükşehirlerde iş olanaklarının çok olması, sanayinin gelişmesi, nüfusu kırsaldan şehirlere doğru yönlendirmiştir.

Hızlı nüfus artışı şehirlerde, çarpık kentleşme, gecekondulaşma, suç oranlarının artması gibi problemleri ortaya çıkarmıştır.

YAKA
çocuk

arka kapak

EK-7 ÖZGEÇMİŞ

Ad SOYAD : Çağrı YİĞİT
Anabilim Dalı : Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Anabilim Dalı

Kişisel Bilgiler

Doğum yeri ve yılı : Dinar 1985

Eğitim

Lisans : Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Lisans